

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DIN DOUĂ LUMI

NARAŢIUNE

DE

I. SLAVICI

BCU Cluj-Napoca
FILRL 0000 01053

BUCUREŞTI
Editura Librăriei SOCEC & Co., Societate Anonimă
1920

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

.0 – 31. (Slavici I.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din două lumi.

PARTEA INTÂI.

Fierarul.

I

„Ori dai, ori te lași!“ — se răsti Dinu, calfa, ridicând cu o mișcare smâncită drugul de fier de pe nicovală și izbându-l ear înapoi.

Dumitru, ucenicul, băetan vânjos și el, lasă barosul cel greu la pământ și se uită zîmbind cu un fel de răutate când la drug, când la Dinu.

„Dar nu mai e cald“, — zise.

„Cald ori necald, se moaie, dacă-i dai cu vîrtute!“ — întâmpină acesta nerăbdător.

De câte-ori n'a bătut el fierul rece de l'a muiat din bătăi și tot a făcut ce-a voit din el.!?

Acum avea să mai subțieze puțin drugul, un stâlp de poartă, ca să-l poată trece prin o verigă: pentru atâta treabă nu-și mai perdea timpul aducându-l la foc.

„Ești în stare să mi-l ții, ca să-i dau eu câte-va? — “ întreabă.

„O să-mi pun mintea cu el“, — răspunse Mitrea și-l trecù barosul, ca să prindă cu amândouă mânile drugul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1901_1932

Dinu luă barosul, şi ai fi crezut că-l ridică şi dă acum cu el, ca să strivească şi drug, şi nicovală. Trecuseră însă un-spre-zece ani de când lucra el la nicovala aceasta şi ştia, cum se dă cu barosul. Dacă ar fi dat cum putea, i-ar fi sburat băiatului drugul din mâni. Avea apoi să-l bată când pe-o muche, când pe alta. Lovia deci rar şi din scurt, dar apăsat, şi nimeria drugul fără ca să-l sgudue, ear după lovitură strigă „Alta!“ — ca Mitrea să schimbe muchea, şi dedea tot mai des, mai întins şi mai apăsat, încât te mirai că nu sboară ţăndări din drug şi băiatul se uită cu ochi plini de uimire sfioasă la el.

Ce păcate avea fierul acela de nu-l slăbea din bătăi!?

Nu era fierul ceea ce-l îndârjise, dincolo însă, la dreapta, în cerdacul larg al casei se auziau chicotele Firei, care de vre-o două ceasuri acum stetea acolo cu Tănase, fratele ei mai mare, şi asculta palavrele lui Felescu, un prieten al acestuia.

Nu-l prea avea Dinu la inimă pe Tănase, un fel de perde-vară, care făcuse cu chiu, cu vai cinci clase, ear acum scria pe la primărie pentru o sută de lei pe lună şi se însoţise cu Felescu, altă poamă bună, băiatul bărbierului din piaţă şi student — cum se zicea.

„Ce-or fi având de nu mai sfârşesc!? — se întreba Dinu dând din ce în ce mai vârtos cu barosul. — Nu trece zi fără ca să-l aducă. Nu mai scapă biata fată de el“.

Gândul, că Fira nici nu prea ţinea să scape, nu putea să-i treacă prin minte!

O ştia de când era copiliţă de patru ani, se uita la ea ca la cel mai scump odor, şi'-o gândia cuminte fără de seamăn şi nu s'ar fi mâhnit nici dac'ar fi ştiut că ea nu ţine să scape de Felescu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901_1932

Sângele îi svâcnia însă în vine când i se părea, că alții n'o socotesc tot ca dânsul.

Afară adecă, în mijlocul curții, Gigiu, Italianul, și Andrei cu Iorgu și cu cei lalți trei ucenici lucrau la zăbrele și se uitau din când în când într'acolo, ba Andreiu par'că și zâmbia cu un fel de răutate.

Asta-l scoate pe el din sărite, iar nu fierul, nici chicotele, nici apropierea serii.

El se opri în cele din urmă, luă drugul și-l trecu prin verigă, apoi îl aruncă cât colo, par'că ar fi fost un fuștei de soc.

„Așa!" grăi mulțumit de treaba, pe care o făcuse, și rămase pe o clipă stând drept și nemișcat, o frumsețe de om, înalt, spătos, cu brațele vânjoase, cu ochii mari, cu sprâncenele dese și cu mustața tunsă scurt, om care se joacă cu barosul ca scriitorul cu pana și care coboară din pălămar el singur butoiul în pivniță.

Cum stetea așa, par'că voia să zică: „Uitați-vă bine la mine și puneți-vă pază gurii, că cu mine nu se glumește!"

Plecând în cele din urmă Tănase cu prietinul său, aierul era mai puțin înăbușitor. Lui Dinu îi venia cu toate acestea să dea zor cu cina pentru ca să se mai răcorească apoi unde-va stând așa singur cu sine la un pahar cu vin.

Se scula, ce-i drept, acum vara, pe la patru și muncia toată ziua din greu, dar tot mai putea să stea până colea pe la miezul nopții, ca să-și potolească firea.

El dete semn pentru încetarea lucrului, și Gigiu își desuflecă mânecile și-și îmbrăcă surtucul, apoi plecă acasă, unde-l așteptau nevasta și copiii, ear ceilalți se duseră să se spele și să se peptene, ca să se așeze apoi la masă cu stăpânii lor și cu copiii acestora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901_1932

Aşa era rânduiala casei. Ea rămăsese de pe timpul, când Costache, stăpânul, lucra nnmai el cu calfa şi cu doi ucenici şi potcovia, strângea roate ori fereca din când în când câte o căruţă. Multe sau schimbat însă de atunci, multe calfe sau perindat şi mulţi ucenici au ieşit calfe de când Dinu se afla la casă. Costache, şi-a zidit case frumoase cu două încăperi la stradă, alte trei cu ferestre spre curtea largă, două iatacuri pentru calfe şi ucenici şi atelier încăpător în fundul curţii. Nu se mai potcovia însă în atelierul cel nou, căci timpurile se schimbaseră şi nu biruiau adeseori nici şapte calfe grilajele, balcoanele, porţile şi zăbrelele, care se plătesc mai bine. Gigiu facea desemnurile, Dinu croia modelurile, iar ceilalţi ciocăneau, şi după câte-va luni şi cel mai prost fierar se făcea în atelierul lui Costache maiestru iscusit.

Costache el însuşi arare ori mai lua barosul aşa de la vreunul dintre ucenici, ca să-i arate, cum se dă cu el. Lasă că nu mai avea nevoie, dar era şi astmatic şi de aceea-l şi luase pe Dinu tovaraş la parte. Om sfătos, care ştie să învârtă treburile, el umbla de ici până colo, avea multe cunoştinţe, era bine cu cei de la primărie, ba, om straşnic la alegeri, fusese într'un rând chiar membru în comisiunea interimară, şi mulţi îi ziceau „Costache consilierul" ca să-l deosebească de alţii, care erau tot Costache, dar nu ajunseseră pe la primărie. Intâlnindu-se mai cu unul mai cu altul, el se cinstea cam des, ceea ce nu prea îi făcea bine, dar oamenii se înţeleg mai uşor la un pahar de vin de cât cu limba seacă şi e bun vara pelinul, eară toamna tulburelul.

Mai ales de cină nu-l prea prindeai pe Costache acasă. Nici nu prea era nevoie de el, căci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se afla acolo Lina, soția lui, care mai nainte de a se fi măritat fusese bucătăreasă prin case bune, era mare meșteră în ale gătirii și ținea să vadă masă mare și oameni, care mănânca cu poftă. Se bucura dar, că e nevastă de fierar și stă la masă cu oameni ca Dinu, care muncia, cei drept, dar și mânca pentru trei. Pe urma lui Costache mai puțină mulțumire avea, căci el pișca numai de ici, de colo.

Încă mai mult se bucura Lina, că poate să șadă în capul mesei în vreme ce Fira, fata ei cea mai mare, ținea rânduiala bucatelor. Așa o îndrumase de când era mică și tot așa trebuia să fie și acum, după ce se făcuse domnișoară în toată firea. Gătiau amândouă cu rândul, câte o săptămână fiecare, dar grija mesei o purta Fira cu Marghioala, care era de toate în casă.

Costache, om trăit în lume, ar fi voit să scoată din fata lui, care era și frumoasă, și deșteaptă, ceva mai subțiat și a și trimis'o la școala secundară, dar în casă Lina era stăpână, pe Dinu îl supăra hoinăreala pe uliți a fetei și la vârsta de patrusprezece ani Fira a trebuit să rămâie acasă ceeace n'o supăra, căci avea și dânsa slăbiciune pentru ale casei și ținea să nu iasă din vorba lui Dinu.

Ar fi fost și de mirat, ca cineva să se mire de aceasta, căci în nenumărate rânduri îi făcuse Dinu plăcerea de a o purta ca pe păpușică în palmă, un lucru, pe care ar fi fost și acum în stare să-l facă, dacă ar fi fost și ea, ca atunci, în stare să se țină țeapănă. Ea însă a crescut așa de odată, se făcuse înaltă, subțirică și plăpândă, încât i-ar fi fost greu să umble cu ea ca odinioară. Plăpândă însă i se părea numai lui, care ar fi voit s'o vadă ca Marghioa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la cea înaltă şi vârtoasă, să spargi zidurile cu ea.

Alţii o socotiau pe Lina fată bine legată şi sprintenă piper, plină şi rumenă la obraji, care de dimineaţa până seara o ducea într'un râs şi când râdea, făcea o gropiţă în obraji, şi strânge — nu ştiu cum — din ochi-l descoate din sărite pe cel mai posac om.

Râdea şi acum tot aşa, dar pe Dinu nu-l putea înviora.

Nu doară c'ar fi fost om posac din fire şi nu i-ar fi plăcut ochii aceia, dar i se părea că Andreiu tot mai zâmbeşte şi vedea şi pe Lina cam supărată, ear supărarea trece şi ea, ca căscatul, din om în om.

Lina nu era însă supărată de cât pentru că Marghioala, supărată şi ea, îi spusese, că el nu e în voile lui cele bune, cam dedea cu socotela de ce nu e, şi ţinea ca toţi să intre în voile lui, căci pe el razemă toată casa.

Lina şedea ca stăpână în capul mesei; lângă dânsa, la stânga, era scaunul Firei, în faţa Firei şedea Dinu, după Fira veniau ceilalţi trei copii, Fănică, Leanca şi Costea, ear după Dinu urmau lorgu, ucenicii şi tocmai la cel lalt capăt al mesei, în faţa Linei, era locul lui Andreiu, care se uita cam pe sub gene la Dinu.

Când Fira aduse blidul, nişte varză călită cu cârnaţi pe ea, şi-l puse în faţa Linei, veni şi Marghiola cu alt blid, pe care-l aşeză în faţa lui Andreiu.

Costea, un puiu de drac de vreo opt ani, frate şi cu Tănase, şi cu Fira, ochise încă din depărtare un cârnăţel, care i se părea mai zămos, şi-l înşfăcă îndată ce văzu blidul pe masă, iar Fănică, fratele lui mai mare, îi trase cu păselele furculi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţei una peste mână, ca să se înveţe a nu băga mâna în blid.

Cam aşa mergeau lucrurile la masa lui Costache şi când era el acasă. Unde sunt copii e şi gâlceavă.

Acum însă ucenicii se rânjiră, Andreiu zâmbi mai pe faţă, Dinu strâmbă din nas, Fira râse cu toată inima, ear Lina, care se hărţuia toată ziua cu copiii ei, ţiind să-i stăpânească cel puţin la masă, îi dete lui Fănică un pumn în spate.

„Ei! — grăi Dinu. — Lasă-i că se descurcă ei. — Copiii sunt copii!“

„Aşa zici d-ta totdeauna — întâmpină Lina cam scoasă din răbdări. — Bunătatea cea mare a d-tale mi-i strică. — Uite, — urmă apoi uitându-se la Fira, — şi pe ea d-ta mi-ai răsfăţat-o de nu mai ştiu, cum s-o iau“.

Ochii tuturora se 'ndreptară asupra Firei, care rămase zăpăcită.

Aşa veselă şi neastâmpărată cum era, în cât alerga şi acum, fata mare, după pisici şi sărea ca un ştrengar câte patru scări deodată, ea era simţitoare şi duioasă, în cât i se muiau ochii îndată ce nu te uitai cu destulă dragoste la ea. Acum se simţia jignită şi pentrucă, afară din calfe şi de ucenici, mai era de faţă si Marghioala, care deşi slugă la casă, era mai mare de cât dânsa şi-o descălia mereu.

„Dar ce-am mai făcut!?“ întreabă ea.

În adevăr nu putea să-şi dea seama, prin care anume dintre faptele ei a supărat pe mama sa, căci nu putea să-i treacă prin minte gândul, ca cineva să se fi putut supăra pentru că ea a stat de vorbă cu fratele ei şi cu prietenul lui, şi-'n faţa ei era atâta nevinovăţie, în cât chiar şi Andreiu se căia oare cum de privirile, pe care le aruncase spre ceardac.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nici nu de aceea se supărase Dinu şi acum îi venise să se ridice de la masă, dar nu putea s'o facă aceasta în faţa Marghioalei, care se uita cu ochii ei mari la dânsul ca şi când ar fi voit să-i facă mustrări. El îşi cauta dar de mâncare, parcă nu s'ar fi întâmplat nimic, dar după ce s'au sculat dela masă, a plecat, cum îşi pusese în gând, aşa singur.

Când trecea colţul, se pomeni cu Andreiu în urma lui.

El se opri pentru-ca nu cumva Andreiu să-şi facă gândul, că umblă să scape de el, ceeace de altminteri era adevărat.

— Dar tu — în cotro?" — îl întreabă.

„Uite — am plecat şi eu aşa fără de nici o treabă ca să-mi mai desmorţesc vineie" — răspunse Andreiu deşi era hotărât să se ţie de el şi s'a şi ţinut.

Peste cât-va timp ei şedeau singuri la o masă mai retrasă în grădina de lângă „Pisica cu clopoţel!" Ei vorbiau, gustând niţel câte niţel din pahare, despre toate şi despre nimic.

Andreiu avea însă gândurile lui. Cu câţi-va ani mai în vârstă de cât Dinu, el era unul dintre cameniii, care, mereu nemulţumiţi cu lumea, îşi fac mereu planuri.

Sietea adeseori de vorbă mai cu Gigiu, mai cu Iorgu, mai cu alţii şi-şi făceau socotelile, cât câştigă Costache pe urma muncii lor şi cât ar câştiga ei, dacă ar face tovărăşie cu Dinu, care-şi pricepea meseria si adunase şi ceva parale, şi ar lucra în socoteala lor. Era însă la mijloc şi Fira, şi de Dinu nu se putea apropia chiar nici acum când îl ştia supărat, căci el era scurt la vorbă şi nu intra în intimităţi cu nimeni. Pelin însă, tulburel ori vin mai vechiu din dealulul mare, chiar şi dacă nu vei fi având slabiciune de el, îşi face e-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fectul şi ori te înveseleşte, ori te înduioşează, ori te duce la hărţag, şi Dinu, bând, se făcea şi mai tăcut, şi mai posomorât, ear Andreiu avea tot mai multă mâncarime de vorbă.

„Ce-ţi mai faci inimă rea!?“ grăi dânsul în cele din urmă cam cu jumătate de gură.

Dinu se uită lung la el.

Dacă n'ar fi fost la mijloc cele câte-va pahare, l-ar fi pus la locul lui, căci nu suferia el să se amestece ori-şi-cine'n treburile lui. Acum era însă cam muiat şi par'că se simţia ispitit să vorbească.

„Dar cine ţi-a spus, că-mi fac inimă rea? — întreabă, — şi cam de ce aşi fi având să mi-o fac?“

„Asta-i! — întâmpină Andreiu mai desghe-ţat. — Nu mai e nevoie să ţi-o spună cineva: se vede din faţa ta, şi din toate cele ce faci. Păcatele mele! ce-ţi pasă!? — Om ca tine stă ţeapăn ca stâlpul prins în beton: să fii odată de capul tau şi într'un an doi te măsori cu ori-şi-cine. — De ce să stai slugă la un nevolnic!?“

Dinu dete din umeri: nu voia să-l înţeleagă.

„Nu prea-mi dau seama, unde adecă vrea să-ţi bată vorba,“ — grăi dânsul.

Andreiu era şi el fierar obicinuit a da cu barosul şi nu ştia să cocoloaşească.

„Las'o'n ştirea Domnului, că nu face!“ — isbucni el cu toată îndrăsnela, pe care i-o dăduseră cele câte-va pahare.

Dinu se încruntă, dar nu isbucni, ci-i întoarse spatele.

Nu de ieri, nici de alaltă-ieri, ci de ani de zile era lucru hotărât şi ştiut de mulţi, că el nu e om străin la casa lui Costache. N'ar fi umblat Costache hoinar, dacă nu s'ar fi răzămat pe aceasta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi n'ar fi fost Fira atât atât de răsfăţată, dacă nu ia-r fi ştiut slăbiciunea.

„Prostii! — zise peste puţin întorcându-se ear spre Andreiu — Ceea ce-ţi umblă ţie prin gând nu e'n lumea aceasta cu putinţă."

„Ba e!"

„Ba nu e!"

Cum, Doamne, să mai fi fost cu putinţă, când mama lui, cele două surori mai mari ale lui şi toate rudele aşteptau de atâta timp să crească odată fata, ca să-l vadă ginere'n casa lui Costache, eară el însu-şi nu mai putea să-şi închipuească viaţa altfel decât aşa!?

El îşi mai apropie scaunul de Andreiu.

„Nimicuri! — grăi mai pe şoptite. — Răsfăţări copilăreşti! — Nu vezi tu, că nici nu-şi dă seamă despre ceeace face!?"

„De! — răspunse Andreiu râzând cu răutate.— Dracul nu umblă încălţat, ci calcă uşor, în vârful degetelor, îşi face treaba tiptil, încât nu prinzi de veste decât atunci, când el începe să râdă cu hohote. Nu-şi va fi dând ea seamă, ear tu stai toată ziua cu barosul în mână şi nici n'ai vreme s'o păzeşti."

Dinu ear se'ncruntă.

„De geaba te'ncrunţi, c'aşa e, cum zic eu,— urmă Andreiu. — Dânsa e femee, care vrea să fie gătită şi distrată şi plimbată şi păzită, ear tu eşti soios şi plin pe haine, şi pe faţă, şi pe mâni de cărbuni şi de fum în vreme — ce alţii mai spelcuiţi ştiu să i le toarne pe plac."

In alte 'mprejurări Dinu ar fi sărit la el şi l'ar fi prins de pept, ca să-l scuture o dată, încât să i se 'ncurce toate măruntăile: acum se uită cam peste umăr la el, — par'c'ar fi voit să-i zică „Adecă ce mă socoteşti pe mine!?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu era el om de adunătură, ci neam de fruntaș, pe care nu-l schimbi cu ori-și-cine. Fecior de dascăl, învățase și la școală, și de la tatăl său să citească Apostolul și să cânte'n strană, și Duminecile și zilele de sărbători, când se rădea, își tundea scurt mustața groasă, se peptena cu cărarea la mijloc și se ferchezuia, se opriau și pe uliță, și la biserică toți ochii asupra lui. — Nu! cu stârpituri de pui de bărbier el nu se sămuia.

„Uite, — grăi cam în silă, — tot prostie e și asta. Cei câți-va ani, pe care i-a petrecut umblând cu toate adunăturile mahalalelor la școală, au cam zăpăcit'o, ce-i drept, i-au umplut capul de fumuri și de fel de fel de drăcii, dar, — adăugă zâmbind, — e destul să-i dai o bătaie bună, ca să-i iasă toate din cap."

Andreiu nu-și putù stâpâni râsul.

„Și, — zise, — cam cine ar fi având să-i dee bătaia!? — Costache nu prea știe, ce se petrece la casa lui. Lina e intrată slugă la copiii ei. Tănase umblă pe toate cărările, face pe coconașul și, după cât văd, o să-i mănânce lui Costache și urechile. Cine mai rămâne?"

„Uite eu! — răspunse Dinu.

„Tu!? — ăsta, care stai în fața mea!? — întâmpină Andreiu. — Ai fi în stare s'o crezi, și ași crede-o, poate, și eu, dacă n'ar fi vorba de dânsa. Dute'n colo, omule! — în fața ei te faci mititel de te bate măr muiat și rabzi par'că te mângâie."

„Rău mă cunoști, — grăi Dinu. — Eu sunt om foarte aspru la fire, și Dumnezeu să-l aibă în paza sa pe cel ce mă scoate pe mine din răbdare".

Necăjit apoi pe vinul, care-l făcuse se scape vorba aceasta, și temându-se, ca nu cum-va să mai scape și altele, el se ridică și plecă cuprins de simțământul, c'a săvîrșit, dându-se de gol, un greu păcat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai era încă până la miezul nopții, dar el grăbia pentru-ca nu cumva să mai scape vre-o vorbă.

Sosit la colț, el se oprì.

Ii era par'că la poartă stătuse cine-va, care la ivirea lor se trase'n curte — ca de pândă.

El se 'ntoarse spre Andreiu și i se uită țintă'n ochi.

„Măi, — îi zise. — Vei fi voind ce vei fi voind și vei fi gândind ce vei fi gândind; eu stăpân pe mintea nimănui nu pot să mă fac: să te ferească însă Sfântul să nu aflu, că i-ai vorbit cui-va despre cele ce am vorbit noi adinea-oară. Mă știi cine sunt: cinstea casei, în care trăesc, să n'o atingă nimeni!"

„Cu ce-așì putea s'o ating, dacă nu știu nimic!?" răspunse Andreiu urmându-și drumul.

După-ce întrară'n curte, Dinu se opri și se uită 'mprejur în vreme-ce Andreiu trecù în atelier, de unde se deschidea ușa spre iatacul lor.

Ușa dela bucătărie era crăpată.

Dinu făcù câți-va pași spre ea, și Marghioala se ivi deschizând ușa în prag.

„Dar tu ce stai de nu te-ai culcat până acum?" — o 'ntrebă el, apoi o cuprinse cu brațul și intră cu dânsa în bucătărie, ca să nu-i vadă cine-va stând în cap de noapte împreună.

„De ce mă'ntrebi când știi foarte bine, că nu puteam să mă culc și că n'așì fi putut, dacă m'așì fi culcat, să dorm când te știam pe D-ta plecat cu supărare!? — îi răspunse ea. Ce nevoie aveai să turburi toată casa pentru un lucru de nimic!? Nu i-a zis nimeni nimic, și a petrecut toată seara plângând de nu mí se rupea inima. — De ce s'o faci să plângă acum!? O să aibă ca de ce să plângă, că viața e lungă!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ce ai tu să te amesteşti în lucruri, care nu te privesc!?“ ar fi voit Dinu să-i zică, dar nu îndrasnia, căci îi venia şi lui să plângă.

„Du-te şi te culcă,“ — îi zise dar.

„D-ta să te duci! — răspunse ea, — şi grija mea să n'o ai, că eu sunt în toată firea“.

Ea rămase apoi uitându-se după dânsul — cu un fel de milă.

„Săracii de voi! — zise ea 'n gândul ei.— Se vede, că nu ştiţi ce e amarul vieţii, căci altfel n'aţi căuta din adins cuvinte de a vă mâhni“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

Lucru de nimic!?

„Nu! — își zicea Dinu sbătându-se în culcușul lui. — Lucru de nimic nu e când toți știu, toți vorbesc, toți își fac fie-care în felul lui gândurile. Andreiu ca el, Marghioala ca ea. Va fi simțit apoi și Gigiu și-i va fi spus nevestei sale, vor fi simțit ucenicii, care nu mai sunt nici ei copii: nu e nimic mai urât de cât să te știi dat pe gura lumii ce stă la pândă, ca să afle cele ce se petrece prin casele oamenilor și să facă mare din mic și negru din alb.

Ear vinovat cine era!?

„Tu! — îi zisese Marghioala, pe care o vedea în fața lui înaltă, țeapănă și cu ochii pătrunzători.

De unde a răsărit femea aceasta și ce avea dânsa, că toți se uitau în gura ei.

Nu se împliniseră încă doi ani de când Lina o găsise unde-va prin piață și-o luase slugă, ca să-i spele vasele, să-i dereticească prin casă și să spele rufe, — așa — nici jupânească, nici țărancă proastă, — și acum le era tuturora stăpână, căci se pricepea la multe, se amesteca în toate și nu-și pierdea nici odată răbdarea.

Cum să și-o și peardă când crescuse răbdând și purtând grijă de alții!?

Tatăl ei, un învățător rămas văduv cu patru copii, între care cea mai mare dânsa, era și beți̦v,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi pornit spre hoinărie. Ani de zile de-arândul, până la moartea lui, ea a purtat grijă de surioara şi de fraţiorii ei, ea s'a bălăbănit cu copiii din şcoală şi, numai Dumnezeu ştie, cât a răbdat la foame şi la frig, cât şi-a înodat zdrenţele şi câte bătăi a sufeirt.

Rămasă fără de tată, a alergat de şi-a capătuit sora şi fraţii, apoi a slujit când ici la un cârciumar, când fată în casă pe la case boiereşti, când dădacă la copii, mereu hărţuită. Aci era cu totul altfel. Lina gătea, dar ea îi spunea, ce are să gătească. Se ducea cu Fira în piaţă ori la băcănie, dar ea îi spunea, ce şi cât să cumpere, ea-i purta socotelile, şi nu putea Fira să înceapă nimic fără ca s'o întrebe pe dânsa. Copiii de la dânsa cereau ajutor serile, când îşi făceau temele ori îşi preparau lecţiunile. Ucenicii la ea se duceau când li se făcea o nedreptate ori când se certau între dânşii, şi nu puteai să ceri de la ea nimic ce nu făcea cu toată inima.

Cum ai .mai fi putut să zici „ba“ când ea zice „da“, dacă, ştiai, că toţi îi dau dreptate!?

Şi în adevăr nu de chicotele Firei, ci de supărarea lui se umpluse lumea.

„Mâne de dimineaţă, nu mai departe, am să-i vorbesc,“ — îşi zisese în gândul lui, şi somnul l'a furat chibzuind vorbele ce avea să-i grăiască.

A trecut cu toate acestea dimineaţa fără ca să-i fi vorbit Firei.

N'ar fi crezut, că e cu putinţă, ca vre-o dată în viaţa lui să-i vie greu a vorbi cu dînsa despre ceva, ear acum nu ştia, cum s'o apuce. Intâia oară simţia, că dânsa nu mai e copilă, pe care poate s'o mângâie ori s'o certe, şi mereu se ivia în mintea lui gândul, că dânsa ar putea să se simţă jignită şi să-i zică „Dar ce te priveşte, dacă fac ori nu ceva!?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Lucrul acesta nu era în adevăr cu putință.

Fira îl punea în gândul ei mai presus de toți și, dac'ar fi căzut în apă, pe el l-ar fi chemat s'o scape, dac'ar fi văzut că iau foc hainele de pe trup, la el ar fi alergat să stingă focul, dacă nu l'ar fi știut pe el prin apropiere, s'ar fi socotit părăsită în lume. O știa și el aceasta, dar tinerețele sunt năvalnice și nu știe nimeni, ce e în stare să facă o fată de șase-spre-zece ani când îi vin toanele, și trebuia să vorbească cu dânsa.

Știa Fira, ce-i drept, că el s'a supărat, dar nu-i dedea dreptate. Ea-și știa sufletul și nu făceu în gândul ei nimic rău, dacă stetea de vorba cu un om deștept și foarte cum se cade. Ori-și-cât ar fi ținut dar să nu-l supere pe Dinu, ea era hotărâtă — nu să nu mai stee de vorbă cu nimeni, ci ca în viitor s'o facă aceasta prin ascuns, ca să nu afle el, —ceea ce era mai rău.

Cu cât mai mult se apropia dar timpul, când Tănase-și aducea de obiceiu prietenul, cu atât mai neliniștită era dânsa și cu atât mai rău fierbea Dinu în el... Era oarecum ca'n ajunul furtunei.

Omul acela n'avea, la urma urmelor, nici o treabă la casa lui Costache, și era cu ochi și cu sprâncene, că numai de dragul ei vine. O știau aceasta toți, și lui Dinu i se răcia sângele'n vine când atâția ochi se'ndreptară spre portița, în care se iviseră cei doi prieteni, Firei i se strânse inima, earâ Mitrea ar fi vrut să stea pe acoperișul casei cu o găleată de apă, ca să i-o toarne lui Felescu 'n cap.

Ce-ar fi fost adecă, dacă s'ar fi dus la el, ca să-l apuce de pept și să-l scuture odată.

Scandal — de'ar fi vuit toată mahalaua.

Nu-i rămânea decât să-și stăpânească firea.

Peste puțin el se mai liniști.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tănase și Felescu nu se așezaseră deabinelea în cerdac când Marghioala începù să scoată prin fața lor unul câte unul scaunele din salon, ca să le scuture, și le scotea a'ndelete și fără de grabă, ear după ce le-a scos, nu 'ncepù să le scuture, ci trecu la bucătărie, de unde se întoarse peste puțin cu un lighean plin de apă și cu o cârpă curată pe umăr, ca să șteargă geamlâcul cerdacului.

Nu mai răsunau acum din cerdac chicotele, căci în salon nu puteau să-și treacă Tănase și Fira giuvaerul de oaspe, iar în cerdac o aveau în spinare pe Marghioala cea cu ochii de prepelicar, care nu numai trăgea cu urechea, dar mai și stropia din când în când. Au stat, apoi s'au despărțit, Fira strâmtorată, Tănase cătrănit, ear Felescu plouat, dar toți trei foarte cuminte, fără ca să crâcnească.

„Să mai vii când n'ai altă treabă", bombăni *Marghioala printre dinți, c'o să-ți mai pregătim și altele"*.

Dinu zâmbi, dar tot ar fi dorit să știe, dacă Marghioala a făcut-o de capul ei ori, cum ar fi dorit ei, în înțelegere cu Fira.

In înțelegere cu Fira nu, caci pe dânsa aceasta nu putea decât s'o îndărătnicească. Dac'ar fi lăsat'o 'n voile ei, s'ar fi săturat în curând de flecăriile lui Felescu și-ar fi căutat să scape de ele: așa însă se simția jignită și ispitită să arate, că tot va face cum ea însa-și voiește.

Pe înserate poarta și zăbrelele erau gata. Rămânea acum, că ziua următoare Dinu să se ducă cu Jorgu și cu doi dintre băieți, ca să le așeze în locul lor.

Făcuse de multe ori așa ceva; acum însă îi era nesuferit gândul, că o să lipsească toată ziua

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de acasă întrebându-se mereu. „Ce va fi făcând dânsa în lipsa mea!?“

Tot avea, la urma urmelor, Andreiu dreptate când zicea, că dânsa vrea să fie gătită, distrată, plimbată și păzită în vreme-ce el dedea cu barosul, ca să moaie fierul în bătăi.

„Ei nu! — își zise el într'un târziu. — N'am numai să-i vorbesc, ci să-i și bag spaima în oase: pe mine n'are să mă ție'n sbuclumare necurmată; eu am treabă și nu pot să mă perd în astfel de nimicuri.“

Asta era gândul lui când deodată toate luară altă față...

Unul dintre ucenici aleargă la poartă, ca să o deschidă pentru trăsura, în care aduceau iar pe Costache, cum se zice, mai mult mort decât viu.

Plecase 'ncurând după prânz în treburile lui, umblase de ici până colo, gustase ici icre negre, colo măsline, mai o țuică, mai o mastică, mai un pelin cu un prieten și-i venise în cele din urmă rău și-l înecase astma, încât căzuse pe uliță. Nici că s'ar fi putut altfel: prea puțin se cruța, prea mult umbla după daraveri, prea des se cinstea, prea rar se'ntorcea serile la timp acasă.

Deși se mai întâmplase 'n câte-va rânduri așa ceva, spaimă, plânsete, alergătură, zăpăceală se urmară repede una după alta, și cel mai uluit dintre toți era Dinu, care știa că toate'n capul lui se sparg. Marghioala, liniștită și acum, trimise 'n grabă mare după doctor, care îi mai liniști apoi și pe cei-lalți încredințându-i, că o să treacă toate cu bine, dar stărui să-l ducă cât mai curând sub pază bună unde-va la aier de munte și să-l ție acolo câte-va săptămâni la viață regulată.

„Chiar mâne, nu mai departe!“ — grăi Dinu. Ar fi fost în stare să plece cu el fie la Văratec,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fie la Slănic, fie la Susana, fie undeva'n valea Prahovei. El însă nu putea să părăsească atelierul. Lina nu putea nici ea să părăsească casa și copiii. Mai rămânea Fira, care era acum fată mare.

„Nu se poate!“ — strigă Dinu.

„Mă duc și eu cu dânsa,“ — stărui Marghioala.

„Așa da!“ — zise Dinu.

Fără îndoiala, că așa ar fi fost mai bine; Lina însă nu-și mai putea închipui casa fără de Marghioala — și, mamă, ce să-i faci!? — stărui să meargă Tănase, care îi era fiu lui Costache și frate mai mare Firei.

„Cu el ca fără de el, dacă nu chiar mai rău,“— își zicea Dinu, hotărât, ca cu nici un preț să nu se'nvoiască; mai erau însă de pus la cale și altele cu mult mai grele.

D-l Spirea, advocat și bun prieten al lui Costache, stăruia, ca acesta înainte de plecare să-și facă testamentul și să rânduiască pe tovarășul său purtător de grijă pentru averea sa și tutor al copiilor săi. Lina zicea, că nu e bine, eară Dinu era de părere, că nu e nevoie și, strivit de gândul grelei sarcini, pe care o lua asupra sa, nu mai avea destulă inimă spre a stărui, ca nu Tănase să însoțească pe Fira.

A rămas dar cum a voit Tănase și Lina, care stăruia să meargă la Poiana Țapului — nu doară pentru-că e aproape și de Sinaia, și de Bușteni, ci pentru-că e, așa zicea el, liniște și lărgime acolo. După-ce Costache a plecat cu cei doi copii mai mari ai săi, Dinu era nevoit să se rupă'n două: stătea cât putea'n atelier, dar trebuia să mai facă și ceeace mai 'nainte făcea Costache, mai să cumpere material, mai să se învoiască ici cu un proprietar, colo cu un antrepenor, mai să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

facă încasari, tot lucruri pentru el neobicinuite și astfel și mai mult ori mai puțin nesuferite.

Cu desăvârșire greu lucru îi erau însă socotelile ce trebuia și ținea să poarte despre tot ceeace dă ori ia. Ar fi lucrat bucuros cu două barosuri deodată, dacă'n schimb l'ar fi scăpat cine-va de socoteli, și serile, când se așeza la masă și lua condeiul cel ușor, ca să treacă în condică, cum îl învățase Gigiu, la stânga ceeace a luat, iar la dreapta ceea ce a dat, îl treceau nădușelile, eară Dumineciile după prânz, când își încheia socoteala săptămânii, se simția ca fiind pus în fața celor mai nemiloși judecători, care-i țineau, par'că, pistolul îi piept și-i ziceau: „Nu cum-va să-ți scape condeiul, că descarc!“

De unde i-ar mai fi rămas lui timp să se gândească și la cele ce va fi făcând Fira departe de dânsul!?

Îi era destul să știe, că Costache mergea bine, — asta o scria Fira, — și că Fira se face din ce în ce mai înbujorată, — asta o scria Tănase. — Mai aflase, — asta de pe la alții, — că Tănase se plimbă mult de la Sinaia până la Predeal cu o gabrioletă? — ce fel de gabrioletă?— — ce fel de cai? — nu cum-va se va fi nimerind și Felescu pe acolo? — Așa se'ntreba Dinu când n'avea altă treabă și mult ar fi dat să se poată repezi într'o Duminecă pân'acolo, ca să mai răsufle și el.

Nu era însă cu putință, căci se adunau prea multe peste săptămână și mai erau și nenorocitele de socoteli.

„Mai lasă-le și D-ta, că poți să le faci și după aceea;“— îi zise Lina, care ținea și ea, ca el să se dueă.

El dete desnădăjduit din cap.

După masă el stetea pe gânduri în vreme ce Marghioala aduna tacâmurile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dacă e vorba numai de socoteli, — grăi dânsa căutându-şi de treabă, — ai încredere'n mine, că ţi le fac eu. Cocoana Lina are dreptate; nu poţi s'o laşi pe Fira par'că n'ar fi pe lume."

Dinu se uită lung şi mirat la ea.

„De geaba te uiţi aşa la mine, — urmă ea, — căci, dereticând prin casă, îţi văd în toate zilele socotelile şî aşa, cum le faci D-ta, sunt şi eu în stare să le fac. — Şi, — adăugă peste puţin, — mai curând s'ar putea să greşeşti D-ta decât să te înşel eu."

„Nu de aceasta e vorba, — întâmpină el. — Le faci tu, dacă zici, chiar mai bine decât mine, căci eu port cam greu pana, ear de'nşelat nu eşti în stare sa'nşeli pe nimeni. Stau însă câte o dată şi mă gândesc, ce te va fi făcând să le iei aşa de bună voie toate asupra ta."

Acum se uită ea lung la el.

„Tocmai D-ta, hamalul tuturora, — îl zise, — stai şi te gândeşti şi nu înţelegi, de ce vor mai fi făcând şi alţii ca D-ta."

„Eu sunt altă ce-va, — grăi dânsul. — Am rostul meu în casă. De ce însă ţii şi tu atât de mult la Fira?"

Marghioala lăsă tacâmurile adunate pe masă şi se'ntoarse spre el.

„La Fira? — răspunse. — Dar la D-ta —, ce crezi, ţiu ori nu?"

„Nu o cred aceasta, — grăi dânsul, — ci o ştiu fiind-că o văd în fie-care zi."

„Atunci nu mai întreba, de ce ţiu la ea, — urmă Marghioala. — Nu ţiu anume la ea, numai la ea, ci la toţi, la casa, în care nu mă simt străină şi 'n care nimeni nu mă socoteşte slugă. — Aşi putea oare, — urmă ea peste puţin, — să fiu mai bine la o casă boierească ori la vre-un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

restaurant decât aici, unde fac ceea ce m'am deprins a face la părinții mei!? Cum ași putea să nu țiu la stăpânul casei, care s'ar supăra, dacă nu i-ași zice „Nea Costache,"? Cum ași putea să nu țiu la cocoana Lina, care muncește alături cu mine și alege totdeauna partea cea mai grea?— Cum ași putea să nu iubesc copiii, care'n toate nevoile lor aleargă la mine par'că li-ași fi soră mai mare? D-ta de ce ai stat aici un-spre-zece ani și ești gata să stai toată viața?"

Dinu era muiat.

„De ce țiu la tine!? — urmă ea induioșată.— S'ar putea oare să nu țin și la ea, și la D-ta!?— Eu știu, prin câte am trecut până-ce am ajuns aici ca pasărea gonită de uliu. Mi-e par'că-mi sfâșie cineva carnea de pe oase când îl văd pe Nea Costache cum îl știi, o văd pe cocoana Lina cum o știi, îl văd și pe Tănase cum îl știi și mă uit la copiii aceia buni, că buni sunt. Ce s'ar alege de casa aceasta, dacă n'ai fi D-ta în ea!? — In foc ași sări și zi și noapte ași sta de pază, ca nu cumva să apuce și Fira drumul lui Tănase, că tare e drăguță și bună de inimă, dar și năvalnică la fire și ușoară la minte."

Lui Dinu i se deschidea o lume nouă, deși ceeace dânsa zicea acum el de ani de zile simțise.

„Lasă-le toate, — adăugă dânsa, — și du-te, că nu e'n lume om, la care ține ca la D-ta, și e păcat s'o faci să creadă, că nu ții și D-ta la ea."

„Dar mă duc, — răspunse el. — Cum să nu mă duc."

Aceste se petreceau însă Vineri după amează-zi, ear în aceeași zi pe'nserate a venit pe la el Budini, antrepenorul, ca să vadă, dacă nu cum-va pot să se înțeleagă pentru un grilagiu și două porți la spitalul ce era pe sfârșite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ nr.1 1934-1935

Era o lucrare mai însemnată, şi-ar fi fost păcat s'o scape, ear pentru-ca sa-şi poată da seamă ce preţuri, trebuia să vadă desemnurile făcute de inginer şi să alerge pe la ferării, ca să se 'ncredinţeze, dacă găseşte ori-nu destul fier potrivit şi cu ce preţ poate să-l cumpere. A trecut dar ziua de Sâmbătă fără-ca să se poate dumiri, dacă-l iartă ori nu treburile să lipsească Duminecă de acasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

E frumoasă valea Prahovei așa când o vezi cum în câte-va rânduri o văzuse Fira trecând de-a-lungul ei; frumusețele cele'ncântătoare i le știa însă numai cel ce a intrat în amănuntele ei mai ascunse. S'a bucurat dar Fira când Tănase stăruia pentru Poiana Țapului. unde e, cum zicea el, liniște și lărgime, dar abia sosită acolo simția, că avea în adevăr de ce să se bucure

Din fața casei țărănești, pe care o luaseră cu chirie, se deschidea peste ariniĭ din valea Prahovei sgomotoase o largă vedere spre Sinaia, care se află la dreapta, în depărtare de vre-un ceas la vale, spre Bușteniĭ mai apropiați la stânga. ear înainte peste poienele de la Zamora și peste coastele acoperite de bradet până'n poienele curate și limpezi ale Cumpătului, întinderi par'că nemărginite, unde se vedea pe ici pe colo câte o turmă de oi, și pe care e peste puțință să le vezi din depărtare fără-ca să te simți ademenit de dorința de a le cutreera'n lung și'n lat.

Încă mai ademnitoare era însă priveliștea din dosul casei. Dacă spre Cumpătul ochiul e încântat de seninătatea nespusă a întregului, înspre Bucegi sufletul rămâne uimit de mulțimea amănuntelor și de măreția lor. Ici Peatra Arsă, lângă ea lepii, mai departe Caraimanul greoiu și tocmai în fund

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Morarul de la poalele Omului; tot colțuri stâncoase și pleșuve, prăpăstii adânci și văi strâmte și ascunse oare-cum în fundul munților.

„Ce-o fi colo? — dar dincolo?“ — se'ntreba mereu Fira și, stăpânită de o nesățioasă dorință de a se duce, îi venia par'că să sboare.

Dar ea nu venise aici, ca să se plimbe, ci ca să poarte grijă de tatăl său, căruia medicul îi recomandase să se plimbe prin brădet fără-ca să urce, să se ferească de oboseală, să mănânce bine, dar să bea numai apă bună, să se culce și să se scoale de vreme.

Se gândia fata cu bucurie, cum o să-i gătească bucate bune, cum o să stea toată ziua cu el, cum o să-l plimbe pe aci prin apropiere, cum o să-l îngrijească și le-a și făcut acesta o zi — două. Costache nu era însă bolnav, ca să-l vezi că e bolnav. Se cam perduse, ce-i drept, sângele din obrajii lui, răsufla cam anevoia, dar altfel era voinic, și puțin i-a trebuit să se ție cum îl recomandase medicul pentru-ca să se simtă ear în putere și să-și zică „Nici ale doftorului toate!“

Era și el om și părinte și, dacă ținea fata să-l îngrijească, ținea și el să nu-i fie prea mare sarcina și să umble'n voile ei.

Tănase!? Ce să-i faci!? — Băiat plin de viață! El știa să se'nvârtă'n lume, să se îmbrace după cel mai nou fason, să-și poate cravata și mânșetele și era băiat curățel și de efect. A ținut la Poiana Țapului fiind-că aici e liniște și lărgime, dar nu trecea cu vederea, că sunt aproape Bușteniĭ și că nu e departe Sinaia, nici Azuga, nici chiar Predealul, și, dacă Fira era dusă cu gândul la desișul pădurilor, la văile adânci și răcoroase, la pâraiele ce se varsă spumegând peste bolovani și la poienele largi, fratele ei, om mai trăit în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lume, era dus mereu cu trup, cu suflet pe la parcurile, unde cânta muzica, pe la rastaurante, pe la sălile de dans, pretutindeni, unde se'ndesuiau oamenii.

Costache era dar mai mult ori mai puțin singur cu fata lui și trebuia s'o plimbe, se'nțelege, fără-ca să urce și fără-ca să se obosească prea tare.

Era, înainte de toate, ușor și frumos și nu prea lung drumul până la Bușteni, unde aveau și nevoie de a se duce, ca să cumpere mai una, mai alta pentru mica lor gospodărie.

Umblând apoi așa, în treburi, te'ntâlnești ici cu unul, colo cu altul, ea cu o prietenă din școală, el cu un vechiu cunoscut, care se bucură, că te vede, și din vorbă'n vorbă te scoate din minți, ca să te duci la o plimbare mai lungă, la o petrecere, la o serbare, tot lucruri priincioase pentru cei ce-și caută de sanătate.

Peste vre-o opt zile Costache-și ducea fata la parcul din Bușteni, unde cânta muzica militară și se aduna lume multă, ca să vadă și să se arate, ear săptămâna viitoare Aneta, o prietenă din școală, a făcut-o pe Fira să meargă și la matineul dat la „Eliseul" din valea Cerbului, unde e cel mai frumos loc din valea Prahovei, posițiune minunată la stânga șoselei, pe unde trece lumea ce se plimbă de la Sinaia spre Azuga și înapoi.

Costache s'a dus și el. Ș'ar fi putut adecă să-și lipsească fata de mulțumirile cuvenite tinerețelor ori s'o lase singură!?

Era, cei drept, pe acolo și Tănase, dar el avea alte treburi și nu putea să-și bată capul cu sora lui.

Băiet vioiu și sprinten, el știa să-și facă drum prin lume, și Costache, bându-și afară pe terasă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„șpriţul," trăgea zâmbind cu ochiul spre sala de dans, unde o vedea pe fiică-sa înconjurată de cavaleri eleganţi în vreme-ce fratele ei se'nvârtia împrejurul cocoanelor şi-i întrecea pe toţi în galanterie.

„Puiu de drac! — îşi zicea el. — N'ar zice nimeni, că alerga desculţ când era mic. — Soiu,— ce să-i faci!?"

Mai frumos decât toate era, că nu avea Costache nevoie, cum credeau Andreiu şi alţii, să-şi îndoape baiatul cu bani. Işi făcea el din vrednicia lui. Le sucia şi le'nvârtia de-şi punea însuşi lucrurile la cale. Ii făcea ici unuia, colo altuia vre-o treabă, mai din colo alta, destul că n'avea nevoie să ceară. Era mai ales Doamna Chiriachi, văduvă, săracă, şi femee cu avere frumoasă, cu multă trecere în lumea cea bună şi cu multe daraveri, pe care n'ar fi putut să le descurce făr' de ajutorul unui om isteţ ca Tănase, care, deşi trecut abia de două-zeci şi doi de ani, se pricepea şi la acte, şi la taxe, şi la cumpărări, şi la încasări, şi la alergături, şi la galanterii, şi la multe altele, ear de geaba nu aleargă nimeni, nici nu ostenește.

Deşi însă Tănase îşi făcea de lucru cu Doamna Chiriachi, care şedea într'un colţ înconjurată de cavaleri, eară Costache şedea la „şpritul" lui, Fira nu se simţia părăsită; o fată înaltă şi şubţirică, cu obrajii plini ca mărul şi rumeni ca cireaşa, cu gropiţe'n aceşti obraji şi cu ochii vioi şi mereu răzători nu trece nicăiri nebăgată'n seamă şi îşi petrece bine timpul chiar şi dacă n'ar fi încă cea mai uşoară „vălsuitoare."

Era mai ales unul, Văleanu, un tânăr de vre-o două-zeci şi şase de ani, figura distinsă, care-şi zicea mereu „Ştii, că e nostimă!?" şi se ţinea cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc

atâta stăruință de capul ei, încât D-na Raitu, nostimă și ea, își mușca din când în când buzele, se'nțelege, fără-ca s'o simtă aceasta și soțul ei, *bunul* prieten al lui Văleanu.

Cam pe la zece, „matineul" era pe sfârșite, Tănase a luat-o pe D-na Chiriachi de braț și-a dus-o la gabrioletă, D-na Raitu a luat și ea brațul soțului său și a plecat cu oarecare ostentațiune, ear Costache nu și-a mai comandat alt „șpriț".

Ar fi putut să-și iee și el o trăsură, căci,— Dinu să trăiască! — îi dedea mâna. Fira însă și Aneta și Mița, prietena acesteia, și Doamna Voicu, mama Miței, erau de părere, ca'r fi păcat de o seară atât de frumoasă.

Luna aproape plină răsărise tocmai despre Valea Fetei, și razele ei se resfrângeau din colții Caraimanului. Răcoare era, liniște era, frumuseță era: nu se putea lucru mai plăcut decât să mai ai și tinerețe și să faci pe jos drumul până la Poiana Țapului — mai ales când n'ai să-l faci singur, căci nu li-ar fi șezut bine cavalerilor să-și lase damele singure la un drum atât de lung.

Fericite sunt tinerețele!

Să fii fată de șase-spre-zece ani și să te plimbi după un matineu petrecut într'o resuflare — așa la lună și pe răcoare: nu te mai saturi și ai voi să nu se mai sfârșească noaptea cu tainicia umbrelor ei. Puțin îți pasă, ce are să fie mâne dimineață.

Ce-și mai făcea Dinu gânduri despre Felescu? Nu mai era nevoie de Felescu în mijlocul unei lumi pline de oameni care trăiesc, ca să se bucure de viață; toate vin ele de ele când nevinovăția oarbă se'ntâlnește cu viclenia, care toate le vede și le știe.

Acolo, în cercul strâmt, în care-și petrecuse până atunci viața, Fira știa numai oameni, care o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păzlau ca lumina ochilor săi, şi aşa îi vedea dânsa pe toţi oamenii, — şi pe aceştia.

Era un farmec nespus în inima deschisă, cu care dânsa vorbia despre toate, până chiar şi despre cele mai întime lucruri; Văleanu însă, băiat de bani gata, care trăia numai pentru — ca să trăiască, nu mai cunoscuse în viaţa lui şi alte fete ca dânsa şi o ştia soră a lui Tănase, lua uşurinţa copilărească a ei drept îndrăzneală stăruitoare şi nu se mai sătura să o descoase. Mai nainte dar de a fi sosit la Poiana Ţapului le ştia toate, şi cele de aici, şi cele de acasă.

Era mare frumuseţă s'o asculţi când spunea, cum găteşte dimineţile pentru tatăl ei, cum îl culcă după masă şi cum îl scoală după — ce şi-a făcut somnul.

„Şi d ta ce faci în vreme ce el doarme?" — întreabă Văleanu, care ţinea să le ştie toate.

„Uite — răspunse ea. — Mai stau, mai citesc, mai lucrez câte ceva, mă mai plimb pe aci prin apropiere, mai adun flori prin poeniţă, nu mi se urăşte niciodată".

Ar fi putut să zică şi el, că nu i se urăşte niciodată. Se simţia, din contra, foarte strâmtorat când se pomenia singur cu sine şi mereu căuta să scape din strâmtoarea aceasta, un lucru, despre care ar fi putut să dea mărturie şi D-na Raitu, al cărei soţ, funcţionar la bancă, nu putea să stee cu dânsa la Sinaia.

Era deci hotărât, ca ziua următoare, să se înfiinţeze la Poiana Ţapului îndată după masă, ca'n timpul, când Costache doarme, să adune şi el flori — pe aci prin apropiere.

Cei-lalţi, care rămaseseră mai în coadă, îşi făcuseră însă alte planuri: o excursiune la Urlătoare, — nu se putea ceva mai frumos.

O singură greutate era la mijloc: pentru Costache drumul ar fi fost prea obositor.

Văleanu nu era om, căruia îi place să umble, să se urce şi să coboare, — cu Fira însă i-ar fi plăcut să facă şi asemenea plimbare.

„O idee încă mai bună! — grăi dânsul. — Mergem până'n poieniţă cu trăsura şi luăm acolo prânzul, ear după prânz cine vrea trage un puiu de somn la umbră de brad, ear cei-lalţi, care putem, mergem pe jos mai departe."

Ce era pentru el o cheltuială de o sută de lei!?

Nu-i vorba, risipitor, ba chiar nici cheltuitor nu era Văleanu, îşi număra şi păstra bine banii şi se uita şi la gologani, dar avea de unde să dee şi pentru plăcerea lui îi era mică cheltuiala.

S'a făcut dar şi excursiunea aşa, cum a pus-o el la cale, cu trăsuri până la poiană, cu miel fript la frigare, cu mezeluri alese, cu prăjituri dela Capşa, cu şampanie şi cu taraf de lăutari, încât Aneta şi Miţa şi Fira erau şi'ncântate şi ameţite, Costache dormia dus după prânz şi plimbarea s'a făcut mai departe, până la Urlătoare, în cântece voioase, şi seara, când s'au întors, erau cu toţii par'că şi-ar fi petrecut viaţa întreagă împreună.

Ziua următoare apoi Văleanu s'a dus mai pregătit la Poiana Ţapului, când Fira, care-l aştepta, par'că, i-a alergat sprintenă şi voioasă'n cale.

„E minunat! — îi zise el. — Care va să zică şi D-ta, Domnişoară, tot pe aici îţi aduni florile".

«Aş,! — par'că n'o ştii din seara, când ne'ntorceam de la Buşteni, — îi răspunse ea. — Să vezi ce frumuseţă de poieniţe sunt pe aici, ce luminişuri, ce potecă spre Sinaia şi spre Urlătoare».

El le cam ştia toate aceste, dar altfel îi erau văzute împreună cu dânsa, şi se arăta mirat. Aşa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

pe la amează-zi, și cu o fată ca dînsa e mai plăcută plimbarea prin pădurea umbroasă decât prin poiana bătută de soare și deschisă la vederea tuturora.

Nici nu mai era apoi Domnișoara Fira cum o știuse el de la «Eliseu» și de la Urlătoare, gătită, încorsetată și peptenată de efect, ci cu capul gol, într'o iie curată și cu sorțul alb încins peste niște foi cam scurte; așa însă ea era pentru dînsul ce-va mai neobicinuit și mai apropiat și avea mai mult farmec. Copilă zglobie, care e, par'că, în fie-care clipă să ți se arunce'n gât.

Era o clipă, când îi venia, cuprins de un fel de'ngrijare, să spună c'a plecat la Sinaia și să-și caute de drum.

Intrați pe poteca bine 'ngrijită ce duce prin pădure la Castelul Peleșului, el îi dete brațul și ea începu să-i spună, ce e înainte, ce rămâne la dreapta și ce vine 'n stânga.

El o cuprinse, cum era obicinuit, cu brațul.

Ea se lasă: ce era la urma urmelor!? — Tot cam ca la Eliseu.

Dînsa nu putea să se depărteze mult, căci n'ar fi voit s'o caute tatăl ei după ce se va fi deșteptat. Se așezară deci pe o bancă de la marginea drumului, de unde ar putea să vadă printre copaci și peste poiană până acasă.

El îi luă ca din întâmplare mâna și se jucă cu ea uitându-se la degetele ei subțiri și lungi.

«Știi, că eu ghicesc din palmă?» grăi dînsa peste puțin, apoi întoarse mâna lui cu palma'n sus, ca să se uite'n ea.

Văleanu se uită'n fața ei; deși mai mult bălană, ca mama ei, acum, când se uita la trăsăturile din palma lui, era, par'că ce-va, țigănesc și oarecum primejdios mai ales în ochii ei cei neastâmpărați.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fața ei se posomorî din ce în ce mai mult, încât lui Valeanu îi venia în cele din urmă să rîdă.

«Ei, ce vezi de te'ncrunți așa? — întrebă el.

«Nu'nțeleg nimic, — răspunse ea uitându-se cu ochi scrutători în fața lui — Mi se'ncurcă toate.»

Era și'n palma, și'n ochii lui ce-va ce-o făcea să-i fie frică de dînsul.

«A bine nu mi se pare, — urmă dând din umeri și depărtându-se puțin de el. — Dac'ar fi cum se arată'n palmă, ai gând rău D-ta».

Era un haz nespus în felul ei de a o spune aceasta, și el întinse oare-cum fără de voie brațul, ca s'o cuprindă și să și-o apropie ear.

„Gând rău? — întâmpină. — Dac'ar fi 'n mine răutate, n'așî fi acum aici. Răutăcioasă ești D-ta, care cu toate ale D-tale-l scoți pe om din minți și-apoi zici, că are gând rău.

„Nu eu zic, ci așa se arată'n palmă", — grăi dînsa și ear făcù o mișcare, ca să se depărteze de dînsul, ceea ce-l ispiti s'o strângă la pept cum copilul strânge pasărea ce vrea să-i scape.

Fira se lăsă cum s'ar fi lăsat dacă Dinu ar fi făcut acela-și lucru, căci așa era deprinsă de mică. Imbrățișarea ori sărutarea erau pentru dînsa semne de dragoste, dovezi neîndoioase, că nu are de ce să teamă. Cu toate aceste ea se simți peste puțin cuprinsă de un fel de fior, se uită din nou în ochii lui, apoi voi să se ridice.

„Mă duc, — zise ea, — că se va fi sculat tăticu".

Valeanu o ținea încă mai strâns.

Nu-și închipuise nici o dată, că poate un trup omenesc să fie atât de fraged, de mlădios și atât de cald ca al ei.

«M'am nenorocit! — își zise. — Nu mă lua, Domnișoară, atât de repede, — urmă apoi peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puțin, — că e cu mult mai greu decum crezi D-ta să te las».

Dînsa îi aruncă o privire oare-cum sperioasă, și el, temându-se, ca să n'o supere, se ridică și o'nsoți ducând-o de mână până la poiana cosită, peste care trecea poteca spre casa din vale.

„Când ne mai vedem?“ — o 'ntreabă apoi.

„Nu știu“, — răspunse ea.

„Eu viu și mâne“, — o încredință dînsul.

„Eu nu“, — grăi dînsa repede.

„Eu tot viu,“ — stărui dînsul, apoi se plecă și-i sărută mâna.

„Aoleo!“ — strigă dînsa și sbură oarecum la vale.

El se uită cât-va timp zăpăcit după ea.

„Se poate, — își zise apoi, — ca un om ca mine să se prostească cum ma'm prostit eu!?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc

IV.

„Lasă, măiculiță, că tu n'ai nevoie să te canonești ca alții", — așa-i zicea lui Văleanu, când era mai măricel, mama lui, care nu'nvățase nici ea multe și tot ajunsese cocoană mare și era bine văzută ori-și unde se ducea.

Nace Velicu, bărbatul ei, știa și el puțină carte, dar se pricepea la multe și mai cu întreprinderi de poduri și de șosele, mai cu păduri luate'n tăiere, mai cu zestrea nevestei și arenzi bine chibzuite a ajuns să-și cumpere moșia Vălenii, iar de atunci șurugiul îi mână, când se duce la oraș, cinci cai ca cinci zmei, găsește pretutindeni ușile deschise și nu-i trece nimeni pe dinnainte.

Trei fete a măritat cu zestre frumoasă, toate trei după băeți săraci, dar buni, și trei gineri a căpătuit, unul judecător la tribunal, altul inginer la județ, ba al treilea, advocat, chiar deputat. — Boier însă, adevărat boier tot nu se socotia Nace Velicu, și ținea, ca fiiul său să fie ceea ce el însuși nu era.

Atât băiat avea, ba și acesta Prâslea, cel mai mic între copiii lui: cum ar fi putut să-l lipsească de vre-o mulțumire!?

Mai era apoi Văleanu și vițel ce suge la două vaci: o avea și pe cucoana Mariță, sora

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dc=1901-1922

mai mare a mumei lui, babă bătrână, care numai pe el îl avea în lume şi nu s'ar fi bucurat de averea ei, dacă n'ar fi ştiut, că lui i-o lasă, ori ar fi aflat, că el se plânge de ce-va.

Nici că s'a plâns vre-o dată, căci toate îi veniau din plin şi totdeauna i-a trebuit mai puţin decât ceea ce i se dedea, totdeauna, şi prin pensioane, şi la Paris a făcut mai mult decât ceea ce i se cere, totdeauna avea dînsul şi pentru sine, şi pentru alţii şi astfel era pretutindeni căutat, iubit şi'nconjurat mai ales de chilipirgii, care-i măgulia şi-i făceau toate voile.

Tot cam aşa-i mersese şi'n lumea aventurilor galante.

Petrecuse aproape jumătate din viaţa lui alergând după placeri, căci altă treabă nu avea. Băiat frumuşel şi elegant, om cu punga totdeauna plină şi măiestru desăvârşit, cum îi spuneau prietenii, în manevrele galante, el o dusese din succes în succes şi se socotia „iresistibil".

Dăduse acum de o dată peste cine-va, care nu intra în voile lui, un fleac de fată, care voia, par'că, să râdă de dînsul.

Două zile de a rândul s'a dus ca un băiat prost şi s'a plimbat pe la Poiana Ţapului de giaba.

„Dă-o'ncolo!" îşi zise el şi-şi urmă drumul spre Sinaia, unde-l aştepta doamna Raitu, cu care a făcut apoi seara, pe lună, o plimbare până la Predeal şi înapoi.

In zadar însă, căci mai era la mijloc şi vechiul adevăr, că cel ce se joacă cu focul uşor ajunge să se ardă. O luase'n glumă, ear acum prinsese slăbiciune, prima slăbiciune adevărată în viaţa lui, iar pentru oameni ca dînsul, care nu ştiu ce va să zică a răbda, a suferi şi a-ţi călca

Muzeul Digital al Romanului Românesc

pe inimă, cea mai mică slăbiciune ia dimensiunile unei patimi covârșitoare. Lasă că flecăriile prietenilor săi îi păreau searbede, și petrecerile de mai inainte nu-l mai ispitiau, dar în drum spre Sinaia el era cu gândul mereu la Poiana Țapului, eară seara, în timpul frumoasei plimbări, d-na Ițaitu îi părea din când în când foarte plicticoasă.

La Poiana Țapului însă nu s'a mai dus: atât de rău tot nu ajunsese!

Iară Fira se simția din ce în ce mai jignită de gândul, că'n urma purtărilor ei copilăroase el a luat-o drept o jucărea, și ținea să-i arate, că se simte. Se mai simția dar și umilită când a văzut, că el nu mai trece pe la Poiana Țapului, și-a'nceput să-l caute pe el, ca să-l întâlnească — așa ca din întâmplare.

S'a plimbat pe la Bușteni, a fost în două rânduri pe la muzică, s'a dus iar la „matineu: nicăiri n'a dat peste el; era, par'c'a plecat.

Mai rămânea Duminecă — la biserică, unde de asemenea se adunau oamenii, ca să vadă și să fie văzut.

Tocmai aceasta era însă Dumineca, în care scăpase Dinu, ca să vie la Bușteni.

Sărac de sufletul lui.

Mai ales Dumineciile și zilele de sărbători e mare înghesueală prin gările din valea Prahovei și prin trenurile ce urcă la deal ori coboară la vale de alungul ei, — lume nu numai multă, ci totdeodată și foarte amestecată, care dă cu cotul și nu prea știe să aleagă vorbele.

„Mare canon!“ — își zicea Dinu din când în când și ergându-și sudoarea.

Norocul lui, că, om cu măsură, nu luase clasa II. Deși însă în cl. III oamenii sunt mai cuviincioși, el se schivisise și eră pe ici pe colo câte unul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care se uita la el cam chiorîș — par'c'ar fi voit să-i zică „Dar d-ta, boierule, cum ai rătăcit pe aici!“.

Escursioniști cu boccele, muncitori de pe la fabrici, salahori de la binale, Ovrei cu mărunțișuri, turci cu braga, precupeți cu ouă, cu poame ori cu zarzavaturi, rândași, vizitii și slujnice, care se'ntorceau cu desagii plini în Ardeal, țărani și muncitori de pe linie cu uneltele de muncă erau îngrămădiți cum da Dumnezeu îndesuindu-se unii peste alții pe bănci ori stând în picioare printre bănci, pe platforme, până chiar și pe scările vagonului.

Dinu, țiind să-și cruțe hainele, nu s'ar fi putut așeza nici dac'ar fi găsit vreun colțișor pe vre-o bancă, ci stătea în picioare. Trecea însă lumea dintr'un vogon în altul, ici bragagiul, colo unul cu limonadă, un rahatgiu cu acadele, un plăcintar cu brânzoaice, un italian cu bricege și foarfeci, un Ovreiu cu pungulițe și butoni, și Dinu, lovit mereu când dela dreapta, când de la stânga, se scutura într'una cu palma mai pe o mânecă, mai pe pulpană și iar se ștergea răsuflând din greu de sudori.

De la Comarnic înainte, unde valea se strâmtează, el a ieșit pe platformă. Aci era și mai răcoare, dar îl supăra fumul de la mașină, încât nu mai vedea nici stâncile prăpăstioase, nici munții cei frumoși, n'auzia vîjîitul Prahovei cu apă limpede, nu se bucura de aierul proaspăt, și drumul, care la plecare i se păruse scurt, acum nu i se mai sfârșia.

Tot ca om cu măsură mai făcăse și alta, de care se căia acum.

Fiind Sâmbătă încurcat cu Budini, nu știa, dacă va putea ori nu să plece și nu l'a vestit pe Costache, că are să vie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar fi putut să-l vestească Duminecă dimineața, înainte de plecare. De ce să mai cheltuiască însă pentru depeșă, dacă venia el în persoană?!

„Mă pomenesc, — își zicea acum, — că se vor fi dus și ei ca alții fie la Sinaia, fie la Predeal, fie la vre-o plimbare, și eu fac drumul de giaba".

Deși dar om tare ca fierul călit, el era muiat rău de tot când a sosit, în sfârșit, la halta de la Poiana Țapului.

Unde și cum să-i găsească?

Intreabă din om în om, — hai la deal, coboară'n vale, dă la dreapta, ia-o la stânga, mergi drept, ocolește; asta, ca să facă o economie de câțiva gologani. Om cu rost era el!?

Li-a dat în ceie din urmă de căpătâiu, dar Costache plecase, — așa credea țărâncа, la biserică cu fiică-sa.

„O să se 'ntoarcă de prânz acsă?" — întrebă Dinu ștergându-și iar sudorile.

„Asta nu pot s'o știu, — răspunse femea. — De gătit n'a gătit domnișoara ca alte dăți. Se poate, că iau masa acolo, dar — de! — câte odată-și aduc mezeluri".

Dinu răsuflă din greu și rămase câtva timp ca omul ce nu mai știe încotr'o s'apuce.

Un lucru i se părea lămurit: că trebue să meargă și el la Bușteni, iar aceasta cât mai curând.

„Sunt, — întrebă, — mai multe drumuri de aici la Bușteni?

„De! — grăi femeea, — unul ar fi să fie, pe sosea, care e cel mai scurt. Vin însă unii și dă-a lungul șinelor, ba cei ce vreau să se plimbe trec Prahova și iau pe la Zamora".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dinu iar răsuflă din greu.

De acolo, unde se afla el, se vedeau și Buștenii, și șoseaua, și calea ferată, și poienițele de la Zamora: cel mai scurt era drumul pe șosea. Un om ca dînsul îl face și într'un pătrar de ceas.

Nu mai perdù deci timpul, ci plecă, — înalt, spătos și greoiu cum era, — ca din puşcă.

Peste cât-va timp înse-și încetini pasul.

„Și, — își zise, — dacă 'n vreme-ce eu mă duc ca un prost pe șosea, ei se întorc pe la Zamora!?“

Tot era mai cu minte se apuce dealungul șinelor, pe la mijloc, de unde putea să vadă și spre șosea, și spre Zamora.

El se întoarse spre haltă, ca să iee drumul șinelor.

Nici așa nu era însă bine.

Fira și Costache tot ar fi putut să scape nebăgați în seamă, să iee o gustare și ear să plece.

„Păcatele mele! — își zise el. — Trebuia să le las vorba să mă aștepte, dacă se vor fi întorcând acasă.

Se întoarse ear, ca să o facă aceasta.

In pridvorul uneia dintre casele de pe șosea ședea o cocoană bătrână, care-l văzuse încă la sosirea lui și, neavând altă treabă, umbla mereu cu ochii după el.

„Sfântă maică Paraschivă! — își zise ea crucindu-se. — Cine-o fi zăpacitul ăsta, care tot umblă'n coa' și încolo și nu se mai poate descurca.“

Zăpăcit era, în adevăr zăpăcit; ear pe când el umbla așa, Fira îl găsise 'n fața bisericii pe Văleanu și se despărțise de tatăl ei, ca să meargă cu fetele și cu Văleanu la muzică, — un lucru, de care tocmai acum nu prea avea nevoie și pe care nici nu l'ar fi făcut, dacă Dinu ar fi cheltuit gologanii pentru depeșa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era mare frumusețe să-l vezi, cum, după-ce a luat, în sfîrșit, drumul spre Bușteni, înainta de a lungul șinelor uitându-se, ca un făcător de rele ce se teme ca nu cum va să fie încolțit, când la stânga, spre șosea, când la dreapta, spre Zamora, și ștergându-și din când în când sudorile.

Era, firește, prea târziu când a sosit la biserica din Bușteni: lumea ieșise, și el ear nu mai știa în cotro să apuce.

„Ptiu! — Mare pacoste pe capul meu! — oftă el. — Cine mi-a pus s'o iau așa razna!?"

Degeaba! — Așa era Dinu. Să-i dai barosul cât de mare'n mână, să-i încarci drugi de fier în spinare, să-l pui să lase butoaie'n pivniță, să-l faci să sară'n foc 'ori să se arunce'n puhoiu, dar în lume să nu-i dai drumul, că se 'ncurcă și nu mai știi ce prostie e'n stare să facă.

Bușteniі sunt acolea câte-va case risipite de a lungul șoselei, pe valea Epii și pe valea Albă; acum însă lumea roia din toate părțile, lui i se părea cătunul un oraș întins, și stetea amețit și cuprins de sîmțământul, că nu-i rămâne decât să se 'ntoarcă a casă, să-l vestească de acolo pe Costache și să vie apoi din nou ca om cu rost.

Să-l caute? Cum și unde? Putea el să cutreere toate locurile de plimbare, toate potecile, toate restaurantele? — Să 'ntrebe? — Cum și pe cine?

Costache era cu toate aceste numai aci, trei case mai la deal, la „*Berbec*", unde stetea la un pahar de bere și-o aștepta pe Fira, care nu era nici ea departe.

Când la biserică se cântă cel din urmă „Amin", sus în parcul din deal se pornește muzica și-i chiamă pe toți acolo. Viind, Dinu a auzit muzica și, dacă n'ar fi umblat atâta timp zăpăcit, ar fi găsit-o pe Fira la biserică, și toate se descurcau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acum însă era pausă și el și uitase'n zăpăceala lui, că auzise muzica. A ieșit dar în stradă și se uita bine mai în jos și în sus la lumea ce trecea prin fața lui. Când însă muzica se porni din nou, el plecă la deal, căci în gândul lui Fira și muzica erau la acela-și loc.

Cum s'o găsească 'n parc, unde era lume multă?

Fira nu era numai cu Vâleanu, ci și cu cele doue fete, Aneta și Mița, și pecând aceste țineau să rămâie aproape de orchestră și în mijlocul lumii, el făcea fel de fel de manevre, ca s'o despartă pe Fira de ele și s'o ducă pe căi mai lăturalnice, unde nu putea s'o găsească Dinu, care, plictisit de atâta umblătură zadarnică, se uita cu ochi 'npăienjeniți în toate părțile zicând mereu „Nu-i și nu-i!“ și n'ar fi zărit-o, poate, nici dac'ar fi trecut pe lângă ea.

Nici c'ar fi fost însă tocmai bine, ca s'o găsească — așa pe căi lăturalnice singură cu Vâleanu.

Deși nu puteau însă să vorbească, Fira și Vâleanu se 'nțeleseseră din ochi și era par'că n'a fost nimic.

„După amiază-zi eu vin, domnișoară“ — îi zise el încet după ce rămaseră mai în urmă.

„Noi rămânem de prânz aici și n'o să ne'ntoarcem decât pe'nserate“, răspunse ea cu învederată părere de rău.

El simți această părere de rău.

„Să nu rămâneți, — îi zise, — dela d-ta atârnă. N'ai decât să spui, că nu mai vrei, că nu te simți bine, în sfârșit, ceva.“

Fira nu voia, dar îi era greu să nu voiască.

„Nu se poate!“ — răspunse ea hotărâtă și-și grăbi mersul, ca să se apropie de prietenele ei.

El o opri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

„Degeaba fugi, — îi sopti, — că eu nu mă dau, nu te slăbesc, de mine nu scapi. Să facem, — urmă apoi stăruitor, — astă seară o plimbare cu trăsura până la Predeal și înapoi. Acum e lună plină, și ciue știe, dacă va mai fi vre-o dată".

Fira se uită speriată la el.

Nu-și dedea de loc seamă despre îndrăzneala stăruinței lui, dar lucrul i se părea afară din cale adimenitor.

„Nu se poate! — răspunse iar. — Ce-ți trece prin minte!?"

„Par'că el doarme numai după masă!? — întâmpina el. — Se poate, dacă vrei d-ta!"

„Eu însă nu vreau, grăi dânsa. — D-ta mă iei drept un copil, cu care te poți juca pentru ca să-ți treacă de urât."

„Te'nșeli, domnișoară, o 'ncredință el. Am ajuns de numai la d-ta mă gândesc și nu știu, unde-o să ajung, dacă mă iei așa".

Fira își iuți din nou mersul și se uită oarecum speriată împrejur.

Ochii ei se opriră asupra lui Dinu, care stetea la o parte cu pălăria 'n mână și-și ștergea cu batista sudorile.

Ii era bietei fete par'că Arhanghelul i s'a ivit în cale.

„Ne'a Dinu!" — strigă ea și aleargă ca eșită din minți la el și-i sări de gât ca de atâtea-ori când era mai mică, încât lumea cea multă se opri o clipă'n loc, ca să se uite la dînsa.

Dinu, luat repede și chiar mai zăpăcit decum fusese, o îmbrăcișă și-o sărută de mai multe ori cum săruți pe copilul ce ți se aruncă în brațe și abia după ce se mai desmetici o întrebă, ce mai face și unde e Costache.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Avea pe cine să întrebe, căci Firei nu i se mai opria gura când se pornia o dată. Nu mai erau acum pentru dînsa nici lume, nici Aneta și Mița, nici Văleanu, care rămăsese ca trăsnit din senin, ci a pornit cu Dinu la vale și abia după ce a sosit la „Berbec" și-a adus aminte, că trebuia să iee ziua bună dela fete și de la Văleanu.

Eară Dinu era stăpânit de un singur gând: că n'a venit de geaba.

„Bată-te să te bată! Dar de unde ai răsărit!... strigă Costache. — Știi c'ai venit la timp!? Tocmai mă întrebam stând așa singur — ce-o mai fi pe acasă",

„Toate bune, — răspunse Dinu, și văd, că și pe aici e tot bine".

Ei se perdură apoi în vorbă despre daraverile fierăriei în vreme ce Fira se uita la lumea ce trecea mai pe jos, mai în trăsuri la deal ori la vale.

„Îți faci, — grăi peste câtva timp Costache, — socoteala, cât te costă materialul și cât dai pentru lucru, mai pui pe deasupra cametele banilor și te mulțumești cu câștig mai mic când vezi c'are să-ți iee altul lucrarea din mână.

„Dar dacă nu-mi rămâne nici un câștig, ba mă pomenesc, că am să mai dau de la mine?! — întâmpină Dinu. — Uite, fierul s'a scumpit cu 18 bani la suta de chilograme și-ar putea să se mai scumpească, iar lucrătorii nu-i prea găsești acum vara.

„Negustătorie fără de pagubă nu se poate, — răspunse Costache. — Ici câștigi, colo perzi: lucrul de căpetenie e, ca oamenii să aibă totdeauna de lucru, căci ziua le merge și mâncarea li-o dai".

„Tot așa ași zice și eu, dac'ași lucra 'n soaoteala mea. — grăi Dinu; — când! lucrezi însă cu banul altuia, îți trèmură mereu mâna și te trec des sudorile".

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„Știi, că mă superi!? — îl mustra Costache. Tu nu și'n socoteala ta lucrezi!? Îmi pare rău! La o lucrare mică umbli după câștig mai mare, dar când vorba e de douăzeci și trei de mii de chilograme, te mulțumești și cu mai puțin, căci de multe ori câte puțin face la un loc mult. La lucrarea, dacă Budini-ți dă câștig de câte trei parale la chilogram ".

Așa se gândise și Dinu, dar tot era mai bine să i-o spună stăpânul decât s'o facă el de capul lui, și mai ales asta-l zorise să vie.

Fira era supărată.

Care va să zică Dinu venise numai ca să-și descurce daraverile cu Costache.

În urechile ei răsunau vorbele lui Văleanu, care se gândia mereu la dînsa.

„Ne'a Dinule, — grăi dînsa în cele din urmă cu un fel de 'ndărătnicie. — Eu nu mai rămân aici'.

Dinu și Costache se uitară mirați la ea.

„Cum așa de o dată ca din senin? — grăi Costache.—Ce ți-a venit?."

„Nu e de-odata, nici din senin, răspunse ea. — D-ta te-ai făcut bine; Tănase-și caută de ale lui: eu ce mai fac aici!?

Avea dînsa ale ei, pe care nu era în stare și nici n'ar fi putut să le spună, și multă bătaie de cap au avut amândoi cu ea până ce au ajuns s'o înduplece.

Mai întîiu și mai întîiu Dinu a trebuit să-i făgăduiască, ca o să vie toate Duminecile și toate zilele de sărbători, apoi a rămas, ca de astădată el să nu plece, cum avuse de gând, pe'nserate, ci să rămîie până mâne dimineață.

Dinu era foarte strîmtorat. Dar, la urma urmelor, de ce muncia el, dacă nu pentru-ca să-și poată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/arhiva1901-1932

face din când în când câte o plăcere!? Adunase punând ban lîngă ban vre-o șase mii de lei, eară de patru ani de cînd era tovarăș la parte, îi veniau cîte trei-patru mii pe an:—mai erau apoi și cametele. Era puțin lucru pentru el să cheltuiască câte-va Dumineci de a rândul acolea câte un poldoi.—O scotea din altele, muncind ce-va mai mult și nu se sîmția.

Au mers dar după masă la Sinaia, ca să se plimbe, bă seara au făcut pe lună o plimbare la Predeal și înapoi, și era frumos, și bine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ian-1901-1932

V.

„Păcat de tine, băiete! — îi zise lui Tănase Doamna Chiriachi, care, tolănită pe canapea, stătuse cât-va timp pe gânduri.

„De ce păcat, Cucoană? — o întrebă el cu un fel de resfățare, apoi luă un scaun, îi așează 'n fața ei cu rezămătoarea spre ea și se așează de a călarea pe el. — Nu sunt tânăr? — nu sunt levent? — nu sunt deștept? — nu sunt îndatoritor? — Ce mai vrei, Cucoană?“.

„Vezi tocmai deaceea,“ — urmă ea ridicându-se, ca să-și iee de pe mescioară o țigară?.

Tănase sări și trase un chibrit, ca să i-o aprindă, apoi ear se așează.

Cucoana Lila, — așa-i ziceau prietenele ei, — era femee în floarea vieții, așa de vre-o trezeci și câți-va, să zicem patru-zeci, cel mult ciuci-zeci și șease de ani, se ținea bine, rămăsese cu avere foarte frumoasă de la bărbatul ei, om cu vre-o doua-zeci de ani mai bătrân decât dînsa, îi plăcea să trăiască, știa să se folosească de averea ei, pe care n'avea de gând nici s'o ducă'n groapă cu dînsa, nici s'o dăruiască vreunei mănăstiri de călugărițe, și de aceea mulți o socoteau cam ușuratică, ceea ce nu era. — Ținea fără îndoială să n'aibă nici o supărare, să-și facă toate plăcerile, n'avea slăbiciuni, dar era femee cuminte, cunoștea lumea și avea inimă generoasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

„Tocmai de aceea, repetă dînsa după ce trase câte-va fumuri. — Tocmai pentru-că eşti, e păcat să-ţi petreci viaţa în flecării şi să rămâi fără de rost.“

„Mai cu rost decum sunt eu!?“

„N'ai nici un rost, — stărui dînsa, — Eşti un fluştiuratic, un om fără de căpătâiu. — Trebuie să cauţi să-ţi iei de unde-va o diplomă.“

„O diplomă — eu!? — exclamă el râzând — Poate vr'o diplomă ca inginer de poduri.“

„Nu! — întimpină dînsa cu oarecare asprime. — ci una, ca să poţi fi judecător ori advocat, că figură ai, îndrăzneţ eşti, gura-ţi umblă: nu-ţi lipseşte decât titlul.“

„Dăr tocmai pe acesta nu-l pot avea,“ — grăi dînsul — acum mai aşezat.

„Ba da! — îl încredinţa ea. — Am vorbit eu cu cine-va, care ştie rândul lucrurilor; se poate; toate se pot, dacă omul ştie să voiască. — Sunt o mulţime de oameni, care au făcut carieră frumoasă fără multă bataie de cap, ba poate-că tocmai pentru-că s'au cruţat. — Vii cu mine undeva, fie în Belgia, fie la Paris, şi te'ntorci om făcut. — Ce-ţi lipseşte? — Diploma de bacalaureat. Pe aceasta e greu s'o iei stând aici, dar acolo o să ţi se trimeată.

Un om ca tine face apoi întru'n an treabă mai multă decât alţii în trei; dar şi puţin importă, ce şi cât vei fi învăţat: vorba e să ai ceva la mână. Nu ceea ce ştii, ci ceea ce faci îţi deschide drumul, — urmă ea, — şi omul stăruitor şi îndrăneţ răsbeşte şi fără de ştiinţă mai uşor decât cel învăţat, care aşteaptă, ca alţii să-l cheme şi să-i deschidă calea. — Profită, băiete, de ocaziune, — adaugă apăsând asupra vorbelor, — şi mai fii şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/anii-1901-1932

strâns la pungă, ca să-ţi faci şi ce-va capital, căci fără de aceasta cu anevoia o porneşti."

Tănase nu şi-a bătut nici odată capul cu asemenea lucruri, dară vorba despre punga strânsă o înţelegea şi gândul unei călătorii prin străinătate'l încânta.

„De! — grăi, — o încercare n'ar strica."

„Tatăl tău, precum îmi spui, e om cu avere, — cu oare-care stare, — urmă ea. — şi ar putea să-ţi dee vr-o mie-două de lei, iar cele-lalte le pun eu la cale prin alţii."

„Ar da el şi mai mult pentru aşa ce-va, — grăi dînsul. — Ce fac însă cu o mie două de lei!?"

„Tare eşti prost." — întîmpină ea.— Le iei şi le păstrezi, că-ţi vor prinde bine mai târziu."

N'avea dînsa nevoie de miile lui Costache, ba, la drept vorbind, nici la diplomă pentru Tănase nu ţinea morţiş, ţinea însă să păstreze formele.

„Vine mai bine, — adăugă ea, — ca să se ştie' ca tatăl tău te-a trimis în străinătate, ca să-ţi complecţezi studiile. Ce vor fi crezând unii ori alţii, asta nu mă priveşte."

Voia să-şi petreacă viaţa nesupărată de nimeni, ceea ce nu prea era cu putinţă aici, unde toţi o ştiau. Deşi era abia pe la sfârşitul lunei lulie, ea se săturase de Sinaia.

I se răsvrătia, firea când vedea zâmbetul răutăcios al celor ce-i treceau prin faţă, căci îi ştia pe toţi ce preţuiesc, cum îşi petrec viaţa, cum se grăiesc de rău unii pe alţii şi cum se pupă'n bot când se'ntâlnesc — par-c'ar fi cele mai nevinovate suflete, cum umblă'n voile ei fiind-că o ştiu, că e bogată, că are şi multe legături şi trecere la cei puternici. — Era hotărâtă să scape cât mai curând, să petreacă câte-va săptămâni în împrejurimile lacului de Geneva, apoi să se stabilească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

fie la Paris, fie unde-va, unde iarna-e blândă și viața plină de variațiuni plăcute. — Una e însă să călătorești singură ori cu o slugă și alta să fii însoțită de un om deștept, sprinten și simpatic, care îți este'n toate împregiurările mâna dreaptă, îți ghicește gândurile, te distrează și cu care poți să te duci ori-și unde.

„Să vii, băete, — adăugă dînsa, — că n'o să-ți pară rău!"

„Să vin," — răspunse Tănase, și ziua următoare, Luni, când Dinu a plecat de la Bușteni, Costache n'a mai dormit după masă, ci stătea de vorbă cu fiiul său și cu fiică-sa, care îi făceau socoteala, că două mii de lei ar fi prea puțin.

„Nu e vorba de asta", — grăi Costache.

Il cuprindea un fel de amețială când se gândia, că e cu putință, ca Tănase al lui să meargă'n străinătate, să se'ntoarcă cu diplomă — și să ajungă advocat, ba poate chiar deputat.

„Ține-mă, Doamne, ca s'o mai văd și asta!" — zicea el și-ar fi fost gata să dea și jumătate din averea lui, Tot nu se putea însă hotărî fără-ca să fi vorbit mai nainte cu Dinu și astfel ținea să mai amâne lucrurile până Dumineca viitoare, când Dinu urma să vie la Poiana Țapului.

Erau însă la mijloc și lucruri, pe care el nu le știa. D-na Chiriachi era hotărîtă să plece, și vorba rămăsese, ca Tănase s'o găsească cât mai curând la hotelul Kranz din Viena. Tănase dadea deci zor să plece cât mai curând acasă pentru-ca să-și scoată pașaporul și cele-lalte acte. — Miercuri s'a hotărît dar, că pleacă și Costache cu el.

Fira-și puse piciorul în prag.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
52 transilvania.ro/mdrr1901-1932

Atât Luni, cât și Marți ea-l văzuse pe Vâleanu mai plimbându-se prin poiană și pe la marginea pădurii, mai trecând cu trăsura spre Sinaia și înapoi.

Ținea omul să știe, cine e „Ne'a Dinu" acela.

„Atunci vin și eu cu voi, — strigă dar Fira. — Nu se poate să mă lăsați singură singurică aici".

Ear se uitară amândoi mirați la ea.

„Cum singură!? — grăi Costache. — Nu e aici Bucur și nevasta lui și copiii lor!?".

„Cine-o să te mănânce!? — "adogă Tănase.

Ea nu putea să le spună, de ce nu poate să rămâie singură, de ce ori de cine se teme, dar se sbătea și nu voia să rămâie.

„Uite, — eu într'un ceas mi-am făcut treaba cu Dinu. — Plec mâne dimineață și tot mâne sunt pe înserate aici."

Aceasta o mai liniști pe Fira.

De unde ar fi putut Vâleanu să afle, că Costache a plecat, și să profite de lipsa lui!?

Aici se'nșela dînsa.

D-na Chiriachi a plecat Luni seara, și aceasta o știa lumea. — Meruri dar, când Tănase a luat rămas bun dela prietenii sei, era pe ici pe colea câte cine-va, care dedea cu socoteală, că e oarecare legătură între plecarea lui și a Doamnei Chiriachi și se și vorbise despre așa ceva. — Atât ar fi fost destul pentru-ca Vâleanu să se intereseze și să afle, că Tănase nu pleacă singur. Mai era însă și viua frământare, de care fusese cuprins după ce două zile de arândul umblase în zadar s'o întâlnească, ba și neliniștea ei, care vrând nevrând mereu se uita când spre poiană și spre marginea pădurii, când spre șosea.

Nu erau apoi nici acasă lucrurile cum și le închipuia dînsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După înțelegerea luată cu Costache Dinu s'a învoit cu Budini și-a stors dela el — nu trei, ci patru parale la chilogram. Lucrarea trebuia apoi să fie gata în vre-o trei săptămâni. Dacă munciau însă cu vîrtute, o scoteau la capat și cu câteva zile mai curând. El s'a înțeles dar cu Gigiu și cu Andreiu, că le dă lor acel ban de chilogram, dacă dau zor, ceea ce iar sporia câștigul.

Când să cumpere însă fierul, nu-l mai găsia cu prețul, cum și-l socotise, ci cu două-zeci de bani la sută de chilograme mai scump.

„Și poate încă să se mai scumpească, — îl încredința neguțătorul, — căci vara aceasta consumațiunea e mare".

Lui Dinu iar îi tremura mâna.

Cum scăpa el din încurcătura aceasta după ce făcuse învoiala cu Budini?

Nu-i rămânea decât s'o iee în gât.

„Cumpăr, — își zise, — ferul în socoteala mea și îl trec la atelier cu prețul, pe care i l'am spus lui Costache. Mai bine să perd decât să mă fac de rușine".

Nici n'avea apoi timp de perdut, căci oamenii trebuiau să înceapă lucrul, ceea ce au și făcut Luni după amează-zi. Au lucrat apoi întins Marți și Miercuri.

Pe 'nserate, când Costache și Tănase se pregătiau, ca dimineața să fie gata de plecare, Budini a trecut pe la atelier, ca să vadă ce mai e pe acolo.

„Ia stați puțin, — zise el cam îngrijat. — Paremi-se că ne încurcăm.

D-l inginer, care făcuse devizul, țiind la soliditate, prevăzuse pentru vergelele de fier o anumită grosime și în contract prețul era stabilit pe metru liniar de atâte și atâte chilograme.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/md/?901 1952

„Teamă mi-e, că vergelele n'au grosimea prevăzută în deviz", — urmă antreprenorul.

„Se poate, — răspunse Dinu, — dar ce-ți pasă? O să iasă mai puține kilograme și plătești mai puțin".

„Da, da! — întâmpină Budini, — dar nu-mi ia inginerul lucrarea în primire."

Dinu tresări. Îi venia, par'că, să leșine.

„Cine m'a pus să mă apuc de treburi, la care nu mă pricep!?" — își zise strivit de simțământul, că el nu e'n stare să chivernisească feraria fără de Costache.

Așa steteau lucrurile când Costache și Tănase au sosit acasă.

Nu mai era acum Dinu om, care se'ncumătă să-și dea părerea.

Costache începu să zâmbească cu orecare răutate.

„De! — zise, — așa sunt daraverile. — Cu barosul nu poți să le descurci, ci trebuie să te pricepi și la'nvârtirea lor. Lucrați înainte, c'o să mai îngroșăm vergelele".

Știa ei cum se pun lucrurile la cale.

Pentru o diferență de câteva kilograme la metrul lincar nu se prăpădia țara, și puse odată porțile și zăbrelele la locul lor, nu le mai cântăria nimeni. C'o vorbă bună la d. inginer se puteau pune toate'n bună rânduială.

Lucrul acesta el nu putea să-l facă Joi, ci trebuia să mai stee și Vineri, ceea ce Fira nu putea să prevadă, dar Văleanu putea să afle.

Joi seara Fira s'a dus la haltă, ca să aștepte sosirea trenului, cu care trebuia, cum fusese vorba, să se 'ntoarcă tatăl ei.

Văleanu era și el acolo — așa mai la o parte.

Firei îi era par'că i se surpă toate'n cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Care-va să zică ai rămas singură, Domnișoară,“ — grăi Văleanu, care acum se apropie oare-cum țîrîș.

Fira era supărată pe toată lumea.

„De unde poți să știi, dacă am rămas ori nu singură!?“ — răspunse ea urmându-și drumul.

„Îmi era destul să știu, că pleacă frățiorul, — zise el luându-se după dînsa, — pentru-ca să mă interesez, dacă pleacă singur ori însoțit de cine-va.“

Fira era mîndră de fratele ei, și, bucurându-se că poate vorbi despre el, își mai încetini pasul.

„Cine ți-a spus, — îl ispiti ea, — că fratele meu pleacă.

„O, — răspunse el, — aceasta putea ori-și-cine s'o prevadă. A plecat D-na Chiriachi: trebuia să plece mai curând ori mai târziu și el.

Fira se opri și se uită nedumerită la dînsul.

„Ce are a face una cu alta!?“ — exclamă ea.

Văleanu, așa cum îl făcuse lumea, în care trăia, avea părerile lui și nu putea să-și închipuiască pe cine-va, care avea alte păreri în ceeace privește legăturile dintre D-na Chiriachi și mult prețuitul ei favorit.

„Ce are a face!? — răspunse dar. — D-na Chiriachi e femee, căreia-i place să-și facă toate gusturile și...

„Dar, — îl întrerupse Fira — Tănase se duce să-și complecteze studiile“.

„Fără 'ndoială, — întâmplnă Văleanu, — dar D-na Chiriachi are să fie și ea pe acolo, nu mai poate să înceapă nimic fără de dînsul, o să-l caute și-o să-l găsească“.

Fira tot nu înțelegea.

„Uite, Domnișoară, — stărui dînsul. — Așa, cum alerg eu după D-ta și mă gândesc zi și noapte ce să fac, ca să nu fugi de mine și să nu mă mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc

alungi de la D-ta, așa aleargă și dînsa după el, dar e mai norocoasă decât mine, căci el nu fuge ca D-ta".

Era în vorbele aceste și'n felul, cum fuseseră rostite, o nerușinare fără de seamăn, care o jignia îndoit, și ca soră, și ca femee; el însă era atât de stricat în felul lui de a gândi și-și perduse'n nerăbdarea lui atât de mult măsură, încât nu-și dedea seamă despre aceasta și nu înțelegea roșața ce se ivi de odată în obrajii ei.

Se sîmția umilită, călcată'n picioare, aruncată ca o otreapă la margine de drum, și întreaga ființă îi era răzvrătită, dar nu îndrăznia să i se uite'n față, căci s'ar fi putut să fie adevărat ceeace zicea el.

Ea-i aruncă o privire plină de mânie, apoi se depărtă cu pași repezi fără ca să se mai uite napoi.

Văleanu se uită cât-va timp după ea împins de viuă nedumerire.

Nu și-ar fi închipuit nici odată, că poate o femee să fie atât de îndărătnică și atât de fără minte.

„Dă-o'ncolo!" — își zise ear, — dar acum cam înăcrit, și gândul i se duse la D-na Raitu.

Eară Fira, sosită acasă, își scoase pălăria și-o aruncă pe pat, apoi se arunca și ea cu fața în jos lângă pălărie. O 'năbușia plânsul și nu-i veniau lacrămile, căci ceea ce-o sguduia nu era, la urma urmelor, durere, ci ciudă, îndârjire și amărîciune.

Prea era însă pornită prin chiar firea ei spre veselie pentru-ca să nu-și găsească ieșire din această stare sufletească.

„Ei, și!! — își zise peste cât-va timp ridicându-și capul. — Face fie care ce vrea! — Lumea te socotește și ea cum vrea și cum îi place!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In cele din urmă îi părea rău, că l'a luat atât de repede pe Văleanu. — Ce-ar fi fost adecă, dac'ar fi stat cu el — când toți cei l'alți au părăsit-o.

Părerea de rău îi era și mai viuă ziua următoare, când Costache, întors cu trenul de seară, i-a spus, că Duminecă n'o să vie Dinu.

„Da, — grăi dînsa plină de amăraciune, — ce-i pasă lui, cum o ducem, cum n'o ducem noi aici!?“

„De! — grăi dînsul, care nu-i înțelegea amărîciunea. — Daraverile sunt daraveri și se'ncurcă, dacă nu te ții de capul lor.“

Se'ncurcă toate, dacă nu te ții de capul lor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI.

„Unde, păcate, se va fi înfundat Văleanu al nostru de nu mai poți de o bucată de timp să pui mâna pe el!?“ — întreba 'ntruna din zile Gogu.

„Pe la Sinaia s'a 'ncurcat, pare-mise, cu cine-va, că de acolo l'am văzut în câte-va rânduri întorcându-se, — grăi Costică. — Zice, că i-a venit o mătușă, pe care nu poate s'o neglijeze“.

„Vre-o mătușă, vre-o verișoară, vre-o nepoată,“ adăuga Spiridon râzând.

„Eu n'am văzut-o?“

„Nici eu.“

Vorbe de oameni tineri, din care nu urmează nimic.

Când au aflat însă, că Vineri dimineața Văleanu a plecat dela Sinaia la Predeal fără ca să se fi oprit la Bușteni, Gogu, Costică, Spiridon și ceilalți se'ntrebau, de ce a plecat hoțește, nu de la Bușteni, ci de la Sinaia. După-ce au mai aflat apoi și că nu s'a oprit la Predeal, ci a trecut la Brașov, era cu ochi și cu sprîncene, că n'a plecat singur, ci cu cine-va, care se ascunde.

„Cine-o fi? — cine?“

Ca să-l dibuiască, Naie și Gogu-l așteaptau regulat la gara din Azuga, ca să vie cu el în tren, ear cei-lalți îl pândeau la Bușteni, ca să-l iee'n primire când se dă jos din tren.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jucării copilăreşti.

Par'c'aşa se dibuieşte!

Văleanu a plecat singur şi s'a'ntâlnit cu D-na Raitu la Predeal şi tot numai singur putea să se şi întoarcă.

Era un capriciu călătoria aceasta.

A făcut-o, ca să arate, că puţin îi pasă de îndărătniciile Firei.

Cui să-i arăte însă!?

Fira nu ştia nimic, de alţii se ascundea, ear pe sine însu-şi nu se putea prosti.

E, nu-i vorba, mult farmec în asemenea plimbări, şi'n alte împrejurări i-ar fi rămas lui Văleanu pe urma ostenelilor o plăcută reamintire. — Acum însă era desamăgit şi-i era oare-cum mai urât la'ntoarcere decât la plecare.

Nu doară, că Doamna Raitu, femee cu vre-o doi ani mai ţânără decât dînsul, ar fi fost moştenitoare. Asta nu, căci, dacă e vorba, nu el o dusese pe ea, ci ea îl purta pe el, şi-şi dedea toată silinţa să-i facă cât se poate de plăcut scurtul timp, pe care le era dat să-l petreacă împreună. — Una era însă Doamna Raitu, care se furişase la Braşov, ca să-l întâlnească acolo, şi alta Fira, care-i zicea să-şi caute de drum. Dacă n'ar mai fi fost şi altele, era destulă aceasta — pentru-ca şi pe drum, şi în timpul petrecerii lor la Braşov el să se gândească mai mult la ceece n'avea decât la ceea ce i se dedea cu prisos, încât D-na Raitu mereu îl întreba „Ce ai, puiule!?“ şi-şi întrebuinţa toate meşteşugurile, ca să-l înveioreze. Tocmai aceasta-l obosia însă şi-l plictisia.

Când te duci apoi la Braşov, nu te 'ntorci cu mâna goală. Sunt pe acolo fel de fel de nimicuri, care te ademenesc, mai un inel, mai cercei, mai broşă, mai lanţuri, câte de toate, şi D-na Raitu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc - Slavici

femee de bun gust, știa să aleagă. Era pregătit Vaieanu și pentru așa ce-va, dar, vorba lui Dinu, îi cam tremura mâna când număra bani.

„Uf! — slavă Domnului c'am scăpat!“ și-a zis dar la plecarea ei.

Cu toate aceste, așteptând plecarea celui mai apropiat tren, el a mai cumpărat o brățară, care mai nainte i se păruse prea scumpă, ba și o broșă, căci nu putea să se'ntoarcă cu mâna goală și asemenea nimicuri fac efect.

Pe drum, dela Brașov până la Bușteni, a avut destul timp să-și dea seamă despre ceea ce voia să facă, dar nu era'n stare să se judece pe sine însu-și. Om, care n'avea nici o treabă, nu se luptase'n viața lui cu nici o greutate și nu știa ce va să zică răspundere, el se simția umilit și-i era rușine, că încă n'a răușit, dar era pe deplin încredințat, că va răuși. — Își zicea adese-ori „Cu asta să glumești, dar să nu te'ncurci!“ — și nu-și dedea seamă, că se'ncurcase și se'ncurca din ce în ce mai rău. — O dată a fost cuprins de sîntământul, că s'a nenorocit, dar era numai o licărire.

Sosit la Bușteni, el era obosit și n'avea de loc poftă de glume.

„Te-am prins, nepoate, — îi zise Spiridon. — Mătușa ce face? — Urmează drumul spre Sinaia?“

„Ce vorbă mai e și asta!?“ — întâmpină Văleanu.

„Ei, lasă, nu mai umbla cu fasoane, — grăi Gogu. — Așa singur nu te plimbi tu pe la Brașov.— Îți știm întâlnirile de la Sinaia“.

Văleanu se simția ca făcătorul de rele, care se vede încolțit de poliție. Nu-i era lui de cele ce s'au petrecut la Sinaia și la Brașov, dar îl apucau năcorile când se gândia la batjocura, pe care a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suferi-o de la prietenii săi, dac'ar afla cele petrecute la Poiana Ţapului.

Nu! — mai ales acum el trebuia să se ferească şi pentru-că ea s'ar fi facut âncă mai îndărătnică, dac'ar fi sîmţit, că mai sunt şi alţii, care ştiu ce-va.

Trebuia cu toate aceste s'o întâlnească.

Dumineca s'a dus la biserică, dar l'a găsit şi pe Gogu acolo cu vre-o alţi doi-trei gura-cască şi n'a mai stat, ci a trecut în parc, ca s'o aştepte acolo.

Fira însă, negăsindu-l la eşirea ei din biserică, şi-a ridicat o dată capul, a şoptit printre dinţi vorbele „Puţin îmi pasa!" şi s'a întors cu tatăl ei acasă.

Neastâmpărat, cum era, Văleanu a pândit după masă o clipă, în care scăpase de sub ochii prietenilor săi, s'a aruncat hoţeşte în trăsură şi-a plecat spre Sinaia. Ajuns apoi la Valea Pelei şului, s'a uitat împrejur şi, încredinţându-se, că nu-l vede nimeni, a dat drumul trăsurii şi a întrat în pădure, ca să apuce poteca şi să se întoarcă la Poiana Ţapului.

Era o prostie ceea ce făcea, căci drumul de la Sinaia până la Poiana Ţapului e lung şi, când a sosit el acolo, Costache-şi făcuse somnul şi plecase cu Fira la Buşteni. Pecând dar el se plimba din ce în ce mai amărît pela marginea pădurii, Fira se plimba şi ea pe la Eliseu, unde cânta muzica. Obosit în cele din urmă, el s'a întors ear la Buşteni, dar ca nu cum-va să întâlnească pe vre-unul dintre prietenii săi, a luat-o pe la Zamora în vreme-ce Fira se întorcea pe şosea acasă din ce în ce mai muiată de sîmţămîntul, că de dînsa nimeni nu se intereseară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Ajunsese, biet de el, în doaga lui Dinu, se sbuciuma'n sec și se sbătea ca peștele pe uscat. — Tot mai zicea din când în când „Dă-o'ncolo!“ — dar cum zicea și Fira „Ce-mi pasă!?“ și mergea înainte-el singur nu știa unde.

Seara Gogu, Costică și Spiridon l'au primit cu alaiu.

Era destul să-l caute și să nu-l găsească pentru-ca sa-i ispitească pe birjari și să afle, cum s'a dat jos la Valea Peleșului.

„Ca să culeagă fragi!“ — strigă Spiridon.

„Ori să adune smeură!“ — grăi Costică.

„Ba sa strângă bureți!“ adăugă Gogu.

Rideau cu toții, ba rîdea chiar și Vâleanu el însu-și, și era în adevăr lucru de rîs, ca un om ca dînsul, care trecuse prin atâtea și atâtea, să umble ca un copil — nici el însu-și n'ar fi putut să spună după ce.

Umbla însă și nu se mai putea oprì.

Luni a stat, ca să-și arate sie însu-și, că poate și să nu umble — când nu vrea; Marți însе a plecat, un drum lung și obositor, la „urlătoare“, ca să coboare de acolo la Poiana Țapului.

Sosit însă la marginea pădurii, el nu îndrznia să iasă în poiană, ca dînsa să-l poată vedea. Ii era par'că în fie-care tufiș, în desul fie-cărui copac, după fie-care stîncă stă câte cine-va la pândă.

In zadar făcuse drumul cel lung și greu, el tot trebuia să iasă'n lărgime, unde putea să-l vadă nu numai dînsa, ci și ori-și-care altul.

Indărjit în cele din urmă, el își luă inima'n dinți și plecă 'ntr'un noroc la vale. Nu mai întreba cum, dacă stă ori nu cine-va la pândă, și-ar fi fost în stare să dee năvală chiar în casă la ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fira ședea'n cerdac și tresări, par'că gata să fuga, când îl zări.

„Care va să zică-totu-și!“ — își zise înse și plecă spre el cum se pornește la vale peatra mișcată din loc.

„Am fost, — îi zise el, — la Brașov, Domnișoara.“

„Așa!? — grăi dînsa mângâiată de gândul, că de aceea n'a mai venit pe la Poiana Țapului. Mă miram, că nu te mai văd“.

„M'am întors încă Sâmbătă și de atuci umblu mereu să te găsesc, — urmă el grăbit, — dar trebue să mă păzesc, căci prietenii mei mă urmăresc.“

„Dar ce-ți pasă de dînșii!?“

„Nu voiesc să știe și dînșii. — Prea îmi este scumpă taina pentru-ca s'o dau pe gura unor flecări. Uite, și acum am venit tocmai pe la Urlătoare. ca să nu-mi dea de urmă.“

Fira era viu mișcată de discreținnea aceasta.

„Stau, — urmă el, — și acum ca pe spini și mă uit mereu împrejur, căci ar fi destul să mă zărească vre-unul dintre dînșii aici, ca mâne să vuie Buștenii și Sinaia.“

Aceasta o'nțelegea Fira chiar mai bine decât dînsul, și ear îi venia să fugă. Ea stete puțin pe gânduri. Ii era ciudă, și femea înciudită e născocitoare.

„Vino, dacă vrei, pe la cinci, fie chiar pe la patru dimineața, că ești acasă când se scoală ei“, — grăi dînsa, apoi îi întinse mâna de plecare.

— El o opri și scoase cele două cutii, cea cu brățara și cea cu broșa.

„Să nu mă refuzi, Domnișoară, — stărui dînsul, că mă mâhnești. — Două mici suveniri dela Brașov.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romanatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ea luă cutiile și se depărtă răpede.

Ce deosebire!? — Unul, care nici macar duminecile nu-și părăsește daraverile și n'are timp și pentru dînsa, ear cel-lalt, care aleargă mereu s'o găsească și se gândește totdeauna și pretutindenea la dînsa.

La aceea, că acesta n'are altă treabă, nu se mai gândia Fira.

Ea-și dedea foarte bine seamă, că e îndrăzneț lucrul, pe care voia să-l facă, dar o adimenea gândul tăiniciei și era hotărîtă din propriul ei îndemn, răpusă oare-cum de sine însa-și. Noaptea a petrecut-o în viuă neliniște, ear dimineața și-a pus brățara și broșa, care îi placeau fara ca să-și poată da seamă despre valoarea lor, și Văleanu a găsit-o plimbându-se — așa în zori de zi, pe răcoare, printre flori stropite de rouă.

Nu erau însă lucrurile tocmai cum și le închipuise ea.

Crezuse, că poteca și pădurea, așà 'n zori de zi, sunt pustii; mergând însa spre Castel și mai ales întorcându-se la Poiana Țapului, ei întâlniau în calea lor îci un pietrar ce se ducea la cariere, colo un tăietor de lemne, un escursionist, care pornise pe răcoare, o femee, care se ducea cu unt ori cu brânză la Sinaia, și toți se uitau cam lung la dînsul și mai ales la dînsa. Ea se simția dar strâmtorată, căci ar fi putut să întâlnească și pe cine-va, care a mai văzut-o, ba poate chiar și vre-un cunoscut.

Au mers dar cât-va timp înainte vorbind ea despre toate și despre nimic, cum îi era firea, eară ei mai mult uitându-se cu neastâmpăr la ea, — apoi s'au întors, se înțelege, mergând din ce în ce mai încet. El îi trecu acum brațul peste mijloc, tot cum era obicinuit să facă în asemenea împrejurări.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ne vede cine-va!“ — grăi dînsa și se dete puțin la o parte.

Care va să zică vorba era numai să nu vadă nimeni.

Aceasta era o 'mbărbătare pentru dînsul — mai ales după-ce ea-l chemase să vie acum în zori de zi.

Sosiți la o cotitură, el se opri.

„Uită-te, Domnișoară, — îi zise, — și înainte, și înapoi, — nu e nimeni, nimeni nu ne poate vedea“.

Fără ca să mai aștepte apoi vre-un răspuns, el o cuprinse cu amândouă brațele, o strânse la piept și o sărută cu oare-care sfială sub urechea din stânga.

Ea se lăsă. Avuse de câte-va zile și mai ales seara trecută destul timp să se gândească la așa ceva și să se dumirească ea însa-și prin sine, că nu e păcat, căci nu pierde nimeni nimic.

Ea-și dete puțin capul înapoi și se uită mai întâiu la dreapta și la stânga, apoi în ochii lui.

„Ce placere mai poate fi și aceasta!“ — grăi apoi.

„Mare plăcere“, — răspunse el și iar o strînse la piept și-i sărută buzele, un sărutat lung și nesățios, cum el nu-și putuse închipui sărutatul.

Ea se lasă și acum, ba par'că'l sărută și ea oare-cum fără ca să-și dee seama.

Aceasta nu se 'nvață, nu se ia prin deprindere, ci e din fire.

Peste puțin însă ea fu cuprinsă de un fel de tremurare fioroasă și se desfăcu din brațele lui, ca să-și urmeze drumul.

„Acum a fost destul, — zise — și vezi și d-ta, că nu mi-e frică.“

„Mie nu mi-a fost destul. Nu m'așĭ sătura toată viața“, — grăi dînsul. — Ear frică de ce să-ți fie?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ea-şi urmă drumul mai iute, căci putea să se deştepte tatăl ei, eară el o luă de mână ţiind pas cu ea.

Abia sosiţi de-asupra poeniţei, de unde se vedea casa, iar o opri în loc.

Ea-l înţelese, se uită la dreapta şi la stânga, apoi dete din cap.

„Mâne dimineaţă", — îi zise voind să plece.

„Nu", — stărui dînsul voind s'o îmbrăţişeze.

Ea se desfăcu şi fugi cu o săritură înspre desişul pădurii, unde era în adăpost.

„Aşa da!" — îşi zise el, făcu câţi-va paşi spre ea şi o prinse.

„Acum destul!" — zise ea în mai multe rânduri, dar se lăsă şi-l sărută şi ea par'că voind s'o facă aceasta.

„Destul, — grăi în cele din urmă, — că nu mai viu mâne, dacă nu mă laşi"

El o lăsă, dar o ţinu strâns de mână.

Nu mai vine mâne!? — Chiar dac'ar veni mâne, se putea să nu mai vie poimâne. O dată neapărat că nu mai venia. Uitase 'n zăpăceala lui cele petrecute în parc şi acum de odata'i vedea în faţa lui pe Nenea Dinu şi-o ţinea strâns pe Fira, ca să n'o scape iar.

„Domnişoară, — îi zise cuprins de un fel de ameţeală, — să plecăm amândoi, să ne perdem în lume, ca nimeni să nu ne poată da de urmă, şi nu poţi să ai dorinţă, care nu ţi se împlineşte".

Fira începu să tremure şi-şi închise ochii, ca să vadă 'n gândul ei mai desluşit icoana vieţii, cu care o admenea el.

„Nu pot", - grăi dînsa cu inima îndoită şi-şi scoase mâna din a lui.

„Vii mâne?

„Viu!" răspunse ea cu hotărîre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

Ce prostie!? Oamenii î-şi cumpără scule cu bani scumpi, ca să le arate, să se'mpodobească şi să se laleasca cu ele, eară Fira avea o broşă frumoasă, o brăţara încă mai frumoasă şi nu ştia, cum şi unde să le ascundă, ca nu cum-va să dee cine-va peste ele şi s'o întrebe, de unde le are.

Are, ce-i drept, tainicia fermecele, dar şi neajunsurile ei.

Joi dimineaţa Fira l'a aşteptat, ce-i drept, pe Văleanu, cum îi făgăduise, dar n'a mai voit să se plimbe, ci au stat tot timpul pe banca, de unde se deschidea vederea spre case. Chiar dela început era hotârît, ca se întâlnesc în fie-care zi, şi el nu mai staruia atât de mult ca ziua trecută asupra gândului de plecare, dar pe la şapte, când ea voia să se întoarcă, li se părea amândurora foarte lung timpul până mâne dimineaţa, şi Văleanu ear a început sa vorbească despre o plimbare până la Predeal şi înapoi, deşi acum nu mai erau serile luminate de lună.

Vineri dimineaţa Fira şi Văleanu n'au mai stat pe bancă, ci s'au plimbat ear, însă spre „Urlătoare", pe unde e mai puţină lume. Văleanu ear stăruia asupra plimbării la Predeal. Fira-i spunea, că nu se poate, dar îl strângea de mână şi stăruia să vie şi după masă, — ca mai nainte. El

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a şi venit, dar şi atât îi era prea puţin, şi ear vorbia despre lumea cea mare, despre mătăsuri şi catifele, despre scule preţioase. Fira era ameţită, dară seara tot nu voia să-l întâlnească.

„Ce-ar fi, — zicea dînsa, — dacă s'ar deştepta tuticu şi nu m'ar găsi !?“

Sâmbătă dimineaţa Fira era nedormită şi posomorîta.

„De ce ţii D-ta atât de mult să ne întâlnim seara, când ştii, că nu e cu putinţa !?“ grăi dînsa cu un fel de necaz.

Pentru-că mi-e prea mult până mâne, — răspunse el, apoi îi puse mâna cu sfială pe sîn, — şi aşi vrea să te sărut aici, — şopti cu glas ademenitor.

„Ce plăcere ar mai putea să fie şi aceea!? grăi dînsa lăsându se neştiutoare în voile lui.

„Vii astă seara ?“ — stărui dînsul.

„Nu se poate !“ — se sbătu dînsa.

„Dacă vrei, — urmă apoi peste puţin cam cu frică, — să ne vedem aici, pentru cel mult jumătate de ceas.

Lui îi era destul şi atât. Cele-lalte urmau ele încetul cu încetul.

Pe la zece însă factorul a adus cartea poştală, prin care Dinu, om cuminţit, îi vestia, că vine mâne, Duminecă, şi că le dă depeşă, dacă s'ar întâmpla, ca să nu poată veni.

Era, par'că, prea târziu acum.

Supărată nu era Fira, dar neliniştită da şi n'ar fi fost supărată, dac'ar fi venit depeşa.

Seara a sosit însă fără ca să fi venit depeşa, şi neliniştea Firei era din ce în ce mai viuă.

Nu doară că s'ar fi simţit vinovată, căci în gândul ei toate veniseră oare-cum de a valma peste ea şi nu-i făcuse nimănuia nici un rău, nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'avea de ce să se căiască. Il ştia însă pe Dinu om de o fire aspră şi se temea, ca nu cum-va el, aflând ce-va, să-şi facă gânduri rele şi să-şi verse mânia asupra lui Văleanu, care era în adevăr nevinovat, căci ea îi spusese, că Costache doarme după masă, ea-l chemase să vie diminețile, ea îi ieşise pretutindeni în cale.

Se căia acum, că i-a făgăduit întâlnirea de seară, dar trebuia să se ducă, neapărat trebuia, şi după-ce s'a încredințat, că tatăl ei doarme, a ieşit tiptil, cu răsuflarea oprită şi cu inima strînsă.

„Am venit numai pe o clipă, ca să-ți spun să nu mai aştepți — îi zise ea grăbită, — că mâne vine Nenea Dinu şi nu pot se stau".

El îi luă mâna.

„Vine, — îi zise, — mâne şi nu poți să stai acum!? — Dar cine e acel Nenea Dinu?"

„E tovarăşul tăticului, e omul nostru, e, aşa cred, viitorul meu," — răspunse ea scurt şi cu asprime nemiloasă.

Văleanu îi strînse mâna, ca să nu scape din ea.

„De ce am zis eu să ne ducem, — grăi dînsul, — şi să ne perdem în lume!? Omul acela poate să fie foarte cum se cade, dar nu faci pentru ei şi te nenorocește."

„Nu ştiu, — răspunse ea; — acum nu pot să stau. O să vorbim altă dată. Dacă ții la mine, lasă-mă o zi două să mă desmeticesc."

Grăind aceste, ea-şi scoase mâna dintr'alui şi se depărta cuprinsă la fie-care pas de pornirea de a se întoarce.

Se'nțelege, că ziua următoare, când l'a 'întîlnit la haltă pe Dinu, nu i'a mai sărit de gât şi a rămas cuprinsă de viuă turburare când s'a uitat în ochii lui plini de cea mai curată bucurie a revederii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dar tu ce ai?“ — o'ntrebă el uitându-i-se în faţă. — Îi părea oare-cum schimbată?

Ea se uită speriată la lumea de dimprejur şi-şi stăpîni lacrămile.

„Nimic nu am, îi răspunse, — dar nici să mă tăiaţi nu mai rămân aici.“

In faţa lui se răsturnară de odată toate'n sufletul ei.

Dinu o'nţelegea 'n felul lui ,dar Costache, care vorbise şi mai nainte de sosirea trenului cu dînsa, se uită mirat la ea: îi era însă destul şi lui s'o vadă, ca să nu se mai îndoiască despre hotărîrea ei.

Nici că şi-au mai dat silinţa s'o oprească şi de astă-dată, căci şi lui Costache îi mai placea acasă, unde putea să-şi umble 'n treburi, eară Dinu era greu apăsat de sîmţămîntul, care-l cuprinsese când cu vergelele prea subţiri şi o vedea pe Fira acasă mai bucuros decât ori-şi unde.

Mai era însă o greutate, pe care Dinu şi Costache trebuiau s'o'nfrunte.

Fira ţinea să mai facă înainte de plecare o plimbare la Braşov pentru-ca să cunoască drumul, care, după cum i se spusese, era foarte frumos, să poată spune, c'a fost şi prin străinătate, şi să cumpere câte ce-va, ca să nu se'ntoarcă cu mâna goală acasă.

Nu se putea ce'va mai firesc şi mai nevinovat decât lucrul acesta: pleci dimineaţa, stai câte-va ceasuri acolo şi seara te întorci. Oamenii ca Costache însă şi mai ales cei ca Dinu îşi fac socoteala, şi o treceau pe Fira năduşelile când îi vedea chibzuind, cât face dusul şi întorsul, cât o să iee birjarul până în oraş şi înapoi, cât o să dea pentru masă şi cam ce vor fi putând să cheltuiască pentru cumpărări.

„Uf, -izbucni ea'n cele din urmă scoasă din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răbdări, mă plitisiți cu socoteala de acasă, care nu se potrivește cu cea din târg. Eu nu plec cu mai puțin decât doue sute de lei."

„Două sute!? esclamă Costache uitându-se speriat la ea. — Dar Gigiu, Andreiu și Gogu sunt lucrători de frunte și nu iau împreună atât pe săptămână.

„Puțin îmi pasă, cât iau dînsii, — întimpină dînsa. Eu cu mai puțin n'am ce să caut la Brașov."

„Așa e, — grăi Dinu scoțîndu-și batista, ca să-și șteargă fruntea. — Acum o dată te duci, și cine știe când o să mai ajungi pe acolo."

Nu! — mult nu-i era, ba mai adăugă două piese de câte cinci lei pe deasupra.

„Eu însă, — adaugă, — n'o să mă pot duce.

Nici nu ținea Fira să-l iee și pe el, ba mai bucuros s'ar fi dus singură, dacă ar fi fost cu puțintă. Plecată luni cu taticul ei, a trebuit să se folosească de fel de fel tertipuri, ca să poată scăpa de el și să se ducă singură la un giuvaergiu, să cumpere mărunțișuri și să-l întrebe, ca din întâmplare, cam cu cât se vor fi platind brățara și broșa ei.

Neamțul se uită cu luare aminte la ele.

Brățara, lucru massiv și greu, avea cinci petri, una mai mare la mijloc și patru mai mici împrejurul ei, cară broșa avea trei mărgăritare.

„De, — îi zise, — aurul e bun, lucrul e frumos, petrile sunt veritabile: broșa ai putea s'o ai cu o sută, dar pentru brățara ar trebui se dai vre-o șase sute de lei."

Fira rămase într'un fel de aiurire.

Neștiind ce va să zică banul luat pe nemuncite, ea se speria de atât banet.

Ii vedea pe Costache și pe Dinu călicindu-se, își făcea și ea socoteala, cât ar fi trebuit Dinu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
istatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Andreiu, Gigiu şi cei-lanţi să bată cu ciocanul, ca să iea şapte sute de lei, şi cât ar putea dînsa pentru atât să cumpere la băcănie, la măcelar şi în piaţă.

Eară ea fugea de Văleanu,

Omul şi mai ales femea se ştie pe sine cum se vede în oglindă şi se preţuieşte după — cum o preţuesc alţii, şi dacă ţinem la oglinda ce ne arată pe placul nostru, ţinem cu atât mai vîrtos la omul ce pune mare preţ pe noi şi-l preţuim după cum ne preţueşte, — Nu-l mai vedea dar Fira nici pe Văleanu, nici pe Dinu cum îi văzuse, şi fără de veste se furişă în inima ei sînţamântul, că nu e vrednic Dinu de jertfa, pe care i-o aduce, şi că el nici nu e 'n stare să-şi dea seamă despre mărimea ei.

Dar, mulţumită că nu mai are acum nevoie să-şi ascundă sculele, căci putea să spună, că le-a cumpărat ea însa-şi, Fira s'a împodobit cu ele pe drum, aproape de Predeal, ca să le treacă prin vamă.

Ochii lui Costache se opriră asupra brăţării.

„Dar asta?“ — întrebă el întinzând mâna.

A călcat rău Fira când a început să facă ceea ce nu-i dedea mâna să spună, dar a lunecat rău de tot acum, când a pornit pe calea minciunilor. —

„Am cumpărat-o azi,“ — răspunse arătându-i-o.

Nu se pricepea Costache la de aceste, dar o vedea, că e grea şi frumoasă şi ştia, că nu e de fier.

„Frumoasă, — grăi cântarind-o în palmă. — Ce-ai dat pe ea?“ —

Fira se cam roşi — Abia două sute de lei avuse şi mai avea şi broşa, ba trebuia să pună 'n socoteală şi mărunţişurile.

„O sută şi zece lei,“ — răspunse cam în silă.

Costache se strâmbă uitându-se când la faţă, când la brăţară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dacă nu-i de pomană, — grăi, — ori e de furat, ori falşificare."

Dînsa tot nu putea să poarte sculele şi să se fălească cu ele, tot nu putea să le păstreze. O ardeau oare-cum şi-i venia să le arunce pe gârlă, ba îi era în cele din urmă ruşine, ca le-a primit, — par'că ar fi fost pus blestem pe ele.

„De pomană" — zisese tatăl ei.

Nu, de pomană nu erau, ci de momeală.

Ea şedea oare-cum înfundată într'un colţ al vagonului,se vedea pe sine însa-şi pornită pe povărniş la vale şi căzând tot mai adânc în gândul celui ce i le dăduse, ca s'o scoată din minţi. Unul câte unul îşi reamintia amănuntele propriilor ei fapte şi se simţia strivită de ruşine întrebându-se mereu. Ce va fi gândind despre mine!? —

Cum vor fi rîzând prietenii lui cînd le va vorbi despre uşuratica mea prostie!?"

„Am să i le trimit cu poşta, — îşi zise ea, — şi va înţelege el şi de ce am plecat ."

Aşa a şi făcut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Trecută acum de șapte-zeci și văduvă de opt-spre-zece ani, Cocoana Marița trăia în vechile și încăpătoarele case boerești de la Rășloacă, în care se pomenise, numai cu Luța, o slugă tot bătrână și ea, cu Anica, nepoata de fiică a acesteia, și cu Chinea, fostul arnăut al răposatului, un om voinic și chipeș, cu mustața mare și cu nasul încovoiat, paznic neînfricat, care la zile mari își punea și acum fustanela și pistoalele și se lăuda, când avea cui, cu vitejiile, pe care le-ar fi făcut, dac'ar fi avut ocaziune.

Cri-și-cât de încăpătoare însă, casele nu erau pustii, căci Cocoana Marița, deși nu era neam de boer, trăia în avere boierească, nu se ducea decât foarte rar la oraș și luase apucăturile boierești de la fie-iertata vornicească, căreia tatăl ei îi fusese om de încredere și de la care se trăgea și averea.

Băbușică mărunțică, cam slabă și sprintenă, ea-și petrecea zilele în lucrare neobosită.

Își avea cotoiul, care torcea tignit în colțul divanului, dulăii, care îi ieșiau dimineața în cale și i-și spuneau labele pe umerii ei, își avea găinile încălțate, rațele leșești, gâștele albe, bibilicile pestrițe și porumbeii jucători, avea vaci cu lapte, cai cu mers potrivit, oale cu flori și pomi de soiu ales,- umbla dar mereu de ici până colo, ca să le vadă și să le îngrijească toate și să se bucure de ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai avea și cămară curată și ticsită cu toate bunătățile, ici fel de fel de dulcețuri, de peltele și de siropuri, colo magiunuri, sugiuce, paste, marmelade și vișinaturi, prin săculețe bine legate tot soiul de poame uscate, eară atârnate prin cui erau musichiulețe, costițe, șunci, limbi, cârnați și fâșii de slănină. toate preparate de ea însă-și cu ajutorul Luței și a fetichii, ca să se uite cu mulțumire la ele și să le poată face patre și celor ce nu știu ori n'au timp să le facă.

Mai avea apoi Cocoana Marița în pridvor și în cerdacul cel mare războaie și urzitori și vârtelnițe, căci e frumos să stai iarna la șezătoare, ear în timpul verii să le auzi pe fete cântând așa mai încet în vreme-ce unele urzesc pânza, altele bat din spete ori lucrează la ghergef, ear dacă se adună valurile de pânză și cele de borangic, ștergarele înflorite, iile, velințele și covoarele, e mare mulțumire să alegi din ele pentru vre-o nepoată, vre-o prietenă, vre-o fină ori vre-o biată de fată ce se mărită. Ce noima ar mai avea viața, dacă n'ai avea ca să poți da!?

Crescuse purtând la casa Vornicesei tava cu dulcețuri și ducând papucii la divan, ear acum trăia în belșug și-și închipuia că toate vin de la Dumnezeu, care ține socoteala și ie face prin ai săi tuturora parte

„Mi-a dat, — zicea adese-ori, — ca să dau: asta e boerie!"

Sâmbetele dar și'n ajunul sărbătorilor Părintele Neagu venia să facă sfeștania, și atunci își luau cu toții partea, unii milă, alții cinste, ca să se bucure'n ziua ce vine, — căci avea Cocoana și morți, cărora li-e mângâiere ori-și-ce dar făcut în numele lor.

Din sus de curtea boierească, până la mar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ginea pădurii, erau via și livezile, mai ales prun și nuci, ear în pădure, adăpostit în frndul văii, se afla schituleţul, o biserică zidită de bunicul Vornicului și opt căsuţe pentru maici, toate curate, bine îngrijite și fie-care cu grădiniţa sa.

Postul Sfintei Mării, câte-va zile din postul Crăciunului și săptămâna paţimilor Cucoana Mariţa le petrecea acolo făcând priveghierile și rugăciunile alături cu maicile, și nu lua cu dînsa decât pe Mariţa, fina ei cea cu minte, fata Părintelui Neagu.

Plăcute erau bătrâneţele Cocoanei Mariţei și pline, dar senine nu, căci una le lipsia și asta era cea mai mare: nu avuse parte de copii și n'avea parte de nepoţi.

Multă dragoste avea pentru nepoatele ei, dar puţină bucurie îi aduceau, căci trăiau la oraș, se lepădaseră de obiceiurile boierești și luaseră apucături de lume nouă. Una singură dintre ele, nevasta judecătorului, o mai mângâia întru cît-va.

Încă mai mare îi era dragostea către nepotul ei, căci era nu numai băiat, ci totodată și singur în familie. Și el însă tot om de lumea nouă. Umbla așa fără de nici un rost prin lume.

„Vino, maică, — îi zisese adese-ori, — fă-te aici om așezat la casa ta, că toate ale tale sunt și nu e viaţă mai frumoasă decât să porţi grijă de ale tale și să le fii părinte celor rânduiţi de Dumnezeu să stea sub ascultarea ta, să vezi firul de iarbă și lanul de grâu și puieţul de pom și mielul și vitelul și mânzul crescând sub ochii tăi și să-ţi petreci zilele chivernisind partea ta din bogăţiile lumii.

El însă nu voia să știe, ba nu o dată scăpa și vorba, că mai are vreme să între în jug, că slugă la stăpân n'o să între câtă vreme n'are nevoie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cînd a primit însă pachetul cu cele două cutii şi'şa încredinţat, că Fira în adevăr a plecat, el a rămas cuprins — nu de ruşine ca dînsa, ci de căinţă, căci nu din uşorinţă, ci din gând rău îi porniseră faptele.

Înţelegea acum şi el, că nu poţi să legi fără ca să te legi, că ai să întri slugă, ca să poţi fi stăpîn şi o vedea pe băbuşica alergând de ici pînă colo perdută de dimineaţă pînă seara în micile ei treburi.

Acolo era scăparea lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA A DOUA.

Stăpânirea lui Vlaicu.

I.

Din cerdacul caselor boierești de la Răstoacă se deschidea spre satul risipit în vale o vedere largă, ear între sat și case era ograda gospodăriei. La stânga ogrăzii, mai pe coaste, se'nălța biserica, zidită și ea tot de Vornicul, ear ce-va mai în vale era școala, pe care o zidise cocoana.

Ograda, deși cam plină de gunoaie și de bălării, era largă și împrejmuită cu gard de nuiele destul de bun, ear casele de gospodărie, grajdiurile, soproanele, pătulele și grânarul din ea se aflau, cel puțin la vedere, în stare bună. Ținea Cocoana la aceasta, cară Vlaicu, omul ei de încredere, îi făcea voile și le văruia cel puțin câte o dată pe an, încât dela oare-care departare nu se vedea, că zidurile sunt pe ici pe colo crăpate și tencuiala e pe mari întinderi căzută.

Acolo'n ogradă și'n împrejurimile ei, ba până chiar și pe'ntreaga moșie era stăpân Vlaicu, căruia nimeni nu îndrăznia să i se pună împotivă. Dacă „albă“ zicea el, albă trebuia să fie — ori și-cum ar fi fost. Până chiar și cocoana numai rar se ducea pe acolo — și nici nu prea avea ce să caute.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Om mărunt, slab și supt la față, cu o barbă cam rară, care bătea'n roșu, cu ochii spălăciți și pânditori, iute'n toate mișcările lui, Vlaicu mai era și cracănat, călca par'că umbla printre ouă și avea căutătura fioroasă de-i fugeau copiii din cale și-l lătrau toți câinii, ear glasul lui îți tăia auzul, încât se cutremurau toți când se rastia, eară el mai ales răstit vorbia. Așa se face omul, care vrea să facă treabă, când are să lucreze cu niște brute ca țăranii, din care numai trica scoate oameni.

Cri-și-cât de strașnic înse, Vlaicu era și cam sucit, făcea multe d'a'ndoaselea, și prostimea rîdea câte o dată de el văzându-l, că nu ia boul de coarne, ci de coadă.

Făcuse secerișul și se afla acum în toiul treeratului.

La seceriș el adunase snopii ici ce-va, colo ce-va, din colo ear ce-va, cum i-a venit mai la îndemână. Ca să nu fie nevoit a purta mașina de ici până colo și a-și face arii pe la toate cotiturile, el treera'n ogradă, unde locul era bătătorit. Paiele nu putea' înse să le lase'n curte, căci erau multe și se mai temea și de foc. Pecând dar un rând de care întra'n curte cu snopii dela câmp, alt rând scotea din curte paiele ieșite la mașină, și'n toată clipa se'nfundau poverile la poartă. In acela-și timp un rând de oameni lucra la mașină, alt rând umplea sacii și-i ducea la grânar, ear alt rând scotea din grânar, ca să treacă la trior, căci ținea Vlaicu, ca și lucrul acesta tot acum să se facă. Era dar o încurcătură și-o gălăgie de-ai fi crezut, că se prăpădește lumea, și din toate nu mai ieșia deslușit la iveală decât glasul acum răgușit al lui Vlaicu, care înșira mereu toți sfinții din călindar.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaardealului.ro/mdrr1901-1932

Tot cam așa mergeau la el și altele, dar știa să le 'nvârtească și să le potrivească atât de bine, încât scotea din moșie totdeauna cât scosese răposatul, soțul cocoanei, și atât știa dînsa că și trebue să iasă. Mai puțin ar fi fost un semn că Vlaicu nu știe să gospodărească, ear mai mult ar fi fost cea mai nerușinată ocară pentru răposatul. Deaceea își și avea Vlaicu partea ca la moară, una din opt.

Erau fără îndoială și oameni, care ziceau, că își făcea Vlaicu și mai mare partea și că, după cum s'au schimbat vremurile, ar putea să iasă și mai mult decât scosese răposatul. Nu era între aceștia și părintele Neagu, care, deși ședea din jos de biserică, poarta'n poartă cu ograda, nu vedea, n'auzea nimic. Om tot mărunt și el, dar bine hrănit și cam durduiu, Părintele Neagu avea opt copii în ființă, dintre care cei mai mari de șapte-spre-zece ani, era voios și dulce la fire, făcut, par'că, anume să rîdă toată viața lui și cu ochii, și cu gura și să nu se amestece'n lucruri, care nu-l privesc. Cocoana Marița, căreia îi plăceau și oamenii care rîd, și copiii mulți, rânduise să i se dee fără de plată și pe ales câte un pogon de muncă pentru copii, păsune pentru doue vaci cu prăsila lor, pentru o pereche de boi și pentru doi cai, precum și lemne din pădure. Ear cele-lalte urmau Sâmbetele, de sfintele sărbători ori toamna, când se cărau toate la cămară. Ce mai avea el să se strice cu lumea - amestecându-se în lucruri, care la urma urmelor nu-l priveau.

Eară primarul, Nică al lui Voicu, știindu-se om al stăpânirii, își căuta de slujbă, ca să n'o pată că Mitu, fostul primar, pe care Vlaicu-l scosese vinovat. De! carele de fân, sacii de grâu și de ovăz, curcanii grași și butoiașele de țuică ori de vin — nu altul i le trimitea subprefectului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nr1901-1932

Era însă Ciornă, învățătorul, om slab și înalt, care se știa superior față cu cei-lalți și nu putea să-l ierte pe pomanagiul de popă, care se'ntânește mereu cu Cocoana, dar, fățarnic ca toți popii, nu-și deschide gura, ca să o lumineze.

„Aveți răbdare, că toate le vede Dumnezeu și le drege!"

„Dar Cocoana nu înțelege", i se răspundea.

„Ei! — grăi dînsul, — o să mai vie pe aici și dîți, care 'nțeleg.

Îi era lui Ciornă destul s'audă vorba aceasta ca să i-o șoptească lui Vlaicu, care nici de altminteri nu se'ndoia, că e zavistnic popa, ca toți popii îți rîde'n față, dar știe multe și te sapă prin ascuns.

Boi se speriară dar când trăsura trasă de patru cai cu clopoței trecu pe lângă ogradă la deal: Văleanu, care ședea'n trăsură și nu înțelegea gălăgia ce se desfășura sub ochii lui la mașina de treciat, și Vlaicu, care înțelegea acum, cine anume era să vie.

Nu știa nimeni mai bine decât dînsul, cine e Văleanu și ce rost are el la Răstoacă; știind dar că popa e cel ce l'a făcut să vie, a grăbit să fie cel dânteiu, care îi vorbește și să-i spună din vreme, că cei dela primărie sunt niște proști ce nu înțeleg nimic, învățătorul e un sec înfumurat și-un zurbagiu, care împuie capetele oamenilor, ear popa e un bețiv și-un zavistnic, care umblă toată ziua cu minciuni.

Întors apoi acasă, el a stat până după miezul nopții la masa lui de lucru, ca să-și revadă socotelile și să-și pună în rânduială hârtiile, ear în zori de zi i-a pus pe oameni se ridice gunoiul și să curițe bălăriile, să rânească grajdiurile și să țesele vitele. Când se lumina de ziuă, pretu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tindeni era curățenie și bună rânduială, cazarul mașinii era înfierbântat și peste puțin oamenii au intrat în lucru.

Era frumuseță mare să-l vezi acum pe Vlaicu potolit și dulceag de a-i fi crezut, că nu e în stare să smulgă o pană din coada unui rățoiu li lua pe toți cu binișorul și muncia plin de pleavă și de prav în rând cu ceilalți, căci așa se'ndeamnă oamenii la lucru și spor vede numai stăpânul, care pune și el mâna.

Ana, nevasta lui Floria lui Ciolac, o femee curățică, sprintenă și cam țanțoșă, ridica snopii'n furcă și trăgea din când în când cu coada ochiului:

„Mare bunătate de om s'a făcut ciocoiul, — grăi dînsa așa mai printre dinți. — Să-i pupi și și nu altă. De-ar da bunul Dumnezeu să mai stee coconașul pe aici, că vedem și noi zile mai bune".

Vlaicu o auzi și-ar fi lăut-o'n palmă, dacă n'ar fi știut-o, că e de casa popii, care îi dedea nas fiind-că îi era preuteasă pentru ei de ajutor mai la una, mai la alte. Și-a crestat-o însă — până după plecarea lui Valeanu.

Valeanu însă nu venia. A trecut prânzul cel mic și cel mare, și el n'a venit.

„Ce vor fi clocind!?" — s'entreba Vlaicu, căci nu puteau în gândul lui doi oameni să stea într'un colț fără-ca să pună vre-o mișelie la cale.

S'a făcut, în sfârșit, seara, și Valeanu tot n'a venit să vadă curtea curată, grajdiurile rânite, șoeotelile și hârtiile puse'n rânduială.

Păcat era de bunătatea lui Vlaicu!

„Și asta, — își zise el,—tot popa mi-a făcut-o!"

Valeanu nici că se gândia să turbure stăpânirea lui Vlaicu.

Se bucura Cocoana Marița, că i-a venit nepotul par'că cu gândul, ca să stea mai mult la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dînsa, dar slăbiciunile bătrâneţelor sunt ca ale copilăriei, motanul ei, era motanul ei, găinile ei erau găinile ei, şi de dragul nimănuia'n lume ea nu-şi strica rostul vieţii. Umbla dar Văleanu în coada ei de ici pînă colo, şi prin curtea de păsări, şi pe la grajdiuri, şi pe la straturile de flori, şi prin cămară şi pe la războaie, când ea se bucura, că poate să-l poarte, şi nu se'ndoia, că şi lui îi fac toate plăcere—mare.— Ii şi făceau mai multă decât alte dăţi, dară i-ar fi făcut şi mai multă, dacă n'ar fi umblat cu dînşii şi Mariţa cea mică, fina, fără de care cocoana Mariţa nu se simţia bună de nimic. Nu-i vorba, Mariţa era fată foarte dragută, vioaie şi de tot sfiicioasă, dar semăna cu Fira, deşi era oacheşă şi mărunţică,—cum seamănă între ele toate ietele de şase spre-zece ani, şi ei ar fi voit să fie mai mult singur cu mătuşa lui.

Mai era apoi şi alta.

Vlaicu avea o fată cam de vîrsta Mariţei şi trei băeţi mai mici; Părintele Neagu avea cinci copii, care alergau! Ciornă avea şi ei patru: toţi copiii aceştia se adunau din zori de zi şi nu se mai despărţiau decât seara. Dacă-i alunga Vlaicu de la arie, se adunau la popa; dacă-i lua popa la goană, treceau la şcoală; dacă băga învăţătorul spaima în ei, o apucau la deal; daca i-ar fi închis fie-care pe ai săi în casă, ar fi fugit toţi desculţi şi cu capul gol pe fereastră şi tot s'ar fi adunat unde-va. Ear în fruntea lor alearga totdeauna Ursu, un cîţelandru durduliu, cu parul mare, cu urechile pleoştite şi cu labele tăpăloage şi bădăranoase. N'ar fi putut nimeni să spuie al cui e, căci dormia unde-l prindea noaptea, dar de obiceiu se ţinea după Mariţa cea mică fiind-că ea-l luase de la curtea Cocoanei, şi Vlaicu nu putea să-l sufere, căci zicea, că să ţine de casa popii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/main-1981-1982

Așa după amează-zi droaia trecea pe la curțe și trimitia pe vre-unul mai prostănac să cheme pe Marița ori s'o'ntrebe ce-va, eară Cocoana nu putea să vadă copil fără-ca să-l mângâie. Nu se poate însă să mângâi un copil așa'n sec, fără-ca să-i și dai ce-va, fie măcar și numai o lingură de dulceață.

„Haide, veniți și voi,—le zicea apoi Cocoana celor rămași la poartă,—și se făcea dandana mare, căci Ursu, care nu era poftit și el, începea să alerge ici după o rață ori după o gâscă ori după o curcă, copiii după el, ear dulâii după copii—de era gălăgie ca la aria lui Vlaicu.

Și asta era ce-va ce nu-l lăsa pe Văleanu să se coboare'n vale, căci o ținea pe baba'n loc și el n'ajungea să stea singur cu dînsa.

Om, care nu s'a luptat în viața lui cu nici o greutate, n'a înfruntat nici o primejdie, n'a fost nici o dată nevoit să-și adune toate puterile, el nu știa să voiască însu-și prin sine și sta acum neajutorat așteptând să-l împingă cine-ve, să-l adimenească ori să-i facă silă.

„Nu s'a sfârșit încă,—își zicea, dar nu era'n stare să-și dea seama nici măcar cum ar dori el să se urmeze și să se sfârșească, căci nu era om deprins a primi răspunderea faptelor sale.

Naie Velicu își căutase din adins băieți săraci drept gineri pentru-ca să nu-și dea fetele slugi la casa bărbatului. Judecătorul era fiiu de plăcintar, advocatul fiiu de portar, ear inginerul fiiul unei văduve: toți trei trebuiau să sîmtă, că prin soțiile și prin socrul lor s'au ridicat.

Cu băiatul însă Nace ținea să intre'n rândul boierilor și aici se'ntâlnia și cu ginerii săi,care căutau legături, și cu fetele sale, care voiau să intre'n lumea cea bună.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Slugă la stăpân Văleanu nu voia să intre, dar nu se putea împăca nici cu gândul, că surorile lui să se uite la ea peste umăr. De aceea îi fulgerase'n câte-va rânduri prin minte gândul să se ducă perdut în lume, ear acum își aducea aminte, cum mătușă-sa-l chemase să vie la dînsa.

Și pentru aceste se cerea însă voință, hotărîre, oare-care bărbăție, tot lucruri, care lui îi lipsiau, și aștepta, ca bătrâna ear să-l cheme — așa din întâmplare.

Abia ziua a patra, după masă, la cafele, au ajuns să stea timp mai îndelungat împreună.

Din întâmplare Anica dedușe la cafele și vișinată, ear vișinata, foarte-bună, era făcută de Marița cea mică după îndrumările primite de la naș-sa ei.

„Bună fată!“ — grăi bătrâna gustând nițel câte nițel din vișinată. — Mare giuvaier! — Fericit om popa: opt copii, și toți în viață. — Dac'așî mai ajunge să te văd și pe tine om așezat!“

Văeleanu îi sări oare-cum în vorbă.

„E foarte greu, — zise el. — N'așî putea s'o fac numai după placul meu, ci-ar trebui să țiu seamă și de dorințele altora.“

„Foarte cu minte! — grăi bătrâna, care se gândia la dorințele ei de acum. — N'ai s'o iubești numai tu, ci și cei ce țin la tine.“

„Ei ar vrea însă să iau vre-una, căreia nu-i ajungi cu prăjina la nas,“ — întâmpină el.

„Nu, — strigă cocoana Marița. — Să nu ții seamă de fumurile lor! Să faci ce vrei tu! Să-ți iei o fată, cum a fost mama ta, — uite, una ca Marița, — care știe ce să facă la casa ei și n'are vreme să umble sălăhuie prin lume. — Tu ai destul și pentru tine, și pentru alții, — urmă dînsa, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

n'ai nevoe să râvnești: sunt aici peste trei mii de pogoane și bonuri de bani gata. Stai aici și nu-ți pasă de nimeni."

Aici voise Văleanu să ajungă.

„De! așa tot s'ar putea," — grăi dînsul strîmtorat.

Îi era însă foarte greu să vorbească. Mai ales decând primise înapoi brățara și broșa, el o punea pe Fira foarte sus în gândul său și i se părea lucru neiertat să-i vorbească cui-va despre dînsa.

Cocoana Marița, și femee, și bătrână, vedea, că are ce-va pe sufletul lui și se mai apropiè de dînsul.

„Ia spune, — stărui dînsa. — Nu cum-va!? — Mie poți să-mi vorbești.—Cui adecă, dacă nu mie!?"

„Nu e nimic hotărît, — grăi dînsul. — Voiam numai să zic, că așa, cum zici D-ta, nu ar fi tocmai de tot greu. S'ar găsi multe. Am făcut, ca să spun ce-va, la Bușteni cunoștința unei Domnișoare, o fată de fierar."

Bătrâna ear se dete înapoi.

„Cum? — Așa, fără ca să o cunoască măcar cine-va dietre noi!?" — grăi dînsa.

Văleanu se căia c'a scăpat vorba. — Era în adevăr o pripire — când nimeni n'o cunoștea și nici el însu-și nu avea un gând hotărît. Nu se îndoia că dînsa ar fi în stare să-i adimenească pe toți, dacă ar cunoaște-o: cum însе ajungea el a-i face s'o cunoască!?

„Dar nu zic nici eu nimic, ci am vorbit numai așa," — răspunse el și le lăsă de o cam dată încurcate.

Vorba era numai, că ceeace știa Cocoana Marița, trebuia să afle mai curând ori mai târziu și Luța, ear de la Luța vorba trecea prin Anica la toată lumea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

„Omul lui Dumnezeu!—" ziceau toți cei ce-l cunoșteau pe Părintele Neagu, care todeauna rîdea, pentru toți avea câte o vorbă bună, nu era'n stare să-i facă nimănuia vre-un rău și pe toți îi ajuta cu câte un sfat părintesc,—căci altă ce-va de la popi nu prea poți să-ți iai.—Vlaicu știa însă, că e prefăcută bunătatea aceasta și că în dosul feței zîmbitoare se ascunde cea mai haină fire.

Își facea bietul de el socoteala, câte a vroit și n'a îndrăsnit să facă fiind-că-l avea pe afurisitul de popă în spinare, și câte-ar face, dacă nu l-ar ști aci poartă în poartă, spion ce stă zi și noapte la pândă și-i ispitește pe oameni, ca să le afle toate. Multe rele ar fi făcut popa, dacă Vlacu n'ar fi știut să-l țină de scurt, ca să-și pună pază gurii.

Cine era, la drept vorbind, cocoana Mariță?

O dulceață zaharisită ori un cozonac nu pe din destul dospit, o crămpiță'n războiu ori o împunsătură greșită'n gherget, câte-va ouă stricate subt o cloșcă ori un puiu ploat erau pentru dînsa lucruri cu mult mai mari decât o grindină pe moșie, o secetă îndelungată ori o scădere de câțiva lei la chilă în prețul bucatelor. Aceste nu erau urmări ale pripirii ori ale lipsei de purtare de grijă, ci lucruri rânduite de Dumnezeu, pe care ai să le primești fără de cârtire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistasilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea-şi numĕra'n fie-care zi păsările şi era nemângiată când îi lipsia vre-un porumbel şi s'ar fi făcut foc, dacă i-ar fi lipsit, Doamne ferește, vre-un măr din cămară ori vre-o lingură de dulceață dintr'un borcan, dar nu ştia, câte chile de grâu ori de porumb i s'au strâns pe moşie, câte vedre de ţuică au ieşit din livezi, câte butoaie de vin sunt în pivniță ori câți stânjeni de lemne au fost cărați din pădure. Aceste-l priviau pe Vlaicu: de ce-l mai ţinea şi-i făcea şi parte, dacă ar mai fi trebuit să osteneaască şi să-şi bată capul şi ea?

Ţinea dar şi Vlaicu s'o ferească de asemenea griji, căci de aceea era cucoana, şi vai ar fi fost şi amar de capul omului, care ar fi îndrăznit s'o supere pe cocoană cu vre-o cerere ori poate chiar cu vre-o plângere. Lasă că mânca trânteală, dar nu-l mai ierta Vlaicu şi nu-l' mai primia pe moşie.

O ştia aceasta şi-si păzia treaba.

Acum se schimbaseră toate, căci mai era pe lângă cucoana cine-va, care putea să-le vadă toate şi să-şi bată capul, ceea ce-l neliniştia pe Vlaicu mai ales acum spre toamnă, când toate se adună, se numeră şi se trec la socoteală.

O sigură răsuflătoare îi rămânea: să se vâre sub piciea lui Văleanu.

Văleanu însă îi părea om neapropiat.

Umbla aşa fără de rost şi oarecum buimac mai pe la vie, mai prin livezi, mai prin pădure, ba într'un rând s'a dus chiar până la schit, unde a stat o zi întreagă, şi prietenii lui ar fi râs de s'ar fi prăpădit, dacă l'ar fi văzut umblând după el cu droaia de copii, pentru care avea acum un fel de slăbiciune.

Intr'una din zile Ana, care se afla cu bărbatul ei la porumbişte, i-a data cestuia brânci, şi Floria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui Colac, văzându-l cu droaia de copii după el şi închipuindu-şi-l om cu inimă bună, cum îl ştia din copilărie i-a aţinut drumul.

„Sărut mâna, coconaşule, - îi zise.— Să mă ierţi că te opresc din drum, dar te ştiu om bun şi am să-ţi fac o rugăminte, dacă Dumnezeu mi te-a scos în cale."

„Ce e, omule ?" — întrebă Văleanu, care ţinea să fie socotit om bun.

„Să vezi, — îi zise Floria.— Nu ştiu, dacăţi vei mai fi aducând aminte de mine, că vii de la o vreme cam rar pe aici. Eu sunt Floria lui Colac şi te ştiu decând eram copii, că ne jucam împreună pe colo prin livezi şi prin pădure.— Am nevastă curăţică şi foarte harnică şi de treabă, - urmă el cu învederată mulţumire, şi ni-a dat Dumnezeu până acum trei copii".

Văleanu par'că-şi aducea aminte de el.

„Să-ţi trăiască!" — îi zise.

Ar fi trebuit să mai zică şi „Cei mulţi înainte" dar în lumea în care trăia dînsul, se perduse obicelul aceesta şi se zicea. „Să te ferească Dumnezeu de alţii!"

„Sunt acum vre'o trei ani, — urmă Floria, — a murit tata, Dumnezeu să! ierte, şi n'aveam cu ce să-l îngrop şi s -i fac pomenile, căci avusem şi eu cheltuieli mai cu nunta, mai cu botezul copilului, ca, de! creştini suntem. Am alergat dar şi la unul, şi la altul, ca să mă ajute . . .

„Să te fi dus la Vlaicu. — grăi Văleanu.

„Aoleo ! — întimpină Floria. — De ăla nu poţi să te apropii. Lasă că-ţi ia şapte pei când te ştie în strâmtorare, dar mai şi mănânci trânteală, dacă nu-i întri'n voe." Am cu el o socoteală de vre-o cinci ani, muncesc întruna, ca so scad, dar nu ştiu cum mă răfueşte, că tot dator îi rămân."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/2021-2022

„M'a ajutat Mitu, care atunci era primar, cu şapte zeci de lei de mi-am făcut datoria. Camătă nu mi-a cerut omul lui Dumnezeu, dar i-am lăsat cele trei pogoane ce mi-au rămas de la tata, ca să le folosească el până-ce nu mă voi fi lesnit să-i înapoiez banii."

Valeanu nu punea'n lumea aceasta nîmic mai presus de banul, care ţi le aduce toate.

„Bine, omule, — îi tăie dar vorba, — cum zici că nu ţi-a luat camătă când i-ai lăsat cele trei pogoane, care fac în doi ani îndoit cei 70 lei.?

„Tocmai asta e,—stărui Floria.—Camătă nu-i, dar e păcat să-i mai las pământul şi pe al patrelea an, care'ncepe de Sf. Dumitru.—Am făcut ce-am făcut şi-am adunat patru zeci de lei, mi-ar mai trebui trei zeci, şi o să muncim cinstit nevasta mea şi eu. Valeanu stete puţin pe gânduri. Nu se'ndoia, c'o să plătească Floria, care a fost în stare şa-şi dea pogoanele fără-ca să se plângă, şi mare lucru nu ar fi fost să l ajute cu trei-zeci de lei. Pentru acesta s'ar fi cerut însă oare-care pricepere, oare-care voinţă, oare-care avânt.—tot lucruri, pe care Valeanu nu putea să le aibă din lumea, în care trăise.

„Să te duci la Vlaicu — îi zise — şi, să-i dai biletul acesta, în care-i spun să-ţi dea cei trei-zeci de lei "

El scoase apoi un bilet de vizită, scrise cu creonul cate-va vorbe pe el şi i-l dete închipuindu şi, c'a făcut un lucru mare,

Floria luă biletul si se uită cu faţa înăcrită la el. Tocmai de Vlaicu voise să scape şi i-o şi spusese acesta destul de respicat.

„Nu mă duc nici tăiat!" — îşi zise el amărît.

„Ba o să te duci, — stărui Ana, care pe lângă toate cele-lalte mai era şi hărţăgoasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Aşi vrea eu să-l văd pe Vlaicu, ce zice şi ce face când vede slova aceasta".

„Zice si face tot ceea ce-i place lui, — întimpină Florea. — Boerii ca asta sunt slugi la slugile lor: te'ncurcă, apoi pleacă şi te lasă încurcat.

N'a scăpat cu toate aceste Floria de gura nevestei până-ce nu s'a dus cu biletul.

Vlaicu citi biletul în mai multe rânduri.

„Ferit-a Sfântul!" — îşi zise.

El ştia câtă bătae de cap a avut până ce îi a tăiat sătenilor pofta de a se duce la cocoana.

Nu lipsia acum decât ca ei să prindă obiceiul de a lua bilete de la nepotul cocoanei. — Si cine face începutul? — Tocmai bărbatul Anei, care traia mai mult la casa propii decât la bărbatul ei.

Biletul era însă pe masă, şi Vlaicu nu putea zice, că nu dă.

„Măi, — îi zise lui Florea. — mă crezi tu pe mine atât de prost, ca să nu înţeleg, că popa te a pus la cale să te duci la coconaşul. — Cum crezi, că am să te ajut când te văd lucrând prin ascuns cu popa !?

„Sfinte Arhanghele! esclamă Floria crucindu-se — Ce am eu cu popa!? Caut de nevoile mele şi mă duc cu cei ce pot să mă ajute'n ele."

„Ori te laşi să fii prostit de nevastă-ta, urmă Vlaicu, — ţanţoşa şi guralivă aceea, care şade toate zilele cu popa şi chibzuesc împreună, cum să-ţi pună fitil".

Florea înghiţi un nod. In adevăr Ana îi dăduse la toate brânci, şi se putea, ca popa să fie la mijloc.

„Vino la timp mai potrivit, — adăugă Vlaicu. — Mai va până la sf. Dumitru."

Floria plecă rău cătrănit c'a ascultat de nevastăsa, sosit apoi acasă, se luă la ceartă cu Ana.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceea ce numai de tot rar se'ntâmpla, dar lucru greu nu era, căci ea ușor ajungea să-l facă „blegotenie de om.“ El apoi una, ea alta, s'au petrecut lucruri slabe, încât ziua următoare s'a dus vorba printre vecini, ba și pe mai departe, că Florea și-a bătut nevasta — fiind-că umblă prea mult pe la popa.

„Tot i-am mirosit eu bine! — "își zise Vlaicu, și puse la cale pe Sanda, servitoarea lui, să ducă vestea la Anica pentru-ca aceasta să i-o dee Luței.

Seara apoi, când o desbrăca pe cocoana Marița, Luța-și făcea de lucru prin iatac.

„Cocoană! — grăi dînsa pe șoptite, deși erau numai ele singure, — Știi că s'a întâmplat ceva? — Florea lui Colac, — mi-e și greu să-ți spun, — și-a prins, nevasta cu popa'«

Cocoana Marița se uită lung la ea. Lucrul i se părea și ca nepăstuire atât de urât, încât îi venia să-i tragă o palmă..

„Minciună! — mișelie! — isbucni dînsa. — Ticălos cine ți-a spus-o!“

„De! — grăi Luța, — și eu ași fi par'că gata să bag mâna'n foc pentru el.“

Bănuitoare însă ca bătrânii, care se plâng mereu, că lumea s'a stricat, și se tem, ca nu cumva să fie prostiți, Cocoana Marița s'a pus pe gânduri. — Nu credea, dar nici nu se mai avânta, și ziua următoare Marița, fina ei, biata fată, îi era și mai dragă, căci rău era pentru ea și dacă era adevărat ceea ce se zicea, și dacă îl năpăstuiau pe popa.

N'o nimerise dar Vlaicu, și pe'nserate, când Sanda a venit să-i spună, că Cocoana e foarte supărată pe cei ce-l graiesc de rău pe popa, el se plimba încă mai supărat prin casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„De, boerule, — grăi Sanda, — ţine nu atât la popa, cât la Mariţa, fina ei, pe care ar vrea, aşa zice Lelea Luţa, s'o mărite după Coconaşul.“

Vlaicu se opri şi se uită sperios la ea.

„După Văleanu!? — “ esclamă el.

„Aşa zice Anica că i-a spus lelea Luţa, “ — răspunse Sanda.

Lui Vlaicu îi venia să răcnească.

O cunoştea pe Cocoana Mariţa şi-o ştia, că e zănatică. Dacă i-a întrat un purice în ureche, nu i-l mai scoate nimeni. — Da! e'n stare s'o facă. La ea toate sunt cu putinţă! — Eară el!? — Fata ecurăţică şi deşteaptă, vicleană ca tatal ei: ce — nu faci, ca să poţi lua o moştenire frumoasă şi mare!?“

„Stai, popă, că te joc eu, ca să nu mă mai uiţi cât vei trăi!—grăi în cele din urmă.—Stai,— urmă iar gândindu-se la Văleanu,—că mai sunt şi alţii, care au să spună câte-o vorbă, — mai sunt judecătorul şi inginerul şi advocatul, mai ales el“.

El se aşezá apoi la masă şi îi trânti d-lui advocat şi deputat Iorgu Palea, cu slovă prefăcută, următoarea anonimă:

Sărut mâna Cucoane Iorgule.

Să băgaţi, vă rog, de seamă, că Vlaicu, administratorul de la Răstoacă, un pungaş de frunte, şi popa Neagu, un beţivan şi un gheşeftar — să-i cauţi pereche, umblă cu fel de fel de metehne, ca să'ncurce pe fata popii cu nepotul Cucoanei, un sălăhuiu, care s'a pripăşit de cât-şa timp pe acolo, şi s'o prostească pe cocoana, bătă ajunsă'n anii copilăriei. Lucrul e pus la cale, şi dacă nu le faceţi cât mai curând vânt celor doi tovarăşi de treburi, azi mâne Cucoana Mariţa-şi trece toată averea pe numele nepotului său, că ţine la fata popii, care îi este fină şi ca copil de suflet.

Un om de credinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ziua următoare apoi el a plecat disdedimineață la oraș, ca să trimită de acolo scrisoarea pentru-ca nimeni să nu-l poată bănui pe el de a o fi trimis.

D-l advocat Iorgu Palea era om deștept, muncitor și cinstit, câștiga mai ales decând era deputat, peste două-zeci de mii de lei pe an, luase cu cocoana Zinca trei sute de mii de lei zestre și avea trecere, dar tocmai acesta-l punea'n rândul oamenilor nevoiași.

Trecerea o au de obiceiu oamenii feriți nevoi; dai însă de multe nevoi când te pui în rând cu aceștia. — Ii faci azi unuia o visită și ții să-l primești cam cum te-a primit el, dacă mâne ori poimâne-ți întoarce visita. Te-a poftit el la masă, și ți-e greu să te duci, dacă nu-ți dă mâna să-l poftești și tu, căci altfel te ia cam peste umăr, ceea ce-ți scade trecerea. Cu cine te legi, cu acela ai să te potrivești, — ori nu te mai legi, și mai ales Cocoana Zinca ținea, ca soțul ei să nu se dee de gol prin felul lui de a se presenta în lume. — Tu dar case cu lărgime, tu mobilă potrivită, tu slugi destule, ba Cocoana Zinca ținea să-și aibă și trăsura deschisă, și cupeaua, ceea ce-i plăcea și d-lui Palea, căci una e să umbli pe jos, alta să te aștepte trăsura la scară, și lumeate prețuiește și după biciul vizitiului.

Alerga dar d-l Palea de dimineață până noaptea târziu și ostănia, își călca adeseaori pe inimă și'nghițiia la nevoe și noduri, dar socotelile tot nu-i eșiau cum ar fi trebuit să iasă, și nu o dată a trebuit să plătească socru-său la scadență pentru dînsul.

Primind anonima, l'a chemat dar pe Vlaicu la București, ca să-i ceară socoteală și să-l bage'n răcori.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Vlaicu, care tocmai aceasta o voise, l'a luat cu dînsul şi pe Nică, primarul, ca să-l aibă 'ntr ajutor.

„Ferească Sfîntul, Cocoane Iorgule, — grăi dînsul foarte mirat de cele cuprinse'n anonimă.— E năpaste! De unde tovărăşie între popa şi mine!? E vre-un duşman al meu, care'ncearcă să mă negrească."

„Stau cu mărturie, boierule, — stărui Nică. — L'ar îneca pe Dumniaiui, dac'ar putea, într'un pahar de apă, E om vrajmaş de ne face val vârtej tot satul. Când e beat, tot mai merge, că voroeşte prostii şi se leagă de muierile oamenilor,dar după-ce se deşteapta se pune pe zavistii, şi mare minunea-ar fi, dacă nu ni i-ar răscula 'ntr'o bună dimineaţă pe săteni. Să spună Dumniaiui, care ştie, câte îi pate pe urmă."

„Eu n'aş" putea să spun nimic, — întîmpină Vlaicu, nevinovatul şi smeritul. — Chiar şi dac'aşi fi aflând aşa din zvon câte ce-va, sunt slugă la stăpân, am nevastă şi copii şi trebue să tac şi să-mi caut de ale mele, ca s'o pot duce bine cu toată lumea. Sunt om sărac, care trăeşte pe urma muncii sale, şi nu pot să grăiesc de rău pe nimeni. D-ta ştii mai bine, că ai dregătorie de'asta între oameni.

D-l Palea, grăbit ca totdeauna, nu avea timp să-i asculte.

„Vorba e- fată are?"—întrbă el scurt.

„Ce să zic? — răspunse Vlaicu. — Nu pot tăgădui: bună cu minte, curăţică, aşi puteà să zic chiar frumoasă."

„Şerpoaică, — adăugă Nică, — şi stă toată ziua cu Cocoana, care îi este naşă şi-o ţine chip fată de suflet, — cum se zice şi'n scrişoare."

„Popa umblă şi el pe la Cocoana?" — întrebă ear d-l Palea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ba bine că nu! — răspunse primarul. —Toate Sâmbetele se duce să-i citească și s'o descânte și nu umblă degeaba, că ia de toate, și dulcețuri, și putină cu brânză, și costițe afumate, și saci de fasole, și pogoane de muncă, — din toate știe să-și facă parte. — Să spună Dumnealui, că le știe mai dine decât mine."

„Ce să zic? — răspunse ear Vlaicu. — Cocoana e miloasă și cu frica lui Dumnezeu. — Eu fac ce mi se poruncește.."

D-l Palea era dumirit.

O știa el pe bărtâna, că se'nchină mult și'e bisericoasă, — obicinuință din copilărie și păcat al bătrânețelor: nu mai încăpea îndoială, că e vorba de captațiune și'n capul lui erau puse lucrurile la cale.

Cei doi cumnați ai să o puneau pe soacră la cale să ceară punerea sub curatelă a bătrânei, ceea ce el însu-și, ca să fie sigur de succes, se da în partea ei, îi lua apărarea și-i perdea procesul.

De o cam-dată însă trebuia să-i facă testamentul.

Ziua următoare Cocoana Zinca a plecat la surorile ei, ca să meargă împreună la mama lor, ear d-l Palea a trecut pe la ministerul Cultelor, ca să pună o vorbă.

Alte două zile'n urmă Părintele Ilie, Protoiereul, a mers gâfâind la Episcopie, unde era mare alergătură, căci Preasfinția Sa, foarte supărat, dăduse poruncă să i-se facă fără de întârziere o listă a parochiilor vacante și alta a preoților ce-ar putea să fie mutați fie după cererea lor, fie în interes de serviciu. — De ce? Aceasta o știa numai ieromonachul Ilarie, călugărul cel mărunt, care se bucura de particulara încredere a Archiereului tocmat pentru-că știa să facă și să tacă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Nu," — răspunse Protoiereul.

„E mulieratic?"

„Nu."

„E zurbagiu?"

„Răspund cu darul meu, că e unul dintre cei mai de treabă preoți din Eparhie," — stărui Protoiereul.

„Aunci trebue să fie la mijloc vre-un interes superior," — grăi Părintele Ilarie.

„E vre-o arătare? — vre-o plângere?"

„Nu, — o simplă împărtășire, că proprietara stăruie să fie depărtat, și-ar face bine să ne scape de greutăți cerându-și mutarea."

Părintele Ilie știa ce va să zică simplă împărtășire și interes superior: lucrul trebuia să se facă cât mai curând și fără — ca să rămâie vre-o urmă la acte.

„N'aș putea să vorbesc cu Preasfinția Sa?" stărui dînsul.

„De ce să-l mai superi!? — răspunse călugărul. — Dacă sunt la mijloc interese superioare, nu ne rămâne decât s'o facem, ca să scăpăm, N'o faci Sfinția Ta cu bună voință, o face altul cu'ndărjire. In fața celui puternic nu-ți rămâne decât să te supui, dacă nu-l poți îmblânzi. —

„De! — își zise Protoiereul. — O fi la mjloc vre-unul, care dispune de câte-va voturi, și toți, de la ministru până la paraclisier, avem să ne supunem.

„Dac'ar putea să-și găsească vre-o proptea bună" — mai adaugă Ieromonachul.

„Dacă,' — repetă Părintele Protoiereu și plecă să-și facă greaua datorie.

In adevăr grea datorie.

Dacă-l chema pe Părintele Neagu, care era fără îndoială bine păzit, cădea'n bănuială că-l păr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţineşte. Trebuia să trimită pe cine-va la el, ca să-l ispitească aşa ca din întâmplare, fără-ca el să simtă, că e vorba să i se facă, la nevoie, vre-o cercetare.

După îndelungată chibzuire a chemat pe maica Fevronia, Stariţa Schitului, care putea să vorbească cu Părintele Neagu fără-ca cine-va să bănuiască ce-va.

Maica Fevronia, femee voinică şi încă în putere, nu semăna catu-şi de puţin a călugăriţă: călca apăsat, îşi ţinea capul sus şi' ochii îi umblau parcă era'n toată clipa gata de ceartă.

Ea ascultă cu un fel de umilinţă lămuririle, pe care i le dete Protoiereul, apoi se cruci.

Nu era'n stare să-şi închipuească, ce-a putut să se'ntâmple, ca Cocoana Mariţa să-şi schimbe de o dată purtările faţă cu Părintele Neagu. — Dar nu de geaba fugise ea din lume.

„Se poate, Sfinţia Ta, — zise, — toate sunt cu putinţă. — Vezi doi oameni, care se ocărese între dînşii de ţi-e mai mare ruşinea şi fac toate mişeliile, ca să se surpe unul pe altul, eară mâne se pupă şi merg braţ la braţ în vreme-ce alţi doi, pe care-i credeai legaţi cu trup, cu suflet, se dau pe faţă ca duşmani neînpăcaţi. — Nu mai ştii în lumea aceasta, pe cine ai şi pe cine n'ai să te razămi,de cine ai şi de cine n'ai să te temi."

Intorcându-se apoi la schit, i-a lăsat Părintelui Neagu vorbă, că are să-i spună ce-va, apoi a trecut pe la Cocoana Mariţa pentru-ca, luând-o pe departe, să afle, ce va fi având cu dînsul.

Cucoana Mariţa ţinea mult la maica Fevronia mai ânteiu pentru-că era stariţă, apoi pentru-că avea firea deschisă şi mai ales pentrucă o socotia femee foarte deşteaptă. — Când veni dar, aşa ca din întâmplare, vorba la cele ce se vorbiau despre popa, ea-şi dete fără de încungiur gândul pe faţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
cmvs.bcucluj.ro/mdr1901-1932

„De, — grăi dînsa, — o fi, poate, o năpăstuire, dar mâna'n foc pentru nimeni să nu ți-o bagi.“ Uite, — urmă apoi plecându-se puțin spre călugăriță și vorbind mai pe șoptite, — și baiatul asta, nepotul meu, s'a'ncurcat pe acolo, pe la Bușteni, pe unde a fost, cu una, fată de fierar, — ce-o fi de capul ei, — și ea-și fi crezut, dacă nu mi-ar fi spus chiar el și nu l'aș vedea, că e'n adevăr rău încurcat.“

Maica Fevronia ar fi fost în stare să-și bage mâna'n foc, și era acum încredințată, că Protoiereul e pornit pe cale greșită, dacă crede, că Cocoana Marița-l prigonește pe popa; ea era cu toate aceste supărata pe Parintele Neagu fiind-că preuteasa era cea mai bună dintre prietenele ei.

Părintele Neagu însе se ținea și acum tot cu pântecele cam scos, cu trupul dat pe spate și cu capul ridicat și, sosit la schit, nu băgă de seamă, că Maica Starița era mai posomorîtă decât de obiceiu în chilia ei luminoasă.

„M'am înființat! — grăi dînsul pornit ca totdeauna pe glumă. — Care e porunca? — Ori poate că e la mijloc numai dorința de a mă vedea.“

„Mai potolește-te, Părinte, că ești preot și ai casă plină de copii, — grăi dînsa. — I rea le iei toate'n gluma, și eu am să-ți spun lucruri grele.“

Ea-i spuse apoi din fir în păr ceea ce știa, și multe, pe care după îndrumările primite de la Protoiereu nu avea să i le spună.

Părintele Neagu rîdea și acum.

„Prostii! — grăi dînsul — Aceste nu pot să fie decât născociri de ale lui Vlaicu, care, știindu-și păcatele, se teme și de umbra lui. — Apa se turbură și ear se limpezește, dac'o lași în pace. — O să adoarmă și asta“. .

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/pdf/1901-1923

„N'o lua'n glumă, Părinte, că nu adoarme, — stărui călugărița. — Lucrurile stau așa, că ori îți ceri mutarea ori îți fac cercetare."

„Eu — mutarea!? — întimpină popa. — Când vor veni cu carul, ca să mă ducă la groapă."

Atunci te scot vinovat, — grăi călugărița. — Fii om cu minte, că lucrurile s'au pornit de sus, de la ministeriu, și s'au pus în picioare toți cei de lă Episcopie."

„Dar toate ministeriile și toate Episcopiile să se pună'n picioare și nu pot să-mi facă nimic, — răspunse popa, — când nu știu nici măcar ce vină ar putea să-mi pună."

„ Vina ți-o găsesc ei și dacă n'o ai, — îl încredință starița. — Dă din mâni și din picioare, că eu ți-am spus și ceea ce nu aveam să-ți spun. Caută-ți o proptea bună!"

„Proptea!? — răspunse popa. — Proptele se pun la ulucile, care se clatină când bate vântul. Eu stau țeapăn și la așa ce-va nu m'am gândit nici odată. — Mai proptele decât cocoana cu ginerii surorii ei!?"

„Pe cocoana să nu te razămi, — grăi Maica Fevronia. — O știi, cum e. E supărată pentru-că nepotul ei s'a 'ncurcat pe la Bușteni c'o fată de fierar, și nu se mai apropie nimeni de dînsa. — La advocatul să te duci, că e și deputat și are trecere". Părintelui Neagu i se păreau prea depărtați Bucureștii, dar, zorit de stariță, nu i-a rămas decât să se ducă și acolo.

Când te duci la vre-un boier, dai, înainte de toate, peste sluga, care-ți deschide ușa.

Aceasta o știa Părintele Neagu și se bucura, că e prietin bun cu Chivu, feciorul de casă a lui Palea, pe care-l cinstise'n câte-va rânduri, când fusese pe la Răstoacă, și cu vorbe bune, și cu altă ce-va.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Chivu, slugă veche, știa multe, pe care nu le știa fie și boierul, fie și cocoana. Cu atât mai vârtos trebuia să știe ceea ce se vorbia la masă, căci de o slugă credincioasă nu se ferește stăpânul. Nici Protoiereul, nici Episcopul, nici Ministrul nu puteau dar să-l dumerească pe Părintele Neagu atât de bine ca Chivu. Tocmai de aceea însă i'a primit pe Părintele Neagu par'ca'r fi voit să-i zică „Fugi, nenorocitule, că e vai de capul tău, dacă prinde de veste, că te afli prin apropiere!“ Părintelui Neagu îi trecu deodată pofta de râs. „Nu cum-va a fost Vlăicu pe aici?“ — întrebă el încet.

Chivu se apropie de dînsul, apoi se traseră amândoi într'un colț, și Chivu spunea pe șoptite, ear popa asculta cu urechile ascuțite.

Când vorba veni la încurcătura cu Marița cea mică, Părintele Neagu isbucni într'un râs nervos.

„Bine bre, — grăi dînsul, — asta nu e numai ticăloșie, ci și prostie. — Văleanu e'ncurcat pe acolo, pe la Bușteni, pe unde a fost, cu o fată de fierar, și n'am decât s'o spun aceasta, pentru-ca Coconul Iorgu să vadă, ca l'au prostit și toate'n capul lor să se spargă.“

Acum își ascuți Chivu urechile.

Vorba cu fata de fierar îi plăcea.

„Bă de așa ce-va să te ferești — grăi dînsul. — Altfel se pun la cale asemenea lucruri. — Dacă i-o spui Sfinția Sa, n'o crede. — Uite, — urmă, — poimâne, Duminecă, pleacă și boierul, și cocoana la Văleni. — Eu fac o plimbare pe la Bușteni, ear după-ce mă'ntorc, îi spun coconiței — așa mai în taină, ca să nu afle și boierul, că am aflat acolo ceeă ce-mi spuseși. Se fii sigur că i-o spun mai încornurată. Așa se fac, Părințele, lucrurile în lumea de azi: îi pui fitilul, apoi te dai la o parte și-aștepți“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1981-1932

Așa era fără îndoială mai bine. Chivu le făcea stăpânilor sei un serviciu prețios și se plimba pe la Bușteni pe cheltuiala Părintelui — dus, întors, mâncare, udătură, ba și ce-va pentru ostăneală, căci de pomană nu aleargă nimeni.

A dat popa bucuros, căci îi rîdea barba când se gândia, cât de necăjiți o să fie Vlaicu și Nică după-ce li se va fi dat pe față mișelia.

Chivu, căutând la Bușteni urma lui Văleanu, a dat peste Spiridon, Gogu și cei-lalți, care nu-și putuseră da seamă, ce-l va fi făcut pe prietenul lor să plece așa de odată.

Ei sărira c'anțepați de vespi când Chivu a-duse vorba la fata de fierar.

„Auzi d-ta!? — strigă Gogu. — Sora lui Tănase!? Care va să zica el cu ea se'ntâlnia la Sinaia!?".

„Cu dînsa se plimba pe la Predeal și pe la Brașov?" — adăugă Costică.

„Giuvaier, boboc, bre! — stărui Spiridon. — Acum înțeleg eu, de ce a plecat el așa deodată. A mers după dînsa".

Știau acum și ei, știa și Chivu, cum stau lucrurile, ear ziua următoare au aflat și Bușteniî, ba a mers vestea și la d-na Raitu, care era interesată s'o dee mai departe.

In curând se șoptia și prin mahalaua, unde toți o știau pe Fira încă de copilă mică și de mult băgaseră de seamă, că ea nu mai e cum a fost.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

IV.

„Nu-mi mai place! Nu mai e cum a fost“ — își zicea Marghioala uitându-se cu coada ochiului la Fira.

Stetea și se mira, cum poate cine-va să treacă în atât de scurt timp prin atât de mari schimbări.

Câte-va săptămâni trăite 'n lume, și nu-i mai ședeau ochii ca mai înainte 'n cap și altfel îi umblau când trecea printre oameni. Alfel calca, altfel își mădia trupul în mersul ei, altfel își prindea rochia acum mai lungă, altfel își sugea buzele și-și potrivia zâmbetul: era par'că caută pe cine-va și-și dă'n fie-care clipă silința să fie văzută și să-i vada și ea pe toți și să afle, cum se uită fiecare la dînsa. Era femea, care se știa frumoasă și adimenitoare și ține să se bucure cât mai des de acestea văzându-se admirată de alții și pizmuită de altele.

Schimbată era însă Fira mai ales în casă, unde se 'mpedecă de toți și de toate.

Mama ei i se părea femee simplă. Sora ei și frații ei mai mici o supărau prin întregul lor fel de a fi. Calfele și ucenicii îi erau o adunătură de oameni ordinari. Marghioala era o slugă proastă, căreia i se dedea prea mult nas. Dinu era cel mai vrednic și mai bun om, dar un fel de bădăran, care nu știe să-și dea bunătatea în o formă plăcută pe față.

Toate aceste ea nu le spunea, dar și le

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândia Marghioala când o vedea, cum strâmbă din nas. Se vedea din toate, că nu mai e mulţumită de lumea, în mijlocul căreia se află, şi că e ceva ascuns în sufletul ei.

Aşa şi era, şi adese-ori o cuprindea ear sîmţământul, că e prea mare jertfa adusă de dragul lui Dinu, care căuta de treburile lui par'că dînsa nici n'ar fi pe lume.

Lucrurile nu puteau să rămâie aşa şi nici n'au rămas.

Costache, întrămat în timpul celor din urmă câteva săptămâni petrecute la aier curat şi la viaţă cu bună rânduială, nu se mai socotia om cu slăbiciune şi ear umbla după daraveri, petrecea cu bunii săi prieteni, se cinstea şi se 'ntorcea serile târziu acasă. In zadar îl sfătuia mai unul, mai altul să mai lase treburile în seama lui Dinu, căci el se sîmţia om în putere şi nu-l ierta firea să-şi petreacă viaţa în nelucrare.

Trei săptămâni a dus-o aşa, apoi l'au găsit într'o dimineaţă mort în culcuşul lui.

Li-a fost mare tuturora durerea, dar lucrul acesta li se întâmplă tuturora: i s'a făcut înmormântare frumoasă, cu dric tras de patru cai, cu prohod citit la biserică, cu cor de băieţi şi cu muzică, s'au îmbrăcat cu toţii în negru şi l'au jelit, i-s'au făcut pomenile cuvenite, şi ştiau cu toţii că de acuma înainte cârma casei o are Dinu.

Dinu însă umbla cu frică, nu îndrăznia să facă nimic şi numai stăpân nu era.

Abia acum sîmţia, cât de greu lucru e să ai pe răspunderea ta o casă mare şi o mulţime de daraveri încurcate, o fată mare şi una mai mică, un băiet dus în străinătate şi alţi doi acasă, ear alăturea cu tine o văduvă, care n'a făcut în viaţa ei nimic de capul ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu se simţia Dinu destoinic să poarte asemenea sarcină, căci, dacă nu-i ieşia ceva bine, nu-i mai pria mâncarea, nn-i sporea lucrul, nu-i tignia somnul şi-l vedea mereu pe Costache 'n vis.

Trebuia cu toate aceste s'o ducă înainte, şi singurul suflet, pe care se putea răzema, era Marghioala.

Dacă vre-o daravere ieşia bine, el se bucura ca un copil şi făcea cu el cine ce voia; dacă alta ieşia rău, el îşi făcea inimă rea, se cătrănia şi nu mai putea nimeni să între'n voile lui.

Marghiola îşi păstra în toate împrejurările cumpătul şi-i potolia şi pe el.

Tănase n'a venit la înmormântare, dar a mai cerut două mii de lei.

Dinu era foarte amărât. Lasă că cheltuise mult cu înmormântarea, dar abia de curând luase Tănase bani, şi nu voia să-i mai trimită.

Marghioala-l dumiri, că trebue să-i trimită, căci Tănase era major şi nu se afla ca ceilalţi copii sub epitropia lui.

„Trimite-i, — grăi dînsa, — dar din partea lui, şi spune-i să vie cât mai curând să ia ceea ce i se cuvine".

„Aşa-i, — zise Dinu, — Noi n'o să muncim şi pentru dînsul. O să-i scad din capete, dar din câştiguri nu i se cuvine parte".

Dumineca următoare apoi, când treceau socotelile în condică, ea se uită nedumerită la el.

„Bine, — îi zise, — dar văd că i-ai trimis doue mii de lei în cap".

„Fără îndoială, — răspunse Dinu. — Aşa rămasese vorba să fac".

„Dar trebuia să scazi cheltuelile făcute cu trimiterea banilor," — întâmpină ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ei, — grăi dînsul, — pentru câți-va lei atâta încurcătură".

„Să mă ierți, — stărui dînsa. — Mică ori mare să fie încurcătura, cinstea e cinste: un gologan dac'ar fi, nu poți să-l treci în socoteala celorlalți patru copii".

„O să-i dau dela mine", — întâmpină Dinu strâmtorat.

„Îmi pare rău, — grăi dînsa. — Alergi, îți bați capul, muncești de te trec năduşelile şi aşi înțelege să dai pentru un sărac, pentru o văduvă, pentru un orb ori pentru un olog, — dar nu pentru Tănase care se plimbă şi-şi face toate chefurile. — Aşa n'o s'o duci departe."

Dinu era foarte supărat de acest amestec în treburile lui, dar de aici înainte o mai întreba şi pe ea când voia să facă ce-va.

Azi apoi una, ear mâne alta ca aceasta şi lucrurile au ajuns încetul cu încetul acolo, ca adevăratul stăpân al casei era Marghioala, fără de care nici Lina, nici Dinu nu mai facea nimic.

Mai era însă şi Fira în casă.

Fănică era trecut acum de trei-spre-zece ani şi rămăsese corigent în a doua clasă gimnazială. Nu era lucru mare, căci din 64 de băieți trecuseră 16, căzuseră 14, eara ceilalți erau corigenți. Dinu era cu toate aceste de părerea, c'ar fi mai bine, ca băiatul să puna sorțul şi să'nvețe meseria, cu care tatăl său îşi agonisise averea. Lina ar fi dorit-o şi ea aceasta Fira ținea însă ca din fratele ei să iasă om, şi nici Dinu, nici Lina nu erau în stare să se pună'n pizmă cu Fira. Nu s'a pus nici Marghioala, dar peste cât-va timp s'a'ncăpățînat băiatul, a pus şorțul şi nu mai voia cu nici un preț să meargă la şcoală, eară Fira ştia, că numai Marghioala a putut să-l scoată din minți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Marghioala o ducea cu toate aceste și cu Fira destul de bine.

In timpul, cât Fira a lipsit de acasă, toate au mers și fără de dînsa. A mai urmat apoi și zăpăceala cu moartea lui Costache. Nu prea se sîmția dar că Fira nu mai ținea rânduiala la masă, nu mai gătește bucate, nu mai deritică prin casă, ba Marghioala îi facea adese-ori și patul. Tot mai umbla însă Fira după cumpărături, ba chiar ținea să-și facă de lucru prin oraș, se înțelge mergând ea înainte și Margheoala cu coșul dupa ea.

Margheoala, fată voinică și nu urâtă, era și foarte simțită si se gătia curat când ișia din casă. Era o frumusețâ s'o vezi pe Fira cu asemenea servitoare după ea.

Când era însă supărată, Margheoala avea multe de lucru și nu mai putea sa aștearnă și patul Firei, o făcea pe aceasta să aștepte și nu se mai gătia înainte de a ieși cu dînsa, ba, grăbită, nu mai mergea după ea, ci alăturea cu dînsa, apuca din când în când în înaite și îi dedea mereu zor. Ținea dar Fira să n'o supere pe Margheoala și umbla'n voile ei.

Aflase însă, gândise și sîmțise atât de multe, care nu se potriveau cu felul ei de mai nainte, făcuse ori voise să facă atât de multe prin ascuns, încât nu mai era nevinovata și în gândul ei, avea și acum gânduri și porniri, dorințe și nedumiriri, pe care nu putea să le mărturisească, se feria dar de toți și mai ales de Margheoala, ale cărei priviri scrutătoare o băgau adese-ori în răcori.

Slăbiciuni, care se prind în timpul copilăriei, foarte cu anevoia se perd înse, și ea se trezise în lume cu gândul, că nici nu e, nici nu poate să fin om, care o iubește ca Dinu și că nu e nimic ce el n'ar fi în stare să facă pentru dînsa. Ținea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dar la el. Acum înse, după cele petrecute, ea s'ar fi simțit cuprinsă de un simțământ neplăcut și ar fi dat cu cotul, dac'ar fi voit el s'o cuprindă cu brațul ori poate chiar s'o sărute, — lucruri, la care dealtminteri nici nu se gândia Dinu, Ea era cu toate aceste din ce în ce mai greu atinsă de întimitatea, în care-l vedea cu Margheoala, căci știa acum, ce fac bărbatul și femea când se află singuri: ori-și cât de nevinovate, înbrățișările și sărutările din pădurea de la Poiana Țapului aveau și ce-va otrăvitor în ele, și nu o dată era și Fira cuprinsă de simțământul, că nu s'au sfârșit încă toate, eară aceasta o'nstrăina din ce în ce mai mult e de ai săi.

N'o simțiau această Dinu și Lina, care aveau prea multe griji pe capul lor și n'ajungeau să răsufle. Margheoala înse, care trăia mai mult cu dînsa, adese-ori își zicea,, Dacă mai merge cât va timp ușa, o să ajungă să nu mai putem trăi sub acela-și acoperemânt."

Și în adevăr ori una, ori alta dintre ele trebue să se ridice de asupra.

„Stau și mă uit, — grăi în cele din urmă Margheoala. — Văd că ai și ascunzi ce-va: nu'nțeleg de ce nu-ți ușurezi sufletul spuindu-mi-o mie."

Fira se uită speriată la ea.

„Nu cum-va, — își zise'n gândul ei, — voi fi scăpat vre-o vorbă prin vis!?„

„Ce ași fi putând să am și să ascund!? — îi răspunse. — Cum îți vine s'o crezi aceasta!?"

„O văd, — grăi Margheoala, — din toate, pe-care le faci ori nu le faci. — Dar, — urmă peste puțin, — eu silă nu-ți fac, ci-ți spun numai să vii ca mai nainte la mine când ai ce-va pe suflet."

„Dar n'am nimic, — o'ncredință Fira hotărâtă în gândul ei să facă tot cea ce-i va sta prin putință, ca ea să plece din casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pecând însă adevărul vestit cu glas tare răsbeşte cu anevoia şi se strecoară numai încetul cu încetul, minciuna spusă pe şoptite se revarsă iute ca apa pe povârniş, şi ceea ce unul presupune, altul crede şi ear altul ştie ca lucru nendoios. Vecinele au început încurând să alerge la fereastă ori să se uite prin crepăturile ulucilor când Fira trecea de a lungul uliţei călcând ca o porumbiţă şi mlădiindu-şi trupul. Ele ştiau, că Văleanu se afla şi el pe aci prin apropiare, şi se întrebau, ce ar fi, dacă Dinu ar da de o dată peste el.

Nici Dinu însă, nici Lina nu putea afle nimic despre cele ce se ştiau prin mahala, căci nu îndrăsnia nimeni să le vorbească. Marghioala însе vedea şi auzia.

„Minciuni! — Cele mai nerusinate născociri!— şi-a zis ea când a aflat, ce se vorbia, - dar se vorbia, şi ce-va adevărat trebuia să fie în dosul minciunilor, şi ea se cutremura când se gândia, ce-ar zice Dinu, dac'ar afla ce se vorbeşte.

„Sunt o nemernică, — îşi zise ea în cele din urmă. — Ştiam foarte bine, că e rău să meargă ea singură la Poiana Ţapului, şi nu am stăruit în destul să mă duc si eu cu dînsa.“

Ori-şi-ce s'ar fi întâmplat, vinovată era şi ea şi trebuia să afle adevărul.

Ea o luă în cele din urmă pe Fira într'un colţ.

„Să-mi spui fără de încungiur, — îi zise — ce ai avut cu un oare-care Văleanu la Poiana Ţapului, căci prin mahala se vorbeşte, că vă întâlniaţi prin pădure, vă plimbaţi noaptea pe la Predeal, că aţi fost împreună la Braşov.“

Fira rămase ca trăsnită.

Multe greşeli făcuse, dar toate împreună erau şi prea puţine, şi prea mici pentru asprimea, cu care să vedea pedepsită de acel mizerabil,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
mdrr.bcutransilvania.ro/mdrr1901-1932

care nu numai a spus tot, dar a ţi minţit cu o neruşinare fără de margini.

„Minciuni! — strigă ea. — Da! — m'am întâlnit cu el de câte-va ori, dar cele-lalte sunt minciuni!"

„Ştiu, că sunt — o 'ncredinţă Marghioala, — dar lumea le crede fiind-că-i place să barfească."

„N'am să mai ies din casă, — grai Fira, — şi-o să le uite toate daca nu mă mai vede."

„O să vedem, — îi zise Marghioala; — lasă-te pe mine, şi prea multa inimă rea să nu-ţi faci, ca pe Cucoana Lina şi pe Nenea Dinu o să-i pregătesc eu."

Nu mai umbla acum Fira cu gândul de a o scoate pe Marghioala din casă şi ear ţinea rânduiala la masă, ear îşi făcea rândul la bucătărie, ear deretica prin casă, — dar se sîinţia vinovată — şi era chinuită mereu de căinţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

V.

Vlaicu aştepta să se 'ntâmple ce-va şi era din ce în ce mai neliniştit, căci îl vedea pe popa, par'că, chiar mai voios decât mai nainte.

El avea însă grabă, căci mântuise cu treeratul, sacii plini de grâu trecut prin trior steteau unii peste alţii în grânar şi-şi făcuse încă de mult obiceiul de a vinde cât mai curând recolta, ear acum îi steteau în cale şi Vâleanu, şi popa. Mai era apoi la mijloc şi d-l Caridis, morarul, care îşi făcuse şi ei obiceiul de a-şi cumpăra cât mai curând provisiunile de grâu şi dedea zor acum, când preţuriile erau mai scăzute, ear cumpărător caşi Caridis cu anevoia mai putea Vlaicu să găsească.

Om cu bun simţ practic şi negustător priceput, Caridis, care măcina pentru brutari, cumpăra şi zoana, ca s'o macine împreună cu bobul curat, căci făina e făină şi brutarii o cumpără mai bucuros dacă e mai ieftină, ear săracimea flămândă mănâncă pânea şi dacă e ce-va mai amară, ba se bucură, că e mai săţioasă.

De aceea ţinea Vlaicu atât de mult să treacă grâul prin trior. Bobul curat trecea la magazie ear zoana rămânea pentru porci şi pentru păsări deci nu întra'n socoteala gospodăriei. ci trecea la pleavă. Nu mai încape însă nici o îndoială, că atât păsările, cât şi porcii se hrănesc mai bine cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarsiviva.ro/index?2005-1932

porumb. Vlaicu dar, gospodar cu rost, vindea și zoana, ear învoiala era la zece saci bob curat doi de zoană.

Socoteala mai lămurită și mai curată nu se putea: d-l Caridis oferia 56 l. pentru chilă, ear d-l Vlaicu îi dedea 700 chile bob curat, 140 chile zoană și lua 47,040 l. din care trecea în socoteala moșiei numai 39,200 l. pentru cele 700 chile.

Lucrul acesta numai cu d-l Caridis și numai acum se putea face — cum s'a făcut atâți ani de a rândul: de frica popii și alui Văleanu nu putea să-și strice Vlaicu rânduiala.

Tot îi venia însă greu și-l purta pe d-l Caridis cu vorba de azi pe mâne.

Poate că l'ar mai fi purtat, dacă Popa n'ar fi scăpat vorba despre fata de fierar.

Vlaicu a stat pe gânduri când a aflat și el, că cocoana Marița e supărată pentru-că nepotul ei s'a 'ncurcăt pe acolo pe la Bușteni c'o fată de fierar. Acum nu se mai temea nici de Popa, nici de Văleanu, care avea și el o slăbiciune și nu părea nici altfel om, care se amestecă'n lucruri ce nu-l privesc,

Se 'nșela însă. Când vorba era de bani, el săria 'n picioare.

„Cinci-zeci și șase de lei e de tot puțin pentru o chilă," — îi zise el bătrânei.

«Ce să-i faci, dacă așa sunt prețurile!?» — răspunse baba.

„Să mai aștepte până-ce nu se vor mai fi urcat prețurile, că n'aveți nici un termen de plată și nu vă curg cametele de întârziere," — stărui Văleanu.

„La aceasta nu te pricepi tu, — grăi Cocoană Marița. — Dacă grâul stă'n magazie, îl mănâncă șoarecii, care mai strică și sacii, și paguba e încă mai mare."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaarsilvaniei.ro/?an=1901-1932

Văleanu dete din cap. Acesta era în adevăr un lucru, la care el nu se pricepea. S'a dus dar după masă, ca să vadă grânarul și șoarecii și sacii roși de ei.

„Ce va fi voind!?“ — își zise Vlaicu cuprins de neliniște când îl văzù examinând magazia.

„Bine, — grăi Văleanu, — dar grânarul ăsta e rău dărăpănat.“

„Rău de tot, — stărui Vlaicu, — și plin de șoareci, de guzgani, ba, dacă stă grâul în el, se-'ncuibă și căței pământului.“

„Apoi — nu trebue să fie așa, — grăi ear Văleanu. — Nu trebuia să-l lăsați s'ajungă'n halul ăsta. Văd c'a căzut tencuiala, au crăpat zidurile și nici nu l'ați tencuit, nici n'ați dres crăpăturile, ci ați tras așa cu var pe deasupra.

Vlaicu nu era obicinuit să i se facă asemenea observațiuni și-ar fi fost foarte supărat, dacă nu i-ar fi fost și frică. El înghiți dar un nod și o lăsă 'ncurcată.

Văleanu întră'n grânar și începù să examineze sacii și găurile din podele.

Ar fi vrut să-și poată face socoteala, când e paguba mai mare, daca vinzi fără preț ori dacă lași să mai mânânce și șoarecii.

„Cât grâu este aici?“ — întrebă el.

Vlaicu nu se mai îndoia acum, că Văleanu e pus de popa la cale, — dar un răspuns lămurit odată cu capul nu putea sa dee, căci își avea acolo și sacii de zoăna.

„De, — răspunse el, — sunt una peste alta de toate, grâu de sămânță, zoană pentru păseri, — vre-o 700 chile, care se pot vinde.“

„Bine, — urmă Văleanu, — și cam cât ar mânca șoarecii, dac'ar mai sta o lună, două-până-ce se mai urcă prețurile?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Abia acum se sperie Vlaicu.

„Mult, foarte mult. — grabi el să răspundă. — Nu se poate să aşteptăm. — Se duc zece, — chiar cinci-spre-zece la sută."

„Bun — grăi Valeanu. — Nu vezi D-ta, că din banii, pe care i-ai lua pentru grâul, pe care-l mănâncă şoarecii în doi, trei ani, ai putea să faci o magazie bună, ba chiar una de tablă de fier, în care nu pot să între şoarecii!"

Magazie de fier!?

Faţa lui Vlaicu se lumină.

„Hait! — l'am prins!" — îşi zise el.

Nu se putea ca un om ca Valeanu să vorbească de fier fără-ca se gândească şi la o fată de fierar.

„Da! — grăi dînsul plin de zel, — o magazie de fier, asta ar fi ce-va, vopsită bine, ca să nu ruginească, şi căptuşită cu scânduri, ca să fie vara răcoroasă, eară earna călduroasă. — Aşa ce-va înţeleg şi eu! — Dac'ai şti D-ta vre-un fierar, care poate să ni-o facă, ar fi lucru minunat."

Valeanu se uita la el cuprins de-un fel de ameţeală.

Nu se gândise la fata de fierar, dar acum se gândia şi-i era par'că toate au fost de mai nainte rânduite, ca el să găsească drumul, care duce la dînsa.

„Da, — grăi dînsul, — ştiu unul, care ar putea, aşa cred, s'o facă."

„Cât mai curând trebue să-l căutăm, ca să ne înţelegem cu el asupra planului, — stărui Vlaicu. — Iarna fierarii nu prea au de lucru şi le fac toate mai leftin, iar la primăvară se zidesc temeliile şi vine apoi de aşează fieraria, ca totul să fie la timp gata."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Era acum cine să-i dee brânci lui Văleanu, şi încă ziua aceea Cocoana Mariţa i-a zis:

„Faceţi, maică, faceţi magazie de fier, căci tu te pricepi mai bine şi Vlaicu e gospodar cu rost, şi dacă ziceţi voi amândoi, nu poate să fie decât bine.“

Erau pornite toate, şi Văleanu se simţia mergând pe dibuite ca omul împins prin întunerec el singur nu ştie încotro.

Nu-i era greu să găsească pe Costache, tatăl lui Tănase; ar fi dorit însă să meargă singur, ca nimeni şi mai ales Vlaicu să nu bănuiască nimic. Vlaicu ţinea cu atât mai vîrtos să nu-l lase singur şi nu l'a slăbit nici pe o clipă măcar.

La atelier n'au găsit, se'nţelege, pe Costache, ci pe Dinu, care le spuse cu faţa posomorită, că nici n'a văzut în viaţa lui magazie de fier şi că'n daraveri, la care nu se pricepe, nu voieşte să intre.

Lucrase însă Gigiu la asemenea magazii şi-i încredinţa, că se pricepe Budini, care făcuse câte-va.

„Prea bine, — grăi Dinu, — s'o iee el în socoteala lui, şi eu o să-i lucrez ferăria după planurile ce-mi va da.“

Nu le rămânea decât să se ducă la Budini.

Budini era gata să primească lucrarea, dar ţinea să se'nţeleagă mai nainte cu Dinu.

S'au întors dară iar la atelier.

Dinu ţinea şi el să vadă ce-va planuri mai nainte de a-şi da părerea.

Au umblat dar trei zile de-a rândul de la Dinu la Budini şi dela Budini la Dinu uitându-se mereu amândoi la toate ferestrele, că doară vor vedea pe Fira. — Cu ce se alegeau adecă, dacă n'ajungeau nici măcar s'o vadă!?

Lucrul acesta era peste putinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când l'a zărit pe Văleanu trecând pe sub fereastră, Fira a început să tremure și într'o clipă s'au răsturnat toate în sufletul ei

Ce-o veni, să vie!" — își zicea și aștepta cu ochii închiși și păzindu-se, ca nu cum-va Marghioala să simtă ce-va. — Mereu stetea la pândă ca să-l vadă, dar și mereu se ascundea, ca să nu fie văzută.

S'a făcut, în sfârșit, învoiala, ca Budini și Dinu să iee magazia în tovărășie și ca să vie cât mai curând la Răstoacă pentru ca să potrivească planul la fața locului.

Văleanu însă nu voia să plece fără-ca să fi dat ochi cu dînsa, eară Vlaicu se ținea nedespărțit de el pentru-ca nu cum-va întâlnirea să se facă prin dosul lui.

„Planul îl privește pe Budini, — grăi Dinu. — Nu e nevoie să mă mai duc și eu pe acolo."

„Ba e, — stărui Vlaicu. — Când va veni rândul să încheiați măgazia, o să stați acolo câte-va săptămâni de a rândul, și e bine sa vă alegeți de pe acum locul pentru baratca, în care vă veți instala atelierul, ca să vi-l reservăm. — O mică și plăcută plimbare acum toamna, — urmă el dulceag. — Venim noi cu fiica mea și vă luăm cu trăsura curții. — Strugurii sunt copți, pomii sunt încărcați de fructe, și Domnișoarele s'ar bucura și ele, dacă ar sta vre-o zi-două la Răstoacă."

Dinu nu zicea nici da, nici ba, căci lucrul nu atârna numai de dînsul, eară Văleanu începu să se'nece și scoase batista, ca să-și șteargă, ca odinioară Dinu, sudorile, care-l treceau când se gândia, că s'ar putea să o vadă pe Fira chiar la Răstoacă.

Vlaicu, care după toate semnele nu știa nimic, i se părea un om providențial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai era însă și alta providență.

Firei i s'a răcit sângele'n vine când Dînu i-a vorbit despre plimbarea ce urmau să facă la Răstoacă. Știa mai bine decât ori-și-cine, care e gândul celui ce stăruie s'o facă, dar nu mai putea să se dee în napoi, eară Leanca sária de bucurie și Lina ținea să aibă fetele ei mulțumirea aceasta.

Marghioala însă o trase pe Fira de mânecă.

„Nu se poate, — îi șopti la ureche. — Ar zice lumea, că te duci unde-va să-l întâlnești pe Văleanu.“

Fira se uită cuprinsă de groază la ea: i se părea că e ce-va demonic în ființa ei, încât sîmte ceea ce nu poate să știe.

A venit dar peste câte-va zile Vlaicu cu Caliopi, fata lui, dar toate stăruințele li-au rămas zadarnice, căci Fira nu putea să plece.

„Altă dată, — mai târziu!“ — le zicea, și mai mult nu puteau să scoată de la dînsa.

„De ce nu acum!?“ — se'ntreba Văleanu.

Era treaba lui Vlaicu să-i bage'n cap gândul, că-i este greu să vie aci-poartă'n poartă cu popa și cu Mărița, fata lui, care stau mereu la pândă, ca să-i bage Cocoanei în fie-care zi câte un purece'n ureche. Nu era de tot greu lucrul acesta după toate laudele, pe care le punea Cocoana Mariță pe fina ei, și două-trei zile'n urmă Vlaicu a ajuns să-l apere pe Părintele Neagu în fața lui Văleanu, care se'ncredințase, că în adevăr popa din Răstoacă e un om stricat, un bețivan și-o adevărată plagă pentru sat, și nu mai înțelegea, cum poate mătușă-sa să-l îndoape cu toate bunătățile.

„Dacă ține la fata lui și are slăbiciune și pentru cei-lalți șapte copii,“ — zicea Vlaicu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI,

Erau foarte departe unul de altul cei doi cumnaţi, advocatul şi judecătorul, şi cu anevoia se apropiau, căci unul grăbia, ear cel l'alt îşi lua răgaz.

"Nace Velicu era de părerea, că li-a dat fiicelor sale destulă zestre şi că şi-a căpătuit ginerii destul de bine, ear mama Soacră ávea slăbiciune pentru fiul ei şi nu era câtu-şi de puţin mâhnită de gândul, că el o să moştenească numai singur pe sora ei. Aşa se cuvenia, căci el fusese crescut mai boereşte, avea nevoi mai mari şi, orî-şi cât de mult i-ar fi rămas de la părinţi şi de la matuşa, prea mult nu-putea să-i fie.

D-l Palea însă nu putea sa iasă din ceea ce ávea şi zicea, că li-se face fetelor nedreptate.

„Nu! — zicea Philopolu, judecătorul, un fel de maniac care-şi petrecea zilele înfundat în acte, ear serile citind prin cărţi si le dramula toate.

El luase pe Erosa lui în căsătorie şi era mulţumit, că i-a adus zestre de trei sute de mii de lei, i-a dat patru copii şi purta cu hărnicie grijă de casa ei. Mai mult nu-i se cuvenia.

„Nedreptate nu-i — grăi dînsul. — M'aşi bucura şi eu, dacă mi-ar mai veni ce-va; un drept nu am însă şi n'am să jignesc pe Cocoana Mariţa la batrîneţele ei."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dacă ea nu mai e însă în stare să-şi chivernisească averea, n'o să lasăm pe alţii să profite de neputinţele ei." — întâmpină D-l Palea.

„Asta s'o vedem! — răspunse Philopolu, — Să mergem la faţa locului, tu advocat şi eu judecator, şi să ne'ncredinţăm, dacă e ori nu în stare sa-şi chiverniseasca averea. Aşa numai pe spuse şi pe crezute n'o putem porni, căci ar rîde alţi advocaţi şi alţi judecători de noi. — Zici apoi, că cumnatul acela al nostru, cu care nu vreau nici eu să mă laud, se'ncurcă ici cu una, colo cu alta. — Dacă n'are altă treabă! Să vorbim însă cu el, ca să vedem, care îi este gândul, şi numai apoi să-i facem judecata. — Ai răbdare, c'o să mă duc acolo, şi apoi o să vorbim."

Din asta nu putea nimeni să-l scoată şi nu-i remânea lui Palea decât să-şi recunoasca neputinţa şi să aştepte. Tocmai aceasta îl jignia însă în amorul lui propriu.

Mai greu însă il apăsau nevoile, şi puţin l-ar fi păsut, dacă cumnatu-său şi-ar fi frânt gâtul în vre-o aventura galantă, ceea ce facea pentru Zinca un adaos de câteva sute de mii de lei la împărţirea moştenirii

Cu atât mai jignit se simţia dar când a aflat, că Părintele Neagu şi după mai multe săptămâni stetea liniştit la Răstoaca.

Ştia, ce-i drept, că Văleauu se'ncurcase pe la Buşteni, şi n'ar mai fi avut nici un înteres, ca popa să fie mutat, dar intervenise sa i se facă acest mic serviciu şi era mâhnit, că nu i s'a făcut cu cuvenita grăbire. Ce mai preţuia vorba lui, dacă nici după atata timp nu-l mutaseră pe popa!? — La ce se putea aştepta când cerea alte servicii mai mari!? — Era el deputat!? — era om cu tre-

partid!?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In adevăr însе vinovat era numai Chivu, care credea c'a făcut destul puind, cum zisese el, fitilul.

Cei de la ministeriu, supăraţi, se descărcaseră asupra celor de la Episcopie, aceştia, încă mai supăraţi, se descărcaseră asupra Protoriereului, acesta şi mai supărat, se descărcase asupra Stariţei, eară Starița aştepta răspuns de la Chivu, şi toţi de la Chivu până la ministru se bucurau, că pot s'o lase adormită.

A fost dar destul, că d-l deputat Iorgu Palea să se'ncrunte o dată pentru-ca să răsune din sus întrebarea. „Ce e cu popa de la Rastoaca!?“ şi în ziua, în care Protoriereul a întrebat pe Maica Stariţă, dacă popa îşi cere ori nu mutarea, a fost vestit şi Vlaicu să fie toate gata, că vine Protoiereul la faţa locului.

„Care va să zică tot e ce-va la mijloc!?“— grăi Cocoana Mariţa foarte turburată.

„Ba bine că nu! — răspunse Văleanu, — Azi — mâne o să vie Protoiereul trimis din partea Episcopiei.“

Cocoana Mariţa era biruită: ea nu putea să primească ruşinea de a fi socotită drept ocrotitoare a unui popă cu pricină.

„Sa spui lui Vlaicu, că nu-i mai dau popii nici pogoane, nici păşune, nici lemne, — nimic nu-i mai dau,“ — grăi dînsa, şi toate silinţele lui Vlaicu de a o îndupleca să-i dea au rămas zadarnice.

Părintele Neagu stetea zăpăcit şi dedea din umeri, eară Maica Stariţa alerga de la Vlaicu, cel mai binevoitor dintre toţi, la Văleanu şi de la acesta la Cucoana, dar în zadar.

„Acum, Părinte, — îi zise ea în cele din urmă popii, — tot o să asculţi sfatul Părintelui Protoiereu şi-o să-ţi ceri mutarea, că ai casă plină de copii.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ba tocmai acum nu și tocmai pentru-că am copii nu! — răspunse Părintele Neagu. — Dac'ar înjuga patru boi, ca să mă scoată tîrîș, tot remân fie chiar și ca om, care poate trăi din vrednicia lui. Nu vreau ca să zică nici sătenii, nici mai ales copiii mei, c'am fugit de judecată fiind-că mă simțiam vinovat. Să mă scoată cine poate, dar nu e lumea atât de ticăloasă, cum ni se pare câte o dată, și, dacă pot o mulțime de nemernici s'o ducă bine în ea, n'o să ne prăpădim nici noi oamenii mai de treabă. — Nu, Maică Stariță, — adăugă el, — eu nici n'o să fug, nici n'o să mă căciulesc la nimeni, și dacă voi fi având vre-o vină, se cuvine să sufăr pentru ea."

Putea din partea popii să facă Vlaicu tot ceea ce vrea.

Era'n preajma zilei de Sf. Dumitru, și ograda era plină de oameni, care veniseră, ca să-i socotească Vlaicu, acum chiar mai încruntat decât de obiceiu, căci era, așa zicea el, rău mâhnit din causa supărării, pe care i-o făcuse popa cucoanei.

„Dar ce suntem noi vinovați, — ziceau oamenii — dacă popa îi face supărări Cocoanei!?"

N'ar fi fost vinovați, dar Vlaicu ținea să-i bage'n răcori, ca să-l știe de frică în ziua când va veni Protoiereul, și să bage de seamă, ce vorbesc.

Floria lui Colac veni și el la rând.

„Știi, că mai ești dator cu cinci-zeci și patru de lei?" — îi zise Vlaicu.

După cum își făcuse Floria el însu-și socoteala, erau numai trei-zeci și șase. Ce să-i facă înse?

„De, o fi!" — grăi călcându-și pe inimă.

„Dacă-ți mai dau acum trei-zeci, fac opt-zeci și patru, cu camete cu tot se urcă și peste o sută, — urmă Vlaicu! — când o să scazi atâta datorie?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

„Dacă iau pogoanele, mă ajut, — răspunse Floria; — mai munc im apoi eu şi nevasta mea."

„Nevasta-ta, — grăi Vlaicu, — poama aceea bună. — Aud c'ai prins-o cu popa: cum te-ai descurcat cu el?"

Floria se uită mânios la el. — Dacă na'r fi fost nevoile lui la mijloc, sarea şi l apuca de piept.

„Un ticalos a fost cine ţi-a spus minciuna aceasta!" — grăi dînsul.

Vlaicu sună, ca să intre Vulpe, gornicul, cu fiie al Saftei, pe care-l prinsesera cu lemne furate din pădure.

„Tăgăduieşti tu, — îi zise Vlaicu lui Floria după-ce aceştia intrară, — dar lumea tot ştie adevărul."

„Nu tăgăduiesc, că n'am ce tăgădui, —respunse Floriă, — dar mişel e cine scorneşte minciuni."

„Destul, — îi zise Vlaicu. — O să te chem zilele ecste, ca să-ţi dau banii."

Floria ieşi.

„Ii auziraţi acum, — le zise apoi Vlaicu celor doi oameni. — A venit să mi se plângă, că l'a prins pe popa cu Ana, şi spune, ca i-a fagăduit popa o sută de lei, ca să tăgăduiască. Zice, că nu tăgăduieşte, dar dacă ia suta, tot va tăgădui.

Aşa sunteţi voi, pentru câţi-va lei vă daţi şi sufletul. — Dar tu mai? — adresându-se la fiie.— Ce să fac cu tine!? — Ştii că legea pune pedeapsă grea pe furturile din pădure? — Plateşti înzecit lemnele şi mai stai şi vre-o doi ani la închisoare."

„Să mă ierţi, boierule, — se milogi fiie. — Păcatele mele! — Necuratul m'a pus."

„Aşa de uşor n'o să scapi. — îi zise Vlaicu, — Mi-e milă de bieţii aia de copiii tăi, şi am rugat pe primarul să-ţi dee drumul, ca să-ţi faci treburile, dar să ştii, că mai avem socoteala unul cu altul."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așa îi regula Vlaicu pe toți unul câte unul, pe fie-care potrivit cu nevoile lui, ca să fie gata.

Când a mers apoi vestea, că a sosit Protoiereul, ba a venit și subprefectul cu câți-va gendarmi, oamenii doritori de a afla ce are să fie, s'au adunat la primărie, știindu-și însă socotelile cu Vlaicu, încurând au fost cuprinși de o temere nehotărîtă, și s'au risipit, ca nu cum-va să fie luați la întrebare.

Părintele Protoiereu era foarte liniștit. Știa, ce anume are să constate, își avea procesul verbal de mai nainte făcut și era cu conștiința împacată ca tot omul, care-și face datoria supuindu-se poruncilor primite de la mai marii săi, ear Părintele Neagu nu mai rîdea acum, ci trăgea din când în când cu degetele prin barba lui creață și scurtă ori își netezia părul, tot cam creț și el.

Cel dintâiu, pe care Protoiereul l'a luat la întrebare, a fost, se'nțelege, Vlaicu, pe ale căruia vorbe se putea pune mai mult temeiu.

„Eu, — grăi dînsul, — stau de ani de zile poartă în poartă cu Sfinția Sa, dar n'așî putea să zic decât bine despre cele ce am văzut. — Ce vor fi văzut alții, nu știu, și chiar dac'ar fi voit cine-va să-mi spună ce-va, nu l'așî fi ascultat, ci l'așî fi dat afară."

Așa vorbesc oamenii cum se cade ca Vlaicu, și tot așa vorbia și Nică, primarul, tot om cum se cade și el.

„ Eu nu am căderea de a cerceta, ce e și ce nu e adevărat, — grăi dînsul, — dar zic oamenii, că e zurbagiu Părintele, că se'mbată pe la ospețe, pe la pomeni și pe la cumetrii, că se leagă de muierile altora-și altele de felul acesta."

„Ce zici, Părinte? — întrebă Protoiereul,—Aceste sunt învinovățiri grele."

Părintele Neagu zîmbi.

„Tocmai pentru-că sunt grele, — răspunse el, — chiar dac'ar fi adevărate, eu ar trebui să zic, că nu sunt. Cel ce cade'n atât de grele păcate se ruşinează şi se ascunde, nu poate dar să nu fie şi mincinos. Intrebaţi-ii pe oameni, eară eu tac şi ascult, dacă-mi dai, Sfinţia Ta, voie să aflu şi eu, care-mi sunt păcatele."

Protoiereul se uită la subprefect, ear subprefectul se'ntoarse spre Nică.

„Ei, — zise el, — care sunt oamenii? — Părintele Protoiereu vrea să-i asculte".

„Toţi, — grăi Nică, — ori-şi-care. — Eacă,— urmă uitându-se pe fereastră în curte, unde rămăseseră numai cei ce primiseră poruncă să nu plece. — Să chemăm, din întâmplare, pe câti-va. — Măi Ilie, mai Tudore, mai Vulpe, intraţi!"

Ilie şi Tudor şi Vulpe întrară cu capetele descoperite şi se oprira'n faţa subprefectului, care în gândul lor era cel mai mare dintre cei de faţă.

„V'am chemat, — le zise acesta, — ca să spuneţi, dac'aţi auzit vre'o dată pe Părintele Neagu vorbind, că legile sunt rele, ca stăpânirea e maşteră, că judecăţile sunt strîmbe, că birurile sunt grele, că boierii sunt asupritori, că traiul e de nesuferit şi altele de felul acesta."

Ilie şi Vulpe se uitară unul la altul.

„Aşa e! — grăi Tudor, care era mai prostănac. — Să tr iţi, Domnule suprefect! — Aşa, cum zici, — tocmai aşa. Nu mai e de trăit, şi aşa zice toată lumea."

Subprefectul înghiţi un nod.

„Dar Părintele Protoiereu vrea să ştie, — grăi dînsul, — dacă Părintele Neagu zice şi el aşa?"

„Tudor se uită strâmtorat la Părintele Neagu."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

„Dar cum să zică, dacă așa este!?„ — răspunse el.

Parintele Neagu făcu un pas înainte.

„Nu mai stărui, Părinte, — îi zise Protoiereului — că-ți fac eu mărturisirea, că în adevăr așa zic toți, cum a spus d-l subprefect, și atât de cinstit ca omul acesta trebue să fiu și eu, care sunt slujitor al altarului. Scrie acolo în procesul vebal, că zic și eu ceea ce a zis d-l subprefect, care știe ce zice lumea."

Subprefectul se'ncruntă, Protoiereul dete din umeri, Vlaicu zîmbi, eară Nică îi făcù prostanacului de Tudor semn să iasă.

„Bea Părintele?" — întrebă suprefectul pe Ilie,

„De, — răspunse Ilie uitându-se în ochii lui Vlaicu. — Ce să zic? — După cum e beutura, dar rău nu e la beție, ci mai mult bun. că se leagă îci de un copil, colo de o fată, colo de o muiere."

Părintele Neagu n'ar fi putut să spună, că Ilie minte Avea în adevăr slăbiciunea de a mângâia ici pe un copil, colo pe o fată, ba și pe o femee, care fusese cununată de dînsul. În dosul mărturisirii făcute de Ilie era însă și un gând mișelesc.

„Se leagă, — adăuga Vulpe, — ba știe tot satul, că Floria lui Colac și-a bătut nevasta pentru-că a prins-o cu Părintele."

Părintele Neagu trăsări.

„Cine ți-a băgat în cap minciuna aceasta!?" strigă el.

„Floria el însu-și,—răspunse Ilie.—O știeși d-l Vlaicu, careera de față când l a zis, că n'o tăgăduește."

„Eu am multe pe capul meu, — grăi Vlaicu, — și nu-mi mai aduc aminte, dac'am auzit ori nu așa ce-va. Să spună Floria el însuși."

Floria trebuia sa fie și el prin apropiere, și primarul trimise după el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Toate drepturile rezervate. 564 1932

Parintelui Neagu îi era par'că se clatină toate împregiurul lui. N'ar fi crezut nici o dată, că nevoile pot să-i aducă pe oameni la asemenea ticăloşie, şi-i era milă de dînşii şi mai ales de Floria, care intră zăpăcit, mai mult îmbrâncit.

„Uite, — îi zize Protoiereul cu oare-care blândeţa. — Să ne spui, ce pricină ai avut cu Părintele".

Foria se uită buimac împrgiurul său.

„Eu pricină? — grăi. — Ce să am eu cu Părintele? — Nici o pricină n'am avut."

„Desmeticeşte-te, — întervenì suprefectul, — şi vorbeşte desluşit. — De ce ţi-ai bătut nevasta?"

„N'am bătut-o," — răspunse Floria.

„Dar ştie tot satul, c'ai bătut-o," stărui Nică.

„Nu ştie bine, — întâmpină Floria. — Eu ştiu mai bine, cum a fost. — Să vezi, Părinte, — urmă el întorcându-se spre Protoiereu: — e gureşă şi obraznică, şi-ar trebui s'o chemaţi şi pe ea aici, ca să ne puteţi judeca cu dreptate. Fiindcă e harnică, isteaţă şi pe de asupra şi curăţică, se crede şi e'ndrăcită, se ţine de capul omului şi nu se lăsa până-ce nu rămâne pe a ei. Eu, ca să am pace'n casă, mă dau după păr. Dacă mi'a zis însă, că sunt mamăliga neîrecată, că-mi mănâncă câinii din traista, c'o s'ajung să adun spice de pe mirişte, ba a mai şi sărit la mine, — nu mai aveam nici eu ce să fac."

„Bravo! — acum ai pornit-o bine, — îl îmbărbată suprefectul. — Adecă v'aţi certat şi din ceartă aţi ajuns la bataie. Dă înainte: pentru popa va'ţi certat?"

„Da, pentru popa, — răspunse, — pentru Părintele ne-am certat. Ea zis adecă că se duce ori-şi-când o vrea, că nu se duce la popa, ci la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

preuteasa. Eu am zis, ca să nu se ducă fiind-că lumea vorbește multe. Ee a sarit cu gura pe mine: „Ce vorbește, naucule, ce poate să vorbească"!?

„Uite, vorbește", — i-am raspuns eu. — Ea a început să mă ocărască pentu-că las, ca lumea să vorbească. — Cum s'astup, fă, nebuno, gura lumii!? — i-am zis eu. — Cum să mă iau la harță cu toată lumea când mie nu-mi spune nimeni nimic!?,

Nu știi vorba, că știe satul ce nu știe bărbatul!? ' — Cum!? — sluțenie de om! — nu cum-va te superi și tu!? — a strigat ea atunci ca ieșită din minți, m'a scuipat ca pe un nemernic și s'a repezit la mine. — Așa a fost: n'am batut-o, Părinte, ci ne-am bătut și, dacă e vorba, mai multe-am luat de cât am dat".

„Care va sa zică nu e adevărat ceea ce zice lumea?" — întrebă Protoriereul, care nu ținea să-l găsească și de asta vinovat pe Părintele Neagu.

„Asta-i! — răspunse Floria. — De unde-ți vine să mă întrebi pe mine asemenea lucruri!? Ce știu eu, ce va fi știind și ce va fi vorbind lumea!? — Aștea se șoptesc și mie nu-mi spune nimeni nimic".

„N'ai zis tu în fața mea și alui Ilie, — grăi Vulpe, — că nu tăgăduești, că ți-ai prins nevasta cu popa?"

Floria se dete puțin înapoi si-i măsură pe amândoi cu ochii.

„Eu? — asta care sunt aci, am spus-o aceasta!? — grai dînsul. — Tare sunteți ticăloși, măi. Ana e femee, pe care o bați când o prinzi cu cine-va!? — Ar mai fi Parintele aici, daca ași crede așa ce-va!? — Când ai, nemernicule, nevasta ca Ana mea și-o prinzi cu cine-va, faci moarte de om

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

și-ți plâng și judecătorii de milă. — Scuipă, Părinte, — urmă el adresându-se la Protoriereu, — și lasă-i să-și caute de drum!"

„Nu mai tăgădui, omule, că te'ncurci, — stărui subprefectul. — Nu vezi, că sunt aici mărturii"!?

„Dacă aveți mărturii, — grăi Părintele Neagu, — ce ne mai întrebați pe noi!? — Noi tot nu vi-am spune nici dac'ar fi adevărat".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

„Ce-o să mai vie!?“ — se'ntreba toată lumea la Răstoacă, unde vrajba pornită de la Vlaicu de'ntinsese încetul cu încetul de-i cuprinsese în cele din urmă și pe copii.

Părintele Neagu stetea ca înfipt și-și căuta de treabă par'că nu s'ar fi întâmplat nimic, dar nu mai avea traiu bun cu preuteasa, care, amărîtă până 'n fundul inimii, îi dedea mereu zor să-și caute dreptatea și să dee de rușine pe năpăstuitorii lui.

„Lasă-le, că vin toate ele de ele. — zicea popa: — minciuna nu poate să dăinuiască.“

S'ar fi liniștit, poate, și preuteasa, dar erau rudele și prietenii și finii, care o țineau în frământare, și era mai ales Maica Fevronia, femeea de fire năvalnică, pe care o scotea din sărite răbdarea Părintelui.

„De ce nu m'a făcut Dumnezeu pe mine bărbat!? — zicea dînsa. — Eu aș ști, ce am să fac când cine-va mă atinge.“

Mai procletă decât Maica Fevronia era însă Ana lui Floria, care nu mai putea să-și vadă bărbatul în ochi și-ar fi fost în stare să răsvrătească tot satul asupra lui Vlaicu, de la care porniau în gândul ei toate relele.

„Nu! — îi zicea Floria cu sfială. — Toate de la Valeanu pornesc, de la el și numai de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/anii1901-1932

el. Dacă mi-ar fi dat el atunci cei trei-zeci de lei ori dacă ar fi fost destul de cinstit, ca să-mi spună apriat, că nu-mi dă, nu mai venia năpastea aceasta pe capul meu. Biletul acela a fost afurisit!"

Își căuta, biet de el, de treabă, dară ori-și-ce făcea și ori-și unde se afla, îl muncia gândul, că Ana lui nu mai e cum a fost, că nu mai are traiu bun cu ea, și-i venia să-i dee foc casei și satului și să-și ice lumea 'n cap, apoi strângea pumnii aducându-și a minte de biletul, pe care î-l dăduse Vâleanu.

Popa și preuteasa, Ana și Floria, toți patru la un loc și dimpreună cu Maica Fevronia, cu toate rudele, toți prietenii și toate cumetriile lor nu aveau în sufletele lor atâta amărîciune ca Cucoana Marița, care era deprinsă să-și facă toate voile și nu suferise'n viața ei nici dureri, nici amărîciuni.

O momiseră, și ea o luase prea răpede.

Era foarte frumoasă vorba, că ea nu ocrotește popă cu pricină, dar cea mai mare dintre bucuriile bătrâneților ei era să dee, să ocrotească, să vadă pe alții bucurându-se pe urma faptelor ei, ear acum nu mai avea cui să dee, pe cine să ocrotească, de a cui bucurie să se bucure, ba, ceea ce le punea tuturora vîrv, tocmai acum, toamna, când se așează toate'n cămară, nu mai venia nici Marița, fina ei, pe la dînsa, — biata fată, nu mai putea să vie.

S'ar mai fi ușurat, dac'ar fi avut pe cine să arunce vina, dar a făcut-o ea de capul ei: Luța tăcea, ear Vlaicu, om cu minte ca totdeauna și sufet bun, a stăruit mult să o lase de capul ei.

Era, ce-i drept, nepotul ei, care o îndemnase, dar pe el, mai ales acum, ea nu putea să arunce nici o vină.

Atâta mângâiere îi mai rămăsese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu e în lumea aceasta viață mai plină de adimeniri decât a plugarului, și fericit cel ce prinde slăbiciune pentru plugărie. Slăbiciunea aceasta n'o prinde însă nimeni la seceriș, ci urmărind pornirea spre viață a tot ceea ce crește.

Văleanu se plimba cu copiii și cu Ursu când Vlaicu treera, tot în plimbare a trecut pe la culesul viilor și când se adunau prunele, merele, perele și nucile din livezi. Când a inceput însă să răsară rapița și să crească, el mergea singur la câmp, se bucura de ori-și-ce ploicică și nu-i mai vorbia bătrânei decât despre frumusețea rapiței. După-ce au început apoi să răsară perie deasă și semănăturile de grâu, Văleanu se scula'n zori de zi, ca să iasă cu semănătorii și se uita mereu la cer, ca nu cum-va să se strice timpul mai nainte de a se fi făcut toate arăturile, căci era mare întinderea.

Cum să-i găsească Cocoana Marița vre-o vină când îl vedea pornit pe calea, în care de atâta timp și-l doria!?

Vinovată era ea și numai ea cu nenorocita ei de fire miloasă.

Nu se bucura însă și Vlaicu de ajutorul, pe care î-l dedea nepotul Cocoanei

Ii ieșiseră toate'n plin: grâul și-l vânduse ca de obiceiu; socotelile și le făcea cum știa el; slăbiciunea lui Văleanu o dibuise; pe popa-l înfundase. Tot se temea însă de toți și de toate, și gândul îi era mereu la magazia de fier, care n'avea nici un rost, dacă nu era un mijloc spre a-l face pe nepotul Cocoanei să nu se mai plimbe atât de des pe la rapiță și pe la semănăturile de grâu, unde stetea de vorbă cu oamenii.

De Sfinți Archanghelii Mihail și Gavril, care cădeau Sâmbăta, — două sărbători una după alta,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— era hramul schitului şi mai ales când timpul era frumos se aduna la Răstoacă multă lume din împregiurimi.

Maica stariţă, voind să plece Joi dimineaţă în oraş, a trecut pe la Cocoana să-i spuna, că are să cumpere mai una, mai alta pentru sâbătoare şi să-i ceară, ca alte dăţi, trăsura.

Vlaicu, căruia gândul bun îi venia totdeauna la timp, s'a bucurat că poate să-i facă această lesnire.

„Să iei, Maică, zise el, — şi pe Caliopi anoastră. Vă dau trăsura cea mare. Timpul e frumos, şi poate că aduceţi cu D-voastre două Domnişoare, fiicele fabricantului, care lucrează magazia de fier."

Maica Fevronia s'a bucurat, că nu face călătoriă singură, a luat-o pe Caliopi, s'a dus cu ea la fabricant şi s'ă întors Vineri după ameză-zi cu cele două surori, care îi păreau foarte drăguţe şi pe care le-a luat cu dînsa la schit.

Cine ar mai fi putut zice, că n'au să se ducă!?

Nu se putea ce-va mai frumos decât să te duci la hramul unui schit chiar cu Maica stariţă.

Mai ales Fira, care stătuse de atâta timp ca închisă 'n temniţă şi chinuită de fel de fel de gânduri, era slăbită şi avea chiar trebuinţă de o mică schimbare de aier şi de oare-care distracţiune.

Ce shimbare de aier!? — ce distracţiune!?.

Din clipa, în care i s'a hotărît plecarea, ea a început să tremure până 'n cele mai mici părticele ale trupului ei slăbit şi tremurând a făcut drumul par'c'ar fi fost dusă la pierzare.

Maica Fevronia, care nu din răsfăţare intrase în mănăstire şi cunoştea durerile vieţi, îi vedea faţa, i se uita 'n ochi şi-i strîngea din când în când mâna par'c'ar fi voit s'o mângâie şi s'o în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bărbăteze. Vedea dînsa, că greu e muncita 'n sufletul ei, dar nu s'ar fi încumătat, Doamne ferește, s'o jignească scrutând tainele inimii ei.

Din vorbă 'n vorbă, așa pe nesîmțite, s'a dumirit Fira ce e pe la Răstoacă, cine e și cum Cocoana Marița, ce face nepotul ei, un oare-care Văleanu, și-i era din când în când par'că-i vine un fel de sfârșeală.

Toate aceste nu erau însе decât un fel de pregătire pentru cele ce aveau să urmeze,

D-l Philopolu, judecătorul, a profitat și el de cele două zile de sărbătoare și a venit cu Cocoana Frosa și cu cei patru copii ai lor s'o vadă pe Cucoana Marița, să-l întâlnească pe cumnatu — său și să se 'ncredințeze la fața locului, cum îi făgăduise lui Palea.

El a sosit Vineri pe 'nserate și a găsit-o pe Cocoana Marița foarte mâhnită.

In ajunul unei zile atât de mari îi era stricat tot rostul casei. Venise, ce-i drept, Părintele Visarion, un călugăr bătrân, ca să facă slujba la schit, și-l chemase, ca să-i citească sfeștania, dar ea era obicinuită să i-o citească Părintele Neagu, să vie și copiii, să 'mpartă daruri si s-o aibă pe Marița la 'ndemână. De câte-ori ieșia apoi în cerdac ori se uita pe fereastră, ochii ei se opriau asupra bisericii, ear din jos de biserică era casa popii, pe care o dată cu capul nu l'ar fi primit în casa ei, mai ales acum, după-ce ieșise Protoriereul la fața locului, ceea ce nu se mai întâmplase nici o dată la Răstoacă.

Aceasta nu mai putea să ție așa.

D-l Phiiopolu îi înțelegea mâhnirea, o găsia foarte bine întemeiată și era și el de părerea, că lucrurile nu mai pot să rămâie așa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
134 biblioteca.ctatransilvania.ro/mdr1901-1932

„Vinovat ori nevinovat, — zicea el, — popa trebue să plece pentru-ca să înceteze vrajba.“ O vină neapărat avea: că n'a ştiut să păstreze liniştea.

A vorbit dar cu Văleanu, care-l grăia de rău pe popa; a vorbit cu Vlaicu, care nu-l ridica 'n slava cerului nici el, dar spunea, că e năpăstuit şi că el a stăruit, ca Cocoana să nu-l hoposească.

„Eşti bine cu el?“ — îi întrebă Philopolu.

„S'ar putea să nu fiu!? — răspunse Vlaicu. — Trăim de atâta timp poartă în poartă şi n'am avut nici o dată vre-o supărare între noi.“

„Ei bine! — vorbeşte cu el, înduplecă-l să plece de bună voie, că aici tot nu mai poate să aibă traiu bun,“ — stărui Philopolu.

„N'am stăruit!? — n'a stăruit şi Maica Stariţă!? — Protoriereul n'a stăruit!? — E om încăpăţînat: nu e chip să-l îndupleci!“

„Ei bine! — o să plece şi fără ca sa vrea“ — grăi Philopolu îndîrjit.

Era dumirit; nu mai încăpea îndoială, că Palea era om pripit: Cocoana Mariţa avea toată dreptatea, era femee cu judecată, şi vorba despre fata popii era o prostie.

Rămânea însă cea-laltă.

Philopolu nu era om, care umblă cu momeli şi venise anume cu gândul de a vorbi fără de încungiur cu Văleanu.

Seara, după masă, el se retrase cu Văleanu într'un colţ.

„Se vorbeşte, îi zise, — că ai de gând să te însori. — Ar fi şi timpul.“

Văleanu se făcu răce ca gheaţa. Acum era timpul să se dumirească într'un fel, căci nu era'n familia lui om, cu care se putea înţelege atât de bine ca cu Pilopolu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„De vrut aşi vrea, — răspunse el, — dar lucrul acesta nu atârnă numai de mine.“

„Dar mai ales de tine, — întimpină Philopolu. — Faci, la urma urmelor, ce vrei. — Ce e cu Domnişoara de la Buşteni ? — E în adevăr ce-va serios ?“

Văleanu se uită cu ochi mari la el. — De unde putea dînsul să ştie ce-va despre cele petrecute la Buşteni ! ?

„Imi spune Palea, — urmă Pilopolu, — că aveaţi întâlniri prin pădure, c'ati făcut plimbări pe la Braşov.“

Văleanu se ridică în picioare.

„Palea e un prost, care pune temeiu pe toate minciunile, — grăi dînsul. — Minciuni sunt toate ! — Domnisoara aceea, dacă vă interesaţi atât de mult de ea, nu e cineva, cu care se pot face plimbări pe la Predeal şi pe lă Braşov.“

El făcuse înse în adevăr plimbări şi la Predeal, şi la Braşov şi mintea i se turbura când se gândia, că asupra ei se revărsau păcatele lui.

„Minciuni ! — repetă el, — toate sunt minciuni ! “

„Care va să zică nu e nimic ! ?“ — întrebă Philopolu.

„Nimic !“ răspunse Văleanu strivit de sîmţământul, că a compromis-o prin purtările lui uşuratice.

Ce ar mai fi putut să zică acum, când o vorbă scăpată de dînsul ar fi produs în gândul tuturora convingerea, că sunt adevărate cele ce se ziceau ! ?

Şi ce putea să facă ziua următoare, în biserica plină de lume, când ochii lor s'au întâlnit ! ?

Stăteau răciţi până 'n măduva oaselor şi nu cutezau să se uite unul la altul în vreme-ce Vlaicu

îi pândia rătras într'un colţ şi vedea cu ochii lui pătrunzători din feţele lor zbuciumul din sufletele lor.

O nouă mişelie ar fi fost, dacă el ar fi arătat, c'o cunoaşte, c'o ştie, că dînsa e ceea ce se întâlnia cu dînsul prin pădure şi se plimba pe la Predeal şi pe la Braşov.

„Fugi, — ar fi voit să-i zică; — ascunde-te, nenorocit-o, ca nu cum-va lumea să afle cine eşti!"

Vedea, par'că, pe cele trei surori ale lui uitându-se peste umăr la ea şi bătându-şi joc de dînsa, şi-o nespusă amărîciune se revărsă 'n sufletul lui.

Eară Fira stetea cu ochii plecaţi şi strivită de gândul, că dînsul aleargă după ea prin ascuns, dar în faţa lumii nu vrea s'o cunoască.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

„Voi trei cu cumnatul Nace o să-mi puteţi face atâta treabă, ca să mă scăpaţi de popa asta.“— grăi Cocoana Mariţa când luă ziua bună de la Philopolu.

„Să fii liniştită,“ — răspunse acesta şi două zile'n urmă a şi trecut pe la Episcopie, ca să vadă, ce s'a ales de cercetarea făcută de Protoiereu la Răstoacă.

El a fost trimis la Ieromonahul Ilarie cel preţuit pentru darul lui de a tăcea.

Cu oamenii ca Philopolu Părintele Ilarie se purta cu multă smerenie. Mai nainte însă de a-i vorbi, ţinea să afle, ce ştie şi ce nu ştie — judecătorul.

„Părintele Neagu de la Răstoacă, — grăi dînsul nedumirit, — trece aici la noi drept un preot bun, de care nimeni încă nu s'a plâns.“

„Mă mir, — întîmpină Philopolu. — Eu ştiu, că s'a făcut la ministeriu o reclamaţiune, în urma căreia a fost trimis de aici Părintele Protoiereu la faţa locului, şi cred, că va fi presentat vre-un raport.“

Călugărul ştia acum ceea ce voia să ştie.

El dete din umeri.

„Eu cred c'aţi fost rău informat, — zise el, — căci în actele Episcopiei nu e nici o urmă despre o asemenea reclamaţiune. Se poate însă, ca Protoiereul, făcându-şi obicinuitele inspecţiuni, va fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

trecut, din întâmplare, pe la Răstoacă şi va fi constatat oare-care neajunsuri, ear lumea crede, c'a fost trimis din adins acolo. — Raport nu ni-a venit încă. Ţiu însă să vă servesc, şi, dacă vă interesaţi, o să cer de la Protoiereu raport şi-o să vil arăt."

D-l Pilopolu mulţumi pentru bunăvoinţă, şi rămase să treacă ear peste vre-o două zile pe la Episcopie. Adevărul era, că raportul se afla în saltarul mesei, dar nu era făcut, ca să-l poată vedea ori-şi-cine. Trebuiau deci să se facă oarecare schimbări în el, dacă era vorba să-l citească D-l Philopotu, care era şi judecător, şi om interesat în causă.

Protoiereul, om trăit în lume şi slujbaş cu practică îndelungată, ştia, că ori-şi-ce raport are să fie făcut aşa, cum vrea să-l aibă acela, căruia îl adresezi. Voind dară să uşureze posiţiunea Episcopiei, îl încărcase pe Părintele Neagu scoţând la iveală amănuntele vinovăţiei lui. Ieromonahul Ilarie însă, ştiind acum, de unde vine reclamaţiunea, ţinea să uşureze posiţiunea Episcopiei descărcându-l pe Părintele Neagu, căci, dacă de hatâr era vorba, el era cu atât mai mare, cu cât mai mică era vina celui sacrificat. Pretutindeni dar, unde Protoiereul zicea *s'a constatat"*; el a şters vorba şi a scris" *se zice*„, ear în loc de "după *mărturisirile*" a pus „după *spusa*"

Citind raportul astfel prefăcut, d-l Philopolu strîmbă din nas.

„Dar din raportul acesta nu resultă nimic" — grăi dînsul.

„Cum să nu resulte? — grăi Ieromonahul. — Sunt expuse cu toată claritatea plângerile sătenilor.

„Dar nu se constată, dacă ele sunt ori nu întemeiate. — Asta e o sperietoare pentru popa. trebuia să i se constate vina!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„N'are Protoiereul căderea s'o facă fără de însărcinare formală, — răspunse călugărul, — ci afacerea trebue să treacă'n judecata consistoriului."

„Asta e zamă lungă, Părinte! — exclamă d-l Philopolu, — o să'mbătrânim cu toții până la sfârșitul procesului".

„Formele, Domnule judecător, formele! — răspunse călugărul. — Dar, — urmă apoi schimbând tonul, — atârnă de la înțelepciunea Preasfinției Sale, care în virtutea puterii sale arhiereiști poate să le scurteze toate, dacă așa cere buna rânduială și păstrarea păcii în biserică".

„Aceasta e, — grăi Philopolu, — pacea și buna rânduială. Dacă se produce un conflict între preot și proprietarul moșiei, fără îndoială, că nu proprietarul, ci preotul are să plece".

„Fără îndoială!" — stărui călugărul.

„Când aș putea să văd pe Preasfinția Sa?" — întrebă Philopolu.

Călugărul puse amândouă mânile pe pept — și se plecă.

Dacă era vorba de un hatâr, nu d-lui Philopolu, ci ministeriului avea să i-l facă Episcopia.

„Ori-și-când, — grăi dînsul, — Dvoastre ori-și-când, dar ați ostăni în zadar, căci Preasfinția Sa se folosește de puterea archiereiască numai când i se cere aceasta de sus".

Judecătorul zimbi cu răutate.

„Care va să zică — o are numai când vor cei puternici s'o aibă," — grăi dînsul.

„Cam așa, cam așa, — șopti călugărul, — și Preasfinția Sa v'ar trimite la ministeriu. — Acum se pun toate la cale."

„Dau să dai! — grăi Philopolu supărat. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Nu mă mai bag, nu mă mai amestec; pe la ministerii nu umblu: aceasta e treaba cumnatului meu, care e deputat și face politică“

Domnul Iorgu Palea însă tocmai pentru-că era deputat și făcea politică nu mai putea să treacă pe la ministeriu.

Cum!? Forme peste forme!? Raporturi în doi peri!? — Judecată la consistoriu!? — După două luni de zile lucrurile nici nu erau bine pornite!?

Aceasta era o ticăloșie ne mai pomenită!

El nu ceruse să i se facă dreptate, căci dreptate trebue să i se facă și celui din urmă hamal. — Un mic serviciu a cerut, și acesta trebuia să i se facă fără de întârziere, chiar și dacă n'ar fi având dreptate. Alt-fel — ce mai prețuește votul lui? ce mai prețuiește glasul lui în parlament? — de ce-și mai perde el timpul la club și la întruniri? — care mai e trecerea lui?

Mai erau câte-va săptămâni până la deschiderea sesiunii de iarnă.

„O să ne vedem!“ — zicea el.

Nu era singur. — O! erau mulți, tot unul și unul, și nu rămânea decât să se înțeleagă între dînșii pentru-ca să se împună.

Dar era supărată Cocoană Marița, și el avea cuvinte de a alerga, ca s'o'mpace,

Philopolu îi spunea hotărît, că nu e nimic ce-ar putea motiva punerea sub interdict a bătrânei.

Nu rămânea deci decât să-și asigureze bunăvoința ei. Îi mai dădea zor și Cocoana Zinca, pentru care era scandal ne mai pomenit, ca ei toți împreună să nu fie'n stare a scoate din sat pe un popă prost. El însă nu voia cu nici un preț să se umilească și să-și pună'n joc dignitatea căciulindu-se de a treia oară pentru un lucru de nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

Zilele treceau dar fără-ca să-i vie Cocoanei vre-o veste îmbucurătoare, ceea ce o făcea din ce în ce mai îndârjită.

Era supărată că nu mai merg la casa ei lucrurile potrivit cu deprinderile ei; ea însă, prea bătrână spre a mai putea lua alte deprinderi, le întorcea toate pe dos și făcea din cel mai mic lucru cestiune de amor propriu.

Părintele Neagu nu se'ndoia, că mai curând ori mai târziu ea-și va schimba gândul și era gata să-i ceară iertare, s'a și dus în câte-va rânduri să-i facă sfeștania obicinuita, ea însă n'a vroit să-l primească.

Maica stariţa a luat înțelegere cu Vlaicu și cu Văleanu și-a vorbit cu Părintele Barbu din satul vecin, ca să vie dînsul la sfeștanie; nici pe el n'a voit însă să-l primească.

Se socotea foarte umilită când i se spunea, că o să mai ție mult până-ce vor ajunge să-l scoată pe popa din sat; dac'ar fi venit însă cine-va să-i spună, că el pleacă, ea ar fi sărit să-l oprească. Nu mai putea nimeni să știe, ce vrea și ce nu vrea: era supărată pe toată lumea și se uita la toți cu neîncredere; nu mai putea nimeni să intre'n voile ei.

In adevăr ea ar fi voit să fie toate cum trebuia, deci ca mai nainte, — pace, liniște, dragoste, bucurie, droaie de copii și Mariţa cea mică pretutindeni, — și i se turburau mințile când simția, că aceasta nu mai e cu putință.

Puțin i-a mai trebuit, că să-și dea seamă, că lucrurile au pornit spre rău numai decând a venit nepotul ei în casă. Nu-l făcea nicia cum pe el vinovat, dar îi era parcă e la mijloc un duh necurat, care calcă pretutindeni cu pizmăși cu răutate pe urmele lui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

„Ai, maică, dușmani, care te urmăresc pentru-că eu te iubesc și vreau, —zicea dînsa, — să-ți las averea mea. Fă rugăciuni, ca Dumnezeu să-i facă neputincioși.“

Chiar și dacă n'ar mai fi fost și altele, erau destule și aceste pentru-ca să i se facă lui Vâlcanu din ce în ce mai nesuferită viața la Răstoacă.

Ce mai caută el aici acum, după-ce frunza se scuturase și toate semănăturile erau făcute!? — Cum putea el să petreacă iarna întreagă cu baba aceasta, pe care nimic n'o mai putea mulțumi.

Are tot omul în viața lui clipe, în care e rău, alte clipe, în care e bun, ear altele, în care e fie împit, fie cu mintea luminată: lui i se luminau, parcă, toate când se ivia'n sufletul lui pornirea de a se duce'n lume, ca să i se pearda urma.

„Da, — își zicea, — așa — mereu singur unde nimeni nu mă știe, cine sunt și ce caut.“

Era acolo la Răstoacă un fel de zăduf ca'n ajun de furtună. Baba ar fi voit și n'o ierta firea să se'mpace cu popa; Vlaicu ținea să scape de popa și nu putea să-l vadă'n ochi pe Vâlcanu; Floria și Ana erau în stare să facă moarte de om: trebuia să moară cine-va pentru-ca lucrurile să intre ear în desfășurarea lor de mai nainte.

Cuprins de sîmțămîntul acesta, Vâlcanu a și plecat — el singur nu-și dedea seamă — unde.

Aflând-o aceasta, d-l Palea a simțit în sufletul lui o tainică ușurare. Se'nșelase deci Philopolu când credea, că cumnatul lor s'a așezat la Răstoacă oareeum ca stăpân, și cei rămași puteau acum să răsufle mai ușor și s'o prelucreze pe bătrâna. Era mare nevoie de aceasta, căci urmau zile grele pentru el: mese, ceaiuri și soarele, consfatuiri și întruniri, care toate costă, ba chiar și-o gazetă îndepedentă, dacă își găsia tovarăși și putea să angajeze și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe socrul său şi să stoarcă ce-va şi de la baba, care, lucru ştiut de toţi, aveă cassa de fer plină.

„Trebue, — aşa era vorba, — să le arătăm, că suntem şi noi cine-va, că putem ce-va şi nu primim fără de răsbunare ruşinea ce ni s'a făcut".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.transilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dovleac, ear nu cap!“ — își zise.

De mult ar fi trebuit el să înțeleagă, că nu degeaba stă dînsa atât de mult cu Dinu.

„Lasă, c'o să vă pasc eu!“ — zise, mai mult înse cu părere de bine decât cu răutate, căci el de mult zisese, că nu face Fira pentru Dinu, ear acum zicea, că nu face Dinu pentru Fira.

El n'avea, în adevăr, nevoie să-i pască, de oare-ce Marghioala avea multă slăbiciune pentru Dinu, dar slăbiciune de femee chinuită'n copilăria ei, pe care n'avea de ce s'o ascundă ori s'o tăgăduiască. Dac'ar fi bătut-o Dinu, ea ar fi răbdat și tot ar fi fost gata să mulțcească, să rabde la foame și la frig și să-și dee'n cele din urmă și cămașa pentru dînșul. De ce s'o tăgăduiască aceasta când singura ei mulțumire era ca și el, și toată lumea s'o știe!?

Andreiu le lua acum de a'ndoaselea și zicea, că Dinu se lasă să fie purtat de dînsa, ceeace părea, dar în adevăr nu era adevărat.

Afacerea cu Budini ieșise bine. Fierul se mai scumpise și Dinu se alesese cu un câștig de vre'o trei sute de lei.

Aceasta-l ispitia să mai facă cum a făcut și-și băga din când în când banii în afaceri. Când a venit rândul să cumpere tablă și fier pentru magazie, el n'a putut să facă încasările la timp și, ca să nu mai aștepte, a cumpărat cu din banii lui.

„Rău faci! — i-a zis Marghioala, căre n'avea, la urma urmelor, să se amestece'n asemenea lucruri. — De ce să-ți perzi cametele?“

El a făcut tot ceea ce a vrut, și astfel a rămas între dînșii o mică supărare.

Peste câte-va zile a venit răspuns dela Tănase.

El spunea în scrisoare, că nu poate veni să-și iee partea și că nu considera, prin urmare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndl1901-1932

cele două mii ca fiind scăzute din capete, ci ca parte ce i se cuvine din venituri.

Dinu nu-şi prea dădea seamă despre deosebirea, pe care o făcea Tănase, dară Marghioala încă atunci, când i-a trimis banii, stăruise să nu muncească şi pentru Tănase.

„Nu vezi, — grăi dînsa, — că se face pe nemuncite tovarăş la parte!?"

„Dar eu ce să-i fac, dacă aşa vin lucrurile!?"— răspunse el

„Vorbeşte cu vre-un advocat, ca să te descurce," stărui dînsa.

Cu advocaţi nu voia Dinu să-şi facă de lucru, şi supărarea era şi mai mare.

Tot atunci a mai ieşit apoi la iveală, că Dinu, neavând după înmormântare bani în casă, trimisese cele două mii de la dînsul.

„Care va să zică şi lui tot de pomană îi dai!?" — grăi Marghioala. Era foarte mare deosebirea între ei amândoi. Grija lui era, ca nu cum-va să zică cine-va, că nu are destulă inimă pentru avutul văduvei şi al copiilor ei, şi ca lucrurile să mearga cel puţin atât pe bine ca mai nainte, când traia Costache.

„Mai bine să treacă de la mine decât să suferă casa vre-o pagubă, — îşi zicea el gândindu-se mereu, că are să dee socoteală despre chivernisirea lui şi că cu banii lui putea să facă tot ceeace vrea. El, om voinic şi harnic, care se mulţumia cu puţin, nu se temea c'o să peară.

Marghioala îi ţinea însă socoteală mai ales despre averea lui, şi adese-ori era par'că ar fi voit să-i zică „Ba mai bine să treacă la tine!"

Cel puţin aşa o'nţelegea el, şi de aceea se simţia jignit de presupunerea, c'ar fi în stare să tragă fie chiar şi numai o para de la văduvă şi de la copii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Fac tot ceeace vreau cu banii mei, — îi răspunse el dar. — Nu cum-va o să'mprumut de la alții când am eu însu-mi bani!?“

„Faci, faci!“ — grăi dînsa, și acum supărarea era și mai grea.

Slăbiciunea însă tocmai la supărare se dă mai învederat pe față.

Ea era mâhnită pentru-că la supărat. El era mâhnit pentru-că îi dedea dreptate. Ea ar fi voit să-i ceară iertare. El era hotărît să pună'n socoteală camete pentru banii, pe care-i dă dela dînsul și ținea să i-o spună aceasta. Se căutau deci mereu cu ochii și țineau mai mult decât de obiceiu să fie ei singuri într'un colț, eară Andreiu le vedea toate și le'nțelegea'n felul lui.

Aceste se petreceau în primele zile după Sfinții Arhangheli, când Fira s'a'ntors de la Răstoacă cu Maica Starița.

In timpul celor câte-va zile, pe care le-au petrecut împreună, Maica Fevronia prinsese slăbiciune de Fira, care i se părea foarte nenorocită, eară Fira se alipise cu multă dragoste de ea. A fost dar grea despărțirea, și după ce Maica s'a'ntors ear la schit, Fira se simția singură și părăsită și-și dedea seamă, că s'a'nstrăinat încetul cu încetul de toți cei ce o iubiau, iar aceasta din slăbiciune păcătoasă către omul, care nu voia s'o cunoască'n fața lumii.

Greu i-a fost, dar se simția acum scăpată, desmetcită și pornită ear spre viața ei de mai nainte. De atâta timp era nepăsătoare fața cu cele ce se petreceau împregiurul ei. Acum ear se'ntreba; ce e cu Dinu? — ce e cu Marghioala?

Nu mai era dar nevoie, ca Andreiu să-i spună ce-va pentru-ca ea să simtă ear, că Dinu și Marghioala stau prea des și prea mult împreună. Sîm-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

jământul acesta mereu o apăsa și pe nesîmțite se furișa'n mintea ei gândul, că pe când unul numai prin ascuns, cel l'alt numai în fața lumii vrea s'o știe.

S'a'ntâmplat însе și mai mult.

Un lucru, pe care mai naite nu l'ar fi băgat în seamă: Andreiu stetea adese-ori la pândă.

Seara a patra după întoarcerea ei de la Răstoacă Dinu și Marghioala au ajuns, în sfârșit, să se dumirească. Steteau amândoi în iatacul de lângă atelier, unde Costache-și avea, cum zicea el, „cantorul.“

Marghioala ședea la masă cu condica'n față ei, eară Dinu stătea în dosul ei în picioare și se uita peste umărul ei la condică, în care frunzăriau, că să găsească sumele date de Dinu dintr'al lui și să se dumirească asupra cametelor ce au să treacă'n socoteală. — Din când în când ea se'ntorcea spre el și par'că se certau.

Andreiu le vedea toate aceste din curte, unde stetea cam ascuns și se uita pe fereastră. El își dete'n cele din urmă seamă, că ei ar fi lăsat perdelele, dac'ar fi vorba de ce-va ce nu poate să vadă ori-și-cine, și plecă.

Fira, care-l văzuse din fereastră stând la pândă, ieși tiptil și se duse să vadă, la ce se uita el. Andreiu plecase pentru-că nu vedea nimic. Fira însе vedea mult, și-i trecu parcă un sloiu de ghiață prin inimă,

„Nu mai era Dinu omul, pe care-l știa dînsa: așa, cum-il vedea acum, plecându-se peste umărul Margheoalei și uitându-se din când în când în fața ei, era mai mlădios, cu fața mai deschisă, cu ochii mai vioi, om de o nară jingășie.

„L'am perdut! — își zise ea și rămase câtva timp cu inima încleștată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista.ransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Nu! — " zise ea peste puțin.

Pe el nu putea să-l peardă, nici'o dată!

Dacă n'ar fi știut Margheoala câte știa, Fira ar fi urgisit-o. — Așa însă nu-i rămânea decât să se retragă ear în iatacul ei si să plângă — strivită acum — nu de rușine, ci de căință.

„Nu! — nu sunt minciuni!" — își zise ea.

Toate le făcuse în gândul ei, Doria să se ducă cu el și la Predeal, și la Brașov și se simția nemângâiată, că nu îndrăsnește; s'a dus la Rastoacă anume ca să-l întâlească pe el și ardea de dorința de a-l vedea — Mult era vinovată.

Eară Margheoala, care știa atât de multe și-i era lui Dinu atât de apropiată, nu i-a spus nimic.

I se părea peste putință, ca ea să nu-i fi spus.

„De ce să-i spui!? — grăi Margheoala ziua următoare când o ispiti. — De ce folos i-ar fi să știe lucruri, pe care nu poate să le înțeleagă și le-ar lua'n mai rău de cum în adevăr sunt. — Nu că nu i-am spus, dar l'am făcut să n'asculte nici dac'ar voi să-i spună alții."

Fira rămase smerită'n Fața ei si pe nesîmțite a'nceput să se iea'n toate la întrecere cu dînsa, încât în curând a ajuns să-l ajute și ea, ba chiar numai ea pe Dinu la purtarea socotelilor, un lucru, pe care-l făcea și mai ușor, și mai bine și mai cu plăcere decât alții și prin care îi făcea lui Dinu mare bucurie.

N'ar fi fost adevărat, dacă s'ar fi zis, că și Marghioalei, care se temea de multe și'nu mai îndrăznia să vorbească cu Dinu ca mai nainte.

Mult s'a schimbat Fira după sguduirea, prin care trecuse, și nu i-a mai rămas decât un lucru, pe care Margheoala nu putea să-l știe: tot ascundea'n sufletul ei fiorul, de care era cuprinsă când se gândia la dînsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PARTEA A TREIA.

Valuri de patimi.

I

„Părinte, când trimiți carele la pădure, ca să-ți ridici lemnele? — " întrebă Vlaicu așa în treacăt.

Părintele Neagu se uită cu coada ochiului la el: nu putea să-și dee seamă, dacă-l ia ori nu în bătaie de joc.

„Știi foarte bine, — îi răspunse, — că nu mai am voie să le iau."

„Aidadee! — grăi Vlaicu. — Te credeam om mai cumpenit. — Aceea era-așa o vorbă zisă de nevoie! Trăim de atâta timp poartă'n poartă și-am fost, pe cât știu, totdeauna prieteni buni; n'o să ne stricăm pentru-că s'a sculat o dată Cocoana cu piciorul stâng din pat. O să-i treacă și ei, c'o știi cum e. S'ar putea să-ți opresc vitele de la păsune, să nu-ți las pogoanele, pe care le ai de atâta timp, ori să nu-ți dau lemne pentru copii!? — Trimite, Părinte, carele. De unde știe Cocoana, cine ia și cine nu ia? — și chiar dac'ar ști, nu cred c'o să-i pară rău."

Erau atât de chibzuite vorbele aceste, încât îi era foarte greu Părintelui Neagu să nu se potrivească cu ele. El cu toate aceste n'ar fi trimis carele'n pădure, dăcă nu s'ar fi pus pe capul lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

preuteasa şi Maica stariţă, care ar fi fost gata să jure, că Vlaicu n'o face de capul lui, ci după un semn primit de la Cocoana.

„Dacă e aşă, e bine, — grăi popa, — dar dacă nu, mă fac tovaraş cu el.“

Aşa şi era.

Tocmai Maica stariţa-i pusese fără-ca să-şi dea seamă pe Vlaicu ia cale.

Ca să iasă din încurcăturile şi pentru ea nesuferite, dînsă-i făcuse lui Vlaicu propunerea să se pună amândoi pe capul popii, ca să mărite pe Mariţa după un seminarist şi să-l lase pe acesta preot la Răstoacă, eară el să se mute aiurea. Nu mai încăpea îndoială, că Cocoana ar primi foarte bucuros pe soţul Mariţichii.

Vlaicu nu se îndoia nici el şi zicea, că idea e minunată, dar nu era atât de prost,ca să nu'şi dea seamă, c'ar cădea din lac în puţ, dacă ar veni în locul Părintelui Neagu un preot, pe care Coroana îl primeşte bucuros. Acum, când nu-i mai stetea nimeni în cale, el voia să aibă popă, care atârnă de dînsul, şi n'avea Părintele Neagu sprijinitor mai adevărat decât dînsul. — Numai însă dacă primia de la dînsul, ear nu de la Cocoana, şi lemne, şi pogoane, şi păşune,

Părintele Neagu le-a primit, căci nu putea să ştie, dacă are Maica stariţă ori nu dreptate, şi ear se aduna droaia de copii, Mariţa şi Caliopi ear erau toată ziua împreună, şi nu se poate prietenie mai strânsă decât a celor doi vecini.

Avea Vlaicu fata lui, şi tot umbla mereu să caute un ginere pentru popa, dar o făcea pentru-ca nu cum-va să-l găsească alţii.

„Măi, ticăiosule, îi zise apoi într'una din zile lui Floria. — Tare eşti neajutorat. O să te fac pândar ca să ai şi tu ce-va şi să-ţi scazi mai uşor datoria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îți faci treaba la câmp și te uiți la dreapta și la stânga.“ „Să trăiți, boierule!“ — a răspuns Floria și era gata să-i sărute mâna. Ear a pățit-o însă cu Ana, care-l făcea ticălos pentru-că a intrat slugă la un nemernic ca Vlaicu.

„Dar nu la el, ci la moșie am intrat, — îi răspunse Floria, — și el ar fi, săracul, om foarte bun, dacă nu i'ar fi câinos stăpânul.“

Nu putea să-l ierte Floria pe Vâleanu, și fiind-că el nu-l ierta, nu ierta nici Ana pe Vlaicu, și abia mai trecea ziua dată de Dumnezeu fără-ca să se certe amândoi.

N'o știa Vlaicu aceasta, dar și dac'ar fi știut-o, el nu s'ar fi supărat: îi era destul, ca popa să vadă des pe Floria pe la ograda de gospodărie și să-și pună mințile la cap.

Mai înspre Crăciun d-l Palea și Cocoana Zinca au început să vie des pe la Răstoacă: Vlaicu sîmția, cam de ce vin.

Nu se înființase, ce-i drept gazeta, dar se țineau lanț mesele, soarelele, teatrele și pe ici pe colo jocul de cărți, și nici afacerile lui Palea nu mai mergeau ca mai nainte. Cele mai bănoase treburi le făcuse mai nainte Palea nu pe la tribunal ori pe la curte, ci prin birourile de pe la deosebitele ministerii, ale cărora uși.îi erau deschise și unde mijlocia mai o antrepriză, mai o păsuială, mai vre-o altă daravere. Țineă cum să nu mai calce pragul acelor birouri pentru-ca mai târziu să i se facă toate mai pe plac; deocamdată o ducea însă greu și era nevoit să vândă, cum se zice, pelea ursului din pădure.

Cocoana Mariția era însă darnică numai când era vorba de dulcețuri, de costițe afumate, de curcani grași ori de velințe: bani zicea că nu prea are

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai era apoi și supărată pentru-că nu i s'a făcut pe plac în ceea ce-l privește pe popa.

„De, Cocoană Mariță, — îi zise Palea în strmtorarea lui, — e foarte greu. Popă pe popă nu se surpă, și Protoiereul nu i-a găsit nici o vină. — Se vede, că e năpăstuit popa.“

N'avea Părintele Neagu apărător mai călduros decât Palea, care voia să scape de supărarea aceasta.

„Dar e obraznic popa, — grăi Cocoana Mariță, — și vreau să știe, că pot să-l scot când vreau, că de la mine atârnă.“

Palea i le făgăduia toate; făgăduia dar și ea, că o să vorbească cu Vlaicu să vândă ce-va. Erau lemne'n pădure; erau coșarele pline de porumb ;în pivniță abia mai încăpeau butoaiele de vin și cele de țuică. De ce atâta încongiur? — De ce să mai ostănească biata de bătrână?

Palea a vorbit el însu-și cu Vlaicu, și lucrul mergea strună, ba Vlaicu, pentru-ca să-l îndatoreze cu atât mai vârtos pe Palea, îl mai și împrumuta, se'nțelege, dânduși și Cocoana Zinca iscălitura.

Mai stăpân decât Vlaicu nu putea acum să fie nimeni. Făcea tot ceea ce voia și nu'ndrăznia nimeni să crâcnească, eară când mergea pe la București D-l Palea și Cocoana Zinca-l puneau la masa lor boierească, ear după masă D-l Iorgu Palea alerga pe la direcțiunea creditului fonciar, ca să vadă, dacă nu cum-va poate găsi vre-o moșie potrivită pentru d-l Vlaicu.

Muncise destul pentru alții, și era timpul să fie și stăpân o dată.

Un singur gând îl mai neliniștea pe dânsul: ce-o să fie după-ce se va fi întors Valeanu, de la care nu mai venia nici o veste?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toate îi ieșiseră bine, dar magazia de fier nu mai avea nici un rost.

Cu aceasta lucrurile n'au ieșit cum le croise ei, și mult ar fi dat s'o poată face nefăcută.

Lasă că era plătită îndoit fără-ca el însu-și să aibă parte la câștig, dar de o magazie de fier, în care nu pot să intre șoarecii, nici nu era nevoie la Răstoacă.

Cu Dinu însă nu era chip să se înțeleagă: el lucra înainte ca să fie, după contract, gata la timp.

„Osă ți se amărească ție viața cu magazia aceea" — își zise Vlaicu, cara știa, că de el atârnă toate ! că, el o să fie cel ce ia magazia în primire și face și plata lucrărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

„Şi ce mai face Cocoana?“ — întrebă Fira, care ţinea să ştie, cum stau lucrurile pe la Răstoacă, mai naite de a se fotărî să-şi petreacă, cum stăruia stariţa, Sfintele Paşti la schit.

„Tot supărată, — îi răspunse Maica, — Lasă că nu se poate'mpăca cu popa, dar o mai amăreşte şi nepotul acela al ei, care a plecat încă de astă toamnă şi nu mai scrie nimic.“

Firei îi trecu un junghiu prin inimă.

„Cum aşa? — grăi dînsa. — Tot vor fi ştiind unde se află.“

„In străinătate s'a dus, — zise Maica, — dar nu stă, ci umblă de ici până colo. — E şi aci, — urmă ea dând din umeri, —paremi-se, tot o supărare la mijloc. El ar vrea una, ear cei-lalţi vor alta, şi s'a dus omul în lume, ca surorile şi cumnaţii să nu sară cu gura pe el.“

Fira nu mai stărui — Ştia destule, — poate chiar prea multe.

Cuprinsă de sîmţământul, că i-a făcut nedreptate plângându-se, că el n'a voit să o cunoască, ea îi înţelegea suferinţele, ba i le măria în gândul ei.

„N'a putut! — Aşa trebuia să facă!“ — îşi zicea şi l vedea alergând nemângâiat prin lume. Abia acum înţelegea, de ce stăruia dînsul să se ducă amândoi şi să se peardă neştiuţi de nimeni.

Ce adimenitor gând!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I-a fost urîtă iarna şi lungă. Stând mereu închisă în casă si dusă cu gândul fie la cele trecute, fie la viitorul îndoios, ea perise văzând cu vchii, dăr întrase încetul cu încetul liniştea în sufletul ei: acum ear îi era perdută şi liniştea.

Dinu, văzând-o din ce în ce mai subredă, îsi aducea aminte de vorbele lui Andreiu şi încă de mult îşi pusese de gând s'o scoată la aier când va ieşi la Răstoacă pentru-ca să înceapă lucrările. Cu atât mai vîrtos stăruia deci acum, ca ea să plece cu Maica stariţă si cu Leanca.

Ele au şi plecat Sâmbătă, în ajunul Floriilor, eară Luni, după Florii, Dinu a încărcat ferăria şi a plecat şi el cu ea pentru-ca în dată după Duminecа Tomii să înceapă lucrările la faţa locului.

Chiar la descărcare el a dat de greutăţi. La locul, pe care si-l reservaseră pentru baratca, în care urma să-şi instaleze atilierul, Vlaicu aşezase câţi-va stângeni de lemne, pe care nu voia să-i ridice, ci stăruia să-şi pună baratca şi astfel să să descarce ferăria la alt loc, depărtare de vre-o trei sute de paşi.

In zadar şi-a dat Dinu silinţa să-l dumirească arătându-i, că prin o asemenea aşezare a baratcei si a ferăriei se perde mult timp şi se fac mari cheltuieli când cu cărarea la magazie a materialului: Vlaicu nu voia să înţeleagă.

Incă mai mari au fost greutăţile când vorba a venit la regularea socotelilor.

După contract Cocoana Mariţa urma să achite jumătate din preţul magaziei în ziua, când ferăria va fi fost depusă în curtea ei. Nu zicea nici Vlaicu, că nu, dar dedea din umeri si spunea, că el nu poate să stie, daca e ori nu toată ferăria adusă, nici să-si dea seamă, dacă ea e ori nu de calitatea prevăzută în contract.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In zadar şi-a dat Dinu silinţa să-l dumirească spuindu-i, că a cheltuit mii cu procurarea materialului si cu plata lucrătorilor şi nu mai poate să urmeze lucrările, dacă nu i se dau banii: Vlaicu ţinea una si struna, că el nu poate să iea asupra lui o răspundere atât de mare şi că are să aştepte până-ce nu se va fi întors Valeanu, care poate s'o iea.

Abia pe înserate a putut deci să treacă Dinu în grabă mare pe la schit ca să vadă, cum au sosit şi ce fac fetele.

„Se vede, că aşteaptă să-i dai ce-va, —" îi şopti starița când află despre greutăţile, pe care i le făcea Vlacu.

Dinu se uită acum aspru ia ea: se sîmţia jignit de presupunerea, că el ar fi în stare sa primească, ba până chiar să si facă o asemena propunere.

„Acolo să rugînească fierul acela, Maică, grăi, dînsul, —şi'n asemenea lucru tot nu mă bag."

După-ce s'a'ntors însă a casă, Budini, om mai bătrân şi mai trăit în lume, l'a încredinţat, că altfel nu se poate, i-a făcut socoteala, că cîştigul lor e de cel puţin 40 la sută şi că tot e mai cu minte se dea vre-o zece din aceşti 40 decât să sufăre perderi mari prin tărăgăniri.

„Atunci fă-o D-ta, — îi zise Dinu aducându-şi aminte de vergelele prea subţiri.

Il rodea însе rău lucrul acesta.

Vineri a plecat apoi din nou la Răstoacă pentruca să petreacă şi el sfintele sărbători la schit.

Ce n'a luat cu el!? — Două lăzi pline de bunătăţi adunase şi de la băcănie, şi de la cofetărie. De ce muncea el!?

Când a sosit la schit, a găsit-o acolo şi pe Cocoana Mariţa, care venise Marţi, ca să stee

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până după înviere, să-şi facă postul şi mătăniile, să se mărturisească, să iee sfânta cuminecătură, apoi să se'ntoarcă acasă şi să facă pregătirile pentru adoua zi de Paşti, când aveau să-i vie sora cu bărbatul ei şi cele trei fete ale lor cu bărbaţii şi cu copiii, ca să petreacă împreună ziua cea mare.

Lihnită de fete tinere, bătrâna chiar dintru început a prins mare slăbiciune mai ales pentru Fira, care era gingaşe şi se făcuse potolită şi duioasă. Işi stâmpăra baba oare-cum focul când se uita la ea.

Seara, când a sosit, Dinu nu le-a găsit. Se duseseră la biserică, ca să asculte prohodul. S'a spălat în pripă, s'a peptănat, s'a periat pe haine şi s'a dus şi el, ca să cânte, — slăbiciune prinsa'n copilărie.

Baba şedea'n strană şi moţăia deschizând din când ochii. De odată ea ridică repede capul şi se uită cu ochi mari la Dinu, care începuse să cânte în cea-laltă strană.

„Cine e acela? — întrebă dînsa trăgând-o pe Maica stariţă de mânecă.

Maica Fevronia se'ntoarse puţin spre ea.

„Fabricantul, — îi şopti. — Paremi-se ca viitorul Firei."

Bătrâna se uită lung la Dinu.

„Aşa om zic şi eu, — grăi dînsa. — Frumoasă pereche!"

Când faci daruri ţi se cuvine şi mulţumirea să vezi bucuria celor ce le primesc, şi ziua următoare Dinu şi-a deschis lăzile, a scos una câte una cele din ele şi le-a înşirat pe masă.

Baba se uita, se uita şi ştergea din când în când câte o lacrămă. Aşa sunt bătrânii, plâng uşor, şi-o răpunea bucuria, pe care o vedea în feţe.

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Să trăiești, băiete! — isbucni ea'n cele din urmă, apoi îi luă capul cu amândouă mânile și-l sărută pe frunte. — Că n'am eu parte să-l văd și pe nepotul meu așa!?“

Fira, copila plăpândă și istovită de post și de nedormire, scoase un țipet, i se făcu negru înaintea ochilor, își caută șovăind un razăm și căzu ieșinată'n brațele Maichii stariței.

Nu era nimic: bucuria prea mare o răpusese și pe ea. Așa ziceau toți, și nu putea să zică nici dînsa altfel după-ce și-a venit în fire, deși moartă se știa în sufletul ei.

Puțin timp în urmă Cocoana Marița ședea într'un jeț cu capul lăsat pe umărul stâng și cu ochii închiși, și ear deschidea clătinând puțin din cap pe o clipă ochii și ear îi închidea.

Părintele Visarion îi spusese, că după rânduiala sfintei biserici nu poate să-i dee cuminicătura câtă vreme ea se mărturisește învrăjbită cu un slujitor al altarului.

„Dacă e vinovat, — i-a zis el, — să-l ierți, ca iertare să ai, ear dacă e nevinovat, să te căiești, ca vina să ți-o speli.“

Nu-i mai era acum atât de greu ca mai nainte să înțeleagă, ca nu preotul, ci omul a șrește și că nu se'njosește, ci se înalță, dacă e îngăduitoare și miloasă.

„Să vie popa“, — a zis dar.

Peste puțin și-a schimbat însă gândul, a poruncit să-i vie trăsura și s'a dus ea la Părintele Neagu dimpreună cu Maica stariță.

A fost foarte viuă emoțiunea ce s'a produs când a sosit ea la casa preotului, nici peste drum nu era însă mai mică.

Vlaicu se simția par'că i se surpă de o dată toate'n cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I se și surpau.

„Nu sunt vrednic, Cocoană, de bunătatea, pe care mi-o arați," — zise Părintele Neagu adânc rușinat de fățărnicia sa.

Știa atât de multe, pe care ar fi trebuit să le spună și nui le-a spus Cocoanei, ba în cele din urmă întrase chiar într'un fel de tovărășie cu Vlaicu.

Nu putea nici acum săi le spună, dar era hotărât a-și ușura sufletul spuindu-i-le în alte împregiurări:

Intoarsă la schit, Cocoana Marița era voioasă, cum de mult nu mai fusese, ear ziua următoare, după slujba învierii, a luat sfânta cumineătură, apoi s'a întors acasă luând cu dînsa pe Maica Stariță, pe cele două fete și pe Dinu, ca să stea la masă împreună.

După masă s'au început apoi pregătirile pentru ziua de mâne și Cocoana Mariță ear se sîmția stăpână deplină la casa ei.

Ea cu Lenuța, cu Anica, nepoata acesteia, și cu cele două surori lucrau pe capete'n bucătărie, în sufragerie, în cămară și'n iatacuri, eară Dinu și Ghinea ridicau mese și mutau dulapuri și canapele căci era multă lume, pe care avea s'o ospăteze și s'o găzduiască Cocoana si era nevoie de mari schimbări în casă pentru-ca toți să se sîmtă bine.

Incă pe'nserate s'au anzit în vale clopoțeii de la două trăsuri: într'una erau batrânii, ear în cea-laltă Palea, care ținea să fie între cei dânteiu, cu Cocoana Zinca și cu copiii.

Judecătorul și inginerul au venit Luni dimineața, ca să-i poată face Cocoanei Mariței și mulțumirea de a merge la biserică.

Era masă mare, praznic în puterea cuvântului, la vechiele case ale vornicesei. Nu se mulțumise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Cocoana Mariţa cu ai săi, ci mai poftise şi pe Maica Stariţă cu Părintele Visarion, precum şi pe Părinteie Neagu cu Mariţa cea mică. Fira s'ar fi perdut în lumea cea multă, ceea ce ar fi şi dorit, dacă Cocoana Mariţa n'ar fi ţinut s'o scoată la iveală şi să-i şoptească la ureche mai uneia, mai alteia dintre nepoatele ei „Uite, aşa ce-va să-şi găsească frăţiorul tău".

N'auzia Fira asemenea vorbe, dar o ardeau privirile îndreptate asupra ei.

„E bine!" — zicea Zinca.

„E de tot gentilă", — zicea Marieta, sora ei, nevasta inginerului.

Eară Cocoana Frosa nu se mai putea despărţi de ea şi a ţinut cu ori-ce preţ s'o iee lângă dînsa la masă.

Grea masă.

Lipsia de la ea cine-va, care îi era Cocoanei Mariţei foarte drag şi toţi vorbiau, foarte firesce, despre el, eară Fira asculta, schimba feţe şi tăcea tăcerea celui osândit la muncă grea.

„Mai ştiu şi eu!? — grăi Nace Velicu. — Nu mă'ndoiam, c'o să venim împreună, căci mi-a scris încă acum trei săptămâni de la Paris, că pleacă şi-o să fie de Paşti acasă. Se vede, că ear s'a înfundat pe undeva. Ar putea însă să pice în tot minutul, şi — am lăsat a casă vorba să vie aici, dacă soseşte".

Fira auzia, se uita cu groază la Dinu şi ear o'mpresura leşinul în faţa gândului, c'ar putea să-i vadă faţă'n faţă pe amândoi.

Ce făcea ea atunci!?

Eară Dinu stătea de vorbă cu înginerul, lângă care şedea şi care se întresa de magazia de fer.

După masă s'au şi dus amândoi, ca să vadă ferăria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1932

D-l Lăescu, inginerul, cunoscător în asemenea lucruri, examină ferăria cu multă luare a minte.

„Foarte frumos — zise el cu învederată mulțumire. — Ai, se'nțelege, lucrători străini?“

„Unul singur, — răspunse Dinu, — un Italian. — Cei-lalți, si calfe, și ucenici, suntem de a noștri“.

„Imi pare bine c'am ajuns și noi să ne măsurăm cu străinii, — urmă d-l Lăescu. — E foarte bine lucrată ferăria aceasta“.

„Dacă e vorba, — adaugă el peste puțin, — D-ta ai putea să lucrezi și poduri de fier“.

„N'am încercat nici o dată, “ — îi zise Dinu,

„E tot aceasta, ba încă mai ușor, căci toată ferăria e gata și n'ai decât s'o închei“, — îl încredința inginerul, apoi îi spuse, că are de făcut la județ patru poduri, o întreprindere de vre-o 500,000 de lei, la care ar putea să aibe un câștig frumos.—

„Ia de încercare unul, și dacă-ți iese, le iei și pe cele-lalte, — urmă el. — De ce să le dăm la străini când avem oamenii noștri?“

Dinu-și puse de gând să vorbească cu Gigiu.

Acum veni'n grabă mare și Vlaicu, care, zi de Paști fiind, stătuse mai mult decât de obiceiu la masă.

„Unde-o să fie magazia?“ — întrebă inginerul.

Vlaicu-i arătă locul.

Inginerul se uită cam mirat la Dinu.

„Bine, — grăi dînsul, — dar atunci nu trebuia să așezați materialul aici, la depărtare atât de mare.“

„Deocamdată, deocamdată, — grăbi Vlaicu a răspunde. — Acum, fiind sărbători, n'am putut să ridicăm lemnele și să care fetăria la locul ei“.

Dinu zîmbi cu oare-care mulțumire.

„Ear pentru cele-lalte, — grăi dînsul, — îl rog pe d-l Inginer să-și dea părerea, dacă ferăria e ori nu de bună calitate și bine lucrată.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Vlaicu se uită cu coada ochiului la el. Nu mai încăpea îndoială, că-i vorbise inginerului și că tot de la el a pornit și împăcarea cocoanei cu popa. Își mușca degetele, că l'a adus la Răstoacă, dar se stăpânia.

„Nu m'am îndoit nici o dată, — grăi dînsul, — dar nu sunt stăpân și mi-e destul vorba d-lui Inginer, ca să regulez socoteala."

„Stai! — adăugă înse după-ce ei plecară. — O să plece inginerul și rămâi cu mine și cu Palea. Pe tine am eu cum să te regulez?"

Inginerul a plecat apoi Marți după prânz, eară Palea a rămas, ca să afle de la Vlaicu, ce e cu magazia de fier și cum au venit lucrurile cu popa.

Vlaicu dete din umeri.

El știa foarte bine, care e rostul magaziei de fier, dar nu voia deocamdată s'o spună aceasta.

„Magazia, — zise el, — a'nvoit-o Văleanu. — De ce? — Nu știu. — Ear cu popa nu pot să-mi dau seamă, cum au venit lucrurile. Cred înse, că s'au pus pe capul Cocoanei călugărul acela, Stariță, fierarul și fetele. — Mă tem că ear o să se obrăznicească."

„Afacerea lui doarme, — grăi Palea. — N'am decât să mișc puțin, ca să-i trag o sperietură."

„Să-i-o tragi, — stărui Vlaicu, chiar una cât de bună."

Atât a fost, și Dinu a plecat Joi dimineața, ca să-l trimită la Răstoacă pe Budini, ear fetele au mai rămas la schit.

Firei îi venia să plângă la despărțire, Se temea sa rămâie, nu putea să plece și-i era par'că se află într'un leagăn și e săltată mereu sus, ca să cadă amețită jos, de tot jos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

Cel mai urât lucru e'n lumea aceasta urîtul el însu-şi, şi ca să scape de urît oamenii se iau unii pe alţii la goană.

Era rău când Fira, făcându-şi mai ici, mai colo de lucru, umbla zi cu zi pe sub ferestrile vecinilor, care se'ntrebau: Unde se duce? — pe cine caută? — cine vrea s'o vadă?

Nu era bine nici când stetea mereu în casă. Acum vecinele se'ntrebau: De ce nu iese? — de ce se teme? — de ce se ascunde? — de ce se fereşte de ochii lumii?

Slăbise... De ce a slăbit? — ce-i seacă puterile?

„De! — mai ştii!? — zicea una, ca să facă o glumă, care nu i se părea proastă —Când ai întâlniri prin pădurea deasă şi umbroasă şi te plimbi pe la Predeal şi pe la Braşov, uşor ţi se întâmplă să te alegi cu ce-va“. . . .

— „Tot ce se poate, — zicea alta. — Au mai păţit-o, ba o mai pat şi altele“.

Aşa se plăzmuiesc întâmplările nepetrecute: unul... De, mai ştii!? — altul... Tot ce se poate! — ear altul... Pare-mi se“ ori... Nu mai încape îndoială,“ şi te pomeneşti în cele din urmă, că lumea ştie mai bine decât tine, ce ai visat, ce gând ai, ce faci ori ce te doare.

Rău de tot era deci când s'a svonit, că Fira a plecat unde-va, la un schit, cum se zicea, cu Maica Stariţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistaarsilvaniafond1901-1932

„Așa! — la schit cu Maica moașa! — grăi una rea de gură, și vorba s'a pornit tocmai de Paști când oamenii n'au altă treabă și se'ntîlnesc la toate colțurile.

Mai ici, mai colo făcea câte una și socoteala lunilor și găsia, că e tocmai timpul, ca Fira să nu mai poată sta acasă.

Andreiu, care nu mai stătea, ca mai nainte, toată ziua acasă, trebuia să prindă de veste. Îl simțise lumea, că vorbește, deci și ascultă bucuros.

„Dar la voi când se face botezul? — îi zise într'o seară Sanda din colț.

El se uită rîzând la ea. — Nu-i venia să creadă cea ce dînsa zicea, dar îi părea bine, c'o zicea.

„De unde-ți întră asemenea prăpastii în cap"!? răspunse el.

„Așa! — grăi dînsa. — O știe toată lumea, și vorbește mahalaua întreagă. — N'aveți destule fete mari în casă!?" —

Asta era Marți seara, și până Joi, când s'a întors Dinu de la Răstoacă, Andreiu a avut destul timp, că să se încredințeze, că în adevăr mahalaua vorbește.

Dinu făcuse rânduiala, că în timpul, cât va lucra el cu Gigiu, cu trei ucenici și cu alți doi lucrători la Răstoacă, Andreiu să rămâie cu doi lucrători și cu doi ucenici, casă ducă înainte lucrările din atelier, ear pentru aceasta il sporise și pe el ca pe Gigiu cu un leu pe zi pentru tot timpul cât va conduce lucrările din atelier.

Așa luau Dinu și Andreiu Vineri seară înțelegere între dînșii

„Dar, — zise Andreiu, — cu femeile aceste eu nu mă bag, nu mă amestec și dacă s'ar întâmpla ceva cu vre-una din ele, pe mine nu mă privește".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dinu se uită nedumirit la el.

„Ce vorbă e aceasta!? — întrebă. — Ce adecă ar fi putând să li se'ntâmple!?“

„Eu nici nu știu, nici nu cred nimic, — răspunse Andreiu, — dar pe-aci prin vecini se vorbesc multe, și știi, vorba Românului, că e mai ușor să păzești un car de purici decât o femee“?

„Ce se vorbește!? — ce se poate vorbi“!?— întrebă ear Dinu cam răstit.

„Nu mă lua așa, — grăi Andreiu, — că'n capul tău se sparg toate și eu nu rău, ci bine vreau să-ți fac vorbindu-ți. N'o fi adevărat, dar e destul că să zice, c'o să avem în curând botez la casă, și eu ți-o spun acum pentru-ca nu cum-va, auzind-o mai târziu, să mă faci vinovat“.

Dinu rămase cât-va timp caşi-când l'ar fi lovit cine-va cu barosul în cap.

Da, era destul, că se zice, ba par'că mai ușor i-ar fi fost să fie adevărat și să nu se zică decât ca lumea să-l poarte'n gura ei nespălata. Eară el după cele ce știa și după-cum îi era firea numai pe sine însu-și putea să se socotească vinovat, căci el trebuia să păzească nu numai avutul, ci și cinstea casei.

Mai nainte s'ar fi dus în asemenea împregiurări la Marghioala; acum înse ea se înstrăinase, par'că, de dînsul fără ca el să-și fi dat vre-o dată silința de a se dumiri, că de ce-i este oare-cum frică de dînsa.

„Sunt ticăloșii, — îi zise el dar lui Andreiu,— mari ticăloșii, dar gura lumii nu poți s'o astupi,— O să vezi tu, că sunt ticăloșii, și te rog să nu scapi vre-o vorbă'n fața Cocoanei, nici mai ales în fața Marghioalei. De ce folos i-ar fi cui-va să afle și ele!?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

„De ce mai ales în fața Marghioalei !?“ întrebă Andreiu.

Asta'nsemna ce-va. Tocmai ei trebuia să i-o spună.

Dinu, deși avea foarte mult de lucru, Sâmbătă în zori de zi a plecat apoi s'o aducă pe Fira acasă și s'o trimită'n fie-care zi la plimbare pentru-ca lumea s'o vadă.

Vineri seara sosise și Văleanu la Răstoacă, și Fira, care o știa aceasta, se cutremura mereu gândindu-se, că în curând îl va întâlni.

Când îl văzu pe Dinu și află, că el a venit s'o iee, ea rămase c'a'ntr'un fel de aiurire.

De ce venia s'o iee tocmai acum, pe neașteptate, de ce, — când vorba fusese să mai stee?

„Știe. — își zise cu inima încleștată. — De unde știe? — De la Marghioala!? — Dar ea de unde știe!?“ El era turburat, nu putea să-i spună, de ce o ia, și nu știa ce să zică; ea era cuprinsă de frică și nu mai știa cum să-i vorbească: așa au făcut drumul până acasă cuprinși de o foarte nesuferită stare sufletească, dar din când în când dînsa ear răsufla mai ușor și ear se uita la el par'c'ar fi arhanghelul, care a venit s'o iee și s'o scape.

Acum, după-ce au sosit acasă, în adevăr că nu mai era chip, ca Fira și Marghioala să trăiască sub acela-și acoperemânt.

Marghioala, femee sbuciumată și ea, știa și ea ce aflase Andreiu de prin vecini și'nțelegea, că așa trebuiau să vie lucrurile, se uita pe furiș la Fira, o vedea mai perită decum fusese la plecarea ei și frământată și acum sufletește, încât mereu se ascundea și se întreba neîncetat: Ce e? — ce se petrece? — ce s'a'ntâmplat la Răstoacă?

Fira o bănuia de a-i fi spus lui Dinu tot ceea ce știa, ba, poate chiar și mai mult, vedea ochii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei pânditori, se uita la ea din când în când plină pe mânie și era'n fie-care clipă gata să i se oprească'n față și să-i zică: Ești o nemernică!—

Și dacă i-ar fi zis-o aceasta, Marghioala ar ii stat în fața ei smerită și-ar fi răspuus: Da sunt!

Nemernică se simția find-că-l înșela pe Dinu și nu-i spunea ceea ce mai presus de toți el trebuia să știe.

Duminecă dimineața ea-l trase în sfârșit de mânecă și-i spuse, că vrea neapărat să vorbească cu dînsul mai nainte de e fi plecat.

„Să vorbim acum, — răspunse el; — n'am altă treabă."

„Munte de om și tot copil! — răspunse ea.— Nici până acum n'ai ajuns să simți, că noi nu mai putem vorbi. E destul să ne apropiăm unul de altul pentru-ca toți, și Andreiu, și ucenicii, și Fira să stee la pândă."

El în adevăr n'o simțise aceasta, dar acum par'că-și dadea seama, că așa este.

„Ce să facem dară!" — întrebă el zăpăcit.

„Să ne'ntâlnim unde-va, unde nimeni nu ne vede, nimeni nu stă la pândă, că eu am să-ți spun multe și vreau să vorbesc fără sfială, — Dinu se uită mai zăpăcit la ea.

El să se'ntâlnească prin ascuns cu Marghioală!? — Era peste putință! — Nu, aceasta el, Dinu, n'o făcea,

„Dar să stee la pândă Maica Precestă și sf. Petru cu toți Apostolii și cu toate mucenițele și mie nu-mi pasă! — grăi dînsul? — Ce e, dacă stăm de vorbă!? — Nu cum-va facem ce-va, ca să ne fie rușine și să avem nevoie de a ne ascunde!?"

„Nu știu, răspunse ea, — Chiar înse, dacă nu, oamenii își fac gândurile lor. Toată viața aceasta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

e o țesătură de bănuieli, de presupuneri și de minciuni, și te trec fiorii când vezi, ce sunt oamenii în stare să născocească".

Dinu tresări.

„Nu cum-va a aflat și ea ce-va!?" — se întreba el, o luă de mână și intră cu dînsa în ietacul, unde lucrau adinioară împreună.

„Ce vrei să-mi spui?" — o'ntrebă el.

Ea dete din umeri și rămase cât-va timp cu ochii perduți în vânt.

Nu putea să vorbească. Cu totul altfel își închipuise ea lucrurile.

„Nu, — zise, — eu nu mai pot să stau în casa aceasta. — Nu asta e ceea ce voiam să-ți spun, — adăugă ea peste puțin, — și ași vrea să stau, dar în clipa aceasta simt, că nu mai pot".

„Nu mai poți, "— grăi dînsul și începu să se plimbe prin iatacul strîmt.

O 'nțelegea. Nu o dată, dând cu barosul, s'a gândit, că o să ajungă aici lucrurile, și se simția ca fierul pus pe nicovală.

El se oprì în fața ei.

„Ași face eu bine, — o 'ntrebă, — dac'ași zice să stai când tu-mi spui, că nu mai poți?"

„Nu, — răspunse ea, — căci te-ai căi 'n urmă și ar fi și mai rău."

„Atunci faci ce vrei, — zise el. — Dacă poți să mă lași singur în casa aceasta și crezi, c'o să te simți mai bine aiurea, așa să faci.

Eu îți spun numai, ca mie o să-mi fie foarte greu."

„Dar de ce folos mai pot să-ți fiu?! — întîmpină ea. — D-ta nu mai ții seamă de mine; îți sunt par'că n'ași mai fi, și tremur în fie-care clipă ca nu cum-va să se 'ntâmple ce-va ce mi-ar strica toată viața."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Ce-ar putea să se 'ntâmple!?“ — întrebă el cu un fel de sfială.

Ea se apropie de dînsul.

„De ce ai plecat așa'n pripă, ca s'o aducî înapoi!? — șopti ea. — Ce s'a petrecut acolo?— cine mai era acolo? — de ce te temeai?“

El se uită strâmtorat la ea.

„Nu știu ce-ți va fi întrat și ție în cap de mă iai așa de scurt, — grăi dînsul. — Vorbe, care se șoptesc pe aici .. proștii .. lucruri, care sunt peste putință.“

„Ba sunt cu putință, — stărui dînsa; — toate sunt în lumea aceasta cu putință, la ori-și-ce poți să te aștepți; de multe ai să te temi.“

Acum era timpul să-i vorbească; ear sîmția înse, că nu poate.

„Eu nu vreau să zică cine-va, nici să crezi tu, că mă pun între tine și Fira, — urmă ea. — Să mă ferească Dumnezeu! — mă uit înse la ea și văd că i s'a 'ntîmplat ce-va. — Nu știu, ce, dar i s'a 'ntâmplat. Păzește-o! N'o lăsa singură! N'o scăpa din ochi, căci pe sufletul D-tale rămâne. Eu ce fac după plecarea D-tale cu ea când o văd că are nu știu ce cu mine, încât m'aștept în fiecare clipă să-mi sară'n cap!? — Cum rămânem noi amândoua fără de D-ta în casa aceasta!?“

Dinu stetea și nu mai știa ce să-i zică și ce să-i facă.

Acela-și lucru ca și cu Andreiu.

„Tu știi ce-va ce nu-mi spui“, — stărui dînsul. Acum trebuia să-i vorbească, — dar tot nu putea.

„Multe vor fi, pe care nu pot să ți le spun, — grăi dînsa. — Și D-ta vei fi știind nu una, pe care nu mi-o spui. — Vorba e, că lucrurile nu mai pot să rămâie așa, cum sunt: ce mai fac eu aici!?“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El trebuia să aleagă între amândoue, dar nu putea. Acum, în clipa aceasta, când se uita 'n ochii ei, nu ar mai fi stătut câtu-și de puțin la îndoială, dar mai ales după cele petrecute la Răstoacă se sîmția legat și era pătruns cu desăvîrșire de sîmțământul, că s'ar călî toată viața lui, dacă s'ar pripi acum,

El o cuprinse cu brațul, se plecă puțin și i se uită 'n fața.

„Rabdă, — îi zise cu glas stăruitor, — și nu mă părăsi, că mie mi-e destul să te știu, că ești aci, că ochii tăi văd și că pot să stau din când în când de vorbă cu tine. — Cum mi-așî căuta eu de treabă, dacă nu te-așî mai ști pe tine în casa aceasta. Tu ești destul de înțeleaptă, ca să te știi pune bine cu ea, — urmă el netezindu-i cu mâna lui mare părul pe frunte, — și-o faci, dacă te rog eu."

Marghioala era biruită, ba par'că un sîmțământ de milă o cuprindea când se gândia la Fira.

„Ce nu sunt eu în stare să fac pentru D-ta când știu ca vrei!?" — grăî dînsa uitându-se cu ochii umezi în fața lui.

Altfel stetea dînsa acum în fața Firei și altfel i se uita în ochii plini de mânie.

„Cum s'a 'ntâmplat de te-ai întors atât de curând acasă? — o 'ntrebă ea după plecarea lui Dinu. — Vorba era să stați câteva săptămâni".

„Asta o vei fi știind tu mai bine decât mine, — răspunse Fira fără-ca să-și stăpânească mânia.— Se vede, că i-ai spus toate minciunile, ba și mai mult."

„Ce minciuni!? — răspunse Marghioala. — Ceea ce știu eu și puteam să-i spun lui sunt tot lucruri adevărate. E adevărat, c'ai făcut la Poiana Țapului cunoștință cu un Văleanu oare-care și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că te-ai întâlnit în mai multe rânduri cu el. Dumnezeu imi vede sufletul și știe, că nu mă 'ndoiesc, c'a fost în toată nevinovăția, dar e adevărat că lumea zice, că v'ați plimbat pe la Predeal și pe la Brașov, c'ai stat atâta timp închisă 'n casă fiind-că-ți era rușine să ieși în lume și că ai plecat acum de a casă cu o moașă îmbrăcată în haine de călugăriță. — Aceste, — urmă ea stăruitor, — nu sunt minciuni, ci lucruri adevărate: în adevăr așa zice lumea și-o zice fiind-că D-ta ai fost ușuratică și le-ai făcut toate de capul D-tale".

Fira-și acoperi fața cu amândouă mânile.

„Le va fi știind înse Nenea Dinu ori nu, — urmă ear Marghioala, — aceasta n'o știu. — Știu înse, că de la mine nu le-a aflat și că nu le crede. — D-ta vezi, că nu le crede, căci altfel ar vorbi și s'ar purta, dacă le-ar crede, și-ți spun eu, că le-ar crede, dacă i le-ași spune eu, fiind-că eu nu-l mint nici o dată, dar nu i le spun, căci mi-e rușine și mi-e milă și de el, și de D-ta, și de Cocoana Lina."

Fira stetea ear smerită 'n fața ei, dar tot nu-i spunea nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

Mintea omenească e ca apa mării 'n necurmată mişcare. Stai şi lucrezi, ear gândurile ţi se'nşiră ele de ele, şi te miri adese-ori ce lucru de nimic ţi se iveşte în minte ca amintire din trecutul depărtat. Cu atât mai vârtos trăieşti cu sufletul în trecut când n'ai nici o treabă ca Văleanu, care mai din îndemnul său propriu, mai în urma stăruinţelor cumnatului său plecase'n străinătate, ca să uite partea cea din urmă a vieţei sale şi să se întoarcă încetul cu încetul la cele de mai nainte.

El se oprise la Braşov. Îi plăcea oraşelul acesta pentru-că din zor de zi până seara uliţele lui sunt pline de oameni, care nu umblă, ci alearga'n treburile lor şi n'au vreme să se uite la dreapta ori la stânga şi să cerceteze, cine sunt şi'n ce treburi umblă aceia, cu care se'ntâlnesc. Se plimba aşa singur pe aleele nesfîrşite, deşi frunzele se scuturaseră, îşi lua masa mai ici, mai colo, citia prin cafenele gazete se uita prin foile ilustrate şi se simţia destul de bine. Gândurile îi erau însemereu duse şi de cele mai multe-ori supărătoare.

Un desgust adese-ori foarte viu îl cuprindea când i ce impuneau reamintirile zilelor petrecute cu prietenii săi fie la Bucureşti, fie la Paris. — Mai ruşinea, mai o dureroasă desamăgire i se ivia'n suflet când îşi aducea aminte de cele petrecute la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md-1901-1932

Buşteni. Soare, lumină şi oare-care bucurie i se revărsa peste toate numai când se gândia la baba de la Răstoacă, la plimbările, pe care le făcea cu droaia de copii pe la livezi, pe la viie, prin păduре şi abia acum îşi dedea seamă despre slăbiciunea, pe care o avuse bătrâna pentru Mariţa, fina ei mereu voioasă, plină pe zel, mereu neobosită şi fericită când putea să ia asupra ei o sarcină cât se poate de grea. Era, aşa i se părea acum, o viaţă, în care omul foarte uşor se perde pe sine însu-şi.

După vre-o opt zile tot s'au găsit şi la Braşov oameni care au început să se uite mai cu din adins la omul răsleţ ce-şi petrecea viaţa aşa singur şi să se'ntrebe, cine-o fi el şi 'n ce treburi va fi umblând.

In dată-ce a sîmţit-o aceasta, Văleanu a plecat — puţin îi păsa unde. A mai stat la Pesta, la Viena, la München, la Zürich şi tocmai după Craciun li-a scris celor de acasa, că a sosit la Paris bine şi sănătos.

Ori-şi-unde s'ar fi aflat şi ori-şi-ce s'ar fi petrecut împregiurul lui, el petrecea mereu în trecut şi mai bucuros la Rastoacă.

Pe la sfârşitul lunei Fevruarie, când au început să se topească zăpezile, el se'ntreba, cum va fi ieşit din iarnă rapiţa şi grâul, pe care-l lăsase atât de frumos, şi-i era dor de ţară.

„O fi de Paşti, o fi ce-va mai nainte ori ce-va mai târziu, — îşi zicea el, — când iese lumea la câmp, trebue să fiu şi eu acolo".

Când a sosit la Răstoacă, a găsit aici o lume cu totul schimbată.

Din toate cele spuse cam alandala de mătuşa lui un singur lucru i se deslușea: că Fira a venit la schit cu logodnicul ei, că ea a stat de Paşti la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932
masă cu părinții și cu sorurile lui, că toți au găsit-o foarte drăguță și că ea se afla la schit.

Dacă i s'ar fi spus aceste mai nainte de plecarea lui, el ar fi fost cuprins de-o viuă frământare sufletească. Acum, după patru luni petrecute 'n mijlocul unei lumi sgomotoase, el abia mai putea să și-o înfățiseze pe Fira în gândul lui și-i era greu să-și dea seamă, cum s'au petrecut lucrurile, ca el să-și schimbe așa de o data întregul fel de a fi. Stând așa singur în timpul petrecerii lui în străinătate, se încredințase în nenumărate rânduri el însu-și pe sine, că prea sunt el și Fira departe unul de altul pentru-că să se mai poată întâlni, nu mai ținea să fie înpins spre ea și se simția ușurat știind, că dînsa e logodită ceea ce-i spusese într'un rând și ea. Erau sfârșite toate, și el putea să facă tot ceace vrea.

Duminecă dimineața, când a aflat, că dînsa a plecat în pripă de la schit, el era cu toate aceste dureros atins, și acum dorea s'o vadă.

Vecinica presupunere, că 'n viața omului minciuna ține atât de des loc de adevăr: nu se 'ndoia că dînsa a plecat din adins când a aflat, că el a sosit, și bănuia, că Dinu știe și el ce-va, poate chiar dela dînsa, — ceea ce-l jignia adânc.

Aceste ear îi rescoliau sufletul și-l duceau spre dînsa.

Din clipa șosirii lui el fusese cuprins de simțământul, că nu mai e la Răstoacă lumea cum a fost. — Luța, Anica și Ghinea umblau mai în vârful degetelor prin casă și vorbiau mai încet, deși Cocoana Marița nu mai era ursuză. Marița, Caliopi și droaia de copii nu mai veniau pe la curtea boierească, deși îl iertase Cocoana pe Părintele Neagu. — Nu mai era nicăiri veselia de mai nainte, și Duminecă după amează-zi el a ieșit singur spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

livezi, unde nu mai era atât de frumos . ca mai nainte, de și era soare, adiere primăvăratică, iarba încolțise și pomii erau înmuguriți.

Luni după prânz, auzind ciocăniturile lucrătorilor, care 'ncepuseră să închee baratca, el se coborî în ogradă.

Îi era, par'că-i vine să se'toarcă ear la deal când îl zări pe Dinu, care era posomorît și smância oare-cum și arunca lucrurile ce-i treceau prin mâni.

Tot nu putuse Budini să puie mâna pe bani fără de scăderea cuvenită.

Nu tocmai aceasta-l supăra însă.

„Ți-e ușor D-tale, — îi zise lui Budini, care-l încredința, că altfel nu sepoate. — D-ta n'ai să-i dai nimănuia socoteală. Eu cum o trec însă'n condică".

„Scrii acolo — „cheltueli de mijlocire" — și pui suma", — grăi Budini. — Înțelege ori-și cine de ce e vorba. — Asta ți-o pui în socoteală când faci prețurile".

Aceste cheltueli de mijlocire îl rodeau pe Dinu, căci nu treceau de la el, ci de la văduvă și de la copii.

Când îl zări dar pe Văleanu, se uită la el parc'ar fi voit să-l întrebe: „Dar la D-voastre cheltuelile de mijlocire sunt lege ?"

In clipa aceasta răsări ca din pământ un cățălandru deșirat și lățos și se răpezi ca din pușcă la Văleanu și 'ncepù să se gudure 'mpregiurul lui, să-i sară pe umeri zăpăcit de bucuria revederii.

„Ursule, — Ursule: — grăi Văleanu viiu mișcat și începu să-l mângâie.— Tu tot mă mai cunoști, tot îți mai aduci aminte de mine, — par'că numai tu".

In vreme-ce el mângâia cânele. Vlaicu, care-l zărise mergând spre lucrători, grăbi la dînsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Ursu de o dată se oprì, se 'ntoarse şi începù să-l latre par'c'ar fi voit să-l sfîşie ca nu cum-va să se apropie.

„Asta-i, — grăi Vlaicu mânios, — o s'ajung să nu mai pot umbla prin curtea casei mele!"

„Se vede, că te vei fi uitat vre-o dată rău la el," — îi zise Văleanu şi-l chemă şi mângâiè pe Ursu, ca să se astâmpere.

Dinu se 'ntoarse spre Vâleanu şi se uită cu ochii lui limpezi în faţa lui.

„E minune — cum îi cunoaşte cânele pe oameni, — zise el încet. — Uite, pe mine nu m'a văzut nici o dată şi tot nu mă latră."

Cu vorba aceasta şi-a deschis fără-ca să vrea drum la inima lui Valeanu, şi foarte în curând Vlaicu a trebuit să simtă, că Văleanu îi este neapropiat.

Stetea omul trăit în trăndăvie şi moleşit de plăceri şi se uita cu un fel de sfială religioasă la muncitorul cu braţe vânjoase, care lua drugii de fier şi umbla cu ei par'c'ar fi trestie şi nu obosia nici odată. Şi tare că braţul îi era şi sufletul: vorba lui scurtă nimeria că barosul drept la ţintă şi nu şovăia nici la dreapta, nici la stânga.

Ce putere de om! — Ce frumoasă viaţă!

Eară el însu-şi!?

Stetea uluit când Dinu i-a vorbit câte-va zile în urma despre „cheltuielile de mijlocire" şi-i venia. cuprins oare-cum de frică, să-l roage, ca să nu li-o mai spună şi altora.

„Lasă-l, — îi zise. — E un nemernic, un mişel."

N'avea în el destulă vîrtute, ca să se ducă şi să-l scuture pe Vlăicu, dar nici destulă inimă, ca să zică „Dau de la mine!"

„E prost de blajin şi bun ce e," — îşi zise Dinu şi-l lăsă 'n pace.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dinu și Vlaicu însă chiar și fără cheltuieli de mijloeire erau doi oameni, care numai hărțuindu-se putem să trăiască alături în acea-și lume. Dinu nu putea să-l vadă 'n ochi pe cracanatul cu barbă roșie, li-o spunea aceasta tuturora, ba era pentru el un fel de mulțumire diavolească să i-o arate și lui Vlaicu. Acesta, om cumpenit, se făcea, că nu înțelege, dar îl păștea și-și dedea silința să-l ție departe și de Văleanu, și de popa, cel puțin de o cam dată, până-ce nu va fi venit sperietura.

Nu se mai supăra Vlaicu când Văleanu ieșia la câmp, unde munca era 'n toiul ei, ci stăruia mereu să-l ducă cu dînsul în vreme-ce Dinu își urma cu ai săi și cu Budini lucrarea în ogradă.

Umblând așa amândoi pe câmp, Vlaicu îl pipăia mereu pe Văleanu, ca să se dumirească, ce e cu fata fierarului, care tocmai acum nu mai vine pe la Răstoacă. Văleanu se feria, dar întra din ce în ce mai tare în bănuiala, că Vlaicu știe ce-va și-l știa de frică de-oare-ce rău ar fi putut să vie lucrurile, dacă i-ar fi șoptit ce-va lui Dinu la ureche.

Cam așa ar fi mers lucrurile toată vara, dacă n'ar mai fi fost la Răstoacă și Ciornă.

El stătuse 'n timpul, când popa era hărțuit, zîmbind cu mulțumire la o parte. Acum însă ear îl năpădise veninul și era galben și verde la față, căci nu 'nțelegea, de ce să fie mereu îndopat și de toți miluit popa, care nu face nici o treabă.

Ciornă nu era însă 'n stare să zică vre-o vorbă rea despre cine-va, ci-i punea pe alții la cale.

I-a fost destul să treacă odată-de două-ori pela ogradă, ca să vadă și el cum se lucrează la magazie, pentru-ca să se încredințeze, că nu e traiu bun între Dinu și Vlaicu și că Dinu are trecere și la Văleanu, și la Cucoana.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Traiu bun n'avea însе nici Floria cu Ana, femea rea de gură, care o ţinea una şi strună că toate relele de la Vlaicu se trag. Floria, care acum era om al curţii şi ştia multe, le spunea apoi toate când erau numai ei amândoi, ca să scape de gura ei încredinţând-o, că Vlaicu nu de capul lui le face.

Mai ştia Ana şi de la popa altele, şi dînsa nu era femee, care-şi pune pază gurii. N'avea dar Cioarnă decât să scape vorba „Fierarului să i le spui!“ — pentru-ca în curând Dinu să le ştie şi el toate şi să i le spună şi lui Văleanu.

Văleanu schimbă feţe când Dinu îi spunea, cum se vinde grâul, cum sunt socotiţi oamenii, cum şi-a luat popa pogoanele şi lemnele, cum au scos Vlaicu şi Palea porumb din coşare, lemne din pădure şi butoaie din pivniţă.

El ştia să preţuiască banul şi-i era şi greu, şi ruşine, dar se temea de Vlacu şi nu-i remânea decât să spună, că toate cu voia Cucoanei Mariţei s'au făcut.

„Dar cheltuelile de mijlocire!?“ — îşi zise Dinu.

Nu! — Acum nu-i se mai părea Văleanu blajin şi bun, ci un nemernic, care nu 'ndrăzneşte fiindcă va fi făcând şi el ca cumnatul său.

— Alt-fel de om inginerul.

„Da! — grăi Budini, care era pe sfârşite cu betonul temeliilor. — Acela e om de 'nţelegere. Îl ştiu, c'am lucrat cu el“. Era acela-şi, cu care Costache îngroşase vergelele.

„Ce păcate; — nu sunt în lumea aceasta şi oameni cum se cade!?“ — esclamă Dinu.

„Nu pot să fie, — răspunse Budini — De la unul se spurcă toţi. — Dar ce-ţi pasă!? — negoţătoria e negoţătorie: câştig să fie şi oamenii, prin care-l ai, nu te privesc. — Dacă îţi dă el lucrarea, ai câştig bun: asta s'o ştii“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Tot cu cheltuieli de mijlociire“, — întimpină Dinu.

„Nu te privesc, — stărui Budini: — le pune el toate la cale.

Putea Dinu să zică — nu! — când erau la mijloc văduva și copiii ei? —

Nu.!

Apele umflate'n timpul celor din urmă doi ani rupseseră mai multe poduri. Era cestiune de gospodărie, că ferăria de la aceste poduri să nu mai zăcă părăsită în câmp și d-l Lăescu urma s'o vândă cu observarea tuturor formelor, ear Budini dedea cel mai mare preț.

Tot d-l Lăescu făcuse planuri și devise în regulă pentru alte poduri.

Remânea deci numai, ca Budini și Dinu să se facă tovarăși și să le tragă podurilor o văpsea bună pentru-că d-l inginer să nu facă greutăți la luarea în primire a lucrării

Cheltuielile de mijlocire erau fără îndoială cam mari, dar nici câștigul nu era mic.

Lucrul trebuia însă să se facă cu grăbire, căci suferia comunicațiunea.

Ei, bine! — la Răstoacă nici Văleanu, nici mai ales Vlaicu nu dădeau zor. Putea magazia să fie gata și mai pe toamnă, după-ce se va fi vândut grâul, Dinu a lăsat deci un lucrător cu doi ucenici la Răstoacă pentru-ca să ciocănească încetul cu încetul, eară el a trecut cu cei-lalți lucrători și cu alții, pe care i-a mai învoit, la poduri și venia numai din când în când-așa mai în grabă, ca să vadă, cum înaintează lucrările la magazie.

Așa îi mai plăcea și lui Vlaicu, ba și lui Văleanu, care a ajuns în curând a dori, ca Dinu să nu mai fie și el pe lume.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

„Toate se mișcă 'ncet, se târăgănează și se amână de azi pe mâne“, — își zicea adese-ori Dinu, care era obicinuit să meargă răpede înainte.

Umbla de ici până colo, dedea zor, punea pretutindenea mâna, ca să urnească, mai dedea Duminecile și zilele de sărbători — așa pentru câte-va ceasuri — pe acasă, alerga, ostănia și-și bătea capul, dară spor nu vedea.

Pe la Rusalii crezuse că va fi gata cu magazia, ear acum se temea, că va lucra și toamna la ea. In atelier se'ngrămădiau tot mai mult lucrările și lucrătorii nu le mai puteau birui. Podurile înaintau, ce-i drept, dar încasările se făceau cu anevoia.

După socoteala, pe care și-o făcea'n capul lui, într'un singur an câștiga mai mult decât în cei cinci, de când era tovaraș, împreună; cheltuielile de mijlocire-i încurcau însă socotelile, căci afară de înginer mai erau pe la casierie și prin alte biurouri destui, care opriau hârtiile'n loc, dacă Budini nu le făcea drum. Avea să iee și nu se'ndoia, că va și lua bani buni, dar deocamdată cheltuia de la dînsul, ba mai fusese nevoit să-i trimită și lui Tănase trei mii de lei.

Ori-și-cât de nesuferite i-ar fi fost socotelile, purtarea lor a fost timp îndelungat una din multumirile vieții lui, căci stetea la ele mai înteiu cu Marghioala, apoi cu Fira. Acum avea ici o fițuică,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

colo alta, ear când trecea în condică, o făcea prin ascuns, ca să nu jignească nici pe una, nici pe alta din ele și să nu mai fie nevoit a da explicațiuni, și nu-și mai lăsa condicile la vederea ori-și-cui. — O apucase și el fără-ca să-și dee seamă pe drumul bătut de lumea, în care trăia, și nu le mai spunea toate — nici Marghioalei.

„Cum o duceți?“ — o'ntreba el când ajungeau să fie singuri și ear o mângâia netezindu-i părul de pe frunte. După-ce apucase o dată așa, nici că se mai putea altfel, căci ea s'ar fi simțit jignită.

„Bine, chiar foarte bine! — răspundea dînsa. —Când nu ești D-ta aici, e foarte drăguță, cară mie-mi este dragă, asta o știi, și dacă vrei D-ta le rabd toate de la dînsa“.

„Ești fată cuminte“,— îi zicea el, o mângâia din nou, și atât era destul, ca să poată pleca liniștit.

In ajunul Rusaliilor ear a venit Maica Starița să cumpere mai una, mai alta pentru sărbătoare și ear le-a poftit pe fete la schit.

Din vorbă'n vorbă Fira a aflat, că nepotul cocoanei e tot la Răstoacă, dar nu zicea, că nu se duce, ba chiar ținea să se ducă. Ii trecuse, ce-i drept, și focul, și frica, dar o adimenia gândul, că acum poate să se plimbe, să stea de vorbă ori să iea masa cu el fără-ca cine-va să se mai întrebe, de unde și până unde se știu unul pe altul.

Dac'ar fi fost de față Marghioala și-ar fi scăpat cine-va vorba „Văleanu“ tot nu sa'r fi dus Fira la Răstoacă, n'a scăpat însă nimeni în fața Marghioalei vorba aceasta, și Dinu a dus-o chiar el pe Fira, — căci putea s'o facă acum, după-ce lumea nu mai vorbia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La Răstoacă ear se porniseră lucrurile ca mai nainte.

Popii îi venise, ce-i drept, sperietura. Umbla mereu pe la Protoiereu și pe la consistorii în vreme ce Ciornă zîmbia, eară Vlaicu-și căuta liniștit de treburi".

„De geaba! — zicea Maica Stariță. — Asta nu se mai sfârșește. Bunăvoință Cocoanei nu-ți este de nici un ajutor, și tot n'o sa-ți rămâe decât să măriți pe Marița și să-ți lași ginerele aici".

Așa zicea acum și popa, care voia cu ori-ce preț să spună ceea ce știa și vedea, că n'o să poată vorbi câtă vreme stă la Răstoacă.

Deocamdată însă Marița ear mergea la curte și era mâna dreaptă a Cocoanei, droaia de copii ear se aduna și Văleanu ear își făcea plimbările prin livezile înflorite cu Marița și cu Caliopi, cu droaia de copii și cu Ursu, care alerga și acum după păsari și-i lătra pe trecătorii, care nu-i plăceau, — ear ar fi rîs cu multă poftă prietenii lui de odinioară, daca l'ar fi văzut plimbându-se asftel în rând cu copiii.

Cu toate acestea tocmai printr'înșii a ajuns el unde se afla. Trăit încă din timpul copilariei lui în mijlocul lumii mereu sbuciumate, el se speria de liniște și de singurătate și avea neapărată trebuință de sgomot și de gălăgie, de o mișcare cât se poate de vină înpregiurul lui. Ce-avea el cu Marița și cu Caliopi? — ce-avea cu copiii? Ce-ar fi putut să le spună ori să afle de la dînșii? Ținea să aibă lumea aceasta înpregiurul său. Find-că-l lasă în pace și nici nu-i spunea, nici nu-l întreba nimic, ci-i cânta oare-cum la ureche și-l făcea din când în-când să zîmbească. Tot cam așa au rămas lucrurile și după-ce a venit Fira la Răstoacă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19

Se şterseseră oare-cum toate în sufletul lui, şi chiar şi dacă n'ar fi fost la mijloc şi temerea de Vlaicu şi de Dinu, îi era destul gândul acum învechit, că toate s'au sfârşit pentru-ca să nu se mai emoţionate când o'ntâlneşte.

Nu aşa şi Fira, care abia de curând trecuse prin vii sbuciumări şi-şi dete seamă, ca-l înşeală pe Dinu, care na'r fi adus-o, dac'ar fi ştiut ce-va.

„Imi pare foarte bine, — grăi Văleanu când Maica Starița îi prezentă pe Fira. — Domnişoara şi eu ne cunoştem încă din anul trecut. Ne-am văzut la Buşteni".

Firei ear îi trecu un fel de sloiu de ghiaţă prin inimă în vreme-ce Văleanu se uită la Starița şi la Dinu, ca să vadă din feţele lor, dacă au fost ori nu atinşi de vorbele lui.

Toate semnele arătau, că nu ştiu nimic şi găsesc, că e lucru firesc, ca oamenii să se'ntâlnească, dacă stau un timp oare-care în acea-şi localitate.

Fira şi Văleanu se uitară pe furiş unul la altul.

Nu mai era ce-a fost.

El o găsia cu desevîrşire schimbată. Slăbise mai crescuse ce-va, se desşirase oare-cum, îi pierise carnea de pe trup, îi ieşiseră şi umerii obrajilor, şi falcile, nu mai era'n faţa ei frăgezimea, nici sburdalnicia copilărească, pe care o ştia el, dar îi părea mai pătimaşă.

Şi ea-l găsia schimbat, — cu totul alt om, mai aşezat şi mai nepăsator.

A doua zi de Rusalii Dinu a plecat în treburile lui, şi după ameaza-zi Văleanu a ieşit, ca de obiceiu, cu droaia şi cu cele două fete şi s'au dus la schit, de unde au luat şi pe Fira dimpreună cu sora ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cele patru fete mari erau nedespărțite, copiii se risipiau mereu și ear se adunau, Ursu alerga și ear se'ntorcea mai ales la Văleanu, care umbla și acum răslet, dar nu se mai simția singur, ci o căuta mereu pe Fira cu ochii și asculta, ca să-i audă glasul. — Din când în când ochii lor se'ntâlniau — la început din întâmplare, apoi din adins.

Abia înse pe'nserate, când se'ntorceau ear spre Schit, că să le ducă pe cele două surori la Maica Stariță, Fira și Văleanu au ajuns, ca din întâmplare, să rămâie mai la o parte.

„A fost frumos și bine," — grăi dînsa.

„Chiar foarte bine și foarte frumos",— o 'ncredință ei, apoi își urmară drumul cât-va timp în tăcere.

„Nu-ți pare D-tale lucru de mirat că am ajuns să ne'ntâlnim aici?" — întrebă dînsul în cele din urmă.

Ea se uită cu oare-care stăruință la dânsul.

„E numai din întâmplare?" — întrebă apasând asupra vorbelor.

„Nu, — răspunse el desghețat. — Tocmai din întâmplare nu e. — Nu poți D-ta să-ți închipuești, prin ce sbuciumări sufletești am trecut eu".

„Nu prin atât de mari ca mine", — îi venia ei să zică, dar ea nu mai era copila de mai nainte și se stăpâni.

„De ce? — îi zise. — Eu îmi închipuiam, că puțin te turbură cele petrecute, și fără îndoiala e foarte rea idee îți vei fi făcut despre mine. — Aveai de altminteri și toată dreptatea".

„Nu, Domnișoară, nu! — stărui dînsul. — D-ta îți vei fi făcut despre mine o idee rea",

In Fira ear ieși la iveală femea îndărătnică.

Nu zic, că nu, — răspunse ea. — N'ași fi crezut, că „D-ta ești în stare să le vorbești despre cele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?d=1901-1932

petrecute între noi unor oameni, căre-au umplut lumea — spunând și ceea ce nu e adevărat".

Văleanu rămase încremenit.

„Eu, Domnișoară? — îi răspunse. — Nici odată, — nimenui"!

Mariţa, Caliopi și Leanca ear se apropiară și le curmară vorba, încât numai prin o stăruitoare strângere de mână au putut să se 'ncredinţeze unul pe altul, că doresc, mult doresc să mai vorbească.

Vlaicu stetea la pândă.

Abia acum se porniau în gândul lui lucruriie după cum le croise el.

„Și voi ce-aţi mai făcut azi? — o' ntrebă el seara pe Caliopi, care trebuia să iea parte la toate plimbările tocmai pentru-ca el să poată afla de la dînsa ceea ce voia să știe.

„Ne-am plimbat," răspunse Caliopi.

„Știu, că v'aţi plimbat, — îi zise tatal ei. — Dar Văleanu ce face și ce mai zice când vă plimbaţi?"

„Se plimbă și el, — răspunse ear Caliopi,— și nu zice nimic. El e tot singur și nu vorbește cu nimeni".

Vlaicu nu mai stărui. Era, la urma urmelor, de sine înţeles, că 'n faţa copiilor și a celor l'alte fete el se ţine departe de dînsa.

„Dar înţelegere tot vor fi luând să se'ntâlnească și singuri, — își zise și ziua următoare-l chemă pe Floria și-i spuse să-l păzească pe Văleanu, să-l urmărească ori de câte-ori va fi ieșind fie singur, fie cu altcine-va și să vie serile, ca să-i spună.

Lucrul acesta ar fi putut înse să iasă pe placul lui Vlaicu numai dacă Văleanu ar fi fost în adevăr singur. Nu mai era înse cu putinţă să-l găsești pe Văleanu fără de Ursu, care alerga, ce-i drept, și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

lătra mai pe unul, mai pe altul, dară ear se 'ntorcea la Văleanu şi se uita'n ochii lui par'c'ar fi voit să-l întrebe: A fost bine? — mai vrei ce-va? — Eară când Văleanu se opria unde-va ori se aşeza, Ursu se'ntindea cu capul pe labe, sta liniştit, ciulia din când în când şi săria 'n picioare în dată-ce simţia prin apropiere ce-va ce nu i se părea a bine.

Era, vorba lui Dinu, peste putinţă să se uite'n ochii lui Vlaicu fără-ca să latre: cum ar fi fost cu putinţă să se uite'n ochii lui Floria fără-ca să-l simtă, că are gând rău!? Nu, ori-şi-ce-ar fi făcut Floria, el nu se putea apropia, căci Ursu-l mirosia de departe şi 'ncepea să latre şi i-au fost lui Văleanu destul câte-va zile, ca să-şi dea seamă, că e urmărit de Floria, şi să se păzească.

Ce putea să afle Vlaicu de la Floria?

Tot ceea ce-i spunea şi Caliopi: Ne mai plimbăm, mai odihnim şi Văleanu stă mai cu una, mai cu alta la depărtare potrivită de vorbă, eară Ursu se uita din când în când în ochii lui şi sare când simte ce-va.

„Dar va fi mergând, prostule, fie ziua, fie peste noapte, unde-va", — îi zise Vlaicu.

„Nu se poate, boierule, — răspunse Floria — Il simte cânele şi se ia după el şi-l dă de gol"!

Aşa şi era în edevăr.

Chiar şi dac'ar fi voit, Văleanu nu ar fi putut să scape de Ursu, care-l păzia de toate relele.

Nu ţinea însă Văleanu să scape de Ursu. Era un farmec nespus şi-o nespusă dulceaţă în aceste convorbiri urmate oare-cum pe furiş, ici o bucăţică, colo alta, azi începute şi mâne continuate.

Tocmai pentru-că grăbiau, nu mai aveau timp să umble cu încungiur, ci şi le spuneau toate făţiş şi cu oare-care îndrăzneală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

S'a 'ncredințat Fira, că nu de la el au pornit vorbele, ci de la prietenii lui, care-au sîmțit ce-va și-au născocit ceeace nu puteau să afle.

„Nu era oare mai cu minte să facem plimbarea și la Predeal, și la Brașov? — zise el. — Lumea tot crede, că am făcut-o. — D-tale nu-ți făcea înse plăcere așa ce-va".

„Te 'nșeli, — îi răspunse ea. — Ardeam de dorința de a o face, dar mă temeam; azi îmi pare înse bine că n'am făcut-o".

Mai departe nu putură urma, căci se 'napoia Leanca.

„Și de ce-ți pare bine?" — întrebă el ziua următoare.

„Pentru-că nu știu, unde-am fi ajuns," — răspunse ea.

„Unde? — grăi dînsul. — Ne-am fi dus mai departe și-am trăi azi fericiți unde-va".

„Fericiți nu," — întîmpină dînsa.

„De ce nu?" — întrebă ear dînsul.

„O, Doamne, — îi zise ea, — dar trăia atunci tata, am mamă, am soră, am frați, e o întreagă lume care mă știe: cum ași fi putut să fiu fericită știind, că i-am mâhnit adânc"!?

„Și-l mai ai și pe dînsul," — grăi Văleanu cu un fel de răutate.

Se apropia Caliopi și Fira nu putu să mai spună decât vorbele: Da, și pe dînsul.

Grăite'n pripă și cu oare-care 'ndărătnicie, vorbele aceste-i jigniau adânc pe Văleanu.

„Și ții D-ta în adevăr atât de mult la dînsul? — întrebă el ziua următoare.

Fira se uită lung în fața lui,

„Nu știu, ce să-ți răspund, — grăi dînsa, — căci ori-și-cum ți-ași spune-o, D-ta tot n'o să înțe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ramuri-1901-1932

legi ce-mi este el. — Ar trebui să-l cunoşti mai bine şi ai înţelege-o şi fură-ca să ţi-o spun".

„Îl cunosc — răspunse Valeanu. — E om straşnic cum n'am mai văzut în viaţa mea, — şi ţi-e frică de el."

Ea dete din cap, apoi se uită înpregiurul ei.

„Nu-l cunoşti, — grăi dînsa după ce se'ncredinţă, că nu e nimeni prin apropiere. — D-ta poţi să te temi de el, dar eu nu mă tem şi nu am de ce să mă tem. — Dac'aşi fi făcut ceeace ziceai D-ta şi ceea ce atunci, ameţită, cum eram, aşi fi şi fost în stare să fac, nu m'ar fi iertat nici o dată părinţii D-tale, pe care acum îi cunosc, încă mai puţin m'ar fi iertat surorile D-tale, pe care deasemenea le cunosc, şi mi-ar fi amărât viaţa sora mea şi fraţii mei, dară m'ar fi iertat mama şi cucoana Mariţa, eară el mi-ar fi plâns de milă. — Uite, — adaugă dînsa, — aşa e dînsul şi aşa să-l ştii".

Nici odată în viaţa ei nu şi-l gândise cu atâta claritate ca'n clipa aceasta, dar nici Văleanu nu-şi inchipuise nici o dată, că poate un bărbat să se ridice atât de sus ca Dinu-în gândul unei femei.

Nu era nimeni prin apropiere şi nici nu venia nimeni spre dînşii; ei cu toate aceste curmară vorba. Ei îi părea rău dea fi spus ceea ce a spus, eară el se uită la dânsa ca la un fel de minune.

„Domnişoară, — grăi dînsul într'un târziu oarecum gângăvind, — nici să nu te superi, nici să nu rîzi de mine, dacă-ţi mărturisesc, că nu'nţeleg, de ce ai venit aici"!

„Asta e alta, — răspunse ea. — Aşi putea să zic, că-mi face plăcere şi că mi se pare nevinovată plăcerea aceasta; n'ar fi însă adevărat. Crezi D-ta, că nu-mi dau eu seamă, că am făcut o mişelie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

viind chiar cu el aici, unde toată lumea ne socoteşte logodiţi!? — N'am făcut-o însă şi n'o fac, ci vin toate peste capul meu, — adaugă ea stăpânindu-şi glasul, — ear vinovat eşti D-ta, care m'ai scos din minţi„.

Văleanu se mai apropie de dînsa.

„Dacă e aşa, Domnişoară, — îi zise stăruitor, — să mergem chiar acum la cucoana Marița şi să rămânem aici despărţiţi de toată lumea, retraşi, trăind numai unul pentru altul".

Marița şi Caliopi veniau să-i aducă Firei din florile adunate de ele.

„Asta n'ar fi fericire, — grăi Fira' n pripă, — nici pentru D-ta, nici pentru mine mai ales. O zici acum şi'n clipa următoare-ţi pare rău c'ai zis-o. Am face-o odată aruncându-ne cu ochii închişi în valuri şi ne-am căl de o miie de ori".

Copiii alergau după fluturi, Ursu lătra'n urma lor, Caliopi auzise cele din urmă vorbe, eară Floria stetea'n depărtare şi se uita.

Ce-ar fi putut însă fie Caliopi, fie Floria să'l înţeleagă şi să-i spună lui Vlaicu!?

Dinu chiar el însu-şi dac'ar fi auzit şi-ar fi văzut, ar fi zis, că nu e nimic când nu poate nimeni să zică ce-va.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

„Tot are dreptate Palea, — își zise Philopolu când primi Palea biletul cu rugămintea de a trece iar pe la Episcopie, ca să pună în mișcare afacerea popii. — Nu mai încape îndoală, că e țîcnită Cucoana Mariţa şi zănatică. Azi se supără, mâne-i trece şi poimâne ear îi vine, încât pune toată lumea în picioare Hotărît că sunt cuvinte pentru punerea ei sub interdict".

Palea şi Vlaicu ar fi putut sări mai spună şi altele chiar mai temeinice, dar acum Palea nu mai ținea, ear Vlaicu nu ținuse nici o dată să i se facă la bătrâneţe o asemenea supărare.

Mai tare convins era d-l Philopolu, peste câteva zile când a trecut pe la dînsul Maica Stariţă cu rugămintea Cucoanei Mariţei, ca să facă ce o face pentru-ca Episcopia să-l lase pe popa'n pace.

„Ear s'a schimbat!? — zise el supărat. — Eu nu mai pot să fac nimic. Abia eri-alaltăeri am umblat într'un fel şi nu pot să mă fac de batjocură".

Nu putea să-i treacă lui prin minte gândul, că cumnatul său, om în toată firea, advocat şi deputat, l'a minţit când i-a spus. că Cocoana Mariţa ear vrea, ca popa să fie urmărit.

Ce nu e însă omul în stare să facă la strâmtorare!? — O minciună era pentru Palea puţin lucru:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

asta ar fi putut să i-o spună lui Philopolu socrusău, care știa mai multe și începuse a umbla cu gândul de a-și lua măsurile, ca să scape zestrea fiicei sale.

In zadar! — Românul are multă dreptate când zice, că obrazul subțire cu cheltuială se ține.

Nu avea Palea ambițiuni mari, dar trebuia să trăiască păstrând decorul poziției sale și aceasta nu era cu putință, dacă nu i se lăsa pe ici pe colo câte o afacere mai grasă.

El își făcuse bine socoteala când își zisese, că trebuie să-și arate coții, dacă e vorba să se țină seamă de pretențiunile lui legitime. Cei de lai guvern însă, oameni cu bun simț și cu îndelungă practică în ale stăpânirii, țineau să aibă oameni devotați, siguri și în toate împregiurările supun, potriviau dar dinadins lucrurile așa, ca el să ajungă 'n strîmtorare, căci numai cu omul strîmtorat poți să faci tot ceea ce vrei. Au trecut dar și toate legile, și budgetele și fără de votul d-lui Palea. Nu-i rămânea de cât să mai aștepte și să o ducă târâș-grăpiș până-ce ce nu va fi venit o situație mai grea pentru guvern și mai priincioasă pentru el.

Era prea mare zestrea cocoanei Zinchii pentru un om fără de pretențiuni, dar prea mică pentru-ca ei să-și fi putut permite luxul de a fi om independent. Subscria dar cocoana Zinca polițe, car Nace le gira și le plătea le scadență — din ce în ce mai nerăbdător.

O singură scăpare mai vedea Palea: partea din cele două moșteniri, care-i sălta dintr'o dată.

Deocamdată îi era de mare ajutor Vlaicu, de la care lua anticipațiuni pentru ceea ce-o să fie după seceriș și la toamnă.

Era însă la mijloc și Văleanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Aş'! — zise Vlaicu. — Ceea ţi se cuvine, d-le Palea, ţi se cuvine. Pe el îl încurcăm chiar mai uşor decât pe cocoana. — Vorba e, ca popa să ştie de frică".

Eară dopa ştia de frică,

De Sf. Petru el şi-a logodit fata cu un băiat bun, şi era la Episcopie lucru pus la cale, că de dragul bunei păci el se mută şi-şi lasă ginerele la Răstoacă. Cocoana Marița, naşa, care avea să-i cunune, n'o ştia încă aceasta, dar se bucura, ţinea să facă nuntă mare, la care să poftească pe toţi ai săi, şi stăruia, ca cununia să sef acă de Sf. Marie, când era ziua ei şi a miresei.

„Nu cumva ai de gând să ne părăseşti, Părinte" — grăi Vlaicu aducându-şi aminte de planurile Maichii Stariţei.

„N'am vrut'o'n alte timpuri, — îi răspunse Părintele Neagu, — şi cu atât mai puţin aşi putea s'o voesc acum".

Chiar şi dac'ar fi spus însă c'o vrea, nu putea Vlaicu, ori-şi-cât de deştept era, să-şi dee seamă, ce-o să facă popa după ce va fi plecat de la Răstoacă şi era foarte liniştit — ca omul, care-şi ştie puse treburile'n bună rânduială. Singura lui nedumerire era, de ce a pus Văleanu la cale magazia de fer.

Fira şi Leanca plecaseră fără-ca fie Caliopi, fie Floria să fi putut spune ceva.

Nu se'ndoia dînsul, că vor fi având ei ce vor fi având, dar se ascund şi se păzesc.

„Umblă şi tu mai pe aproape şi stăi la pândă, ca să nu te vadă", — îi zise el necăjit lui Floria.

„Nu ţi-am spus, că nu se poate ?! — răspunse Floria. — E afurisitul acela de câne, care te simte de la mare depărtare".

„Eară cânele!?" — strigă Vlaicu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nesuferit i-a fost totdeauna Ursu nu numai pentru — că se ținea de casa popii, ci și pentrucă-l lătra, dar încă mai nesuferit îi era acum.

„N'ai pușcă la tine!? — adaugă el veninos. — Trage-i una!"

Era o vorbă grăită, așa la necaz, fără ca să fi pus vreun temeiu pe ea. Floria însă, care avea năcaz pe Văleanu, și-o însemnă bine. Lui nu îi era de Ursu, care era câne ca toți cânii, ci de năcazul, pe care i-l făcea lui Văleanu.

„Bine, — grăi dar. — Dacă zici d-ta, pot să o fac când îmi vine la îndemână".

Nu-i venia însă la îndemână, căci Văleanu și Ursu erau nedespărțiți și vorba era s'o facă oarecum pe nesîmțite și cu ceva temeiu, când Ursu face'n neastâmpărul lui vre-o stricăciune.

Cocoana Marița nu se mai gândia decât la nunta finei sale, și cum îi treceau multe prin cap, a'nceput să-i dea zor lui Văleanu, ca până la Sf. Maria să fie gata magazia pentru-ca acolo să se facă nunta. Ce frumusețe: ghirlande de frunze de stejar cu flori presărate printre ele, covoare, velințe și ștergare pe pereți, steguțe, mese'ntinse, lume, care trage hora'n lărgime, toate îi jucau cocoanei Mariței una peste alta'n cap, — și așa trebuia să fie.

Dinu, care auzi aceste vorbe, se bucura și el, dacă scăpa de grija aceasta, și ear s'a umplut ograda de lucrători, ear venia Văleanu mai des, ca să vadă cum înaintează lucrările. Ursu ear îl lătra pe Vlaicu ori alerga după curcani.

Vlaicu nu se bucura de graba, cu care se lucra la magazia după a lui părere nefolositoare și era supărăcios, bombănia mereu și scăpa des vorba, c'a ajuns baba'n anii copilăriei.

„Mare pacoste cânele acesta pripășit, — grăi dînsul într'un rând. — Face o mulțime de strică-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciuni, și minune n'ar fi, dacă i-ar da odată cineva în cap.“,

„Ba nu e cătuși de puțin pripășit, — îi zise Văleanu, — că se ține de mine, — și are voe să facă tot ceea ce vrea pe moșia aceasta“.

Dinu se bucura, la urma urmelor, și se uită cu un fel de mirare la el: n'ar fi crezut, că poate să vorbească atât de desghețat.

Nici Vlaicu n'ar fi crezut: întâia oară îi vorbia Văleanu ca om, care se socotește stăpân.

Ursu nu mai lătra, dar stetea la o parte, se uita cu coada ochiului spre Vlaicu și hârâia din când în când printre dinți.

„O să vedem. — își zise iar Vlaicu tot printre dinți, — dacă ești ori nu stăpân. — Vor mai fi și alții, care au să zică ceva“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Fira se pregătea pentru nunta Mariței, și Maica Stariță venise s'o ia.

Dinu terminase magazia și luăse și banii chiar dela Cocoana, prin mijlocirea lui Văleanu, deci spre marele necaz alui Vlaicu fără de nici o scădere. Ținuse dar să fie galant, și Fira a putut să-și comandeze rochia după plac și'n toată lărgimea la una din cele mai bune croitorese, ba Lina, după dorința ei, i-a cumpărat'și-o brățară, o broșa și-un evantaiu de toată frumusețea.

Lina, mamă ca toate mamele, se uita la ea cu ochii muiați în lacrămi și ținea s'o aibă fotografiată întocmai cum are să fie la nuntă. S'a gătit dar Fira până în cele mai mici amănunte, cu peptănătură de bal, cu brățară, cu broșă, cu evantaiul, cu papuci de atlas, ca să meargă la fotograf.

Era frumoasă, în adevăr frumoasă, făcută par'că anume pentru-ca ochii tuturora să zboare după ea, și Marghioala se uita cu o dureroasă admirațiune la dînsa.

„Foarte bine!" grăi Dinu uitându-se cu mare drag la ea, parcă el ar fi făcut-o, dând cu barosul, să fie cum e.

Marghioala suspină odată din inimă și se uită'n ochii lui Dinu, încât el tresări puțin și ce căl de a fi rostit în fața ei acele doue vorbe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„De! — grăi dînsa îndurerată, — ceea ce e bine nu e rochia, nici croiala, ci ceea ce a pus mâna lui Dumnezeu cu atâta dărnicie. Ei îi vin bine toate".

Maica Stariţă se uită dând din cap la ea.

„Tare e drăguţă", grăi dânsa mai pe şoptite.

„Şi cu cine cununâ Cucoana Mariţa"? — o întrebă Dinu pe Stariţă după ce Lina şi Fira plecară la fotograf.

„Mai întrebi? — răspunse Maica. — Cu nepotul ei, cu Văleanu".

Marghioala se rezămă de un scaun: i se clătina pământul sub picioare şi se'nvârtiau toate împregiurul ei, dar ea-şi încleştă fălcile şi-şi stăpâni firea!

„Văleanu? - întrebă ea. - Nepotul cucoanei e unul, căruia îi zic Văleanu? Am auzit parcă de el. Nu e unul, care a fost vara trecută pe la Buşteni"?

„Acela e, - grăi Dinu. - Mi-a spus chiar el, c'a întâlnit-o acolo pe Fira. Ea-ţi va fi vorbit despre dînsul".

Maica Fevronia rămase şi ea îrtr'un fel de aiurire. Abia acum îşi puse 'ntrebarea, dacă nu cumva Fira e fata de fierar,de care-i vorbise Cocoana, şi par'că i se deslusiau multe lucruri, care mai nainte i se păruseră ne'nţelese.

Dar ea şi Dinu şi Marghioala nu puteau să vorbească împreună despre asemenea lucuri.

„Aşa se vede, că ea mi-a vorbit", zise Marghioala şi cu asta s'a curmat vorba şi au trecut la altele.

Abia după câte-va ceasuri petrecute 'n grele frământări sufleteşti, când a ajuns să fie singură cu Dinu, şi-a deschis Marghioala inima pe cât putea să şi-o deschiză.

Femee ca toate femeile, stăpânită mai mult de pornirile inimii decât de judecată, ea se blestema însa-şi pe sine pentrucă n'a vorbit la timp şi-i ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nia să-şi smulgă părul din cap, că nu poate nici acum să spună tot.

Ea-l apucă, ceea ce nu mai făcuse niciodată, cu amândoaue mânile de braţ.

„Dacă ţii la mine şi dac'ai iubit vre-o dată pe cineva, — îi zise ea cu glas stăruitor, — fă ce faci, ca să n'o duci pe Fira la Răstoacă".

Dinu-şi reamintl căutătura, pe care i-o aruncase când el se uita cu drag la Fira.

„Te ştiu, — zise el, — fată cu minte şi mă mir, cum poţi să ceri de la mine lucrul acesta. Nu vezi că după toate pregătirile ce s'au făcut e peste putinţă să nu se mai duca"!?

„Peste putinţă"!? — exclamă Marghioala. — Prea târziu!? — exclema iar cu un fel de ciudă. — Uită-te la mine, ascultă-mă, - urmă apoi ;- să ştii, că dînsa se duce la Răstoacă pentru-ca să se 'ntâlnească cu acel Văleanu, pe care-l ştie dela Buşteni. Eu atât îţi spun şi te rog să ţii seamă de vorbele mele: mai mult nu pot"!

El se uită cu un fel de mila la dînsa.

Ce voia dînsa să zică!?

Că se cunoşteau Fira şi Văleanu dela Buştuni, aceasta o ştia şi el chiar dela Văleanu, tocmai de aceea însă i se părea o curată nebunie presupunerea, că ea se duce la Răstoacă anume pentru-ca să se 'ntâlnească cu el. A fost dînsa la Răstoacă şi de hramul schitului, când n'au vorbit amândoi, şi de Paşti, când el nu se afla acolo, şi n'ar fi fost niciodată, dacă nu era la mijloc magazia de fer. Ştia Dinu foarte bine, cum au venit lucrurile, şi se simţia jignit de presupunerea ei.

„Imi pare rău că'n supărarea ta neîntemeiată îţi faci asemenea gânduri, — grăi dînsul şi, ca s'o potolească, el iar voi s'o mângâie.

Ea se dete la o parte.

revistatransilvania.ro/ndn1901-1932

„Nu cumva crezi c'o fac din răutate!? — întîmpină dînsa mâhnită. — Nu! pizmă femeească nu e'n sufletul meu și ca să-ți arăt, că nu-i, urm ea hotărîtă, o voi face eu să nu se mai ducă la Răstoacă".

„Nu cumva ai de gând să-i vorbești — ei"? întrebă el speriat.

„Nici nu trebuia să-ți vorbesc d-tale, — răspunse ea. — De ce s'o jignești d-ta, când pot să te scap de aceasta!? Și să știi, că ea o să mă 'nțeleagă mai bine decât d-ta".

Dinu se uită desnădăjduit la ea. Se uita la ea, vedea, că nu are nici un mijloc de a o face să-și schimbe hotărîrea și se'nfiora de gândul unei certe între dînsa și Fira.

„Ești tu în stare să mi-o faci mie aceasta chiar acum!? — îi zise el cu amărîciune. — Vrei să mă faci să părăsesc casa aceasta"?

„Nu poți, — întîmpină ea. — Am zis-o eu și n'am făcut-o: încă mai puțin o să o faci d-ta".

Un singur mijloc mai avea Dinu.

„Fă-o! dar să știi, că n'am să te uit niciodasă"! — grăi dînsul și se depărtă încredințat, că ea-și va schimba gândul.

„Dar o să mă ierți"! — zise ea.

Seara apoi a căutat să fie singură cu Fira, care urma să plece a doua zi după prânz.

„Care va să zica d-ta umbli pe la Răstoacă pentru-ca să te 'ntâlnești acolo cu Valeanu", — îi zise luând-o repede.

Firei îi venia s'apuce lampa, să i'o arunce 'n cap și să-i zică „Mizerabilă, crăpi de ciudă pentrucă m'ai văzut gătită și știi, ca plec cu el". Nu-i dedea însă mâna, și-și făcu de lucru prin dulap pentru-ca Marghioala să nu-i poată vedea fața.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Cine ți-a spus, că de aceea mă duc“? întrebă ea pentru-ca să o descoasă.

„Nenea Dinu și Maica Starriță, — răspunse Marghioala, — care știu, că-l cunoști dela Bușteni“.

Fira se 'ntoarse zîmbind spre ea.

„Și ce mai știu“? — întrebă iar.

„Aceasta nu mi-au spus-o, — grăi Marghioala, — dar știu eu fie chiar și numai ce mi-ai spus d-ta, și atât e destul pentru-ca să nu te mai duci la Răstoaca. Vrei ca lumea să 'nceapă iar a vorbi“?

Fira rîse, cel mai nevinovat din toate rîsurile, care sunt cu putință.

Ea să nu se ducă!? Dar dac'ar fi tunat și-ar fi fulgerat și ar fi căzut foc și pucioasă din cer, ea tot s'ar fi dus.

„Tocmai pentru-că lumea a vorbit, am să mă duc, ba trebuie chiar s'o fac, — zise ea. — Dacă nu m'ași duce până chiar și voi, Stariţa, Nenea Dinu și tu, ați crede, că tot e ceva la mijloc, că mă sfiesc, mă tem, am ceva pe suflet.

Lucrul acesta i se părea Marghioalei atât de adevărat, încât ea se simți biruită. Era și peste putință să nu fie biruită, căci inima deschisă nu poate nici o dată să ție pept cu vicleniа bogată 'n arme. In adever însă Fira spunea numai ceea ce gândia. Iar ajunsese să se încredințeze pe sine însa-și, că nici ceea ce a făcut, nici ceea ce avea de gând să mai că nu e păcăt și că nimeni nu sufere nimic pe urma plăcerilor ei nevinovate.

„Lumea, — urmă ea, — a zis tot ceea ce — a voit și ori și ce s'ar mai întâmpla, ea n'ar putea să zică decât tot ceea ce a mai zis Nu rămâne decât să-i arătăm, că nu ne pasă. Chiăr și tu îți vei fi închipuit cine știe ce: uite, îmi zici să nu mă duc, și eu am să merg tocmai pentru ca să vezi, că n'a fost și nu e nimic“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ce-ar mai fi putut să zică Marghioala când-sîmţia, că în adevăr nu mai are îndoielile, nici temerile, care atât de adese-ori o chinuiseră.
Dinu era greu mâhnit când a văzut, că dînsa n'a ţinut seamă de stăruinţele lui şi tot a vorbit cu Fira, aştepta cu viuă nelinişte să vadă ce-o să iasă din întâlnirea lor, a căutat-o dar după-ce dînsa s'a despărţit de Fira.

„Ce e?“ o 'ntrebă el.

„Ce să fie!? — răspunse ea. — Faceţi ce vreţi. Eu voiesc numai să ştiţi, că la mine gând rău nu e şi nici nu-i cu putinţă“.

El răsuflă uşurat.

„Tu tot fată cu minte, — îi zise, apoi — ear o mângâiă pe frunte.

Ea-şi dete capul la o parte.

„Aşa nu“! — îi zise, apoi sărută cu sfială mâna lui şi se depărtă cu paşi grăbiţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Cocoana Mariţa plângea.

Cum să nu plângă când era nuntă şi nu nunta lui!?

O cuprindea înduioşarea când vedea lumea cea multă şi 'nvălmăşeala şi veselia şi se gândia ce-ar fi, dacă alui ar fi nunta.

D-l Philopolu lua cu toate aceste şi lăcrămile ei drept un semn, că avea cumnatul său dreptate când stăruia, ca baba să fie pusă sub înterdict. Prea făcuse multe cheltueli cu nunta unui popă cu pricină şi prea spunea lucruri, care n'aveau nici un rost.

Primise acum slăbiciune de Fira. O vedea gătită, nu-şi mai lua ochii de pe ea şi aiuria mereu că nu face pentru ursuzul acela de Dinu şi că aşa ceva i-ar trebui nepotului ei, care îi şi făcuse mărturisirea, că are oarecare slăbiciune pentru ea.

„Poate să aibă, — îşi zicea Philopolu. — Aşi avea şi eu. Pentru asemenea fată prinde ori-şicine slăbiciune. Nebunia înse tot nebunie rămâne: lasă că om ca dînsul se gândeşte mult mai nainte de a lua asemenea femee, dar dînsa e şi logodită."

El se uita mereu când la Fira cea voioasă, când la Dinu, care era în adevăr morocănos, stetea când într'un colţ, când într'altul şi nu-şi mai lua ochii de pe Fira decât pentru-ca să caute cu ei pe Văleanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In zadar! — El nu credea, dar nici nu știa, și cel ce nu știe se 'ndoiește, ear în îndoială e totdeauna sì-o bucățică de temere.

„Și dacă cu toate aceste ar fi!? — " își zicea și stetea de pază.

În alt colț stetea de pază Maica Fevronia, care nu știa nici ea și avea îndoieli chiar mai mari decât ale lui Dinu.

Vlaicu se plimba cu Palea prin curte, așa mai la o parte, și-i spunea ceea ce știa și Palea de la Chivu despre cele petrecute pe la Bușteni și-l dumiria, cum au ajuns la magazia de fier.

Palea-l știa pe Dinu și-l văzuse morăcănos.

„Fă ce faci să-l dai pe mâna lui, — îi șopti lui Vlaicu. — Acela e om, care nu ia lucrurile 'n glumă!"

Erau deci și ei amândoi cu ochii când la Fira, când la Văleanu.

Eară Cocoana Zinca, cocoana Marieta și mai ales Cocoana Frosa, femei acum mai trecute, se uitau cu mult trag la Fira, care era atât de tînără și de drăguță.

Fira, femee și ea, chiar și dacă n'ar fi știut nimic, trebuia să vadă, că sunt mulți de tot ochii care-o urmăresc, și nu numai se păzia, ci-și încorda toate puterile, ca să înșele vederea prin o veselie nepăsătoare. In sufletul ei clocotiau înse toate una peste alta. Din ce în ce mai covîrșitor era în mintea ei gândul, că acum a venit și n'o să mai poală veni la Răstoacă, și gândul acesta nu numai îi era dureros, dar o și îndărătnicia din ce în ce mai mult.

Se adunase multă lume de prin împregiurime, fel de fel de oameni, invitați de ai Părintelui Neagu, de ai mirelui, de ai nunilor, unii și nepoftiți, și era 'ndesuială în magazia frumos împodobită. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc

juca ici o horă, colo o sârbă, o chindie, și ear un vals ori o polcă. Fira înse și Văleanu nici în îndesuială nu se puteau perde și numai la câte un vals se mai puteau apropia unul de altul.

Cu cât mai mult se apropia însă de schit, cu atât mai anevoia înainta, cu atât mai stăruitor se reiveia 'n sufletul lui temerea nelămurită, de care fusese cuprins dintru început.

El se opri 'n loc când începuse să zărească, pe ici pe colo printre copaci luminile de la schit.

„Eu sunt foarte fericit," — îi șopti el.

„De ce?" — întrebă dînsa.

„Nu vezi cât de drăguțe sunt cu D-ta mama și surorile mele?" — răspunse el.

„D-ta toată viața ai să rămâi copil, — întîmpină ea. — Sunt cum le vezi fiind-că mă știu logodită cu el: altfel ar fi, dacă n'ar ști-o aceasta."

„Dar nu ești logodită," — grăi dînsul.

„Pentru ele sunt, — zise ea. — In lumea aceasta totul e minciună, totul părere, toate se întemeiază pe credință, presupuneri și bănueli. — Cum se uită Vlaicu la noi, — urmă mușcându-și buzele. — Păzește-te, căci și el, și Maica Stariță știu, mai știu, precum se vede și alții și stau toți la pândă."

El asculta și magazia de fer se clătina par'că și ea în tact de vals.

„Să știi, — adause ea, — că eu n'o să mai pot veni la Răstoacă."

El o duse la locul ei și se depărta ca luat la goană.

Acum se ridicau valurile și se sbăteau.

In timpul pausei dînsa sta la întrare și-și făcea vânt. El se apropie. Ursu după el.

Dulăul ciobanilor noștri e fără îndoială unul din cei mai minunați câni, nu mare, dar frumos,

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/arhiva/1901-1932

potolit, vânjos, îndrăzneţ şi era o priveliştе de rară frumuşeţă când Ursu se răpezia şi salta 'n fuga lui peste pedecile ce-i cădeau în cale. Le întrecea însе toate cumînţenia privirii şi limpezimea ochiului, cu care dulăul se uita 'n faţa stăpânului par'c'ar voi să-i zică. „Şi ce mai vrei, că eu toate sunt gata să le fac!?"

„Noi cu toate aceste trebue să ne 'ntâlnim, — " îi zise el Firei.

„Cu ori-ce preţ, — răspunse ea, — dar cu multă pază, ca să nu ne surprindă cine-va."

Văleanu se uită'n ochii lui Ursu.

«Pe mine, — zise el mângâiând cânele, — nu mă surprinde nimeni, — de mine nimeni nu se apropie fără de veste."

Ursu, uitându-se 'n ochii lui, începù să joace neastâmpărat şi să dee din coadă, apoi îşi roti ochii 'mpregiur, ca să afle, în cotro are să se răpeadă.

„Unde să sar? — pe cine să apuc!?"

Nu, fără de veste nu putea nimeni să se apropie de Văleanu, — dar nu putea nici el să se depărteze fără de veste: dacă l'ar fi pus sub zăvor ori l'ar fi legat în lanţuri, Ursu tot ar fi dat de veste c'a rămas singur.

A trecut dar nunta fără-ca Fira şi Văleanu să se 'ntâlnească. Lumea s'a risipit, şi ziua următoare era a celor mai apropiaţi.

După amează-zi, mai pe 'nserate, copiii se jucau prin ogradă, Dinu, care grăbia să se ducă la poduri, încărca unelte şi rămăşiţe, ca să le trimită a casă, mirii, cu Văleanu, cu Fira, cu Caliopi şi cu puţinii ce mai rămăseseră îşi petreceau în magazia ţinută în plină podoabă, eară Ursu alerga după copii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De o dată se descărcă 'n curte o pușcă și într'o clipă se 'nvârtejiră toate.

Ursu, nimerit, începù să urle, coplii o luară țipând și plângând în toate părțile, Dinu se porni cu ochii împăingeniți spre Floria, care descărcase, ear cei din magazie alergară toți afară.

Ursu, rănit în dreptul coastelor de din urmă și cu spinarea frântă, se trase, când îl zări pe Văleanu, tîrîndu-și picioarele de din dos, ca să ajungă la el și să-i lingă mâna. Marița, auzind gemetele lui și văzând dîra de sânge, scoase un țipet, strigă „Apă, apă!“ apoi se apucă ca sa spele rana și s'o lege. Acum se adunară copiii și cei lalți împregiurul ei.

Văleanu stetea zăpăcit par'că nu putea să-și dee seamă, ce s'a petrecut, ce se petrece și ce-ar mai putea el să facă. Vedea, că e frântă spinarea cânelui și se cutremura văzând ochii mult iubitului său Ursu.

„Nu-l chinuiți! — nu-l mai lăsați să se chinuească! — strigă el ca ieșit din minți, apoi se răpezi spre Floria, care se depărta cu pușca.

Dinu se oprì pe o clipă, apoi ear plecă înainte când văzu, că Văleanu îi smuncește lui Floria pușca din mână, dară ear se oprì când Văleanu se 'ntoarse la câne, ca să descarce cea-laltă țeavă în capul lui.

Alte plânsete, alte țipete.

Fira, care rămăsese tot timpul într'un fel de aiurire și cu inima închleștată, când îl văzù pe Văleanu descărcând în capul lui Ursu, își acoperì ochii cu amândouă mânile, scoase un țipăt și căzù leșinată.

„Asta e cea mai mare mișelie, care s'a făcut vre-o dată în lumea aceasta!“ — strigă Văleanu aruncând pușca cât colo, apoi, fără-ca să mai ție

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seamă de cele ce se petrec împregiurul lui, se răpezi ear spre Floria în vreme-ce Dinu alergă s'o rîdice pe Fira, împregiurul căreia se 'ngrămădiau cei-lalți.

Vlaicu stetea la o parte și rîdea când a văzut că Văleanu-l ia-n palme pe Floria, care era om voinic și putea să-i dee o dată brânci, ca să nu se mai scoale.

Floria însă, Român adevărat, se feria, zicea câte un „Nu da, Domnule!“ — dar nu ridica mâna, ci primia palmele, le suferia și le numără, ca să le ție minte.

De o dată răsări ca din pământ Ana.

„Nu te lăsa! — strigă ea din depărtare. — Bărbat ești tu!? Scutură-l o dată, ca să-i rumpi și mațele din pântece!“

Sosită apoi, ea se isbi în peptul lui Văleanu.

«In cine dai, ciocoiule!? — strigă ea, — Cine ești tu, ca să dai așa!? — Un prost ești! — Acolo, — urmă arătând spre Vlaicu, — în ăla să dai, că ală e, care l'a pus să-ți împuște cânele!» —

„Dobitocule! — nemernicule! — gunoiul satului ce ești, — urmă apoi întorcându-se spre Floria. — Spurcăciune de om! — la asemenea ticălos ai ajuns tu slugă!? — De hengeri ca Vlaicu asculți tu!?“

Văleanu tremura'n tot trupul și de mânie, și de mâhnire, și de rușine.

„Care va să zică el!? — grăi întorcându-se spre Vlaicu, care se afla la depărtare de vre-o cinci-zeci de pași. — Palme lui!? — urmă, — le-ar primi și ar tăcea, dar mi-e silă, că palme numai oamenilor li se trag. — Am eu cum să te potrivesc pe tine! — strigă ridicând pumnul. — Crezi, că nu știu toate mișeliile, pe care le faci cu vânzarea grâului, cu socotirea oamenilor? — crezi că nu vă știu cum scoteați cu poama aia de cumnatul meu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lemnele din pădure și butoaiele din pivniță!? Toate le știu și le-am suferit, dar o să te 'nvăț!"

„Așa, vezi, așa! — strigă Ana. — O să-ți mai spun și eu altele. Pentru ăla nu sunt furci destul de'naite, nici ocne destul de'ntunecoase".

Vlaicu stetea nemișcat și galben la față în vreme-ce Văleanu se'ntoarse ear spre magazie.

Abia acum află, că Firei i-a venit rău când el a descărcat în Ursu și că Maica Starița a pus-o, după-ce i s'a făcut mai bine, în trăsură și a dus-o la schit.

. mețit și umbla buimac de ici până colo.

„N'ai făcut-o cum se face," — îi zise Dinu. — Dac'ar fi căzut pe mâna mea, nu se mai alegea om din el. Ăla e mai câne decât cânele, și nu e păcat să-l dai olog!"

Nu voia însă Vlaicu s'ajungă olog, și peste vre-un ceas el și Palea steteau închiși în casă și vorbiau pe șoptite

„Tot știe, tot!" — zicea și ear zicea Vlaicu.

Nu mai era acum vorba numai de o parte oarecare din moștenire, ci totodată și de ce-va mai greu. Da! — dacă n'ar fi fost Văleanu, doue moșteniri se'mpărțiau în trei, — eară acum!? —

„Bine, — grăi Palea. — Nu putem noi să scăpăm de el?"

„Cum să scăpăm!? — întrebă Vlaicu pentruca să capete răspuns.

„Cum? — Cum!? — grăi Palea plimbându-se neastâmpărat prin casă. — N'ar mai putea să facă Floria ce-a făcut!?"

Vlaicu dete din umeri.

„De! — nu știu," — răspunse el.

Eară din colo, peste drum, Marița tot mai spunea plângând, cum îl hrănia pe Ursu când era mic,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/index1901_1932

cum alerga după ea, cât era de frumos şi cum alerga pretutindeni cu ea şi cu copiii.

Părintele Neagu, preuteasa şi ginerele lor steteau şi ascultau, mai ocăriau din când în când pe Floria şi pe Vlaicu şi se sîmţiau par'că o mare nenorocire i-ar fi ajuns.

„Ei! — şi ce s'a făcut cu cânele acela?“ — întrebă în cele din urmă popa.

„Zace şi acum acolo'n mijlocul ogrăzii,“ — răspunse ginerele.

„Auzi!? — auzi! — se bocl Mariţica. — Nu s'a gasit nimeni, ca să-l iee şi să-l îngroape.“

O, ce tristă nuntă am avut noi!“

Părintele Neagu ieşi, ca să trimită doi oameni să sape din sus de sat o groapă şi se'nserase bine când au adus pe Ursu şi-au aruncat pământul peste el.

„Eu, tată, — grăi acum ginerele, — eu nu rămân aici; mai bine mă fac hamal decât să stau popă'n satul acesta.“

Părintele Neagu suspină odată şi se uită lung la el.

„Eu, — răspunse, — ziceam o dată, că nici târâş cu patru boi înjugaţi n'ar putea să mă scotă, dar acum ţiu, ca neam de neamul meu să nu mai ajungă pe aici. — O să se găsească şi pentru voi vre-un alt sat mai omenesc.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX.

O seară liniştită şi plăcută, înviorata de o adiere recoroasă, dar nu rece, ci încă văratică... Peste zi cerul fusese senin, ear acum se iviseră pe el câţi-va nouri răsleţi şi uşori, care treceau din când în când grăbiţi peste luna nouă şi coborîtă acum spre Apusul luminat puţin de zarea amurgului.

Dinu se întorcea pe drumul din vale de la schit, unde o lăsase pe Fira foarte tristă, eară Văleanu urca pe poteca din livezi, acum singur şi nebăgat de nimeni în seamă, şi înainta spre pădure.

Era istovit cu desăvârşire în urma celor petrecute. Nici odată încă în viaţa lui nu îndurase dureri grele, nici odată nu se avântase în luptă cu nimeni, nici odată nu s'a certat cu nimeni, nici n'a lovit pe cine-va cu mâna lui, şi acum era mâhnit, îi părea rău de ceea ce făcuse şi o temere nelămurită îl ispitea să fugă, să se ducă unde nu mai dă ochi nici cu Vlaicu, nici mai ales cu cumnatul său Palea, pe care trebuia să-l cruţe tocmai pentru-că era soţul surorii sale şi avea oarecare drepturi pe moşie.

Era dată în sec lovitura. N'avea Vlaicu decât să se ascundă în dosul lui Palea, şi nu numai că nu-i mai trecea lui Vlaicu prin minte gândul de a-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

vorbi cocoanei Mariței ori alt cui-va despre cele ce știa, ci era chiar hotărît să-l roage pe Vlaicu să nu-i spună lui Palea nimic, și ceea ce-l neliniștia era c'au mai auzit și alții.

In pădure el apucă poteca ce ducea spre schit, un drum mai scurt decât cel din vale.

După ce Firei îi venise rău, era cestiune de bună cuviință să se intereseze cocoana Marița și el, aum se simte dînsa. El ținea însă s'o și vadă, dacă se poate, fie chiar și numai pe o clipă și să facă tot ceea ce-i stă prin putințe, ca ea să nu plece ziua următoare cum aflase că vrea Dinu, care încărcase tot ceea ce mai avea la Răstoacă.

Fira era singură 'n etăcelul ei: se desbrăcase în lumina slabă a nopții de vară, deschisese fereastra, dar nu făcuse lumină pentru-ca să nu nu intre țînțarii și flutureii și timp îndelungat a stat în bătaia aerului umed și plin de mirosul fânului de curând cosit, ascultând cântatul greerilor și ștergându-și din când în când lacremile. O durere lină îi cuprinsese sufletul și un fel de nepăsare somnoroasă. Se cutremura când și-l reamintia pe Văleanu trăgând în câne, peste puțin însă ea își zicea „Vie ce vine"! și se lăsa 'n voia 'ntâmplării.

Ea închise în cele din urmă fereastra, aprinse luminarea și începú să-și reguleze părul în fața oglinzii atârnate lângă fereastră.

Dac'ar fi venit pe drumul din vale, pe unde se'ntorsese Dinu, el s'ar fi întors după toată probabilitatea cu dînsul și ar fi trecut amândoi înainte, spre fața casei, ca să vorbească cu Maica Srariță. Viind însă prin pădure, Văleanu se pomeni de odată în fața ferestrei, care dedea spre partea aceea și-o văzú dela depărtare de vre-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

doue-zeci de paşi pe Fira în cămaşă şi cu braţele de svelite ridicate spre cap.

El rămase perdut în privirea ei şi, cuprins de un fel de sfială, se dete peste puţin la o parte.

Era ceva ca o sfinţenie în întreaga ei ivire. O clipă însă numai: în clipa următoare el porni înainte hotărît de a bate în fereastră.

Acum trebuia să vorbească cu dînsa, în adevăr singuri şi nesupăraţi de nimeni.

Fira stânse repede lumânarea când auzì bătaia degetelor lui în fereastră.

Nu-l aşteptase, nu se gândise, că el ar putea să vie, dar ştia, că el este, căci alt cine-va nu putea să fie.

Ea stete o clipă, apoi se duse şi încue uşa, se îmbrăcă în pripă şi remase nemişcată aşteptând să vadă, dacă va mai bate ori nu la fereastră.

Văleanu stetea tremurând la fereastră şi nu mai îndrăznia să bată, căci ar fi putut să-i audă bătăile şi alt cine-va. Casele erau înse mici ca toate casele maicilor şi cu ferestrele joase, încât a fost destul, ca el să se arate 'n faţa ferestrei pentru-ca ea să-l vadă de la piept în sus şi să-l cunoască.

Ea deschise încet fereastra.

„Ce e?“ — îl întrebă.

„Eu trebue neapărat să vorbesc cu d-ta“, — îi şopti el.

„Da, — răspunse ea, — dar nu aşa, ştând la fereastră, unde ar putea să te vadă cine-va!“ —

„Dă-mi voie să intru,“ — stărui dînsul.

„Cum crezi că ar fi cu putinţă!?“ — îi zise ea trăgând ear fereastra, ca s'o închidă.

El puse mâna pe fereastră, ca s'o oprească.

„Vreau cu ori-ce preţ!“ — stărui din nou.

revistatransilvania.ro/nr1901-1932

„Voiesc şi eu să vorbesc cu d-ta, dar nu acum şi nu aci," — grăi dînsa cu hotărîre,

„După ce va fi plecat el. — El crede, că plec şi eu cu dînsul, — adause, — dar nu plec, şi dacă se duce, are de lucru şi n'o să vină să mă iee decât Dumineca — Până atunci vom găsi ocasiune."

Ea-i întinse mâna de plecare, eară el i-o sărută de mai multe ori apoi o trase spre sine, se ridică'n sus, îi cuprinse gâtul cu braţele şi începù să o sărute.

Fira se lăsă cuprinsă de un fel de beţie'n voile lui, dar când el se sălta pe fereastră, ea se dete repede înapoi.

„Ţip! —„ îi zise şi închise fereastra.

Mult au mai stat el pe la marginea pădurii şi ea la fereastră, el aşteptând, ca ea tot să mai deschidă fereastra, eară ea stăpânindu-şi pornirea de a o deschide.

Dimineaţa zilei următoare Fira era nedormită şi se plângea de dureri de cap, dar stăruia să plece acasă. Maica Frevronia nu voia însă cu nicî un preţ s'o lase, deşi Dinu, având treburi, nu putea s'o aştepte.

„O duc eu însa-mi îndată-ce se va fi făcut bine," — îl încredinţă călugăriţa, şi'n purtarea ei de grijă putea s'o lase.

Acum erau toate hotărîte.

Când l'a văzut pe Dinu plecând cu carele, Văleanu a'nceput ear să tremure ca seara trecută la fereastră şi a plecat şi el spre schit, ca să afle de la Maica Stariţă, cum îi merge Firei.

Fira-l aştepta — acum dată cu desăvârşire gândului de a nu-şi mai face silă.

„Să se rumpă odată într'un fel!" — îşi zicea dînsa obosită de atâte sbuciumări.

El era stăpânit de un singur gând, cel vechiu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-193

să plece amândoi și să se întoarcă numai după-ce vor fi chemați cu multă stăruință.

Altă cale nu i se deschidea: numai așa putea să scape de frica, pe care i-o inspira Dinu, omul aspru și nemilos.

Să vorbească cu mătușă-sa? —. Cum să vorbească mai nainte de a fi luat înțelegere cu Fira? — De ce să mai vorbească după-ce dînsa îi zisese odată:

„Păcat, că e logodită, căci nu e cu noroc stricarea unei logodne?“ — Ea așa gândia, nu putea să gândească altfel, și-i dădea si el dreptate.

Luând drumul din vale, el l'a văzut pe Floria, din întâmplare, prin livezi, unde trebuia să fie, căci pomii erau încărcați de rod.

Când se apropia însă de schit, ear la zărit pe Floria, acum pe la marginea pădurii, unde n'avea ce să căute.

Pe drum coboria înse despre pădure un car încărcat de crăci, și, când Văleanu trecù pe lângă car, Floria rămase'n urmă, ear peste puțin, trecând pe la o cotitură, Văleanu zări pe Fira plimbându-se din jos de schit cu Sora Aglaia, ucenica Maichii Fevroniei. Nu mai era acum Ursu, care-l păzia.

Se 'ntoarseră împreună la schit, și, când ajunseră mai aproape, sora Aglaia o luă înainte ca s'o vestească pe Stariţa și să pregătească de dulceață și de cafea.

„Cum facem, Domnișoară?“ — întrebă el.

„Cum vrei d-ta, așa voiesc și eu,“-răspunse ea.

„Să viu astă seară?“

Fira se uită în ochii lui.

Maica Stariţa se ivi în fața casei, ca să le iasă 'n cale.

„Nu mai întreba, — grăi Fira încet. — Ți-am spus, că voiesc și eu ce vrei d-ta.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atât au putut să vorbească, dar de mai mult nici nu era nevoie.

Puțin a mai stat Văleanu la schit și s'a întors dimpreună cu Fira, cu Maica Starița și cu Aglaia, care țineau să-l însoțească.

Chiar și dacă nu l'ar fi zărit ear pe Floria mai întâiu la marginea pădurii, apoi în livezi, Văleanu, cuprins cum era de temere, trebuia să simtă că e urmărit — nu de Floria, ci de Vlaicu, care bănuia după toate semnele ce-va.

Seara dar, când a ieșit, ca să plece la schit, el s'a uitat împregiur. Nevăzând pe nimeni, a plecat spre livezi, ca să apuce drumul prin pădure. Peste cât-va timp însе l'a zărit ear pe Floria, a stat puțin, apoi s'a întors hotărît să iee alt drum și să se ducă la schit cu mare încungiur, prin dosul bisericii și pe cel-lalt deal, unde erau vii.

Așa a și făcut.

După-ce a trecut de vii, pe unde Floria nu putea să-l vadă, a coborît, a trecut drumul din vale, a întrat în pădure și-a ieșit ear în poteca ce ducea la fereastră, — acum sigur, că nu-l știe nimeni.

Se 'nșela însе.

Nu mai trăia, ce-i drept, Ursu, dar mai era un câne acum bătrân, care păzia casa Cocoanei Mariței.

N'avea Văleanu obiceiul de a ieși serile, și era peste putință, ca Ghinea, Arnăutul lăudăros, să nu bage de seamă, că iese acum de a doua oară.

Când dar Văleanu a ieșit, Ghinea l'a urmărit cu ochii, l'a văzut apucând spre livezi, oprindu-se și întorcându-se, ca să apuce spre biserică.

„Unde se duce!? — se'ntrebă el. — De ce a luat-o mai nainte spre livezi, apoi s'a'ntors!“

De o dată-l zări în lumina slabă a lunei și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe Floria, care-l perduse, precum se vedea, și se uita'n toate părțile, ca să-l găsească.

„Hait! — strigă Ghinea, — se duce la Ana, și lă sîmțit Floria!„

Ochii lui se aprinseră, și el se răpezi în casă, își luă hangerul și pistoalele ghintuite, le vîrî repede'n brâul lui lat, apoi se porni oare-cum tîrîș ca pisica în urma lui Văleauu, — pas cu pas, cu inima încleștată, cu mâna pe pistol, gata să culce la pământ pe ori-și-cine, care s'ar fi ivit prin apropiere.

„Nu e! — " își zise el când văzú, că Văleanu n'o iă spre casa lui Floria, care era la dreapta, ci la deal, spre vii. — Il urma însе pitit și ear i s'a încleștat inima când l'a văzut luând-o spre schit, ear a pus mâna pe pistol când l'a văzut întrând pe fereastra deschisă, care și deșchisă a rămas pentru-ca în toată clipa să poată sări înapoi prin ea.

Acolo, pitit în dosul unui copac și cu răsuflarea oprită, a stat Ghinea, pază'ndârjită și'nduioșată, până târziu spre miezul nopții, când Văleanu a ieșit , ca să se'ntoarcă pe drumul din vale,

„Ce-o să iasă de aici!?" — se'ntreba din când în când Ghinea ștergând câte o lacrămă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X.

Pentru-ca să faci ce-va, nu e destul să vrei, ci ai să şi starui cu tot din adinsul, să-ţi incordezi, puterile, să înfrunţi primejdii, să învingi grutăţi, să fii om, eară Văleanu ştia numai să dorească.

Nu e viaţă omenească să petreci toată ziua frământat de viuă neliniște pentru-ca seara să te străcori cu inima încleştată şi să ai câte-va clipe de mulţumiri dureroase; el înse ar fi fost incântat de gândul, că are să fie mereu aşa, şi ceea ce-l neliniştea era numai temerea, ca n'o să fie cu putinţă. Dinu se putea întoarce'n fie-care zi, ca s'o iee, putea să simtă ce-va, şi Fira plângea din ce în ce mai des.

O, dac'ar fi tost şi acum la Buşteni, aproape de Predeal, şi-ar fi putut să profite, ca de obiceiu, de îndemânătăcia vreunui prieten, ajungea foarte uşor la Braşov, ear de acolo înainte şi le făcea toate pe plac.

Aici înse-ce făcea el? — Cum o lua pe Fira de la schit şi cum pleca cu ea fără-ca să prindă de veste maicile, sătenii, primarul şi mai ales Vlaicu şi Floria, care stetea mereu la pândă?

Unde s'o ascundă? — Cum s'o treacă peste graniţă?

Toate aceste erau lucruri, pe care dînsul n se simţia 'n stare să le scoată la capăt aşa numai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1902

el singur, fără-ca să fie ajutat de vre-unul mai îndămânatic, mai născocitor și mai îndrăzneț, mai deprins a-și face dând cu cotul drum prin lume, ear ajutor nu putea să ceară de la nimeni. Fira-l vedea dar umblând neajutorat fără-ca să 'nceapă ceva și era din zi în zi mai desnădăjduită.

O! — dăc'ar fi fost ea bărbat, ar fi știut, de unde să apuce lucrurile, cum să le ducă înainte și cum să iasă la capăt cu ele. Ii spunea și lui, dar nici el nu se pornia, nici ea nu avea încredere 'ntr'însul.

De ce nu era el om ca Tănase, care le-ar fi descurcat toate dintr'o răsuflare!?

Cel mai de căpetenie lucru, bani, avea, ca totdeauna, Văleanu, și rămâneau numai amănuntele ușoare.

„Pleci, — ii zise ea, — la București, iai pașaport pentru tine și pentru mine, te 'ntorci cu trăsură de la gară, pe care o lași în satul vecin, apoi vii peste noapte, mă iei de aici și mă duci la trăsură, ear cele-lalte sunt ușoare."

Toate ar fi fost ușoare, nu însă pentru un om, căruia totdeauna alții i-au făcut treburile. Cum să plece la București fără de știrea Cocoanei Mariței? — Cum să scoată pașaport pentru dînsa, care nu era acolo și al cărei nume nu putea să-l spună, când el nici pentru sine nu scosese nici o dată însu-și pașaportul?

Trebuia cu toate aceste să le facă toate.

„Dar n'ai nevoie să pleci fără de știrea Cocoanei, — ii zise ea. — Trebue chiar să-i spui că ești hotărît să pleci ear în străinătate și că te duci să-ți iai pașaportul."

„Da, — grăi dînsul înviorat. — In adevăr — greutatea e numai, cum iau pașaportul pentru tine."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

„Cu bani!“ — strigă dînsa îndârjită. — Cu bani toate se pot avea!“

El sări 'n picioare.

Nu luase 'n viața lui nici o răspundere asupra sa, și acum se simțiа strivit, când ea îi spunea că el e om încapabil de a trăi în lume, că ea pleacă a casă cea mai nenorocită femee de pe fața pământului, că nu-i rămâne decât să-și curme zilele.

Trebuia să-și iee în cele din urmă avânt.

«Da, cu bani! — zise el. — Am să găsec eu pe cine-va, vre-un agent ori vre-un Ovreu, care scoate pentru o fată ori ia de la o fată ce seamănă cu ține pașaport. Ce-i pasă lui pentru cine-l dă? — Bani să iee. Ce le pasă celor de la graniță, cine trece cu pașaportul!? — Pașaport să fie! —„

„Așa te vreau!“ — grăi dînsa uitându-se cu drag la el.

Aceasta era Sâmbătă, ear ziua următoare-l așteptau pe Dinu. — Înainte de despărțire ei hotărîră, că ea cu nici un preț nu pleacă, eară el se duce încă înainte de amează-zi la București.

„Dacă nu te găsește aici și mai află și că ai să pleci în străinătate, — zise ea, — Dinu se va învoi ușor să mai stau aici.“

Văleanu cu toate aceste trăgăna plecarea.

Dinu l'a găsit dar la Răstoaca, deși gata de plecare.

Acum îi venia lui Văleanu să plece numai după-ce va fi plecat Dinu. Îi cuprinsese de o dată temerea, că Fira nu va putea să rămâie; îi mai trimisese apoi Vlaicu Coconnei vorba, că trenul, care trece pe la ămează-zi spre București, nu e bun și că e mai bine să plece cu cel de la opt seara,

Dinu a plecat pe la trei după amează-zi singur. Acum Văleanu era horărît să-și amâne plecarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe Luni, ca să mai poată vedea pe Fira; Cocoana Mariţa stăruia însă să nu scape trenul cel bun, eară Vlaicu, care se plimba neastâmpărat prin o-grădă, a pus în curând după cinci caii la poştalion.

„Zice el, că după paşaport se duce, — bombănia Vlaicu, — dar dau eu cu socoteala, care îi sunt gândurile.“

Era pe la şase aproape când Văleanu s'a urcat în şilă, oare cum îmbrâncit, în trăsură.

Ghinea, cu hangerul şi cu pistoalele la brâu, se urcă şi el pe capră, un lucru, pe care-l făcea numai rar de tot, când pleca Cocoana unde-va.

„Dar tu!?“ — întrebă Văleanu.

„Uite, mă plimb şi eu până la gară.“

„Dă-te jos, omule!“

„Ba nu mă dau!“

Cocoana Mariţa-i făcú lui Văleanu semn să-i lase: îi şedea bine cu Arnăuntul pe capră — ca în timpurile cele bune.

Poştalionul plecă 'n goana cailor, coborî 'n vale şi apucă pe lângă ogradă şoseaua.

Vlaicu sîmţi par'că-i îngheaţă măduva'n oase când îl văzú pe arnăut pe capra şi era s'alerge după trăsură, ca s'o oprească.

La una ca aceasta nu se gândise.

Floria plecase înainte, ca să stee la o cotitură ştiută şi să tragă una după alta din amândoue ţevile.

„O să tragă când îl vede pe Ghinea pe capră? — se 'ntreba Vlaicu. — Şi ce se 'ntâmplă, dacă trage!?“

Depărtare de vre-o trei chilometri de la sat el a tras, dar numai dintr'o ţeavă, căci în clipa când s'a luminat descărcătura Ghinea a şi sburat de pe capră şi fără-ca să se mai uite 'n napoi, ca să vadă, dacă l'a nimerit ori nu pe Văleanu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

l'a luat pe Floria la goană descărcând din când în când pistolul în urma lui.

In zadar însе, căci n'a putut nici să-l ajungă, nici să-l nimerească și peste vre-o jumătate de ceas l'a perdut și s'a întors la trăsură.

Văleanu, nimerit între coaste, era acum mort.

Ghinea începù să se bată cu pumnii în cap.

Nu se'ndoia, că Floria a fost, căci de câte-va zile-l urmărise: cum să-l dovedești însе!?

Abia Luni pe la prânz, când l'au luat pe Floria de scurt, s'a constatat, că-i nimerise Ghinea'n spata de la stânga.

„N'a făcut-o el de capul lui, — strigă Ana.— Tot Vlaicu-l va fi pus la cale!“

„Da, - zise Floria, — pe sufletul lui să cadă păcatul!“

Eară Cocoana Marița stetea tîmpită și nesîmțitoare în jeț și nu plângea, ci clătina numai din când în când din cap.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe povîrniș.

I.

Pe la miilocucul lunii Octomvrie Tănase, acum d-l. Anastasie Costache, licențiat al faultații juridice de la Iași și doctor în drept, a mai primit de la Dinu două mii de lei și s'a întors în țară, dar nu a casă„ ci la București, unde erau mai rari oamenii, care-l cunosc.

Nu-și pierduse timpul de geaba. Știa el multe chiar când a plecat; în timp de un an a muncit însе întins și le-a învățat toate, încât se putea măsura'n fața lumii cu ori-și-cine. Mai știa apoi și cum se înaugurează o carieră: câte-va notițe prin gazete, câte-va bilete de recomandațiune pentru oameni cu trecere, câte-va visite de cunoștință, o conferență asupra vre-unui subiect interesant la Ateneu, ear cele-lalte se desfășoară una dintr'alta

„Nu te obrăznici, — îi zicea însе Cocoana Lila, care știa mai multe decât dînsul. — Stăi modest într'un colț, fii corect în toate împregiurările, nu te'nfige și nu supăra pe nimeni!“

El era, ce-i drept, tot el însu-și, dar se putea găsi cine-va, care știa că Anastasie Constantinescu și nu înțelegea, cum s'a făcut el din Atanasie Anastasie și din Constantinescu Costache, — poate pentru-că și tatăl-său se chema Costache. El nu trecuse apoi de două-zeci și opt de ani, nici nu era născut în județul Botoșanilor cum resulta din diploma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

răposatului Anastasie Costache, pe care i-o cumpărase Cocoana Lila, ca să se'nscrie cu ea la universitate.

Era dar destul de cu minte, ca să țină seamă de sfaturile Cocoanei Lilei și era modest și corect, își dedea silința să nu supere pe nimeni.

Se instalase 'ntr'o casă din mahalaua Batiștea potrivit cu posițiunea lui, cu mobilă adusă de la Paris și cu groom îmbrăcat în livrea de coloare castanie, care stetea mai ales în fața întrării pentruca trecătorii să-l vadă? Imbrăcat totdeauna cu mare îngrijire, corect, după cel mai nou fason, el își făcea deocamdată puținele visite în cupea fără de număr și tot în cupea se ducea, când vremea era urâtă, și la curtea de justiție, unde nu avea mult de lucru. Avea însă Tănase chiag bun, afacerile Doamnei Chiriadi și ale număroșilor ei prieteni.

In politică nu putea de o cam dată să se înregimenteze. Pe el îl tragea firea spre cei mai înaintat democratism. Cocoana Lila însă, care era cu toate părțile, îl ținea 'n loc.

„Cu liberalii, — zicea dînsa, rautăcioasă ca todeauna, — n'ai s'ajungi departe, căci la dînșii se'ndesune toți oamenii ca tine. Conservatorii, fiind înfumurați și leneși, au mai multă nevoie de oameni vicii, care și muncesc câte ce-va."

Nu va fi avut dreptate Cocoana Lila, dar așa vedea dînsa lucrurile și gândul ei era, ca Tănase să se însoare cât mai curând și să între apoi fie la liberali, dacă socrul său e conservator, fie la conservatori, dacă socrul său e liberal.

Deocamdată grija de căpetenie a lui Tănase era să se descurce cu Dinu și să-și iee partea din moștenirea rămasă de la răposatul său tată.

Lucrul acesta era după părerea cocoanei Lilei prea penibil pentru-ca un om ca Tănase să-l facă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

el însu-şi, şi era cestiune de tact să însărcineze pe cine-va, ca să-i ceară lui Dinu socoteală despre chivernisirea averii şi să stabilească apoi împreună suma ce i se cuvine fie-cărula dintre cei cinci copii.

Tănase a dat dar procură tot d-lui Spirea, care făcuse şi testamentul lui Costache.

Era pe la 'nceputul lunei Noemvrie când D-l Spirea a trecut pe la Dinu, ca să între'n vorbă cu dînsul.

Dinu se bucura, că scapă, în sfârşit, de Tănase, deşi li se părea tuturora lucru nepotrivit şi dureros, că Tănase, deşi întors în ţară, n'a venit să vadă pe ai săi şi să-şi reguleze el însu-şi afacerile.

Cu desăvârşire dureros se simţia înse atinsă Fira. Intoarsă de la Răstoacă, ea nu mai îndrăznia să-şi dee pe faţă starea sufletească. Prin înstrăinarea fratelui ei perdea cel din urmă razem, pe care mai spera să-l aibă în lume.

Moartea lui Văleanu o umplu se de spaimă. „Ce se alege de mine!?“ — a strigat dînsa când i s'a spus, că el a fost împuşcat, şi de atunci mereu îi sta înfiptă 'n minte întrebarea aceasta.

L'a văzut mort, dar tot nu putea să-l şi simtă altfel decât ca trăind şi adese-ori îi era par'că trebue neapărat să iasă ear de unde-va la iveală.

De oare-ce nu putea să i se plângă nimănui, căzuse într'un fel de nesimţire mută ca robul osândit la pedeapsă grea şi împăcat cu gândul, că nu mai are scăpare.

Una câte una se reînviau în mintea ei faptele petrecute, şi vedea acum cu toată limpezimea că toate s'au pornit din clipa, în care l'a admenit pe Văleanu spunându-i, că tatăl ei doarme după masă. S'a dus prin ascuns, a mers mai departe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

şi tot mai departe înşelând pe tatăl ei, pe mama ei, pe Dinu, pe Marghioala, pe Maica Stariţa, pe toţi ce-i ce-o păziau cu iubire şi volau s'o ferească de rele: era greu vinovată, dreptate i se făcea, ear îşi zicea înse „Ce-o veni să vie!"

S'a cutremurat apoi cuprinsă de spaimă când s'au ivit semnele stării binecuvântate.

Altă femee şi-ar fi curmat zilele: Fira avea într'însa prea multă sete de viaţă pentru-ca să poată fi stăpânită de un asemenea gând.

„Mă duc în lume! — îşi zise ea. — M'ascund!"

O, câte sunt femeile, care trec prin aceasta şi tot ajung în urmă fericite.

„M'ascund!" — îşi zise ear, şi acela, care putea s'o ajute să se ascundă, era Tănase, numai el, care putea s'o înţeleagă.

Trebuia neapărat să vorbească cu dînsul, şi dacă nu putea el să vie a casă, era lucru uşor să se ducă la el dînsa cu mama ei, care deasemenea doria să-l vadă.

Dinu era şi el de aceea-şi părere; Tănase el însu-şi ar fi plecat înse, din întâmplare, de acasă, dac'ar fi ştiut că-i vin mama şi sora.

Lasa că mama lui, deşi femee foarte cum se cade, semăna cam a jupânească, ceea ce nu se potrivia cu groomul de la întrare, dar nu era deocamdată bine, ca să meargă prin mahala vorba, că are pe-aci prin apropiere mamă şi soră, — apoi nici nu prea avea, după o atât de 'ndelungată despărţire, — ce să vorbească cu ele.

După-ce au venit înse, nu i-a rămas decât să le primească cu multă dragoste, ear nu ca pe alte pesoane mai de seama lui.

Se bucura foarte mult, că le vede, şi era foarte supărat, că are foarte mult de lucru şi n'o să poată sta mult cu ele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fira era și ea foarte turburată, căci se temea că n'o să poată vorbi cu dînsul.

„Dar tu? — îi zise el peste cât-va timp Firei. — Ce-ai avut cu nenorocitul acela de Văleanu?— Îmi spune Spiridon, că vă plimbați mereu după ce plecasem eu.“ —

Fira clipi o dată din ochi.

„Spiridon al tău spune minciuni“ — răspunse ea.

„Așa mi-am zis și eu, — întîmpină Tănase. — Știți că are să iasă o afacere de mare sensațiune? Sunt pline gazetele, se vorbește pretutindeni, pe la palatul de justiție, prin localuri publice, prin saloane, și toate semnele arată, că ucigașul a fost pus la cale de cumnații lui, ca să împartă între dînșii moștenirea ce i se cuvenia.“

Fira tresări.

„Se poate, asta e cu putință!“ — grăi dînsa scăpând vorbele oare-cum pe neștiute.

„Păcat de el! — urmă Tănase. — Era mare secătură, dar băiet bun.“

Vorbele aceste și tonul, în care fuseseră rostite, au atins-o greu pe Fira. Era amețita de îi venia să leșine și nu mai îndrăznia să-i vorbească fratelui său, care îi părea om cu desevîrșire înstrăinat și lipsit de bunăvoința.

Nici c'ar mai fi putut să-i vorbească deoarece Tănase era grăbit, trebuia să plece la curtea de justiție, unde-l așteptau treburi mari, care nu suferiau amânare.

Trăit timp mai îndelungat în străinătate și întrat în o lume cu totul nouă, el nu se mai socotia și nici nu era de seama lor.

„Îmi pare foarte bine, că v'am văzut, — grăi dînsul gătindu-se de plecare, — și sunt foarte mâhnit, că nu mai pot să stau cu voi, căci multe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

am să vă spun şi multe doresc să aflu de la voi. Sper însе, că azi-mâne o să mai pot să răsuflu şi să mă duc pe acasă şi atunci ne vom dumiri despre toate.“

Cocoana Lina, mândră de a-şi şti feciorul ajuns om atât de 'nsămnat, se mângâia şi cu atât numai, eară Fira a rămas cuprinsă de învăţământul, că de la fratele ei la nici un razăm n'are să se aştepte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

II.

„Urâtă lume!“ — a zis Maica Fevronia când a aflat cele petrecute când cu plecarea la gară alui Văleanu.

Ea o cunoștea lumea aceasta și de aceea a fugit din mijlocul ei, dar tot n'o credea atât de înrăită cum o vedea acum.

Cunoscundu-l bine pe Floria, ea nu se'ndoia că el numai strâmtorat de Vlaicu a putut să sevîrșească fapta cea urâtă.

Aceasta i-a spus-o și lui Dinu când acesta venise la schit s'o iea acasă pe Fira.

„Săracul, — a zis fiind vorba de Văleanu. — Om din fire bine pornit, dar căzut în mijlocul unei lumi, care l'a pornit spre reutate.“

„Un Perde Vară, care le făcea toate, ca să nu i se urască și fără-ca să-și dee seamă! — “ a zîs Dinu 'n gândul lui.

N'au trecut însе decât puține zile după plecarea de la schit a Firei și printre sătenii de la Răstoacă s'a pornit vorba, că nu Vlaicu, ci Dinu este acela, care l'a năimit și l'a pus la cale pe Floria.

Abia acum a aflat Maica Fevronia, că Fira și răposatul se cunoșteau de mult, petrecuseră zile fericite la Bușteni și la Brașov, ca Văleanu luase înțelegere cu Vlaicu să zidească magazia cea nouă tocmai pentru-ca s'o poată aduce pe Fira la Res-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toacă și multe-altele, pe care le știa ori le scornia Vlaicu.

„Care va să zică eu am fost paravan," — își zise Maica Fevronia cătrănită.

Tot nu-i venia însă să creadă că Dinu a fost în stare să-l împingă pe Floria la păcatul cel greu. Prea i se părea om întreg, cu inima curată și un suflet bun.

Nu credea dînsa, dar sta la îndoială.

Căzut în bănuială grea. Vlaicu se răzăma pe cumnații răposatului și mai ales pe Palea, pe care-l și știa vinovat. Aveau ei destulă trecere, ca să-l scape pe el scăpându-se pe sine înși-și. Pentru aceasta era însă nevoie de un alt vinovat, ear acesta nu putea să fie decât Dinu, logodnicul Firei.

Știa Vlaicu și putea să-i spună și lui Palea destule, ca să nu mai rămâie nici o îndoială că în adevăr Văleanu avea legături foarte intime cu logodnica lui Dinu, care astfel a căutat să scape de un rival primejdios.

A ispitit deci Maica Fevronia mai pe una, mai pe alta dintre femeile de la curte, a luat-o de surt mai ales pe Ana, dușmanca lui Vlaicu, dar nu s'a putut dumiri și'n cele din urmă a plecat le Ploiești, ca să ispitească pe Dinu el însu-și.

„Avem, — i-a zis, — o vorbă grea, foarte grea, dar numai noi amândoi, în cea mai mare taină."

Îi era lui Dinu destul să se uite'n fața ei, ca să înțeleagă, că vorba e de Fira, care stătuse câte-va zile'n casa ei.

„Cum vrei și poruncești, Maică," — îl răspunse dar adunându-și toate puterile.

Au stat apoi mult de vorbă, — ea spuind tot ceea ce auzise, ce știa și gândia, eară el ascultând din ce în ce mai greu atins.

„Nu se poate! — strigă el în cele din urmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1...

— Toate sunt născociri ale lui Vlaicu, omul hain, care caută să scape năpăstuindu-mă pe mine.

„D-ta trebue să ştii mai bine decât ori-şi-cine, dacă da ori nu. — Dacă însă adevărat e, că D-ta ai pus la cale pe Floria, sunt adevărate şi celelalte," — răspunse călugăriţa.

Dinu se uită oare-cum speriat împregiurul său. Işi aducea aminte de stăruinţele Marghioalei, ca să n'o trimită pe Fira la Răstoacă şi-i era par'c'o vede stând într'un colţ şi făcându-i cele mai aspre mustrări.

„Nu cred, Maică, — zise el stăpânindu-şi glasul. — Sunt făcut aşa, că nu pot să cred. — Dar, — urmă peste puţin cu ochi plini de mânie, — mi-e destul să ştiu, că se vorbeşte, că numele ei e purtat cu ocară din gură 'n gură. — De! — urmă ear scuturând din cap, — par'că mi-ar fi mai uşor, dacă adevărat ar fi şi nu s'ar vorbi."

El se plimbă apoi cât-va timp prin casă, strînse de câte-va-ori pumnii şi scrâşni din dinţi, apoi se'ntoarse spre Maica Pevronia.

„Te rog, Maică, — îi zise, — să ai milă de ea şi de noi şi să nu le mai spui acete nimănui. — Du-te, te mai rog, să-i spui, că voesc să vorbesc cu ea. — Fă-o, te rog, să vie aici."

Era'n faţa lui, în glasul, cu care rostise vorbele aceste, în întregul lui fel de a fi ce-va ce-o făcea pe călugăriţă să tremure şi să se căiască de a-i fi vorbit.

Ea se uită deci cu hotărîre în ochii lui acum liniştită şi se depărtă lasându-l stând ca un stîlp de peatră.

Peste puţin Fira se ivi'n uşă.

Uitându-se 'n faţa lui, ea tresări şi se opri se clipă'n loc.

Nu se mai îndoia, că Stariţa îi spusese tot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc Slavici
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Ea se avântă repede spre dînsul şi, acoperindu-şi faţa cu amândouă mânile, căzù în genunchi.

„Iartă-mă! — îi zise încet. — Ai milă de mine! — Nu mă părăsi.“

El se uită înduioşat la ea şi se dete un pas înapoi.

„Asta nu se iartă nici o dată! — grăi dînsul încet. — Dacă nu ţi-a fost ţie milă de mama ta, care a muncit atât de mult şi a răbdat atât de mult pentru voi, dacă nu te-a durut inima pentru mine, care te-am iubit mai mult decât lumina ochilor mei, dacă nu ţi-a fost ruşine de Marghioia, care, slugă proastă, stă curată ca picătura de rouă în faţa ta, cum ar mai putea să-i fie cui-va milă!? — Ne-ai dat, Firo, pe gura lumii, ai batjocorit prin uşurinţa ta casa, în care te-ai născut, în care ţi-ai petrecut anii copilăriei şi'n care ai să-ţi trăieşti zilele vieţii. Se iartă, Firo, greşelile făcute în clipe de nesocotinţă, dar tu ai stăruit în căile rele, ne-ai minţit, ne-ai înşelat.“

Ea se cutremură şi începu să plângă.

„Nu! — urmă el cuprins de adâncă înduioşare, — Tu ai fost bucuria tinereţelor mele, dar la mine n'ai tu mai cauţi iertare, ci numai scăpare. — Nu am să te părăsesc, căci i-am dat răposatului făgăduinţa de a-ţi fi în toate împregiurările ocrotitor.“

Ea se ridică şi, apucându-l cu amândouă mâinile de braţ, i se uită cu încredere'n ochi.

„Trimite-mă unde-va, unde nimeni nu mă ştie, — îi şopti dînsa, — şi după-ce voi fi născut copilul şi nu ailă nimeni nimic“.

El se dete îngrozit înapoi, îşi puse amândouă mânile'n cap, apoi ear înaintă spre ea, o apucă de umeri, o scutură par'c'ar fi voind so deştepte din somn şi i se uită staruitor în faţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

N'auzise vorbele grăite de ea, nu putea să le desluşească înţelesul

„Cum ai zis!? — întrebă el rostind vorbele încât abia putea să le audă. — După-ce vei fi!? — tu - vei fi născut !? Care va să zică e adevărat acum ceea ce se zicea o odată!? — Mi se face negru înaintea ochilor: Firo, ce-ai făcut!?"

„Omoară-mă, că nu e păcat!? — suspină dînsa — şi rămase'n faţa lui cu ochii la pământ şi cu capul tras între umeri.

Dinu nu-şi mai putea stăpâni firea şi lăcrămile-i năpădiră.

„Ah! ah! ah! — răcni el, încât răsuna toată casa. — Costache! răsări din mormânt, stăpânul şi tata meu, răsari, ca să vezi ce s'a ales de cinstea casei tale, cum ţi-am păzit copilul şi odorul tău şi-al meu"

Uşa se deschise, şi întrară cuprinse de spaimă una după alta Maica Stăriţă, Cocoana Lina şi Marghioala.

Firei îi venia să fugă, să se ascundă'n pământ, sa se răpeadă cu capul de zid, ear Dinu îşi ridică capul. I se luminară dintr'o dată toate: Lina şi mai ales Marghioala nu trebuiau să afle pentru dînsul atât de înspăimântătorul adevăr.

„Da! — grăi dînsul rostind vorbele cu hotărîre reînduplecată, — acum, cât mai curând trebue neapărat să se facă cununia noastră: Eu numai ca soţ al tău, ca ginere al cocoanei Linei şi ca cumnat al celor lalţi copii pot să stau în faţa lui Spirea. — Dar nu eşti pregătită !? — urmă el. — O facem fără de mult sgomot, şi îndată după cununie plecăm amândoi unde-va.

Fira ridică ochii spre el: ar fi voit să fie singuri, ca să-i cadă ear în genunchi şi să-i sărute

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

mâna, ear Maica Stariță și cocoana Lina îi făcură semn să nu se mai împrotivească în vreme-ce Marghioala stătea mută și nemișcată la o parte.

Ochii lui se opriră asupra acestia.

„Așa trebuie să fie! — altfel nu se poate! — grăi dînsul. — Trebue să-și primească fiecare soarta cu supunere! — Facem toate pregătirile,— adăugă el, — și-o rugăm pe Maica Stariță să ne deie voie să ne ducem la schit și să facem cununia acolo, numai noi între noi".

„O să ne bucurăm", — îi răspunse Stariţa.

Firei i se răci sângele în vine. Să meargă acum la locurile, unde a păcătuit? —

Ea începu să-și frângă mânile cuprinsă de desnădejde și se apropie din nou de el.

„Nu!" — îl șopti uitându-se în ochii lui.

O, multe i-ar fi spus dînsul, dac'ar fi fost numai ei amândoi: acum înse trebuia să se stăpânească.

„Așa avem să facem!" — grăi scurt.

Era vorba de nuntă: în fața lui însă și'n ochii lui era o asprime atât de nemiloasă, încât celor patru femei vorbele lui le sunau în urechi parc'ar i zis: Ai să mori!

Muzeul Digital al Romanului Românesc

III.

Fira-şi purta soarta în umilită şi tăcută supunere, făcându-şi mereu silă, ca să pară voioasă şi să nu-şi dee de gol suferinţele, deşi foarte adese-ori o biruia dorul de moarte. Ceea ce o ţinea era numai nădejdea, că el tot se va muia în cele din urmă, o va ierta şi ear va fi ca mai nainte.

Silinţele ei de a mai vorbi cu dînsul rămăneau însă zadarnice. In faţa altora el era de rară bunăvoinţă către dînsa şi nici macar cu privirea nu-şi dedea pe faţă mâhnirea, dar nu voia cu nici un preţ să rămaie singur cu dînsa. — Chiar în drumul lor spre schit el a lăsat-o să meargă cu mama ei şi a făcut drumul cu Leanca în altă trăsură.

Numai în timpul cununiei l'a răpuş înduioşarea şi abia mai putea să-şi stăpânească lacrămile, care se storceau în picături mari una câte una şi-i curgeau peste obrajii sleiţi de sânge fără-ca el să le şteargă.

Şi e lucru fioros să vezi plângând pe un om atât de puternic ca dînsul.

După cununie el a sărutat-o cu toată dragostea lui cea veche si adâncă, eară dînsa i-a sărutat mâna, s'a 'ncleştat cu amândouă braţele de gâtul

revistatransilvania.ro/anul-1901-1932

lui și a început să plângă cu hohote și să rîdă înecată de plâns.

Plângea și Cocoana Lina, și Maica Stariță, și Leanca, și puținii, care mai erau împregiurul lor, cum se plânge la nuntă, cu lacrămi de bucurie. Nu se mai stăpânia dar nici el.

„Să nu rîdeți de mine fiind-că mă vedeți plângând, — grăi dînsul desfăcându-se de Fira și scoțând batista, ca să-și șteargă lacrămile ce-i ardiau obrajii. — Eu am purtat-o'n brațe, am văzut-o crescând sub ochii mei, am iubit-o'n toate clipele vieții mele, n'am avut afără de dînsa altă bucurie în lumea aceasta, am păzit-o ca lumina ochilor mei și, gândindu-mă la dînsa, mi se lumina întreaga viață. — O, cum să nu plâng!?"

Fira se uita cu înfiorare la buzele lui. Fie-care vorbă rostită de ele era pentru dînsa o lovitură nemiloasă și grea.

„Nu mai spune. — strigă ea cuprinsă de desnădăjduire. — Le știu toate și mi le spun în fie-care clipă!"

Și cu toate aceste lacrămile, pe care le vărsa el, nu erau lacrămi de durere.

„Cum să nu-i mulțumesc lui Dumnezeu, că mi-a dat destulă putere, ca să săvârșesc fapta aceasta!? — urmă el, apoi îi luă capul cu amândouă mânile și-i sărută fruntea. — El se va'ndura, — aduse, — și va face, ca toate să fie uitate!"

Dinu și le pregătise toate, ca seara să poată pleca cu dînsa la gară, să iee trenul ce trecea spre Vîrciorova și s'o ducă unde-va în străinătate.

Pe'nsărate a venit înse pe la schit Ghinea să-i spună, că-l roagă Cocoana Marița să vie neapărat și cât mai curând pe la dînsa.

Atât graba Cocoanei, cât și tăinicia, cu care i-a vorbit Ghinea, l au umplut pe Dinu de neliniște.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

După cele ce aflase de la Maica Stariță, Cocoana Marița nu putea să-l cheme cu atâta stăruință decât spre a-i spune ce-va greu în ceea ce privește moartea lui Văleanu.

Nu se temea Dinu de nimic, căci el era om, care nu știe să se teamă. Dreptatea omenească i se părea lucru atât de firesc, încât era pe deplin încredințat, că nevinovăția lu va ieși fără de'ntârziere la iveală. Îl neliniștea însă gândul, că, viind vorba despre cele petrecute între Fira și Văleanu, ar putea să fie împedecat de a pleca fără de amânare.

Neliniștea îi era și mai viuă după-ce se duse la Cocoana Marița, care se plimba neastâmpărată prin casă, se uita cu un fel de frică la dînsul și nu știa, cum să înceapă ceea ce voia să-i spună.

„Uite,-îi zise în sfârșit, — te-am rugat să vii fiind-că am o greutate pe suflet și n'aș avea nici în mormânt odihnă, dacă nu m' ași ușura. — Te știu om cum se cade și cu inima bună, care știe să tacă."

Dinu dete din umeri.

„Dacă tăcerea n'ar fi cum-va păcat," — întîmpină el.

„Nu e păcat, nu-i! — îl încredință ea. — E semn de dragoste, de milă și de iertare".

El tresări când auzi vorba „iertare."

„Nu cum-va știe și dînsa"!? își zise. — Nu cum-va știu și alții!? — Nu cum-va toată lumea vorbește."

„Ași vrea, — urmă ea, — să risipesc, să ard, să prefac în praf și cenușă tot ceea ce am, ca să nu le mai rămâie mișeilor nimic după moartea mea, dar advocatul, cu care am vorbit, îmi spune, că ori-și-ce aș face cu, dînșii, care au trecere, vor ști să strice. — Am făcut dar testament la tribu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nal şi am lăsat tot ceaa-ce se va găsi după moartea mea pentru copiii lor, care nu sunt vinovaţi de păcatele părinţilor săi."

„Eşti miloasă, Cocoană, şi dreaptă, — îi zise Dinu.

„Mai am însă o dorinţă, — urmă ear bătrâna-şi, apucându-i amândouă mânile, i se uită stăruitor în faţă. — Nu te turbura şi ai milă de bătrâneţele mele."

„Ce vrei să-mi spui, Cocoană? — " o 'ntrebă el încet-şi viiu mişcat.

„Trebue sa-ţi spun, — îi răspunse ea. — Ştii D-ta ce-a fost între nepotul meu şi —

El ridică mână şi-i făcu semn să nu mai urmeze.

„De aceea am grăbit cununia ," — îi zise.

Cocoana Mariţa se uită lung la el.

Işi adúse a minte, cum l'a sărutat când l'a văzut scoţându-şi darurile din lăzi şi-ar fi voit să-l sărute şi acum, dar nu mai îndrăznia, şi ochii i se umplură de lacrămi.

„Fii om până'n sfîrşit, — grăi dînsa, — şi nu horopsi pe biata aceea de copilă."

„Vinovat a fost el, nenorocitul, — strîgă cuprinsă de durere, — căci e mişel bărbatul, care nu păzeşte cu sfinţenie curăţia femeii ce i se aruncă cu încrederea uşuratică a nevinovăţiei în braţe."

Dinu dete posomorît din cap.

„Tăcerea ei nu se poate ierta," — grăi dînsul.

„Ia-o ca vîrtute femeiască! — întîmpină bătrâna, apoi se duse la cassa de fier şi-i deschise larg amândouă uşile.

„Eată, — urmă, — aici e ceea ce soţul meu, răposatul, şi eu am adunat stăpânindu-ne pe noi înşi-ne un lung şir de ani: lasă-mi pentru ceasul morţii mângăierea, ca să ştiu, că nu lor le rămâne, şi ia pe nenumărate tot ceea ce vezi aici şi uşurează-mi sufletul. — Al vostru să fie!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dinu se uită la șirul de săculețe pline de galbeni și la teancurile de hârtii legate cu panglică albastră și dete din cap.

„Nu, — zise, — al meu și al ei nu!“

„Al copiilor ei! — “ stărui bătrâna.

Dînu se plecă și peste vre-o jumătate de ceas el se'ntorcea pe poteca din pădure la schit ducând cu Ghinea o geantă grea.

Dacă i-ar fi întâlnit cine-va, n'ar fi putut să spună, ce este'n geantă, dar Vlaicu știa, că Dinu s'a cununat cu Fira la schit, c'a fost în umă pe la Cocoana Marița și are să plece in străinătate. El s'a pus dar călare și s'a dus în goana calului, ca să-l vestească pe d-l Philopolu despre aceste.

Domnul Philopolu, nesimțindu-se pe din desul dumirit, se mărginise a stărui, ca lucrurile să fie ținute'n loc până ce nu va fi adunat el destule dovezi.

Floria spunea, ce-i drept, că Vlaicu l'a pus la cale, și Cocoana Marița în urma celor aflate dela Ana și dela Părintele Neagu era convinsă, că Vlaicu a fost pus și el la cale și toată lumea vorbia, că adevărații vinovați sunt cei trei cumnați. Tocmai fiind însе în joc aceștia, mai ales Palea, deputatul, era un interes public ca lucrurile să nu fie pripite și mărturisirea făcută de Floria era luată drept o apucătură spre a duce pe judecător pe o cale greșită. Vorba era dar de a-l face pe Floria să mărturisească, că în adevăr nu Vlaicu, ci Dinu l'a pus la cale, ceea ce el în ciuda tuturor adimenirilor și a tuturor torturilor nu voia să facă.

Aflând acum, că Dinu s'a cununat și vrea să plece în străinătate, deci să fugă, d. Philopolu nu a mai stat pe gânduri. I se părea lucru învederat, că Dinu, ținând să pue mâna pe zestrea Firei, care nu voia să se mărite după el fiindcă era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încurcată cu Vâleanu, a pus la cale omorîrea acestuia, iar acum şi-a împlinit gândul şi vrea să fugă pentru-ca să nu fie urmărit.

El a stăruit dar, ca Dinu să fie arestat fie la Vârciorova, fie pe drum şi a trecut apoi pe la Episcopie şi a cerut, ca părintele Ilarie să-l cheme cât mai neântârziat pe Părintele Neagu, care făcuse cununia.

Lucrurile n'au putut însă să iasă după cum le plănuise el, căci Dinu n'a plecat, precum avea de gând, spre Vârciorova, ci spre Bucureşti

Trebuia, înainte de toate, să ducă geanta la casa de depuneri.

In timpul, când Dinu şi Fira-şi urmau drumul spre Bucureşti, telegraful juca pe toată linia, şi în curând după sosirea lui la Bucureşti se ştia, că el n'a plecat spre Vârciorova, ci trebue să se afle la Bucureşti, unde poliţia se pusese'n mişcare, ca să-l găsească.

Lucrul acesta era însă cu mult mai greu decum şi-l închipuiau agenţii de siguranţă.

Nu voia Dinu cu nici un preţ să rămâie singur cu Fira. Mai ales în urma celor petrecute la Cocoana Mariţa el se simţia muiat şi slab, se temea de explicaţiuni şi ţinea să n'o mai jignească pe Fira.

„Eu n'o să pot trage cu tine la hotel, — îi zise dar pe drum — Ar fi lucru primejdios să stau la hotel cu geanta aceasta. O să te las dar pe tine la hotel, şi eu o să mă duc la un prieten, care stă pe la Obor.“

„Cum vrei' — răspunse Fira umilită, — şi'n vreme-ce agenţii cutrierau hotelurile, ca să găsească doi însuraţei, ea plângea singură 'n odaia, pe care i-o luase Diuu.

Zadarnic nu ostăniseră însă agenţii: Luni dimineaţa se ştia, că dînşii au sosit şi stau ascunşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrc1901-1932

unde-va 'n Bucureşti, ear pe la zece ceasuri, când Dinu-şi ducea geanta la cassa de depuneri, era găsit şi birjarul, care-i luase de la gară şi putea să spună, unde a lăsat-o pe ea şi unde l'a dus pe dînsul.

La cassa de depuneri Dinu a dat peste o greutate.

„Aşa, cum se află, — i s'a zis, — geanta nu poate să fie primită. — Trebue să pui pe ea pecetea D-tale în mai multe locuri."

Ce putea să facă?

Nu i-a rămas decât să i-a geanta, să se ducă la un gravor, ca să-i facă cu cea mai mare grăbire pecete cu numele lui şi să se'ntoarcă ear la cassa de depuneri pentru-ca să poată pleca încă după ameaza-zi — acum spre Predeal, unde trenul pleca mai curând.

In vreme-ce el stetea la gravor, un agent o păzia la hotel pe Fira, ear altul îi luase urma de la prietenul din mahalaua oborului, dară ear i-a perdut-o la cassa de depuneri, unde n'a putut să afle decât că în adevăr a fost, dar peste puţin ear a plecat un om înalt, spătos, cu mustaţa tunsă şi bine îmbrăcat.

Dinu cu toate aceste a ajuns să-şi depună geanta la timp, a luat-o pe Fira de la hotel în curând după ameaza-zi şi s'a dus cu ea la un restaurant, unde au prânzit împreună în vreme-ce agentul, care-i urmărea, mânca şi el la masa de alaturi şi trăgea cu urechea.

„Te-a căutat azi pe la nouă cine-va, un domn, — grăi Fira. — Te-a găsit?

„Cine putea să mă caute!? — îi răspunse Dinu mirat. — Nu ştie nimeni, că ne aflăm aici."

„Nu ştiu, — zise dînsa — Fiind-că nu mi-ai spus, unde te afli, n'am putut nici eu să-i spun

revistatransilvania.ro/mdrl1901-1932

decât c'o să vii pe la mine, şi mă mir, că n'a mai venit si nu te-a aşteptat. Poate acum, când ne'ntoarcem ear la hotel, ca să plecăm la gară."

Dinu remase cât-va timp pe gânduri.

Cine putea să fie când un ceas mai nainte de a fi plecat de la Răstoacă nu ştia nimeni, c'o să vie la Bucureşti!?

„Nu cum-va o fi de la poliţie!?" — întrebă el încet.

„Se poate, — răspunse ea. — Da, se poate,— repetă ear aducându-şi a minte de feţele, pe care le făcea chelnerul, care venise cu domnul acela.— Ce-ar putea însе poliţia să aibă cu noi!? —"

Dinu îşi comandase o ciorbă cu perişoare, şi lingura îi tremura în mână.

El şi poliţia!?

Era lume multă, fel de fel de oameni împregiurul lui, şi trebuia să se stăpânească.

Cu toate s'ar fi împăcat, dar ea nu trebuia să simtă nimic. — Cu ori-ce preţ trebuie s'o dea la o parte.

Era mulţumit, c'a putut să depună geanta, ca poliţia să n'o găsească la ei. Avea însе la dînsul recipisa.

El îşi apropiè scaunul de Fira, îi aruncă o căutătură aspră, apoi scoase portofelul şi î-l dete prin ascuns.

„Păstrează-l bine, — îi zise, — că sunt într'însul peste două mii de lei şi hârtii de mare preţ.

Ieşi, ia o birjă, du-te la gară şi aşteaptă-mă acolo, că eu trec pe la hotel, îţi iau lucrurile şi viu după tine. — Dacă s'ar întâmpla însе, ca să întârzii, pleacă şi fără de mine şi aşteapta-mă la Predeal."

„Dar de ce!? —" întrebă ea speriată.

„El îi luă mâna şi o strânse nervos.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Nu mai întreba nimic, — grăi dînsul, — ci fă cum ți-am spus.“

Peste puțin Fira plecă ținându-se abia pe picioare, eară Dinu-și urmă prânzul liniștit par'că nu s'ar fi întâmplat nimic.“

Agentul își lua și el liniștit cafeaua.

Îi era destulă tăinicia, cu care-i văzuse vorbind, ca să se știe pornit pe cale bună și să plece cu pas sigur peste vre-un sfert de ceas, când Dinu și-a scos punga, și-a făcut plata și a plecat la hotel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

„E smintită! — " zicea d-l Philopolu când i se vorbia despre mânia Cocoanei Mariței și despre zvonul pornit de la dînsa; el nu se avânta însă și toți cei ce-l cunoșteau mai deaproape se mirau de liniștea, cu care-și aduna dovezile. Îi era destulă fagăduința judecătorului de instrucțiune, un bun prieten al său, că nu va face nimic fără-ca să-l fi vestit și pe el și că va ținea lucrurile cât de mult în loc.

Duminecă seara, pe la opt, când a venit Vlaicu să-i vorbească despre cele petrecute la schit și să-i spună, că Dinu pleacă în streinătate, Philopolu s'a mărginit a-i face prietenului său înparsire despre cele ce-a aflat.

Planul lui era făcut.

Avea martori pe Părintele Neagu, pe Chivu și pe prietenii din Bușteni, că Vâleanu a avut la Bușteni legături cu Fira. Nu mai încăpea dar îndoială, că Vlaicu spune adevărul când mărturisește, că au pus la cale magazia de fer anume pentru-ca s'o aducă pe Fira la Răstoacă, unde ea a și venit în mai multe rânduri și s'a'ntâlnit adese-ori cu Vâleanu. Ori-și-cât de mult ar fi tăgăduit dar Floria, legăturile d'ntre Fira și Vâleanu erau neîndoioase și Stariția nu putea să fie decât o mijlocitoare. De ce altfel atâta grabă cu încheerea căsătoriei.? — de ce cununia tocmai la schit? — de ce fuga peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hotare? — Călugărița era amestecată în toate și putea să spună multe. Tocmai de aceea ținea Philopoiu, ca să-l iee de scurt pe Părintele Neagu mai nainte de a fi vorbit cu dînsa, și Luni, pe la zece înainte de amează̆zi, când a primit înștiințarea că s'a găsit la București urma lui Dinu, el și Părintele Ilarie-l ispitieau pe popa.

Părintele Neagu se simția cu atât mai strîmtorat, cu cât avuse și el încurcături cu Floria și cu Ana. Tot drumul își repetase dar mereu vorbele: Dacă vrei să nu te'ncurci, spune adevărul, numai adevărul și tot adevărul".

El li-a spus dar, că de la Starița a aflat cea ce știa despre legăturile de la Bușteni ale lui Văleanu și că Maica Starița o știe acesta de la Cocoana Mariță.

„Prețioasă mărturisire! — esclamă d-l Philopolu. — Va să zică și bătrâna știa — Și de unde cunoaște Starița pe fața ferarului?"

„N'o cunoștea, — răspunse popa. — dar a trimis-o la ea Vlaicu și a mers împreună cu Caliopi, fata acestuia, care o cunoștea."

„Care va să zică mișel e și Vlaicu, — grăi Philopolu. — Era amestecat și el. — Ce s'a petrecut la Paști, când te-ai împăcat cu Cocoana?"

„Nu știu, — răspunse popa. — Știu numai, că a venit Cocoana pe la mine și ne-am împăcat. Cred însă, că Părintele Visarion, Maica Starită, ferarul și logondica lui au îndemnat-o"

Și mărturisirea aceasta o găsia d-l Philopolu foarte prețioasă.

„Ce s'a'ntâmplat mai târziu, — întrebă el, — că ear s'a supărat Cocoana și ear v'ați împăcat?"

„Nu s'a mai intâmplat nimic; nu s'a mai supărat Cucoana; nu ne-am mai împăcat," — grăi popa,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Adă-ţi bine a minte, Părinte, starul d-l Philopolu, — Cumnatul meu mi-a scris, că iar e supărata".

Părintele Neagu răsuflă odată.

„Dacă ţi-a scris aşa ceva, — grăi dînsul desgheţat, — să mă erţi, cocoane, dar a spus minciuni, pe care i le-a şoptit la ureche Vlaicu".

D. Philopolu rămase puţin pe gânduri.

Dacă popa spune adăvărul, era mişel şi cumnatul său, advocatul şi deputatul.

„Îţi dai seamă, cât de grea e vorba, pe care ai zis-o!?" — întimpină el.

Părintele Neagu iar resuflă.

„Tocmai de aceea am zis-o, — respunse el, — şi-ţi spun aici în faţa Părintelui Ilarie că toate dela Vlaicu şi numai dela el vin"

El începu apoi să spună, iar să spună şi mereu să spună tot ceea ce ştia ori aflase fie dela Ana, fie dela alţii în vreme-ce Părintele Ilarie stătea par'c'ar fi şi surd, şi mut, iar d. Philopolu asculta şi schimba feţe. — Nu-i părea rău că le află, ar fi dat însă mult, dacă n'ar fi fost şi călugărul de faţă.

„Aceste sunt, Părinte, — grăi dînsul în cele din urmă, — minciuni adunate de pe uliţă, pe care n'o să ţi le creadă nimeni, şi faci foarte bine, dacă nu le mai vorbeşti şi altora despre ele".

Era foarte supărat d. Philopolu, dar nu mai ţinea să o iee şi pe Maica Stariţă de scurt şi după un-sprezece, când a plecat dela Episcopie, a dat prietenului său depeşa:

„Nu vă pripiţi, că ne compromitem cu fierarul. Mergi înainte pe calea apucată".

Putea dar Dinu să plece pe la trei că nu-l mai urmăria nimeni, dar el n'o ştia aceasta, se temea dar ca nu cumva să fie arestat fie la gară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fie pe drum, fie la Predeal și a lăsat-o Fira să plece singură, părăsită, rămasă fără de razăm în lume.

Stătea tâmpită și cu ochii închiși în colțul cupelei și se chinuia însa-și pe sine, ca să nu-și dee de gol starea sufletească. Cu cât mai mult se apropia de Sinaia și de Poiana Țapului și de Bușteni, cu atât mai des îi răsunau în ureche vorbele „curată ca picătura de rouă" și cu atât mai greu îi era să-și stăpânească pornirea de a se arunca între șine, sub roatele trenului, și gemea, biata femee greu canonită, pe înfundate.

Ce noapte a fost noaptea ei! — Pentru ce zi și-a deschis ochii Marți dimineața?— Cum îl aștepta întrebându-se, dacă mai vine ori a lăpădat-o?

Vai de sufletul celui ce poartă sarcina unui greu păcat!

Ușoare nu i-au fost însă nici lui ceasurile petrecute de parte de dînsa.

Mereu o vedea în fața sa pe Cocoana Marița și ca bătăi de tun îi răsunau în urechi vorbele„ încrederea ușuratică a nevinovăției" și „tăcerea e virtutea femeiască".

Nu era vinovată ea, — nu era.,. el însă iară și iară-și zicea „Asta nu se iartă nici odată".

„Când a văzut-o, în sfârșit, la Predeal albă la față și ținându-și abia trupul istovit, floare ofilită în timp de o zi, el a fost cuprins de adâncă înduioșare și iar a mângâiat-o cu drag cum mânghâi pe copilul, pe care l'ai certat stăpânindu-ți durerea. Pe copil însă, numai pe copil îl mângâia, și când își aducea aminte, că e și femee, iar își zicea „Asta nu se iartă" și iar i se înăspria firea.

Mai era mult timp până la plecarea trenului spre Brașov.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El se retrase cu dînsa într'un colţ.

„Ai dorit, — îi zise, — să mergi undeva, unde nu te ştie nimeni, şi înţeleaptă îţi este dorinţa. — Te duci acum ca femeee cu rost, iar nu ca fată rătăcită şi ho.opsita".

Ea-i apucă mana cu amândouă mânile şi şi începù să plângă.

„Stăpâneşte-te, Firo, că lumea te vede, — urmă el, — şi acum, şi de aici în înainte să te stăpâneşti, şi părăsită să nu te simţi, căci eu nu te-am iubit nici odată cum te iubesc acum, când ai nevoe de multă iubire, de multă mângâiere şi de mult sprijin. Razamă te, dragă, pe mine ca pe cel mai bun părinte, ca pe cel mai adevărat frate„.

„Ah! — suspină ea, — nu mă chinui! — Ceartă-mă, bate-mă, calcă-mă'n picioare: dăr glasul acesta nu pot să-l aud şi-mi perd minţile când te uiţi cu atâta bunăvoinţă la mine", — adăugă şi se depărta cu paşi grabiţi.

El plecă în urma ei.

„Stăpâneşte-te, — ii zise ear. — Trebue să ne înţelegem aici şi acum, ca să ştiu, ce faci şi unde vrei să te las".

„Cum vrei Dta, aşa fac", — răspunse ea,

„Eu cred, — zise el, — că faci bine, dacă rămâi la Braşov vre-o două săptămâni, apoi te'ntorci a acasă şi vii ear când va fi nevoie. — Stai în vre-o familie potrivită, în care te simţi bine".

„Şi Dta!?" — întrebă ea speriată.

„Eu poate că voiu ne voit să rămân aici," — răspunse el.

Ea rămase pe-o clipă cu ochii în pământ, apoi ear îi apucă cu amândouă mânile de braţ.

„Nu mă mai lăsa singura, că mă prăpădesc", — stărui cu toată caldura.

El nu mai putea să-şi ascundă temerile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

„Liniştește-te, draga mea, — ii zise. — Se poate, că nu mă vor lăsa să trec graniţa".

„De ce?" —

„Sunt bănuit de a fi pus la cale uciderea lui".

Fira începù să tremure şi se uită cuprinsă de groază la el.

„Şi asta!?. — şoptì. — O, de ce nu vine moartea când o doreşti!?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

V.

Saloanele D-nei Chiriachi erau loc de'ntâlnire pentru fel de fel de omeni, lume multă și vioae, care-și petrece viața'n goană mare, culcându-se târziu după miezul nopții și sculându-se pe la amează-zi.

Veniau unii pentru-ca să-și petreacă fie făcând curte, fie jucând cărți, alții ca să mai afle câte ce-va despre cele ce se petrec „în dosul culiselor", ear alții, ca să urzească vre-o intrigă, să pornească vre-un zvon, să „lanseze" ce-va ori să închee vre-o legătură, — fie-care cu ale sale: aici se știau și se puneau toate la cale.

Doamna Chiriachi umbla de ici până colo, stetea ici cu unul, colo cu altul, avea'n față pentru fiecare câte o vorbă bună, ear în dos — câte o observațiune răutăcioasă, știa tot ceea ce știau toți și-și dedea silința să le facă tuturora plăcute cele câte-va ceasuri petrecute'n casa ei: asta era plăcerea ei când petrecea sesonul de iarnă la București.

Acum ținea să-l petreacă fiind-că avea și dînsa ce-va de pus la cale.

Țiind totdeauna să fie corectă, să păstreze formele și să salvere aparențele, ea se feria de tot ceea ce ar fi putut să semene a scandal. Fiind-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că gurile rele, care sunt multe şi neastâmpărate, spunean pe ici pe colo câte ce-va nepotrivit asupra particularei stăruinţe, cu care ea recomanda pe d-l Anastasie Costache prietenilor săi ca tînăr distins şi capabil, dînsa a pornit o adevărata vânătoare de fete, ca să-i găsească lui Tănase o partidă potrivită cu posiţiunea lui în societate.

„Uite, aşa o gâsculiţă crescută la călugăriţe, — îşi zicea dînsa, — care are ce-va zestre şi aduce şi oare-care legături."

Ei nu îi era greu s'o găsească.

D-l căpitan Ţinteş, mare frumuseţă de om, şi înstruit, şi deştept, şi bogat, cea mai distinsă figură în salonul D-nei Chiriachi, avea o fată, pe care o iubia foarte mult, dar de care voia să scape, căci era om tînăr încă şi i se cuvenia să trăiască în libertate. Cocoana Zoe, mama fetei, era încă mai tînără, trecută abiă de treideci şi cinci de ani, şi ţinea şi ea să trăiască în libertate, căci era şi ea frumoasă, deşteaptă şi bogată. Se luaseră Ţinteş şi Zoe din mare dragoste, dar cum adese-ori se'ntâmplă, dragostea a slăbit, au început să umble fie-care de capul său, ear de câţi-va ani nu-i mai ţinea la un loc decât Natalia, fata lor, pe care Cocoana Zoe o iubia chiar mai mult decât soţul ei legitim. Acum, de câte-va săptămâni, decând în urma sărurinţelor D-nei Chiriachi o aduseseră pe Natalia a casă, ei făceau chiar „menaglu bun", deşi erau zoriţi a sfîrşi cât mai curând cu el.

Mai era însă o greutate la mijloc, — d-l Căzănescu, fratele Cocoanei Zoei.

D-l Căzănescu acesta era un fel de curiozitate.

Deşi om cu avere frumoasa, se întorsese de la Paris cu diplomă de inginer şi, deşi avea diplomă de inginer, n'a stat decât un an şi jumătate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la căile ferate, unde i se deschidea cărierа frumoasă, ci s'a căsătorit şi s'a mutat la moşie, unde trăia cu ţăranii par'că n'ar fi făcut nici o dată studii la Paris. Mare amator de muzică şi de teatru, d-l Căzănescu-şi petrecea earna la Bucureşti, unde ara bine cunoscut şi luat adese-ori în zeflemea find-că umbla de cele mai multe-ori cu droaia după el, cinci băieţi şi trei fete, acum cea mai mică de noaue ani. Era senător, un lucru, la care ţinea foarte mult, umbla mult în lume şi avea o particulară slăbiciune pentru Cocoana Lila, care ştia să-şi bată joc de toţi şi de toate.

In politică d-l Căzănescu era totdeauna cu guvernul, căci, după părerea lui, guvernul, ori-şicare ar fi el, representă ţara.

In familie nimic nu se făcea fără de voia lui şi mai ales Natalia era mai mult fata lui decât a cocoanei Zoei, pe care el o socotia foarte nenorocită.

„Ei, ce zici, Cocoane? — " îl întrebă D-na Chiriadi trăgând cu ochiul spre Tănase.

„Ce să zic!? — răspunse el. — Idea n'ar fi proastă şi băiatul e vioiu şi pare om cu multe mijloace, din care ar putea să iasă ce-va. Nu ştii însе nici o dată, cum are să sa'ndrumeze un om în societatea noastră, care caută maereu şi stoarce tot ceea ce e rău în fie-care. — Mai cu minte decât prietenul meu Velicu nu poate să fie nimeni: şi ai văzut ce-a păţit?"

„De el să nu te doară capul, — întimpină Cocoana Lila. — Il scapă guvernul, ca să-l aibă aderent devotat. Acela nu mai face opoşiţiune!"

D-l Căzănescu scutură supărat din cap.

„Nu pentru-că nu mai face opoşiţiune, nici pentru-ca să-l aibă devotat, — grăi dînsul, — ci pentru-că înterese superioare ale ţării cer, ca să nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rămâe o asemenea pată asupra unui membru al parlamentului. Cum ne-ar judeca lumea, dacă s'ar dovedì, că un deputat şi om cu trecere a pus la cale uciderea cumnatului său !? — Ce ţară mai suntem noi!?„

„Fără'ndoială, — fără'ndoială — stărui Cocoana Lila cu obicinuita-i răutate. — Asemenea pete se şterg ori cel puţin se acoper, tot aceasta o zisei şi eu.“

„Eu m'am interesat foarte mult de afacerea aceasta, — urmă d-l Căzănescu, — şi deşi nu sunt advocat, găsesc uşoară poziţiunea apărarii — Greu e pentru Velicu, care şi-a perdut feciorul şi are cuvinte de a-şi bănui ginerele, dar Palea iese uşor. — Să vezi D-ta, — urmă el cu oare-care vioiciune. — Pândarul împuşcase câte-va zile mai nainte un câne al lui Văleanu, ear acesta-l pălmuise în faţa soţiei lui, care intervenise şi ea. Presupunerea firească e dar, că pândarul, instigat de soţia sa, o femee pătimaşa, a servîrşit un act de răsbunare şi zice c'a fost pus la cale de Vlaicu pentruca să-şi uşureze posiţiunea, eară Vlaicu tot spre a-şi uşura posiţiunea, se descarcă asupra lui Palea, pe care-l ştie om cu proptele. Nu e vorba nici să se şteargă, nici să se acopără, ci să se arate, că nu e în adevăr pată“.

Cocoana Lila era prea deşteaptă pentru-ca să nu-şi dee seamă despre puterea convingătoare a acestui raţionament.

„Cum rămâne însă cu matrapazlîcurile, pe care Palea şi Vlaicu le-au făcut împreună? —“ întimpină ea.

Asemenea lucruri se fac ori nu se face, — răspunse d-l Căzănescu, — nu se ştiu când se fac şi se spun şi fără-ca să fi fost făcute, — şi sunt mijloace spre a face, ca popa şi cei-lalţi să-şi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

schimbe mărturisirile puşi în faţă primarului şi a învăţatorului, care spun, că nu ştiu nimic"!

Eată o foarte potrivită ocasiune pentru tînărul nostru, ca să se puna în evidenţă, — "grăi Cocona Lina.

„S'o facă, — stărui d-l Căzănescu. — Să se înscrie între apărători şi să ne'nţelegem noi amândoi, cum are să susţie felul meu de a vedea lucrurile."

Aşa a intrat Tănase'n rândul apărătorilor lui Palea susţinând în deosebi nevinovăţia lui Vlaicu, omul năpastuit, care într'un îndelungat şir de ani a dat cele mai neîndoioase dovezi de credinţă către Cocoana Marita, acum îndusa'n eroare de popa şi de uneltele lui.

Mulţumită stăruinţelor d-lui senator Căzănescu ear a fost chemat apoi Părintele Neagu la Părintele Ilarie, care şi-a frecat mânile şi l'a sfatuit cu toată dragostea, ca în interesul bunei păci şi-al sfintei biserici să se astâmpere şi să nu se iee'n coarne cu cei puternici, căci cei morţi tot nu au să mai învie şi de duşmănia celor vii avem să ne ferim.

Nici nu avea Părintele Neagu să scadă nimic din cele mărturisite de dînsul: era destul să adauge pe ici pe colo câte un „precum am auzit" ori„ pe cât ştiu din svon."

Avea Tănase sucese din ce în ce mai învederate şi erau din zi în zi mai multe uşile, care i se deschideau.

Ca să se ţie însă la nivel, avea nevoie de bani şi-i dedea mereu zor d-lui Spirea, iubitul său coleg, să scoată la capăt afacerea cu Dinu şi să stoarcă cât se poate de mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

„Cum vrei D-ta, așa- fac!“ — zisese Fira, și aceasta era de aici înainte legea vieții ei.

Nu știa însă el totdeauna ce are să voiască. In lumea, în care trăia, ori-și-cum ai fi dat, nu puteai să știi unde are să crape. „La una mă aștept și cu altă mă pomenesc, — zicea el, — și'n zori de zi nu poți să prevezi ce ai să vrei pe înserate.“

La Brașov au trecut fără de greutate și chiar în ziua sosirii lor au găsit, cum zisese el, o familie potrivită, în care ea se simția bine, eară el a rămas la un hotel și venia'n fie-care zi s'o iee la masă și la plimbare.

Mai bine de cât așa nu putea să fie, și după o zi — două s'au deprins amândoi cu gândul, că numai așa e bine: — nici o dată ei amândoi singuri, totdeauna nevoiți a se stăpâni în fața celor ce îi văd și-ar putea să audă ori să'nțeleagă din purtările lor ceeace-și zic unul altuia.

Nici nu mai aveau în adevăr ce să-și zică: ceea ce se putea spune își spuseseră în timpul celor câte-va zile de sbuciumare sufletească și acum, cuprinși de liniștea oboselii, se feriau amândoi de a rămânea singuri, ea i se supunea orbește, eară el ținea s'o cruțe și era de o bunăvoință fără de margini.

Toată viața nu puteau însă s'o ducă așa, și'n

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista strans legata de anii 1901-1932

ziua, când au plecat acasă, ear au început să se neliniștească,

Nu era cu putință să trăiască amândoi sub acela-și acoperiș fără-ca să rămâie câte o dată și numai ei singuri și fără-ca să-și spună în vre-o clipă de slăbiciune ceea ce mai aveau pe inimă. Mai era apoi și Marghioala, de care amândoi se temeau pentru-că ea putea să le facă mustrări grele.

Fira, tot femee, își reamintia mereu vorbele „curată ca picătura de roua“ și se simția când umilită și rușinată, când pornită spre mânie, totdeauna jignită în amorul ei propriu, și era destul o vorbă scăpată din întâmplare ori o privire furișată pentru-ca ea să-și peardă bunul cumpăt.

El nu putea să-i știe gândurile, dar își aducea aminte și cele petrecute, și vorbele, pe care le rostise, le vedea pe amândouă'n fața sa și i se părea lucru peste putință, ca ele să mai poată trăi în aceea-și casă: prea erau ramulte lucrurile, pe care nu puteau să și le spună fără-ca să li se rasvrătească întreaga ființă.

Era cu toate aceste peste putință, ca Marghioala să plece din casă. — Tocmai acum trebuia neapărat să rămâie. De ce adeca sa plece!?

Ori-și-cât de neînduplecat ar fi fost el în hotărîrea de a cruța pe Fira, încă mai mult ținea, ca asupra Marghioalei să nu poată cădea nici cea mai mică umbră de bănuială. — „Să rabde!“ — își zicea el — par'că dînsă anume spre a răbda a fost născută pe lume.

N'o cunoșteau însă nici Fira, nici Dinu îndeajuns pe Marghioala.

Ea nici alungată cu biciul de foc n'ar fi plecat acum.

„Nu-i a bine!“ — și-a zis ea atunci, când l'a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văzut spunând, că cununia trebuia să se facă cât mai curând.

Nu știa dînsa, ce s'a petrecut între dînșii, dar știa destule, vedea fața lui și fața ei și nu mai avea nevoie să-i mai spună cineva încă ce-va pentru-ca să simtă, că se duc ca la'nmormântare când au plecat la schit și să-i plângă Firei de milă.

O, ea-l cunoștea pe Dinu. De câte-ori voia, în clipe de slăbiciune, să se apropie de dînsul și el o ținea departe. Dacă lumea întreagă ar fi strigat într'un glas, că dînsul e om duios și dulce la fire, ea-l vedea cu barosul în mână și-l știa aspru, neapropiat și fără de milă.

O plângea Marghioala pe Fira, iară Dinu, care nu știa, cum se leagă la suferințe femee cu femee, a rămas într'un fel de aiurire când le-a văzut pe amândoue față'n față.

Lina, mama, și Leanca, soră, s'au bucurat, lucru firesc, când au revăzut-o pe Fira, deși ea abia mai putea să-și stăpânească lacrămile.

Marghioala, când i-a văzut trupul șubred, fața ei suptă, obrajii ei veștezi și ochii ei stânși și umezi, a înaintat pas cu pas, șovăind spre ea și n'a mai putut să-și stăpânească lacrămile. A fost destul, ca ochii lor să se'ntâlnească pentru-ca ele să se'nțeleagă, și Fira i s'a aruncat plângând în brațe.

Nu putea nimeni să-și dee seamă și nu ar fi fost nici ele însele în stare să spună, de ce plâng, dar trebuiau să plângă.

„Știe tot, tot! — "se tângui Fira peste vreun ceas când se aflau singure.

„Și e, îl știu, aspru și nemilos" — întimpină Marghioala.

„O ,nu! — grăi Fira desnădăjduită, — cu bunăvoința lui mă omoară, cu cruțarea disprețuitoare".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
repertoriu.transilvania.ro/mdrr1901-1932

Abia acum sîmţia, ce uşurăre e să ai pe cineva, căruia poţi să-i spui tot ceea ce-ţi sbuciumă sufletul, se căia de a nu-şi fi deschis mai nainte inima şi se plângea de a nu fi ţinut seamă de îndemnurile Marghioalei.

„Nu puteai, — o liniştì aceasta. — Sunt lucruri, pe care femea nu le spune, eară bărbatul trebuie să şi le gândească, dacă are inimă, şi fără-ca să i le fi spus cine-va".

Ştia şi dînsa lucruri, pe care nu era'n stare să le spună, o socotia pe Fira mai mult nenorocită decât vinovată şi-şi dedea silinţa s'o'nbărbăteze.

Atât îi şi trebuia Firei.

„Nu mă părăsi, — îi zicea, — şi nu mă lăsa singură mai ales noaptea, când, perindu-mi somnul, mi se înfăţişează toate în chip îngrozitor".

Veniau toate atât de firește, încât li se părea tuturora lucru de sine înţeles, ca Lina să fie cruţată şi Marghioala să-şi facă rost, ca să doarmă'n eatacul Firei, care avea din când în când nevoie de ajutor în starea de slăbicine, la care ajunsese.

Ear s'a liniştit dar casa, o liniște, ce-i drept, tristă şi tăcută, dar binefăcătoare, şi lucrurie s'ar fi îndrumat, poate, spre bine, dacă na'r mai fi fost la mijloc şi stăruinţele lui Tănase, care nu putea să aştepte.

După-ce luase înţelegere cu Tănase, d-l Spirea nu se mai învoia cu nici un preţ, ca cele opt mii să fie scăzute din capete, ci stăruia, ca ele să fie socotite drept parte din venituri.

Dinu însе era neînduplecat: ar fi dat din al său, dar de la cei-lalţi copii nu lăsa nimic să treacă, deocamdată însе nu zicea nimic.

„Să vedem mai naînte, cât fac veniturile, care e partea fie-cărula şi dacă i se cuvin din venituri

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

opt mii, mai mult ori mai puțin, — grăi dînsul și rămase, ca să treacă împreună peste socoteli.

Abia acum s'au ivit greutățile cele mari, și n'a asudat Dinu nici o dată cum asuda de aici înainte.

Spirea stăruia, înainte de toate, să i se dea socoteală în toată regula despre ceea ce s'a cheltuit în casă cu întreținerea copiilor, — mâncare, îmbrăcăminte și cele-lalte, ca aceste cheltueli să fie săzute ca cele opt mii de lei, pe care le-a luat Tănase.

O socoteală de felul acesta era înse peste putință, căci în casă se făcuseră cheltueli și pentru întreținerea ucenicilor și-a atelierului, ba timp îndelungat și pentru hrana, adăpostirea și spălătura calfelor.

Nu voia apoi d-l Spirea să știe nimic despre cametele sumelor, pe care Dinu le anticipase din al său fie ca să-i trimită lui Tănase, fie ca să acopere cheltuieli grabnice.

„Cum? — zicea dînsul. — D-ta aveai bani de încassat și amânai încassările pentru-că să poți fructifica în întreprindere economiile D-tale!?“

Dinu-și șterge sudorile reci. Nu îi era atât de perderea cametelor, cât de bănuiala, c'a abuzat de posițiunea lui.

Aceste erau înse nimicuri: lovitura cea grea a urmat când a venit rândul la cheltuielile de mijlocire, care erau multe și adese-ori, mai ales la poduri, foarte mari.

D-l Spirea nu voia să înțeleagă rostul acestor cheltuieli, eară Dinu nu era în stare să-i spună, cui a dat și anume pentru-ce.

„Așa poți D-ta să treci în socoteli cât îți place, — îi zicea d-l Spirea: — asemenea socoteli

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

te privesc numai pe D-ta și au să fie scăzute din a patra parte, care ți se cuvine din venituri."

Dinu o vedea pe Marghioala stând cu fața mâhnită înaintea lui și zicându-i „De ce faci asemenea lucruri!?"

„Nu-ți rămâne, — îi zicea dînsa acum, — decât să dai de la D-ta și să cauți împăcarea prin bună învoială!"

„Nu se poate!" — strigă înse Fira.

I se turburau toate simțurile când se gândia, c'ar fi cu putință să i se dea o atât de grea lovitură omului, care-a muncit atât de mult, nu s'a gândit decât la binele casei, în care trăia, și s'a dat pe sine însu-și jertvă ca să scape cinstea ei.

„Nu! — strigă dînsa căzându-i în genunchi. — Asta să n'o faci, căci asta ar fi moartea mea. — De numele tău nimeni să nu se atingă, curățiia gândurilor tale nimeni să nu o pună la îndoială!"

Acum âutâia oară a auzit el de pe buzele ei vorba „tu": cum ar mat fi putut el să nu facă ceea ce zicea dînsa!?

Chiar și Marghioala și-a schimbat gândul.

„Da, — a zis, — tot e mai puțin să te judeci și să ți se facă nedreptate decât să te declari însu-și vinovat: pe dînsa s'o asculți, că-i ești mai mult de cât mie."

L'a lăsat dar Dinu pe d-l Spirea să facă ce vrea, dar cu aceasta n'a putut să-i dea Firei liniștea. Umbla nemângâiată de ici până colo și-ar fi voit s'alerge de a lungul uliților și să iasă 'n mijlocul pieței, ca să strige 'n gura mare, că sunt mișei fără de seamăn cei ce 'ndrăznesc să-l atingă pe Dinu.

Nu voia în adevăr nimeni să-l atingă.

„Ori se mlădie, ori îl frâng! — " a zis Tănase când a aflat, că el se 'ncăpățînează, și, luând apă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Transilvania ro/ndri 1901-1932

rareă lui Vlaicu, ear a scos la iveală bănuiala, că Floria îndemnat de Dinu a săvârşit fapta,

Nu ţinea s'o dovedească aceasta, ci să-l moaie pe Dinu purtându-l pe la judecătorie.

A cerut dar să fie chemat deocamdată ca mărturie, care fusese de faţă când Văleanu îl pălmuise pe Floria, ba sărise chiar să-l apere şi rostise vorbele „mai câne decât cânele.“ — Ear dacă tot nu se muia, nu era greu să-l încurce.

Dar era la mijloc şi sora lui.

Ei! — şi ce perdea dînsa!?

Era măritată, nu mai avea nevoie de bună reputaţiune, şi soţul ei trebuia să ştie, ce este şi ce nu este adevărat, eară lumea vorbeşte şi când are şi când n'are de ce să se lege. Trecea şi asta cum trec cele multe, şi vre-o mare ruşine nu era pentru dînsa, daca se vorbia timp de câte-va săptămâni despre legăturile ei cu un om ca Văleanu, care nu era ori şi cine.

„Şi despre mine zice lumea multe, şi eu tot merg înainte!“ —îşi zicea el.

Fira era însă bolnavă sufleteşte şi ruinată trupeşte şi a căzut într'un fel de toropeală când a aflat, că Dinu e chemat la judecătorie.

Stetea nemişcată şi cu ochii închişi şi zicea mereu „Nu mai pot! — nu mai pot!“

Aşa au găsit-o lungile nopţi de iarnă.

D-l Spirea, care-i fusese prieten bun lui Costache şi ţinea la casa lui, îşi dedea toată silinţa să 'mpace lucrurile.

„Fii şi Dumniata om de 'nţelegere şi mai lasă ce-va, — îi zicea, — că cumnatul D-tale e om cu trecere şi-ar putea mijloci, ca apărarea sa renunţe la mărturisirea D-tale şi să nu mai ai nevoie de a te duce la judecătorie.“

„Dă-i!“ — stăruia şi Marghioala.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„Dar e mult, — îi răspundea el, — şi puţin îmi mai rămâne, dacă-i dau!"

„Puţin, chiar nimic, dar scapi, — îi zicea dînsa, — şi n'ai nevoie să-i mai spui şi ei."

Mult a stat Dinu pe gânduri până-ce s'a hotărât într'un fel.

După testamentul lui Costache casele şi atelierul cu toate cele ce se ţineau de el urmau să fie zestrea Firei, care avea să le dea celor-lalţi copii partea cuvenită în bani şi să ţie pe mama ei cât va trăi. — Precum steteau lucrurile acum, puţin mai avea să dea Fira, ca să rămâie stăpână, şi pentru Dinu atelierul era lucrul de căpetenie.

„Dau!" — grăi dar în cele din urmă, şi a dat,

Tot mai era însă un lucru, cu care nu se'nvoia ca Tănase să aibă din venituri parte egală cu cei-lalţi copii.

„Asta, — zise ei, — nu pot s'o iau pe sufletul meu: s'o hotărască judecătoria!"

„Dar o să le faci moştenitorilor cheltuieli," întîmpină d-l Spirea.

„Le dau de la mine!" — grăi Dinu călcându-şi ear pe inimă,

Nu putea, biet de el, să-şi dea seamă, ce face şi unde-o să iasă lucrurile, şi era mulţumit, că o să se mai liniştească de o camdată lucruile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

Luna Maiu.. Frumoasă lună: căldură dulce, adiere uşoară, iarbă verde, livezi înflorite, crâng înfrunzit, cântec de privighetoare, suflete 'nveselite, — toate subt un cer limpede şi primăvăratec — la Răstoacă în tocmai ca pretutindeni. Ana lui Floria înse nu le vedea, ci alerga cu copiii după dînsa plângându-şi bărbatul, care zăcea 'n fundul temniţei, ocărînd pe popa, care-şi schimbase gândul după-ce părăsise satul, şi blestemând pe Vlaicu, care făcea cămătărie la Bucureşti, în Dealul Spirii.

Eară casele boiereşti erau tăcute, ca pustii: nu mai răsunau bătăile vatalelor de la războaie; nu mai cântau fetele; nu mai venia droaia de copii la lingura de dulceaţă; Ghinea stetea posomorît într'un colţ; Luţa şi Anica umblau în vîrful degetelor şi oprindu-şi resuflarea; Cocoana Mariţa plângea şi se ruga lui Dumnezeu, şi ear plângea şi ear se ruga lui Dumnezeu, ca să-i ierte multele greşeli, pe care le-a făcut în viaţa ei, şi să nu ierte pe cei ce-i amărîseră zilele de bătrâneţe.

Tănase luase ear drumul străinătăţii şi se plimba cu tînăra lui soţie şi cu naşa lui pe coastele de la Geneva în vreme-ce d-l Spirea purta grijă de treburile lui dând înainte cu procesul, pe care-l pornise împrotiva lui Dinu.

Judecătorii, având în vedere faptele şi ţiind seamă de lege, hotărîseră, că cele opt mii de lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

au să fie socotite ca împrumut, pentru-care urmează să plătească dobânzi legiuite, dar ia de o potrivă cu cei-lalți copii parte din câștig până 'n ziua, când a cerut desfacerea. Luând apoi în cercetare socotelile, a constatat grave abateri în ceea ce privește purtrea lor și l'a descărcat în interesul copiilor pe Dinu de sarcina de tutor urmând să plătească el toate socotelile făcute fără de rânduială.

Dinu s'a supus și-a sângerat, dar a ajuns în cele din urmă să nu aibă de unde să plătească, încât d-l Spirea, advocatul lui Tănase, fostul prieten al răposatului Costache și binevoitorul casei, a fost nevoit să ceară sequestru. Ca să scape de rușinea aceasta, Dinu alerga pe la Budini, pe la d-l Inginer și mai pe la unul, mai pe la altul dintre aceia, pe care îi ajutase și el la nevoie.

Fira nu știa nimic și nici nu trebuia să afle asemenea lucruri.

Cu toată purtarea de grijă a Marghioalei, care nu se mai depărta de lângă dînsa, ea-și petrecea viața într'un fel de lâncezire. Dinu nu numai o iertase de mult, dar îi cerea mereu iertare invinovățîndu-se pe sine de a nu fi avut cuvenita purtare de grijă, și osândind pe Valeanu, care n'a avut în el destulă bărbăție. Nu mai putea însă acum ea însa-și să se ierte pe sine.

Trăia mai mult într'aiurea, dusă mereu cu toată ființa ei în trecut si văzându-se pe sine însa-și puindu-l pe Valeanu la grea ispită,— demon stăpânit de alți demoni.

„Da! — să taci, — își zicea, — dar să te oprești, să nu mai faci, să nu mergi înainte, să cauți ajutor la cei ce te iubesc când vezi, că nu te mai poți stăpâni."

Aceasta nu și-o putea ierta!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

Ea şedea în jeţ răzămată pe spete şi cu privirea perdută'n vînt în vreme-ce Marghioala se plimba prin casă purtând în braţe copilul, fiinţă străină în lume, pe care numai bunica lui mai putea să-l iubească şi-l şi iubia.

Era de două săptămâni, şi Fira abia de o zi-două începuse a se ridica câte puţin din pat, să se plimbe, mai mult iazmă decât om, câţi va paşi prin casă, să odihnească şi ear să se plimbe, ca să-şi pună puţinul sânge în mişcare.

In odaia de alături Cocoana Lina stetea de vorbă cu d-l Spirea, care o sfătuia să facă cele de cuviinţă, ca să apere avutul copiilor ei şi zestrea fiicei sale.

Dînsa ţinuse şi tot mai ţinea la Dinu fiind-că-l ştia om harnic, priceput în meseria lui şi cu multă credinţă către casă; acum însă, după-ce judecătoria îl găsise chiar şi ea vinovat de mari neînduieli în purtarea socotelilor, stetea Cocoana Lina pe gânduri.

„O fi harnic şi priceput, —îi zise d-l Spirea, — dar nu prea mi se pare cinstit. Dacă n'a ştiut el să chivernisească avutul său, cum ar putea chivernisi pe al altora!? Şi-a perdut prin lipsa lui de chibzuinţă nu numai avutul, ci şi creditul; nu îi mai trebuiesse, ca să scape de sequestru, decât vre-o noue sute de lei şi el, care de curând se juca cu miile, nu e'n stare să găsească nici aceste câte-vă sute, Eşti mamă si acum şi bunică şi trebue să ceri asigurarea averii fiicei şi nepotului D-tale.“

„Am s'o fac,“ — grăi Cocoana Lina.

Pentru-ca s'o facă înse, trebuia să iee înţelegere cu Fira şi nu putea să-i treacă prin minte gândul, că în starea, în care se află, Fira nu poate să înţeleagă asemenea lucruri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Născuse Lina și ea copii și știa, că două trei zile după facere începea să-și caute prin casă de treburi. Ce lucru mare era, dacă-i vorbia despre niște afaceri, care nu puteau s'o obosească;?

I-a și vorbit.

Fira stetea'n jeț și asculta par'că n'ar privi-o, căutu-și de puțin cele ce i se spuneau și ear asculta par'că numai prin vis le afla toate, eară Marghioala stetea cuprinsă de viuă îngrijare la o parte.

„Care va să zică el a perdut tot ceea ce a adunat până acum? — întrebă Fira în cele din urmă. — Marghioală, e adevărat lucrul acesta?"

„N'a perdut, — răspunse Marghioala, — nimic, ci a trecut de la el la voi. Par'că nu e tot una!? — Iei dintr'un buzunar și bagi în cela-lalt. — A făcut-o din bunul lui îndemn, ca să fie pace."

„Nu e tocmai așa, — întîmpină Lina. — Judecătoria l'a găsit și ea cu socotelile rău încurcate."

Fira se ridică în picioare.

„Pe el? — grăi. — Pe Dinu l'a găsit cu socotelile încurcate? — om necinstit? — Așa zice judecătoria, și noi nu sărim toate!?"

„Fii cu minte, fată, — o liniști mama ei. — Ce să mai faci aici? — vorba e să scăpăm de seguestru, căci mai are de plată vre-o nouă sute de lei și nu e'n stare să-i găsească."

Fira se cutremură și rămase ca perdută.

„Nu e'n stare să-i găsească după-ce a trecut la noi tot ceea ce avea!?" — grăi dînsa puindu-și amândouă mâinile'n cap.

„E'n stare, — îi zise Marghioala cu hotărîre. — Are să-i dee chiar azi. — Am adunat și eu ce-va decând muncesc."

Fira se uită la ea deschizându-și ochii mari și ear îi răsunau în urechi vorbele „curată ca picătura de roauă."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-193

„Şi asta!?“ — grăi dînsa, apoi scoase un ţipăt şi căzu fără de simţire în braţele mamii ei, care-o născuse, o hrănise la sân şi o crescuse cu atâta dragoste.

Au sărit Lina şi Marghioala şi-au aşezat-o'n pat, i-au făcut tot ceea ce au putut, au chemat şi moasă, şi medic, a venit şi Dinu şi i-a acoperit de sărutări faţa şi mânile din ce în ce mai răci. Ar fi fost gata să-i dee viaţă din viaţa lui, dar n'a mai fost nimeni în stare să-i oprească sângele şi penserate ea era trecută din lumea aceasta, în care după câte-va clipe de mulţumiri tăinuite urmează atâte suferinţe.

— Au trecut şi zilele de jale mare, şi Cocoana Lina, ţiind să asigureze pentru nepotul ei partea răposatei sale fiice, a cerut, ca ea însa-şi să poarte grije de copil şi de averea rămasă de la mama lui.

Dinu stetea dus în gânduri.

Işi aducea aminte de vorbele, pe care i le spusese Andreiu când şedeau amândoi la „Pisica cu clopoţel“ si când şi când mai târdiu. O vedea pe Marghioala supărată mai pentru-ca el o ia prea uşor cu purtarea socotelilor, mai pentru-că prea o lasă pe Fira de capul ei.

Să mai rămână el slugă şi la casa unui copil, care nu era al lui!?

„Ia, — îl zise Linei, — şi capil, şi casa, şi atelier!“

Mai era înse şi geanta, pe care o lăsase la cassa de depuneri pe numele său şi sub pecetea sa: el se duse la tribunal, ca să predee judecătorului adeverinţa luată de la cassa de depuneri făcând declaraţiune, că'n geantă se află averea, pe care i-o dă copilului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro-1901-1902

„S'o pornesc acum de la'nceput“ — își zise apoi și-și luară el si Marghioala ziua bună de la casa, în care atât de mult au muncit și-au suferit, el tot voinic si vânjos, cu barosul pe umăr, eară Marchioala, acum slăbită, cu legăturica'n mână.